

QÁ'IDA I 'IBRÁNÍ.

BAB I.

Parhne aur hijje karne kí bábat.

FASL 1.—HURÚF.

'Ibrání zabán ke báis hurúf i sahíh haiñ.

Shaklñ.		Áwáz.	Rúmí hu- rúf.	'Ibrání nám.	Námon ke ma'ne.	
Akhi- rí.	א	Álēph.*	[likhá. Aksar na	אֵלֶף	Bail.	1
	ב	Beth.	b (bh)	בֵּית	Ghar.	2
	ג	Gîmēl.	g (gh)	גִּמְלָה	Uñt.	3
	ד	Dálēth.	d (dh)	דָּלֶת	Darwāza.	4
	ה	He ^a .†	h	הָא	Khirkí.	5
	ו	Wáw.	v (w)	וָו	Phalíkaśh	6
	ז	Zayin.	z	זָיִן	Hathiyár.	7
	ח	Kheth.	kh	חֵית	Ar.	8
	ט	Tēth.‡	t	טֵית	Sámp.	9

* Harf *Álēph*, jo lafz yá juz ká ákhirí harf ho, to únchá chhoṭá a—(ª) se Rúmí hurúf men áshkára kiyá jáegá. Harf *ē* áwáz men *e* se kotáh hai, jaisá ki Angrezí lafz *pen* men hai.

† Is tarah ke hijje kí bábat úpar ká háshiya dekho.

‡ *Tēth* kí áwáz sháyad Hindí *ṭ* kí mánind nabíñ hai; lekin nuqta us ke níche likhte haiñ, táki us kí aur Táw kí tafríq ma'lúm howe.

Hurúf i tábi' we hain, jo gardán men kám áte hain aur jo un juzon men páe játe hain, ki jin se *ne*. *taqq* bante hain. Tau bhí hurúf i tábi kabhi masdarí hain; lekin hurúf i masdarí kabhi tábi' nahí hain.

Hurúf i tábi' in alfáz i yádgár men mundarj hain ya'ne, Môshéh, Êthán, w, Kálebh (מֹשֶׁה, אֶתָּן, ו, קָלֶבֶת).

Istí'mál 1.

1.) Rómí hurúf men in hurúf i sahíh ke nám likho.

	1	2	3	4	5	6
1	ע	ו	ל	ש	ר	א
2	נ	כ	ג	ו	ד	י
3	ס	ה	ב	ד	י	ו
4	ץ	פ	נ	ט	צ	ע
5	ב	ה	נ	ק	ד	ל
6	ש	א	ו	ט	ר	ג

2.) 'Ibrání hurúf men likho.

	1	2	3	4
1	y	kh	h	z
2	l	á	k	v
3	g	n	d	ts
4	r	ç	m	b

8. BAB I. § 3.—*Baye hurúf i 'illat. Hurúf i sákin Lafz ke juz.*

Jab tak ki 'Ibrání zabán bolí játi thí, tab tak us ke hurúf ki maa the; magar , , , kabhi kabhi un ke 'iwaz men musá' mál húa. Jo hurúf i 'illat abhi 'Ibrání Pák Nawishton men maujúd hain, so nishán hain, ki hurúf i sahíh ke úpar aur níche likhte hain, jaisá ki kaí ek nishán Nágari harfon ke sáth hain. Ek harf i 'illat, *ú*, ek harf i sahíh ke bích likhá játa hai, ya'ne, Wáw men, ( ).

9. 'Ibrání, Fársí kí mánind, dahní taraf se parhi játi hai.

10. *Baye, ya'ne daráz hurúf i 'illat.*—1.) *A* aur *e* ke nishán ye hain—*aur* .., jo un harfon ke níche likhe játe hain, jin ke píchhe un kí áwázen átín; maslan,

ل	م	ن	ل	م	ن
lá	má	ná	le	me	ne

11. 2.) *I* ek nuqta hai, jo us harf ke níche likhá játa hai, jis ke píchhe us kí áwáz átí. Aksar is nuqta ke ba'd harf Yodh likhá játa hai; aur is hálat men Yodh sákin hai.

لي	مي	ني
lí	mí	ní

12. 3.) *O* ek nuqta hai, jo Wáw ke úpar aksar likhá játa hai; aur is hál men Wáw sákin hai. (11.)

لو	مو	نو*
lo	mo	no

13. 4.) *U* ek nuqta hai Wáw ke bích; aur Wáw sákin hai.

* Kabhi kabhi *y* men *y* sákin nahín hai; maslan, *لوه* *lo-wēh*, *اور* *á-won*.

לֹו מוּ נֹו
lú mú nú

14. Paur O kabhí kabhí bagair Yodh aur Wáw k pae játe hain. Tab unhen *nákámil* kahte hain. Jab i *nákámil* hotá hai, tab wuh apne harf i sahíh kí báin taraf ke úpar likhá játa hai; maslan,

ר ב ל ת
ro bho lo tho

U i *nákámil* usí súrat se hai, jis se *u* bantá hai.* (26.)

15. Alfáz ká har ek juz (י, *ú*=aur chhorke) harf i sahíh se shurú' hotá hai. Alēph harf i sahíh hai, lekin harf i 'illat ke sáth sunne men nahín átá.

16. Is sabab se har ek bát, jo Rúmí hurúf men á, é, wg., se shurú' hotí hai, 'Ibrání men harf Alēph ibtidá men rakhtí hai; maslan,

א א א א א
á e í o ú

17. Shín ke úpar jo nuqta hai, so kabhí kabhí o i *nákámil* parhá játa hai; (14.) maslan, משה, *Mo-shēh*.

18. Waisá hí Sín ká nuqta o i *nákámil* ho saktá hai jo Sín ke ba'd sunáí detá hai; maslan, נשׂו, *so-ne*.*

a) י o aur ú ke píchhe sákin hai; aur י e ke píchhe (11 wg.)

b) י e (..) ke píchhe bhí sákin hai.

c) נ har kisí harf i 'illat i daráz ke mába'd sákin hai maslan,

* Jab zabán i 'atíq men ú, se nahín húá, tab se baná.

שׂ ה צ ה
sá^a hí^a tse^a hú^a

Jab ki is kitáb men 'Ibrání alfáz Rúmí hurúf men likhe jáen, to 'illat i daráz is tarah se likhí jáengí :—

Khírēq i kámil (י) í.

Kholēm i kámil (י) o.

Shúrēq i kámil (י) ú.

Inhen is tarah se likhne ká sabab yih hai, ya'ne, ye tén harf í, o, ú, abhí Rúmí-Urdú men yehí áwázen rakh-te hain.

Phir—Khírēq i *nákámil* (.) í.

Kholēm i *nákámil* (') ô.

Shúrēq i *nákámil* (·) û.

Jab Tsere ke sáth, howe, י, tab likhenge ê. (14.)

19. Hurúf i 'illat i daráz ke nám o nishán ye hain :—

á qámēts (י). í khírēq (י).

e tsere (..). o kholēm (י).

ú shúrēq (י).

a) Yád kíjiyo, ki ek ek nám ke pahle juz men wuhí harf i 'illat maujúd hai, jo us se murád hai.

b) Jo hurúf kabhí kabhí sákin hain, so is yádgar ke lafz men hain, ya'ne, Ehewí (אחי).

20. Khulá juz harf i 'illat se, yá harf i sahíh se jo sákin hai, tamám hotá hai.

Ruká juz harf i sahîh se tamám hotá hai.

Namūna aur parhne ká Sabaq.

Khule jus.

21. $\frac{y}{r} 3$ $\frac{r}{r} 2$ $\frac{a}{r} 1$ | $1 lo^2$.   2 rá.   3 tsá.

Ruke juz.

לֹט	3	שֵׁם	2	אֵת	1	1 eth.	2 shem.	3 lot.	1
כֶּן	6	יּוֹם	5	עוֹר	4	4 'or.	5 yom.	6 khen.	
לוֹט	9	לֶחַן	8	עֵץ	7	7 'ets.	8 lún.	9 lút.	
צִין	12	פֶּל	11	מוֹט	10	10 mot.	11 çol.	12 tsín.	

Do juzon ke alfáz.

צִיּוֹן	2	שָׁנָה	1	1 shá-náh.	2 tsá-yon.
קָרָא	4	קָמִים	3	3 qá-mím.	4 qá-rá ^z .
יֹנְהָ	6	שָׂרָה	5	5 sá-ráh.	6 yo-náh.
מָקוֹם	8	וָרַע	7	7 wá-rá'.	8 má-qom.
הָהָה	10	מַעַצ	9	9 me-'ets.	10 há-yáh.
מָגֵן	12	קוֹלִי	11	11 qo-lí.	12 má-ghen.

Istí'mál 2.

22. Rúmí hurúf men, do juzon ke alfáz taqsím kark
likho.

1 ע 2 ע 3 צור 4 צי 5 צור 6 לָז 7 לָז 8 ט 9 נום
10 גול 11 זו 12 ג 13 י 14 ס 15 ש 16 ק 17 שור
18 ק 19 קול 20 שור 21 ט 22 גור 23 אז 24 יום
25 אור 26 אל 27 אָציל 28 הם 29 קָמו 30 חֲמֹשׁ
31 לָהֶם 32 ניר 33 סֶעָה 34 אָעָה 35 שָׁלוֹם.
b) Ἰθράνις ἡμερῶν

b) 'Ibrání hurúf men yih likho :—

1 tso. 2 tsú 3 tsí. 4 tsá. 5 tse. 6 cá-náh. 7 sár. 8 'et^s
9 'á-tsum. 10 tse-dáh. 11 tsá-ráh. 12 rá-tsúts. 13 tsá^s.

BAB I. § 4.—*Bhaghadkhaphath Hurúf. Dághesh.*

Harf i 'Illat i koták.

23. Chha hurúf, Beth, Gímēl, Dálēth, Kaph, Pe, Táw, kí áwázeñ aslan khalís thín, maslan, b, g, d, k, p, t; lekin un men aur ek áwáz kí kashish thí, jo h se hui, maslan, bh, gh, wg. Khalís áwáz ko dikhane ke liye ek nuqta harf ke bich men likha jata hai,— ב, ג, ד, כ, פ, ת. Yih nuqta aksar in huruf men hai, jab ki we alfaz ya juzon ke shuru' men hain, aur 'illat un ke maqabl nahin hai.

Yádgár ká ek lafz in ohha hurúf se hanáyá gayá hai, ya'ne, *Bhaghadhkhaphath*, yá *bagadkapat*. Nuqta i mazkúr ká nám *Dághesh* hai.

24. Jab yih nuqta, Dághesh, ek harf i sahif mē hai, jo lafz yá juz ko tamám kartá hai, tab wuh us harf ko duhratá hai, aur h kí áwáz gir jatí hai; maslan, ۲۲۷, dib-ber.

25. Dághesh, jo sirf bagadkapat hurúf ká h sákin kar detí hai, so *Dághesh* i muláim kahlátá hai; aur wuh jo harf i sahíh ko duhrátá hai, *Dághesh* i jabr kahte hain.

26. *Harf i 'illat i kotáh.*

a, (-), pathakḥ.

ě, (.), ęghol.

i, (.), khířěk qáton.

ø, (τ), qáměts khatúp̄h.

u, (.), qibbúts—kabhí kabhí shúréq i nákamil

ke wāste likhā.

ke wáste likhá.

Ek nuqs hai, ki qáměts (á) aur qáměts khátúph (ó) ek hí nishán se bante haiñ. Qá'ida, jis se un kí tajwíz howe, ma'lúm nahín ho saktá hai, jab tak ki Sh,wá kí sifaton ká bayán na howe.

Namúna aur parhne ká Sabaq.

27. a)	גב 3	בל 2	חק 1	1 khuq. 2 bal. 3 gabh.
	את 6	בו 5	דם 4	4 dēm. 5 bēn. 6 ēth.
	שף 9	קם 8	פן 7	7 pēn. 8 qum. 9 shuph.
	ים 12	מץ 11	תר 10	10 tur. 11 mits. 12 yam.
b)	מלה 2	הזה 1	1 ha-zēh. 2 mē'lēkh.	
	נפש 4	ערב 3	3 ē'-rēbh. 4 nē'-phēsh.	
	ארץ 6	זרע 5	5 zē-ra'. 6 ē'-rēs.	
	טרים 8	חית 7	7 khai-yath. 8 tē'-rēm.	
	גדר 10	נער 9	9 na-'ar. 10 nē'-dhēr.	
c)	(Maḥlūt.)			

אשם 3	ציון 2	אלל 1	1 tsá-lal. 2 tsíts. 3 á-sham.
שבלת 5		שבץ 4	4 shá-bhats. 5 shib-bô-leth.
מטר 7		מטל 6	6 qat-ṭal. 7 qat-ṭer.
עוף 9		עור 8	8 'úr. 9 'úph.
פתוח 11		עולתו 10	10 'o-lá-tho. 11 kat-tô-hú.
תקק 13		ימד 12	12 yim-madh. 13 khá-raḡ.
Istí'mál 3.			

28. a) Rúmí hurúf men likho.

את 7	פי 6	אף 5	גם 4	על 3	אם 2	זה 1
הב 14	פוד 13	אל 12	מות 11	קול 10	את 9	את 8
משה 21	צאים 20	אמו 19	רום 18	ארץ 17	אחי 16	עמי 15
ממל 28	תפת 27	מקום 26	פתת 25	מגנ 24	היל 23	הקם 22
				זכר 31	שם 30	פורש 29

* b) 'Ibrání hurúf men likho.

1 ten. 2 paḡh. 3 pēn. 4 bēn. 5 pash. 6 par.
7 pum. 8 na-ham. 9 ná-ghaḡh. 10 pē-thí. 11 ko-phēr. 12 ná-gha'. 13 ḡa-phadh. 14 'á-lam. 15 shá-kal. 16 tsē-bhēth. 17 gu-láh. 18 mats-tsáh.

BAB I. § 5.—*Sh,wá.*

29. Hurúf i 'illat ke siwá 'Ibrání zabán men kaí ek narm áwazen haiñ, jin ke bayán o nishán ab mazkúr honge.

Sab se kotáh aur narm áwáz *khális Sh,wá* kahlátí hai (:), aur ádhá ē ke muwáfiq hai. Jab ki is kitáb men 'Ibrání báten Rúmí hurúf se likhí jáengí, to Sh,wá is nishán (,) se mundarj hogá. Jab ki harf i sahíh ke ba'd yih Sh,wá átá hai, tab aksar wuh harf lafz ká juz nahín giná játá hai.

30. Yih Sh,wá *nawái* [jis kí áwáz hotí hai], yá *ibtidái* kahlátá hai, táki us ká aur Sh,wá i sákin, yá *intihái* ká farq ma'lúm howe. *Sh,wá i mauqúf* se lafz ká *juz tamám* hotá hai. *Sh,wá i nawái khális* bhí kahlátá hai, táki us ká aur *Khátephon* ká farq ma'lúm howe. De-kho 36.

31. a) Sh,wá i nawái juz ke auwal harf i sahíh ke ní-che hotá hai.

b) Sh,wá i intihái átá hai.

(1.) Alfáz kí intihá men; maslan, את, at.

(2.) Jab us se pahle harf 'illat i kotáh bagair Mē-thēgh ke átá hai; maslan, אַרְמוֹן, ar-mon.

(3.) Jab us se pahle 'illat i daráz, jis par lahja i kháss ho, átá hai; maslan, שׁוֹבָן, shob'-náh.

Lekin in do pichhle qánúnon ke kaí mustasná hote hain; maslan.

מַמְלָא m,mal-le^a.

קִטְלִי (קִטְטִילִי) qit-t,lú.

קוֹטְלָה qo-t,láh.

הַלֵּל * ha-l,lú.

יִקְטִיל yiq-t,lú.†

הַמְשֵׁל ha-m,shel.‡

קֹטֵל q,tol.

מַלְכִי ma-l,khê.§

32. Agar lafz kí intihá men do hurúf i sahíh hon, to donon ke niche Sh,wá i sákin miltá hai; maslan, נֶרְדְּ, nerdh.

33. ך aur ת i intihái, jin men dághesh ho, hargiz Sh,wá i sákin rakhte hain; maslan, אֶת־נֶרְדְּ, et-nerdh.

In mustasnáon ko ehhorke harf i sahíh i intihái ke sáth Sh,wá nahín hotá hai.

34. Namúna aur parhne ká Sabaq.

* הַלֵּל ke 'iwaz men.

† Is men pahlá Sh,wá sákin hai.

‡ ה i sawálí (jis ke pás Mēthēgh hai) ap se kámil hissa hai.

§ Agar yih lafz is tarah se taqsím hotá, ya'ne, mal-khe, to כ men dághesh hotá. In pichhli báton men Sh,wá kí áwáz kháss narm hai, is wáste, ki juz, jo us se pahle hai, bahut kotáh hai.

יִשְׁפֹּט 2	וְהוֹרֵד 1	1 w,ho-redh.	2 yish-pot.
בְּרִיל 4	יִמְלֹךְ 3	3 yim-lôkh.	4 b,dhíl.
לְבָנָה 6	בְּנִטּוֹתִי 5	5 bhin-to-thí.	6 l,bhá-náh.
הֶרְחִיב 8	הֶרְחַב 7	7 har-khebh.	8 hir-khíbh.
כִּסְפָּה 10	יֹלְדָה 9	9 yo-l,dháh,	10 kaç-p,khá.
עֵבֶרֶת 12	חֶלְקָה 11	11 khel-q,khá.	12 'ebh-rath.
פֶּתֶנְקָא 14	עֲבָרָת 13	13 'ábhar-tá.	14 pith-gá-má ^a .
קִנְיָה 16	צִדְקוֹ 15	15 tsad-d,qo.	16 qin-n,náh.
רִבְכִּים 18	קֵנָה 17	17 q,neh.	18 r,khá-çím.
שְׁלַחָנָה 20	שְׁלָחוֹן 19	19 shul-khán.	20 sh,lakh-náh.
תִּמְתָּ 22	תִּמְשֹׁךְ 21	21 tim-shokh.	22 tum-math.

سوق Istimál 4.

35. a) In 'Ibrání alfáz ko Rúmi hurúf men likho, aur unhen juzon men taqsím karo :—

מִלְכִי	מִלְכֶם	אֲשֶׁרִי	סִימְכֶם	עוֹלָמְכִי	פִּקְדִי
שְׁמוֹתִי	יָמִי	פָּרִי	סִכְרִי	יָמְכִי	קִבְרָה
	גְּבוּרָה	שְׁתִּי	מִלְכִי	נְשָׁמִי	קִנְיָה

b) 'Ibrání hurúf men likho :—

1 mash-mím.	2 m,sham-moth.	3 nē'-dír.
4 niph-gha'.	5 niph-tál.	6 p,qadh-tá.
7 yuç-çadh.	8 qosht.	9 hikh-tabht.

BAB I. § 6.—Nim Hurúf i 'Illat.

36. Nim harf i 'illat, yá Sh,wá i murakkab, 'illat i

koṭāh ke sāth Sh, wā ko likhne se paidā hote hai; yā'ne, ā, ē, ō ke sāth. To ye tīn hote hai:—

∴ Khāteph' Pa'thakh.

∴ Khāteph' Qe'ghol.

∴ Khāteph' Qā'mets.

Ye Sh, wā i murakkab Rūmī hurūf meṇ satar ke ūpar chhoṭe a, e, o se mundarj honge. Nīm 'illat ko kabhī kabhī faqat Khāteph kahte haiṇ.

קמור kh^amor (gadhā).

אמר e^amôr (bol).

במל kh^olî (bīmārî).

37. Khāteph Qe'ghol kī jagah sirf hurūf i halqī ke nīche hai.

38. Khāteph Pathakh Sh, wā i nawāī kī jagah meṇ ātā hai; (30) lekin us kā koī ṭhīk qānūn nahīn hai: khāss karke

a) Kisī harf ke nīche, jo Dāghesh se duhrāyā jā-tā hai; kyūnki use duhrāne se Sh, wā kī āwāz ziyāda sāf hotī hai. Dekho 39, b.

b) 'Illat i darāz ke pīchhe.

39. Khāteph Qā'mets aur donon Sh, wā i murakkab se hurūf i halqī ke sāth kam nisbat rakhtā hai.

a) Wuh Sh, wā i nawāī kī jagah meṇ hai, jab juz āge o kī āwāz rakhtā thā, jise kuchh na kuchh mah-fūz rakhā chāhiye.

b) Us kā isti'māl tab bhī hotā hai, (jaisā ki — kā bhī,) jab ki Dāghesh i jabr girā hai.

40. Namūna aur parhne kā Sabāq.

האין 2	בעמרה 1	1 ba- ^a tā-rāh.	2 hē- ^e zīn.
אחה 4	חתר 3	3 kh ^a thār.	4 ^a khāh.
אדוני 6	אדניקם 5	5 ^a dhô-nî-qām.	6 ^a ho-dhen-nū.
ערפל 8	אדי 7	7 ^a hî.	8 ^a rā-phēl.
חור 10	חלום 9	9 kh ^a -lom.	10 kh ^a -zîr.
האריכי 12	הארידי 11	11 hē- ^e rīkh.	12 ha- ^a rî-khî.

Isti'māl 5.

41. a) Rūmī hurūf meṇ likho:—

יביר 2	לאבי 3	לאש 4	נדת 5	לתתן 6	מאברים 7
מאבותם 8	נדף 9	שנאו 10	תלמי 11	תלנות 12	נלכדה 13
אלהים 14	אעשה 15	תבנים 16	ארי 17		

b) 'Ibrānī hurūf meṇ likho:—

1 nid-dāh.	2 niz-har.	3 hiz- ^a qū.	4 til-mīdh.
5 çir-padh.	6 ar-mon.	7 ta-kh ^a leph.	8 ^a shēr.

BAB I. § 7.—Alfāz ke Juz. Pathakh i Mukhill. Mappiq. Maqqeph. Mēthēgh.

42. Qānūn i 'āmm yih hai, ki har juz, jis meṇ 'illat i darāz hai, khālīs juz hai; aur har ek, jis meṇ 'illat i ko-tāh hai, juz i maḥlūt hai. Dekho 20.

Is qānūn ke mutābiq Sh, wā 'illat i darāz ke pīchhe

aksar *nawái* hai, aur 'illat i kotáh ke píchhe *sákin*; ya'ne, juz ke pichhle harf i sahíh ke niche hoke sirf juzon ko taqsim karne ká nishán hai.

43. Lekin lahja ke sáth, 'illat i kotáh juz i khalís men rah saktá hai; aur 'illat i daráz juz i maḡhlút men. Is tarah se jab juz lahja ká hai, tab us ke píchhe Sh, wá nawái ho saktá hai, agarchi wuh 'illat i kotáh ke ba'd áwe; aur intihái, yá sákin, ho saktá hai, 'illat i daráz ke ba'd.

44. Jab harf i halqí i intihái ^{ی ی ز} י, ע, יא (Mappiq ke sáth, 46) hai, tab wuh aksar Pathakh rakhtá hai. Yih Pathakh i Mukhill is sabab se kahá játá hai, ki wuh goyá chor kí tarah us harf se pahle, jis ke niche hai, dar átá hai; maslan, מָשִׁיחַ , *Má-shí-akh* (Masih.)

45. Pathakh i Mukhill huruf i halqí i mazkúr ke niche ho saktá hai, jab harf i halqí ke píchhe koí harf i sahíh Daghesh aur Sh, wá ke sáth átá hai; maslan, פָּשַׁעַת , *pá-sha'-a't*.

בְּשִׁילִי

46. Mappiq ek nuqta hai, jo י i intihái ke bích men hotá hai, jab ki wuh sákin na ho. י Rúmí huruf men *hh* likhá játá hai.

47. Maqqeph nishán i fásila hai, jis se alfáz aise joṛe játe hain, ki jis lafz ke píchhe wuh á játá hai, us lafz ká lahja nest ho játá hai. Alfáz, jo is nishán se joṛe játe, ek hí lafz kí tarah parhe játe hain.

48. Tsere aur Kholēm aksar, jab Maqqeph un ke

píchhe átá hai, *Qəghol* aur *Qámets Khátúph* ho játe hain; maslan,

כָּל-אָדָם wáste אֶת-כָּל ; aur כָּל-אָדָם wáste אֶת-כָּל ke.

49. *Méthegh* (lagám) ek chhotá khatt i mustaqím hai (.), jo harf i 'illat kí báyin taraf likhá játá hai. Wuh zahir kartá hai, ki 'illat kí áwáz aur daráz hai. *Methegh* hotá hai.

a) *Sh, wá* i *nawái* ke áge, jab bagair is nishán ke *Sh, wá* intihái yá sákin hotá; maslan, אֶמְרוּ , *á-m, ru* (*ám-rá* nahín.)

b) *Kháteph* ke áge, jab ki us ke máqabl 'illat hai, jis ke ba'd *Daghesh* na ho.

c) Jab ki lafz ke bahut juz hon, do ek juz lahja ke áge. Agar pichhlá juz lahja-wálá ho, to *Méthegh* us ke áge do juz partá hai; aur is hálát men *Sh, wá*, *khwáh* khalís *khwáh* murakkab, juz giná játá hai.

Namúna aur parhne ká Sabaq.

1	כָּל-אָדָם	2	יִרְאֵה	1	1 kól-ádám.	2	zá-kh, ráh.
3	יִרְאֵה	4	יִרְאֵה	3	3 zokh-ráh.	4	yí-r, ú.
5	יִרְאֵה	6	קָטָלָה	5	5 yí-r, ú.	6	qá-t, láh.
7	הָאָדָם	8	גָּלְתָה	7	7 há-á-dhám.	8	gá-l, tháh.
9	הַמְּחַלְלִל	10	בְּהֵמָה	9	9 ha-m, khul-lál.	10	ká-h ^a -tháh.
11	יָתֵרוֹן	12	הַנּוֹשְׁבוֹת	11	11 yá-th, hon.	12	ha-no-shá-bhoth
13	שְׁמֵרָה	14	יִרְאֵה	13	13 shá-m, ráh',	14	zá-kh, ráh'.
15	יִשְׁנֵה	16	לְמִינָה	15	15 yí-sh, nú.	16	l, mí-náhh.

Isti'māl 6.

50. a) Rūmī hurūf men likho :—

יִכְיָה 1   אֶנָּה 2   לָמָּה 3   הִרְבֵּיעִי 4   הַאֲחֵר 5
 וְהַתְּחִלָּה 6   מֵאַחֲרָיו 7   הַתְּחִלָּה 8

b) 'Ibrānī hurūf men likho* :—

1 hemmāh. 2 ronni. 3 l, mī-'nehēm".
 4 hā'rākia'. 5 bath=tsiyyon. 6 w, im=ēn, kha".
 7 tha'nodh. 8 tha'līm. 9 'al=ta'wath.
 10 'nāwīm.

BAB I § 8.—Bābat Qāmets Khátúph aur Qāmets kí tafāwat kí, aur Khírēq Gádhōl aur Khírēq Qáton kí.

51. Jab tak ki síkhnewálá alfáz ke mazdaron se wá-qif na howe, ye qánún us kí madad karenge, ki wuh Qāmets Khátúph aur Qāmets kí tafāwat daryāft kare; chúnki donon ek hí nishán (◌) se likhe játe hain.

52. I.) ◌ ö hai juz i maḵhlút i be lahja men.

Ye aise juz hain :—

a) Juz i be lahja, jis men ◌ bagair Mēthēgh ke hai, aur jis ke píchhe Sh, wá i ḵhális hai.

b) Juz i be lahja, jis men ◌ ke ba'd harf i sahíh Dághesh i jabr ke sáth átá hai.

* Is isti'māl men (◌) Mēthēgh ke wáste likhá hai; (◌) juz i lahja ke wáste; aur (=) Makkeph ke wáste.

◌ in a closed syllable which has not the tone (or accent); in such a syllable cannot come a long vowel.

◌ = ö Mēthēgh ke sáth ho saktá hai, agar wuh us juz men howe, jo dúsrá juz lahjawále juz se peshtar hai.

c) Jab Makkeph píchhe átá hai.

d) Jab juz i be lahja o maḵhlút lafz ká áḵhírí juz hai.

53. II) ◌ ö hai juz i ḵhális men.

a) Jab us ke píchhe Khátēph Qámets átá hai.

b) Jab us ke píchhe Qámets Khátúph átá hai.

c) Do be dastúr báton men, yāne, קָרְשִׁים (qō-dhā-shím,) aur שְׂרָשִׁים (shō-rā-shím.)

Aisí báton men ◌ ke píchhe Mēthēgh hai; kyúnki wuh hamesha lahja se peshtar dústre juz par hotá hai.

54. Isí tarah se ba madad Mēthēgh kí nákamíl Khírēq Gádhōl aur Khírēq Qáton kí tafāwat pahchání játi hai; kyúnki Khírēq daráz hai, jab ki wuh juz i ḵhális men hai, ḵhwáh us par lahja ho yá na ho; aur jab ki wuh juz i maḵhlút men hai, jis par lahja ho. (Dekho 42.) Pas, Mēthēgh Khírēq ke ba'd aksar zāhir kartá hai, ki wuh juz ḵhális hai, aur Sh, wá us ke ba'd ibtidái, na intihái hai.

Namúna aur parhne kú Sabāq.

55.	מִחְרְבוֹת 1	1 mō-ḵh ^a -rá-bhoth.
	חֲבָמָה 2	2 ḵhōkh-máh.
	רְנִי 3	3 rōn-nē.
	קְדָרָם 4	4 k, dhōbh-rám.

5 בְּתִיקָה	5 bōt-tē-khēm.
6 כְּדֹרְלֶמֶר	6 k, dhōr-lā-'ō-mēr.
7 קָבֵרוֹ	7 qōbh-ro.
8 קָדָקֵר	8 qōdh-qōdh.
9 רָכְבוּ	9 rá-kh, bhú.
10 צָרָה	10 tsōr-khē-khá.
11 קָרְחָבוֹת	11 hōr-khō-bhoth.
12 קָרְחָה	12 hōr-khá-bháh.
13 קָרְחָב	13 hō-khō-rebh.
14 קָנָלָה	14 hōgh-láth.
15 רֵב	15 rībh.

Istī'māl 7.

56. a) Rúmí hurúf men likho.

1 יִקְטֹלָה	2 יִקְרָעֵם	3 יִקְוֶשׁ	4 בָּדָם	5 כְּדָגָן
6 לְקָרְבָה	7 לְקָרְבוֹת	8 מְשַׁחֲתֵם		

δ) 'Ibrání hurúf men likho.

1 y, qōm'am	2 m, shōrtho.	3 now.
4 núbh.	5 'ōzbhek.	6 'mōdhkhá.

[Háshiye ke hinduse, 57, 58, 59, 60, 61, is tarjume men nahín hai; kyúñki asl men yahán 'Ibrání aur Angrezí hurúf i 'illat ká muqábalá kiyá játá hai; aur Urdú men us kí zarúrat nahín hai.]

BAB I. § 9.—Bábat hurúf i 'illat ko daráz yá kotáh karne kí.

Lafif Maqrún.

62. Jab hurúf i 'illat daráz yá kotáh kiye játe hai,

(jis ke sabab ká bayán pichhe kiyá jáegá), tab un har-katon ke bích men, jo kuchh muwáfiqat rakhtí hai, tabdíl hotí hai. Yún á i kotáh á hai; e i kotáh ē yá i; o i kotáh ō yá u.

63. 'Ibrání men sirf tín lafif i maqrún hai, yañe, ái (آ), oi (ا), úi (و).

64. ی, men yodh sákin hai; aur ye hurúf áw, na áho parhe játe hai.

Namúna aur parhne ká Sabaq.

2 קָם	1 א) א	a) 1 yádh. 2 qám.
בָּת	ב) ב	b) bath.
2 יָדִיד	1 c) מָלָךְ	c) 1 mē'-lēkh. 2 yá-dhē'-khá.
3 גְּלִיָּה		3 g, lē'-náh.
צִדְקִים	d) ד	d) tsad-dī'-qím.
אִמּוֹ	e) ע	e) im-mo.
2 שֵׁם	1 f) בֵּית	f) 1 bēth. 2 shem.
2 שֵׁן	1 g) סֵפֶר	g) 1 se'-phēr. 2 shen.
3 הָוָה		3 kho-zēh.
מִוֵּת	h) ו	h) múth.
2 גִּלְהָ	1 i) מִתִּי	i) 1 mu-thí. 2 gul-láh.
2 רֵב	1 j) קוֹל	j) 1 qol. 2 rōbh.
חֶקֶד	k) ק	k) khōq.
2 אֶתֶם	1 l) אֶת	l) 1 ēth-. 2 at-tēm.

1 פתח 2 צרי	B	1 Pa-thakh.* 2 Tse'-rè.
3 חירק 4 הולם		3 Kḥí-rēq. 4 Kḥo'-lēm.
5 שירק 6 קבוצ		5 Shú'-req. 6 Qib-búts.
7 קמץ		7 Qá'-mēts.
8 קמצ חטוף		8 Qá'-mēts Kḥá'-túph.
9 קגול		9 Qe'-ghol.
1 אדני 2 גוי	C	1 *dhô-nái. 2 goi.
3 גלוי 4 אלוי		3 gá-lúí. 4 e-láw.
5 עלוי 6 שגא		5 'á-láw. 6 sô-ne ^a .
7 משה 8 שמר		7 Mō-shēh. 8 shô-mer.
9 ירפח		9 yir-pōs.
1 ליה 2 עון	D	1 lo-wēh. 2 'á-won.
1 קול 2 קים	E	1 qol. 2 qúm.
3 קלת 4 קם		3 qô-lôth. 4 qum.
1 ון 2 גו 3 חי	F	1 wáw. 2 gew. 3 khai.
4 גוי 5 דבריו		4 ghoi. 5 d,bhá-ráw.

Istí'mál 8.

66. a) Rúmí hurúf men, juz ko taqsím karke, likho.

1 כלם 2 גליתי 3 צלו 4 גל 5 כתבו 6 ילד
7 קם 8 קגש 9 מושל 10 ממלכות

b) 'Ibrání hurúf men likho.

1 'am. 2 támím. 3 meakh. 4 'ámoq. 5 'muqím.

* Hurúf i 'illat ke aksar nám munh ke dāul aur taur se, jo un ko bolne men hotá hai, námzad hain. Sirf Çēghol angúr ke khoshe se apná nám pátá hai.

6 ôrahk. 7 káthôbh. 8 t,mím. 9 l,bhábhím.
10 'muqqe. 11 tammáh.

BAB I. § 10.—*Fī'lí masdarō aur asmá ke ishṭiqāq ká bayān.*

67. 'Ibrání zabán ke masdar aksar tín hurúf i sahíh se bante hain, jin par matlab mauqúf hai.

68. a) Masdar i qawí wuh hai, jis men tín ṭhík aur be tabdíl hurúf i sahíh hain: masdar i názuk wuh hai, jis men koí kamzor harf shámil ho; (Alēph, He^a, Wáw, Yodh.)

b) Fī'l, jin ke masdarō men Nún hai, gardán men kotáh kiye játe hain; ya'ne, ba'ze sígon men ek harf mahzúf ho játá hai, aur ba'zōn men milne* se garq ho játá hai. Ye fī'l, un ke muwáfíq jo mazkúr i bálá hūe, ham mazdar i názuk kah sakte hain, is sabab se ki we sab sígon men apní púrí askí shakl nahín rakhte hain. In ko *fī'l i muraḥḥkam* kahte hain.

69. 'Illatōn kí tabdíl se masdar kí gardán hotí hai; aur 'aláwa is ke hurúf i sahíh bhí is kám men musta'amal hote hain, kabhí masdar ke má ba'd kabhí má qabl.

70. a) Masdar, jis se aur bāteṅ sádír hotí hain, *ism* yá *fī'l* ho saktá hai; maslan, *كافر* (*makr kartá hai*), aur

* Jab koí harf i sahíh harf i má ba'd se mubaddal ho játá hai, tab wuh us men garq ho játá hai; maslan, jab *np* hotá hai *pp*.

מַכְרִי (makr.) Lekin dastúr hai, ki wáhid, síga i gáib, samán i múzi, gardán i auwal, ya'ne, Qal, masdar kahen, aur samjhen, ki aur sab fi'lí tabdilen, aur ism aur adáten usí se banáí játí hain.

b) Ba'ze fi'lon ke sáth koí ism nisbat nahín rakh-te hain; aur ba'ze ism bhí hain, jis ke mutábíq koí fi'l nahín hain. Yaqín hai, ki áge, jab yih zabán bolí játí thí, ye shaklen, jo ab nahín hain, maujúd thín; kyún-ki un zabánon men, jo 'Ibrání se rishta rakhtí hain, we páí játí hain; maslan, 'Arabí men.

71. Fi'lí masdar, jis ká zikr úpar húá, aksar apne pahle juz men Qámets 'illat ko rakhtá hai, aur दूसरे juz men Pathakh. Agle 'álimon ne, fi'l kí gardán ke namúna ke wáste, fi'l i לֵךְ ko isti'mál kiya, jaisá ki aksar musannif 'Arabí qá'ida men karte hain. Is sa-bab se fi'l ká pahlá harf i sahíh us ká Pe kahlátá hai: दूसरा us ká 'Ayin; aur tísra us ká Lámēdh.

72. Af'al, jin ká pahlá harf i masdarí (un ká Pe) Nún, Alēph yá Yodh hai, ba sabab in hurúf i sahíh kí kamzorí ke, apní gardán men chand kháss sifaten rakhte hain; aur waisá hí (usí sabab se) af'al jin ká दूसरा harf i masdarí (un ká 'Ayin) Yodh hai, yá un ke tísra harf i masdarí ke muwáfíq hai, apní kháss tabdilen zahir karte hain; aur we af'al bhí, jin ká tísra harf i masdarí (un ká Lámēdh) He^a yá Alēph hain. Masdar men aur kisí harf i halqí ke hone se 'ámm shaklon men kai tabdilen zarúr ho játí hain.

73. Koí fi'l, jis ká pahlá harf i masdarí Nún hai, ikhtisár se Fi'l i Pe Nún kahlátá hai; jis ká tísra harf i masdarí Alēph hai, Fi'l i Lámēdh Alēph, wa-gaira.

Jin af'al kí gardán men koí kháss shaklen hon, aur jin kí gardán dastúr ke bamújib howe, un ká farq niche áshkára hai :—

74. A. Fi'l i qawí, - - - - - (m)

B. Af'al, jin men hurúf i halqí hain :—

	aksar yún áshkára.	
1. Af'al i auwal halqí..	- - - - -	(h ¹)
Af'al i doim halqí..	- - - - -	(h ²)
Af'al i sium halqí..	- - - - -	(h ³)

C. Af'al i kamzor mukhtasar :—

Af'al i Pe Nún.....	נ"ן	(n)
Af'al i 'Ayin duhrá yá		
'Ayin 'Ayin	י"י	(a)

D. Aur af'al i kamzor :—

Af'al i Lámēdh Alēph	נ"ל	(a ³)
Af'al i Pe Yodh	י"ד	(y)
Af'al i 'Ayin Wáw ..	י"ו	(w)
Af'al i Lámēdh He ^a	ה"ה	(h)
Af'al i Pe Alēph	נ"פ	(á)

Namúna aur parhne ká Sabāq.

75. בִּגְדִי 2 בִּגְדִי 1 A	A 1 bághadh.	2 bôghedh.
	wuh makr kartú thá.	makr se.
בִּגְדִי 4 בִּגְדִי 3	3 bághodh,	4 bēghādh.
	makkār honá.	makr.
מַלְאֲכֵי 2 מַלְאֲכֵי a 1	1 málakh.	2 mōlekh.
	us ne saltanat kí.	saltanat
יְמִלֹּךְ 3	3 yimlōkh.	[karnewálá.
	wuh saltanat karegá.	
(a¹) [Pe A'leph]	אֶכְחַל 1	1 (a¹) ákhal, * kháná.
אֶסְפֶּה 3	אֶבְדֶּה 2	2 ábhadh, 3 áçaph,
		halák honá. jamá' karná.
(h¹) [Pe Halqí]	עָמַד B	B (h¹) 'ámadh, khará ho-
		ná; rahná.
(h²) ['Ayin Halqí]	שָׁחַט	(h²) shákhat, zabh karná.
(h³) [Lám. Halqí]	שָׁלַח	(h³) shálakh, bhejná.
(n) [PeNún]	נָגַשׁ 2 נָגַשׁ 10	C (n) 1 nágghas, 2 nágghash-
		talab karná, nazdík aná.
נָהַר 4	נָהַר 3	3 nádhar, 4 náhar.
		mannat mánná, bahná.
(a) ['Ayin duhrá]	סָבַב	(a) çábbabh, chalná phirná
(a³) [Lám. A'leph]	מָצָא D	D (a³) mátsâ, páná.
(y) [Pe Yodh]	יָשַׁב 2 יָשַׁב 1	(y) 1 yáshabh, 2 yáladh.
		baiṭhná. janáná.
יָסַד 4	יָסַד 3	3 yáçadh, 4 yáçaph.
		bunyád dálná. joyrná.

* Urdú af'ál kí súrat i masdarí 'Ibrání masdaron ke muqábale men likhí jāegí; lekin shāgird ko yād karná chāhiye, ki 'Ibrání masdar wahid, siga i gaib, muzakkar, aur zamán i māzī hai.

5 יָצַט 5 yá'ats,	nasíhat dená.
(w) ['Ayin Wáw]	קָוָם (w) qúm, uṭhná.
(h) [Lámēdh He]	הָלַח (h) gáláh, zāhir karná.

Istí'mál 9.

76. a) Ye fi'lí masdar 'Ibrání hurúf men likho ; aur un ke muqarrar harfí nishán deke un ká bayán báton se kíjiyo.

tsúdh, shikár karná.	záráh, titar bitar karná.
khálal, zaḥmí honá.	hágáh, taammul karná.
múgh, pighalná.	názal, bah jánā.
yáqash, phandá lagáná.	

b) Ye fi'lí masdar Rúmí hurúf men likho ; aur un ke muqarrar harfí nishán deke un ká bayán báton se kíjiyo.

יָסַר sikhláná.	גִּירְנָה girná; murjháná.
אָרַר la'nat karná.	מִלְנָה miláná.
דָּחַפְנָה dhámpná.	לָוֵט laut aná.
לָרַז qarz lená.	

BAB I. § 11.—Asmá ke ishtiqaq kí bábat.

77. Asmá yá to aslí, (ya'ne, ap hí masdar,) yá ishti-qáqí hain.

Aksar ism i ishtiqaqí fi'lí hain, (ya'ne, af'ál se sádir hote hain;) lekin ba'ze dúsre asmá se bante hain.

78. a) Fi'lí asmá men se ba'ze qawí hain, is liye ki wo

זָמַם *zammáh* (in 'a),
 (shar'arat.)
 תְּפִלָּה *t, philláh*, (ii 'a),
 (d'á'á.)
 גֵּר *ger* (w),
 (qair-qamí.)
 מָקוֹם *máqom* (ib w),
 (maqám.)
 לָטוֹן *látson* (in w),
 (hag'arat.)
 תְּבִנָּה *t, bhúnáh* (ii w),
 (samajh.)
 פָּרִי *p, rí* (he^o),
 (phal.)
 מַטָּן *mattán* * (ib n),
 (bakhsish.)
 מַפְּאֵל *mappáláh*† (ii n),
 (wírana.)

* Mattán ke 'iwaz men.

פִּי'ל *ism*, intihá men mazídí, mukhtasar f'l, 'Ayin 'ayin, se.
 פִּי'ל *ism*, ibtidá aur intihá men mazídí, mukhtasar f'l, 'Ayin 'ayin, se.
 פִּי'ל *ism*, f'l i názuk, 'Ayin Wáw, se.
 פִּי'ל *ism*, ibtidá men mazídí, f'l i názuk, 'Ayin Wáw, se.
 פִּי'ל *ism*, intihá men mazídí, f'l i názuk, 'Ayin Wáw, se.
 פִּי'ל *ism*, ibtidá aur intihá men mazídí, f'l i názuk, 'Ayin Wáw se.
 פִּי'ל *ism*, f'l i názuk, Lámédh He^o, se.
 פִּי'ל *ism*, ibtidá men mazídí, mukhtasar, f'l, Pe Nún, se.
 פִּי'ל *ism*, ibtidá aur intihá men mazídí, mukhtasar f'l, Pe Nún se.

† Mappáláh ko 'iwaz men.

זָמַם *zámam*,
 (bandish karná.)
 תְּפִלָּה *pillél*, (jánuhná.) [Hith-
 pha'el men d'á'á karná.]
 גֵּר *gúr*,
 (bád o bés'h karná.)
 מָקוֹם *qúm*,
 (ut'hná.)
 לָטוֹן *lúts*,
 (hagír jánuhná.)
 תְּבִנָּה *bín*,
 (samajhna.)
 פָּרִי *paráh*,
 (phaldár honá.)
 מַטָּן *náthan*,
 (doná.)
 מַפְּאֵל *náphal*,
 (ginná.)

Isti' mál 10.

81. a) Anewálí bátan ko Rúmí hurúf men likho, aur un kí masádir ke bayán úpar ke namúnan ke mutábíq karo.

רָחַב <i>ráh</i> .	רָחַב <i>chaurá</i> honá.
פִּרְגָּה <i>firqa</i> [káhinon ká.]	פִּרְגָּה <i>taqsím</i> karná.
מְקוֹר <i>kúá</i> .	מְקוֹר <i>khodná</i> [pání ke liye.]
מִקְבָּה <i>gabza</i> . [kháss karke haivánon ká.]	מִקְבָּה <i>páná</i> ; [mol lená.]
חוֹ <i>fazl</i> .	חוֹ <i>rahím</i> honá.
אַהֲבָה <i>muhabbat</i> .	אַהֲבָה <i>piyár</i> karná.
חֶטָּא } חֶטָּאת } <i>gunáh</i> .	חֶטָּא <i>phisalná</i> ; gum ho jáná.
רֵעַ <i>sáthí</i> ; dost.	רֵעַ <i>kisú</i> se khush honá.
שִׁכָּרִי <i>shikárí</i> .	שִׁכָּר <i>ghát men baithná</i> ; <i>shikár</i> karná.
מִאֲכָל <i>khurák</i> .	אֲכָל <i>kháná</i> .
נִינְדָה <i>nínd</i> .	נִינְד <i>nínd</i> karná.

b) 'Ibrání hurúf men niche kí bátan likho, aur usí tarah se un ká bayán karo.

shená, nínd.	yáshen, nínd karná.
kaph, kaf i dast.	káphaph, terhá karná.
'édh, gawáh.	khácer, hájatmand honá.
makhçor, hájat.	'údh, gawáhi dená.

toráh, ta'lím.

múçar, tambíh.

kálon, sharm, be-'izzatí.

yaráh, sikhláná (Hiph'il*
men.)

yáçar, tambíh dená.

káláh, haqír kiya jáná,
(Niph'al* men.)

BAB I. § 12.—*accent, tone* *Lahjon kí bábat.*

82. a) 'Ibrání alfáz men *Lahja pichhle do juzon men se ek par partá hai.*

b) Lahja ká juz aksar pichhlá hai; is sabab se káfi hai, ki shágird jánen, ki kis kis qism ke alfáz men *Lahja juz i qabl i ákhiri par partá hai.*

c) Alfáz, jin men Lahja pichhle juz par partá hai, *Milrá' (מִלְרָא) kahláte hain; aur jin men wuh juz i qabl i ákhiri par partá hai, Mil'el (מִלְעֵל).*

83. (Anewálí fihrist taammul ke liye fáidamand hogí, agarchi us kí kái báton ke ma'ne abhí shágird kí samajh men na áwen. Píchhe ma'lúm ho jáenge.)

Tone pichhle i qabl i ákhiri par partá hai.
a) Do juzon ke sab asmá men, jin kí pichhlí 'illat Qēghol yá Pathakh hai.

b) Alfáz men jin ká pichhlá, harf i sahín Pathakh i Mukhil rakhtá hai.

c) Alfáz men jo síga i tasniya [D= ayim] men hai.

* Fil kí do gardánon ke nám.

d) Af'al i zamán i mází, jin ke sáth ye sígái tatimma hain, ya'ne, *tí, tá nú, (תִּי, תָּ, תִּי).*

e) Af'al i qawí kí Hiph'il gardán men; aur af'al i 'Ayin Wáw aur 'Ayin 'ayin kí Qal, Niph'al o Hiph'il kí gardánon men.

f) In asmá i mudallil men, ya'ne, *el'-lēh, hem'-máh, hen'-núh.*

g) Af'al men, jin ke zamán i mází ke sáth Wáw i taqlíb hai.

h) Ye tatimma i maf'úl,—áh,—hú,—nú,—ní,—ká, kabhí Lahja ke juz nahín hain.

84. Siwá lahjon ke kái ek nishán hain, jin se ma'lúm hotá hai, ki ek lafz ánewále lafz se 'iláqa i qaríb rakhtá hai, ki nahín.

Ye nishán i tamíz † do qism ke hain, ya'ne, *taqsimí aur waslí. Un ke nám aur shaklen yehí hain:—*

85. NISHÁN I TAQSIMÍ. (Hákim.)

Nám.	Shakl.	Nám.	Shakl.
I. (SHÁHANSHÁH.)		II. (BÁDUSHÁH.)	
1 Qillúq	⌘	1 †Q, gholtá	⌘
2 Athnákh	⌘	2 Záqeph Qáton	⌘
3* Markha sáth MehpaKh	⌘	3 Záqeph Gádhol	⌘
		4 Tiphkhá	⌘

†, *, †, †, In nishánon ke liye safha 34 ko dekho.

III. (SHÁHZÁDA.)

1 R, bhí'a	~
2 †Zarqá	~
3 †Pashṭá	~
4 T, bhír	~
5 †Y, thībī	~
6 *Shalshē'lēth	~
7 †Tiphkhá (ibtidáí)....	~

IV. (AMÍR.)

1 Pázer	~
2 Qarnē Pharáh	~
3 †T, lishá Gh, dholá.	~
4 Gērēsh	~
5 Gērshayim	~
6 P, qíq (alfáz ke bích) ..	~

NISHÁN I WASLÍ

(Banda.)

1 Múnakh.	~
2 Mahpakh.	~
3 Qadhmá.	~
4 Dargá.	~
5 T, lishá Q, tannáh.	~
6 Mar, khā Duhrá.	~
7 Mar, khā.	~
8 Yár'akh (ban-yomo) ..	~
9 Tiphkhá (intihái)	~
10 *Mar, khā sáth zarqá. ..	~
11 *Mahpakh sáth zarqá. ..	~

† Yih fihrist aur ta'lím yahán dí gai hain. táki shágird, jo is kitáb ko parhke fauran Baibal ká koi hissa síkhne cháhē, un bahutere nishánon ká matlab pahcháne, jo us kí 'ibárat men mundarj hain. Is kitáb men, jab lahja ke juz ko batlá-ná hogá, to us ká nishán (>) hogá; maslan, qá-fal'-tá .

Jin ke pás (*) hai, so sirf shi'arí 'ibárat men musta'mal hote hain.

Jin ke pás (†) hai, so peshwarí hain.

Jin ke pás (‡) hai, so ba'dwazí hain.

86. a) *Qillúq* sirf áyat ke pichhle lafz ke lahjawále juz par likhá játá hai; aur us lafz ke ba'd *Qoph Páqúq* (:) átá hai, jo áyaton ko 'aláhida kartá hai. *Athnákh* (= sáns lená) aksar áyat ke bích men hai.

b) *Pashṭá* aur *Qadhmá* ek hí shakl (N) ke hain. Un kí jagahon se un kí tafríq ma'lúm hotí hai; ki *Pashṭá* taqsimí hoke hamesha lafz ke pichhle juz par hai, kḥwáh us par lahja ho, yá us ke peshtar ke juz par. Agar lahja juz i qabl i ákhir par ho, to do *Pashṭá* ek hí sáth hain, qá-fal'-tá . *Qadhmá* hamesha lafz ke pahle harf i sahíh par hai.

c) *Y, thībī* aur *Mahpakh* (N) bhí sirf jagah se ma'lúm hote hain. Pahlá hamesha lafz ke pahle harf se peshtar átá hai, aur dúsrá us kí 'illat ke niche.

d) *Q, gholtá* (N), *Zarqá* N aur *T, lishá* Q, tannáh (N) hamesha lafz ke pichhle harf ke úpar hain.

Chand bayán in nishánon kí bábat.

I. Lahja ke Ishára.

87. Alfáz, jin ke hijja eksán hain, in nishánon ke zarí'a se mutafarraḡ kie játe hain; maslan, bá-nú (unhon ne ta'mír kiya,) aur bá-nú (ham men;) qá-máh (wuh khayí hui,) aur qá-máh (khayí honi.)

88. Aksar ye nishán lafz ke juz i lahja ke pahle harf i sahíh ke sáth hain. Tis par bhí ba'ze faqt lafz ke pahle harf par hain, aur ba'ze pichhle harf par. Basa-

bab is ke in ke zar'ā se juz i lahja ma'lūm nahīn hotā hai.

زیادہ تفسیر کے لئے دیکھو باب ۱۸۴

II. Nuqta-rezī ke Ishāre.

89. Agle 'Ibrānī qawā'id banānewāle apne tamsilī taur par har ek āyat ko bādshāhat kahte hain, jis par barā nishān i taqsimī i ākhiri (shāhanshāh) hukumat kartā hai. Jaisā ki bādshāhat (ya'ne āyat) darāz yā kotāh ho, waisā hī Hākīm.

90. Nishān i Waslī (Banda) sirf un bāton ko jorte hain, jo matlab men thik rishta rakhtī hain; maslan, ism aur us kī sifat, yā ism aur us kā mazāf-ilaih; jaisā ki Fārsī zabān men *izāfat* must'amal hotī hai. Lekin do nishān i waslī bāham nahīn ho sakte hain. Agar kāi ek bāten jorā chāhiye, to *Makkeph* kām men ātā hai.

91. Ayaton men, jo bahut kotāh hain, nishān i waslī kam āte hain; balki kabhī koī nahīn: kyūnki chhotā nishān i taqsimī ek bare ke nazdīk quwat i wasl rakhtā hai (hākīm i bālā kī khidmat kartā hai). Bar'aks is ke un āyaton men, jo bahut darāz hain, nishān i waslī chhotē nishān i taqsimī ke 'iwaz men must'amal hote hain, (hākimon ke firistāda hote hain).

92. Kaun krun nishān i waslī kām men lānā munāsib hai, so 'ibārat ke bahut bārīk qānunon par mauqūf hai, jinhen abhī taklīf ke sāth sikhna zarūr nahīn nai. Agar shāgird abhī bare bare nishān i taqsimī sikhne, to bas.

Parhne kā Sabaq.

93. (Is men jo mutafarriq nishān hain, un ke nām

(85) bakhūbī sikhna shāgird ko munāsib hai; nahīn, to wuh unhen kabhī 'illaten samjhegā; yā ma'lūm na kar sakegā, ki Sh, wā juz kī ibtidā yā intihā par hai, aur (7) *Qumets* hai, yā *Qumets Khātūph*. Is sabab se sabaq i zer chunā gayā hai, jis men aksar nishān mundarj hain.)

A. 2 SALĀTĪN, i. 6.

אֵשׁ	אֶלָּו	וַיֹּאמְרוּ	Wai-yô-m, rú' e-lāw, ish
לְקַרְאֲתֵנוּ		עֲלֶה	'á-láh' liq-rá'-the'-nú,
לְכוּ	אֵלֵינוּ	וַיֹּאמֶר	wai-yô'-mēr e-lê-nú', l, khú,
אֶל-הַמֶּלֶךְ		שׁוּבוּ	shú-bhú' ēl-ham-mē'-lēkh
אֲתָכֶם		אֲשֶׁר-שָׁלַח	'shēr-shá-lakh ēth-khēm',
כֹּה	אֶלָּו	וּדְבַרְתֶּם	w, dhib-bar-tēm' e-lāw, kôh'
הַמַּבְלִי	יְהוָה	אָמַר	á-mar' Y, hô-wáh', h'mib-
בְּיִשְׂרָאֵל		אִי-אֱלֹהִים	b, lí' ên-'lô-hím' b, yis-rá-el'
לְדַרְשׁ	שָׁלַח	אֲתָה	at-táh' shô-lo'-akh lidh-rôsh
אֱלֹהֵי	זָכוּב	בְּבַעַל	b, bha-'al z, bhúbh 'lô-hê
לְכוּ		עֶקְרוֹן	'eq-ron ? lá-khen'
אֲשֶׁר-עָלִיתָ		הַמִּצָּה	ham-mit-'táh' 'shēr-'á-lí'-thá
לֹא-תִתֵּד		שָׁמַם	shám' lo'-the-redh'
בִּי-מוֹת		מִמָּוָה	mim-mēn-náh kí-moth
		תָּמוּתָה	tá-múth.

B. PAIDÁISH, i. 1—4.

אֱלֹהִים	בְּרָא	בְּרֵאשִׁית	2 B, rê-shíth' bá-rá' 'lô-hím'
וְאֵת	הַשָּׁמַיִם	אֵת	eth hash-shá-ma'-yim w, eth
וְהָאָרֶץ		הָאָרֶץ	há-á'-rēts. W, há-á'-rēts

תְּהִי הַיָּהּ hā-y, thāh' thō-hū wā-blō-hū
 תְּהִי עַל-פְּנֵי w, khō'-shēkh 'al-p, nē' th, hom
 אֱלֹהִים וְיִחַד w, rū'-akh, 'lō-hīm'
 עַל-פְּנֵי מִרְחַקֹּת m, ra-khē'-phēth 'al-p, nē'
 וְיִאמְרֶה ham-mā-yim. Wai-yo^a-mēr
 יְהִי אֱלֹהִים יְהִי אֱלֹהִים 'lō-hīm' y, hī or, wa-y, hī-
 אֱלֹהִים אֱלֹהִים or'. Wai-yar^a 'lō-hīm
 בְּרִמְבוֹר אֶת-הָאֵר ēth-hā-or kī-ṭobh;
 אֱלֹהִים וַיִּבְרַח wai-yabh-del 'lō-hīm bēn
 חֲשָׁדָה וַיִּבֶן hā-or ú-bhēn ha-khō'-shēkh.

Istī'múl 11.

94. a) Rūmī hurúf men áyat i zer likho, aur lahja ke juzon ke nishán do.

לִבְנֵי חֲבֵרָיִי נָאִם-יְהוָה לְיוֹם קִימִי לַעֲדָה בִּי מִשְׁפָּטִי לְאַסֹּף
 יוֹשֵׁם לְקִבְצִי מִמְּלָכּוֹת לְשַׁפֵּד עֲלֵיהֶם וְעָמִי כָּל חֲרָן אֶפְרַיִם
 בִּי בָאֵשׁ קִנְאֹתִי תִפְאַל כָּל-דֹּהַר:

b) 'Ibrání hurúf men yih áyaten likho.

W, hannākhash háyáh 'arúm mik-kól khaiyath
 hassádhēh 'shēr 'ásáh Y, howáh 'lohim: waiyô-
 mér ēl-háishsháh aph kī-ámar 'lohim lo^a tho-
 khl, ú mikkol 'ets haggán?

BAB II. § 1.—*Harf i ta'rif.*

95. Harf i ta'rif ה hai; us kí 'illat Pathakh (ה) hai;

hai: 'aur us ke ba'd jo harf i sahíh átá hai, so *Dághesh* letá hai.

96. Lekin hurúf i halqí aur *Resh Dághesh* ko le nahín sakte; aur us ke badle men harf i ta'rif kí 'illat aksar daráz ho jáke *Qúmet*s (ר) yá bará *Qeghol* (ר) ban játi hai.

ה musta'mal hotá 1) *Khá*; aur

hai pesh az 2) *Há*, 'á, jab un par lahja nahín hotá hai.

1) *Há*, 'á, jab un par lahja hotá hai.
 ה átá hai pesh az 2) Kisí harf i halqí yá *Resh*, juz i mazkúr ko chhoṛke.

97. Tau bhí agar 'illat, jo qaríb hai, na τ na τ howe, to alfáz, jo *He*^a yá *K'heth* se shurú' hote hain, aksar ה lete hain; ya'ne *Dághesh* ke na hone se us ke badle men kuchh nahín hain.

Parhne ká Sabaq aur Lugat.

98.	אב 2	שֶׁשׁ 1	1 shē'-mēsh, áftáb.	2 ábh, báp.
	איש 4	אם 3	3 em, mú.	4 ish, mard.
	טל 6	תָּל 5	5 rē'-ghēl, pánu.	6 tal, shabnam.
	בנים 8	אֲשֶׁכּוֹל 7	7 ēsh-kol, angúr-ká khosha. befe.	8 báním,

10 ע	9 הִכָּל	9 hê-khál, haikal.	10 'ám, log.
12 הָרִים	11 הָר	11 hár, koh.	12 hárím, koh, (jama'.)
14 חָג	13 עֵזֶן	13 'á,wôn, ilzám.	14 khágh, ziyáfat i díní.
16 הַחֲמָת	15 הוֹחַ	15 kho-akh, kañílá.	16 khô-thê-mêth, muhr.
18 רוּפָא	17 רוּם	17 rúm, únehái.	18 rophe, tabíb.
(waqfa men) 19 עֵלֶם, עֵלֶם	19 'ě'-lēm ; 'á-lēm, (waqfa men,) chhokrá.		

Istí'mál 12.

99. a) Alfáz i zer aur un ke ma'ne Rú mí hurúf men likho.

4 הַחֲמָת	3 הַבָּנִים	2 הַאֲשָׁכּוּל	1 הַיָּל
8 הַחֲמָת	7 הַחוּחַ	6 הַחָג	5 הַיָּשָׁכּוּשׁ
11 הַעֵלֶם	10 הַרוּפָא	9 הָרִים	

b) 'Ibrání hurúf men likho, harf i ta'ríf ke sáth.

1 má.	2 báp.	3 shabnam.	4 páñw.	5 koh.
6 koh, (jama').	7 ilzám.	8 'ámm.	9 mard.	

BÁB II. § 2.—Qal ke zamán i Mází aur zamán i Mustaqbil kí bábat.

100. Yahán fi'l i 'ámí kí sab se khális gardán ke ye do zamán die játe hain ; táki shágird púre jumla baná sake.

101. Qal ke síga i gáib, wáhid, zamán i mází, muzakkar, fi'l ke sab se nirálá hissa hai, aur us ká masdar kahlátá hai.

Zamán i Mází aur Mustaqbil fi'l קָטַל ke, —qá-tal, qatl karná.

102.

Mází.

(Wáhid.) (Wáhid.)

ms. {	קָטַל qá-tal'	יָקַטַל yiq-tól'	(ms.)
mw. {	קָטַלָה qá-t, -láh	תִּקְטַל tiq-tól'	(mw.)
ms. {	קָטַלְתָּ qá-tal'-tá'	תִּקְטַל tiq-tól'	(ms.)
mw. {	קָטַלְתָּ qá-talt'	תִּקְטַלְתָּ tiq-t, -lí'	(mw.)
1.	קָטַלְתִּי qá-tal'-tí	אֶקְטַל eq-tól'.	

(Jama'.) (Jama'.)

3.	קָטַלְתִּי qá-t, lú'	יָקַטַלְתִּי { yiq-t, -lú' (ms.) תִּקְטַלְתִּי { tiq-tól-náh (mw.)
2. {	קָטַלְתֶּם q, tal-tem'	תִּקְטַלְתֶּם tiq-t, lú' (ms.)
	קָטַלְתֶּן q, tal-tën'	תִּקְטַלְתֶּן tiq-tól-náh (mw.)
1.	קָטַלְתֶּנּוּ qá-tal'-nú	נִקְטַל niq-tól.

103. Wázih ho, ki zamán i mází men síga chand hurúf se bante hain, jo masdar ke mába'd, likhe játe hain ; maslan, *tí, tá, wg.*

104. a) Ye hurúf zamíron ke hissa hain : *tí, tá, ò, nú,* masdar kí 'illaton kí tabdíl ke bagair lagte hain, (qátal-*tí, tá, -t, -nú.*)

b) Zamír i *tēm* aur *tēn* ke máqabl (donon lahje-wále,) masdar kí pahlí 'illat (Qámets) Sh,wá ho játá hai, (*q, tal-tēm, -tēn.*) *Áh, ú* ke máqabl masdar kí dúsrí 'illat, Pathakh, Sh,wá ho játí, aur Qámets apní jagah par rahtá hai.

105. Zamán i Mustaqbil is tarah se bantá hai, kí zamíron ke chand hissa masdar ke qabl lagáe játe hain. Is hálát men masdar ke hurúf ke sáth Sh,wá aur *Khōlēm* hain; aur *Khōlēm* aksar nákámil hai, (*q, tōl, קטל*). Ye pesh-zamír wáhid men (1) *ē-[s]*, (2) *t-*, (3) *y-*, *mz.*; *t-*, *mw.* hain; aur jama' men (1) *n-*, (2) *t-*, (3) *y-*, *mz.*; *t-*, *mw.* Aur (2) *mw.* wáhid, aur (2) *mz.* aur *mw.* jama', aur (3) *mw.* jama', intihá men bhí hurúf lete hain: *ya'ne, í (י) tú mw.* ke liye; *ú (א) tum aur we, mz.* ke liye; aur *náh (נה) tum aur we mw.* ke liye. Un shakl-on men, jin ke ba'd hurúf *i, ú*, likhe játe hain, *קטל* kótál ho játá hai, *קטל*.

106. Mustaqbil kí pesh-zamíren (*s* ko chhorke) qá-nún ke mutábíq Sh,wá ko rakhtí hain; lekin is wáste kí do harf i sahíh qaríb hoke Sh,wá i nawái nahín le sakte, to pesh-zamír ká Sh,wá *Khíriq* ho játá hai. *Alēph* ke niche aksar *Kháteph Qēghol* hotá hai; lekin wuh mutabaddal hoke *Qēghol* ho játá hai.

107. Zamánon ke *kháss kháss* matlab áge ko wázih honge. Abhí shágird ko yád karná munásib hai, kí —

a) Zamán i *Mází* se 'amal i tamám murád hai, aur aksar us ká tarjuma *Mází i Mutlaq*, yá *Mází i Qaríb*, yá *Mází Ba'id* se hotá hai, = *kiyá, kiyá hai, kiyá thá.*

b) *Mustaqbil* se wuh kám murád hai, jo hanoz kámil nahín huá hai, aur aksar *Istiqbál* se us ká tarjuma hotá hai; aur kabhí kabhí, *kháss* karke 'ámí far-mánon men *Hál* se.

Istí'mál 13.

108. a) Rúmi hurúf men *קטל* páqadh (*muláqát kar-nú*) ke do zamán, Urdú men, har ek síga ká tarjuma karke, likho.

MÁZÍ.

MUSTAQBIL.

(Wáhid.)			(Wáhid.)		
קטל	wuh	(mz.)	יפקד	wuh	(mz.)
תפקד	wuh	(mw.)	תפקד	wuh	(mw.)
תפקד	tú	(mz.)	תפקד	tú	(mz.)
תפקד	tú	(mw.)	תפקד	tú	(mw.)
תפקד	main.		תפקד	main.	
(Jama'.)			(Jama'.)		
תפקד	we.		יפקד	we	(mz.)
תפקד	tum	(mz.)	תפקד	we	(mw.)

תִּמְרָתוֹ tum	(mw.)	תִּמְרָתוֹ tum	(mz.)
חֲמָרִי ham.		תִּמְרָתוֹ tum	(mw.)
		חֲמָרִי ham.	

b) 'Ibrání aur Rúmí hurúf meṭ **שָׁמַר** shámar, mahfúz rakhná, ke úpar ke do zamán likho; aur **כָּתַב** káthabh, líkhná, bhí.

Lugat.

109. **Khafá honá**, קָפָה, qá-tsaph'. *Khafá honá*
Rakhná, mahfúz rakhná, **שָׁמַר**, shámar. *to flow*
Let jánú, שָׁכַב, shá-khabh'. *to flow*
Bádsháh, מֶלֶךְ, mē-lēkh. *to flow*
Saltanat karná, מֶלֶךְ, má-lakh'. *to flow*
Mauqúf honá, kam karná, שָׁתַק, shá-thaq'.
Sáth rahná, שָׁכַן, shá-khan'.
Milá dená, מָסַךְ, má-çakh.
Undelná, masah karná, נָסַךְ, ná-çakh.
Kátná, kát dálná, כָּתַר, ká-rath.
Toṛná, phailáná, פָּרַשׁ, pá-ras.
Gul macháná, רָגַשׁ, rá-gash,
Fira'ún, פִּרְעֹה, Par-'ôh.
Tamíz, saláh, (bure matlab se bandish,) מְזִמָּה, m,zim-máh (ii 'a,) (zá-mam, tajwíz karná.)
Tujh par, עָלֶיךָ, 'á-lē-khá.
Bahs, jhagrá, מְדֹן (ib. w,) má-dhon (dhún, minnat karná.)

Main, אֲנִי, 'ní.

Dánish, חֲכָמָה (in.), kḥōkh-máh (khá-kham, dáná honá.)

Chálákí, liház, עֲרָמָה, (in.) 'ár-máh, ('á-ram, chatur honá.)

Mai, יָיִן, ya-yin.

Par, עַל, 'al.

Saihún, צִיּוֹן, Tsí-yon.

Kompaleṇ, זָלְזָלִים, zal-zal-lím.

Ahmaq, כְּסִיל, k,çl,

Ahmaqpan, אֲנָלָת, iw-wē'-lēth.

'Ahd, בְּרִית, b,rith.

Kyún ? לָמָּה, lám'-máh.

Qaumen, גּוֹיִם, go-yim.

פָּרַת בְּרִית, ká-rath b,rith, *us ne 'ahd kiyá*, qurbánon ke káṭne se; *kyúnki jab 'ahd huá*, to faríqain ne jánwaron ko, qurbán kí tarah zabh kiyá.

Isti'mál 14.

110. In jumlon ká tarjuma likho.

1 יִקְצֶה פִּרְעֹה:	1 yiq-tsôph Par-'ôh.
2 מְזִמָּה תִּשְׁמַר עָלֶיךָ:	2 m,zim-máh tis-môr 'á-lē-khá,
3 שָׁכַבְתָּ: 4 יִמְלֹכִי:	3 shá-khabh-tá. 4 yim-l,khú.
5 יִשְׁתַּק מְדֹן:	5 yish-tôq má-dhon.
6 אֲנִי חֲכָמָה שְׁכַנְתִּי:	6 'ní kḥōkh-máh shá-khan-tí
	'ôr-máh.

- 7 מַסְכָּחִי : 8 מַסְכָּח יוֹ : 7 má-çakh-tí. 8 má-ç, kháh yá-yin.
- 9 לְמַה רָגַשְׁתָּ גּוֹיִם : 9 lám-máh ràgh, -shú go-yim ?
- 10 אֲנִי נִסְכָּחִי מִלֶּךְ עַל צִיּוֹן : 10 "ní ná-çakh-tí mē'-lēkh 'al-Tsí-yon.
- 11 כָּסִיל יִפְרֹשׁ אֵלֶיךָ : 11 k,çil yiph-rôsh iw-wē'leth.
- 12 נִכְרַת הַנְּזִלִּים : 12 nikh-rôth haz-zal-zal-lím.
- 13 כָּרַתִּי הַנְּזִלִּים : 13 ká-r, thú haz-zal-zal-lím.
- 14 אֶכְרֹת בְּרִית : 14 ĕkh-rôth b,ríth.
- 15 תִּשְׁמַר הַבְּרִית : 15 tish-môr hab-b,ríth.

b) 1. Main ne mai ko milá diyá hai. 2. Ham ne 'ahd kiyá hai. 3. Tum ne (mz.) bádsháh ko masah kiyá hai. 4. Main gul shor macháúngá. 5. Ham ne gul kiyá. 6. Ham gul karengē. 7. Tum (mw.) kyúng gul kartí ho ? 8. Main 'ahd ko mánúngá.

BAB III. § 1.—*Asmá kí jinsen. Sifatēn.*

111 'Ibrání men faqt do jinsen haín, *muzakkar** aur *muwannas*.*

112. Jins i muzakkar kí koí kháss intihá nahín hai. Jins i muwannas kí intiháen ye haín :

a) תָּ— (sabbhon se 'ámí.)

b) תָּ— (belahja); harf i halqí ke ba'd תָּ— (Shaklén, jo kamyáb haín.)

113 a) תָּ—, תָּ, תָּ.

d) תָּ— bārhá ás pás kí qaumon ke námōn men.

e) תָּ— (shí'ar men.)

f) תָּ— (Arámí, תָּ— ke liye : kháss pichhlí tas-nifōn men.)

g) תָּ— (תָּ se kamzor): yih intihá bahut kamyáb hai.

h) תָּ— (belahja.)

i) תָּ— (shí'ar men.)

114. *Mulkon* aur *bastion* ke nám aksar muwannas haín ; aur waisá hí un chizon ke nám jin ke *joye* haín ; maslan, *háth, ánkheñ, kán, wg.*

115. Zátí námōn kí koí kháss intiháen, jins kí tafríq karne ke wáste, nahín haín. Ba'ze muwannas ism muzakkar se ba wasíla i muwannas intihá ke, banáe játe haín ; lekin jánwaron ke do jinson ke do nám hote, jaise kí *bail, gúc* Hindí men ; aur kaí jánwaron kí donon jinson ká ek hí nám hai ; maslan, *únf, wg.* 'Balki ba'ze jánwaron ke nám, jin kí muwannas intiháen haín, muzakkar ká bayán bhí karte haín ; maslan, *yo-náh) kabútar.*

116. Sifat, jab ism ká bayán kartí hai, tab apne ism ke qánún par is bát men hotí hai, kí agar ism ke sáth harf i ta'ríf ho, to sifat ke sáth bhí hogá.

117. Agar sifat men, jo ism ke píchhe, áwe, harf i ta'ríf na howe, lekin wuh harf ism ke sáth howe, to sifat ap

mahmúl hai, bagair fi'l (*hai, thú, húá, wg.*) ke. Maslan, 'Arabí zubán men "Alláh-al-Karím" ká matlab hai, *Karím Khudá*; aur "Alláh Karím" ká matlab hai, *Alláh Karím hai*.

118. Bahut muwannas ism aur sifaten muzakkar kí intihá men הָ shámil karne se banáí játí hain; aur kabhí kabhí תָּ se.

119. a) Muzakkar ism הָ men הָ ke 'iwaz הָ ko lene se muwannas ho játe hain; maslan, רֶעָה, רֶעָה (ro-'éh, ro-'áh.)

b) Jis ism kí intihá הָ yá י hai, so muwannas men תָּ — lete hain, (תָּ ke 'iwaz men.)

120. הָ ke lagne se dústre harf i 'illat aksar badalte hain; maslan, גִּדּוּל, גִּדּוּל.

Jab ism i muzakkar ke harf i 'illat ě — ě hain, tab muwannas men a — á lagte hain; maslan, מִלְכָּה, מִלְכָּה.

Lugat.

121. *Bádsháh*, מֶלֶךְ, mē-lēkh.

Chhotá, קָטָן, qá-tán'. קָטָן, q, tán-náh, (mw.)

Hukumat karná, מְשָׁל, má-shal.

Jawán yá chhokrú, נַעַר, na-'ar.

Kháb, טוֹב, tobh.

Báp, אָב, ábh.

Mard, אִישׁ, ísh.

Bháí, אֶחָ, ákh.

Zoráwar, גִּבּוֹר, gib-bor.

Tez, חָד, khad. חָדָה, khad-dáh (mw.)

Masrúf, חֲרִיץ, khá-rúts. חֲרִיצָה, khá-rú-tsáh (mw.)

Khális, תָּם (ע) tám.

Dág chamre par, בְּהֶרֶת, ba-hě'-rěth.

Sufed, לָבָן, lá-bhán. לְבָנָה, l, bhá-náh (mw.)

Larká, יֵלֵךְ, yě-lědh.

Larkí, יֵלְדָה, yal-dáh.

Lál, אָדָם, á-dhom.

Ghorá, סוּף, súf.

Ghorí, סוּפָה, sú-çáh.

Chhurí, שָׁכִין, sak-kín.

מִאֲכָלֶת, mǎ-^akhě'-lěth.

Kátná, גָּזַר, gá-zar.

Barhná, גָּדַל, gá-dhal.

Shágird, תַּלְמִיד, tal-mídh. תַּלְמִידָה, tal-mí-dháh (mw.)

Halál karná, שָׁחַט, shá-khat.

122. (Urdú) *Larká bhalá hai*.

(Ibrání) { 1. *Larká wuh bhalá*.
2. *Larká bhalá*.

Wuh (mz.) הוּא, hú^a.

Wuh (mw.) הִיא, hí^a.

123. חַיְי־לֶדְח הוּא קָטָן : 1 hay-yě'-lēdh hú^a qá-tán.
 הַנֶּעַר ^a הוּא טוֹב : 2 han-ná'-ar hú^a tōbh.
 הָאֵב הוּא זָקֵן : 3 há-ábh hú^a záqen.
 הָאֵחַ הוּא גִּבּוֹר : 4 há-akh hú^a gib-bor.
 הָאִישׁ תָּם : 5 há-ish tám.
 הַבְּהֵרֶת לְבָנָה : 6 haḇ-ba-hé'-rēth l, bhá-náh.
 יֶלֶד קָטָן : 7 yě'-lēdh qá-tán.
 חַיְי־לֶדְח הַקָּטָן : 8 hay-yě'-lēdh haq-qá-tán.
 חַיְי־לֶדְח קָטָן : 9 hay-yě'-lēdh qátán.
 שָׁכֵן חֵד יְגוֹר : 10 sak-kín khadh yigh-zor.
 יֶלְדָה קְטָנָה תְּגוֹר : 11 yal-dáh q, tan-náh tigh-dal
 תַּלְמִידָה חֲרִיפָה : 12 tal-mí-dháh kh^a rú-tsáh
 תִּלְמֵד : til-madh.
 מַאֲכָלִת תְּדָה : 13 ma-^akhé'-lēth khad-dáh
 תִּשְׁחַט : tis-khat.

b) 1. Chhotí laṛkí wain ko milá degí. 2. Lál sharáb. 3. Sharáb lál hai. 4. Chhurí tez hai. 5. We barh gae. 6. Tum barh jáoge. 7. Masrúf shágird. 8. Shágird masrúf hai.

BAB III. § 2.—Jama' kí bábat.

124. A. Ism i muzakkar יִם ko wáhid ke sáth wasl karne se jama' ho játá hai; maslan, יְבָרִים, דְּבָרִים. Kabhí kabhí yih intihá ná-káml likhí játí hai; maslan. Paid. 1: 21 תַּנִּים, (tan-ní-nim.)

a) Jab kí wáhid men intihá i הֶ (ēh) hai, tab יִם ke lagne se הֶ mahzúf hotá hai.

125. B. Ism i muwannas וֹת (oth) ke wasl hone se jama' hotá hai.

a) Agar wáhid kí intihá הֶ, הֶ, הֶ (ath, ēth, áh) howe, to jama' men ye intiháen וֹת (oth) ho játí hain.

b) Agar wáhid kí intihá íth (יֹת) howe, to jama' kí intihá iy-yoth (יֹת) hogí.

c) Agar wáhid kí intihá úth (וֹת) howe, to jama' kí uy-yoth (וֹת) hogí.

126.

Namúna.

Wáhid	Jama'.	Matlab.	Wáhid.	Jama'.
A. סוּם	סוּמִים	Ghorá.	قُص.	قُص-م.
a) מִשְׁנָה	מִשְׁנִים	duhrá.	mish-nēh.	mish-ním.
B. בָּאֵר	בְּאֵרוֹת	kuá.	b,er.	b,e-roth.
a) תְּהִלָּה	תְּהִלוֹת	gít.	t,hil-láh.	t,hil-loth.
אֶגֶרֶת	אֶגֶרוֹת	khatt.	ig-gē-rēth.	ig-g,roth.
טַבְּעָה	טַבְּעוֹת	angúthí.	tab-bà-'ath.	tab-bá-'oth.
עֲבְרִית	עֲבְרִיּוֹת	'Ibrání	'ibh-ríth.	'ibh-ríy-yoth.
		'aurat.		
	מַלְכּוּת	bádsáhát.	mal-khúth.	mal-khuy-yoth

127. Jama' kí intihá ko wasl karne se hurúf i 'illat kí kaí tabdílen ho játí hain, jin ká púra bayán yahán karná zarúr nahín hai. Níche kaí namúne hain, jin ke sochne se aksar mutafarriqát ma'lúm honge:—

Wáhid.	Jama'.	Matlab.	Wáhid.	Jama'.
דָּבָר	דְּבָרִים	lafz.	dá-bhár.	d, bhá-rím.
חָכֵם	חֲכָמִים	hákím.	khá-khám.	kh ^a khá-mím.
שָׁבַן	שְׁבָנִים	parosí.	shá-khen.	sh, khe-ním.
עָצָל	עֲצָלִים	arámtalab	'á-tsel.	' ^a tse-lím.
עָבָה	עֲבָבִים	khosha i	'e-nábh.	' ^a ná-bhím.
מֶלֶךְ	מְלָכִים	angúr.	mē-lēkh.	m, lá-khím.
נָעַר	נְעָרִים	bádsháh.	na'-ar.	n, 'á-rím.
בֵּית	בְּתִים	javán.	ba-yith.	bót-tím.
זֵית	זֵיתִים	ghar.	za'-yith.	ze-thím.
מָלוֹן	מְלוֹנִים	saitún.	má-lon.	m, lo-ním.
מָגוֹן	מְגָנִים	sarâe.	má-ghen.	má-ghin-ním.
שָׁן	שָׁנִים	sipar.	shen.	shin-na'-yim.
עֹז	עֲזִים	dánt.	'ez.	'iz-zím.
גָּדִי	גְּדִיִּים	bakrá.	g, dhí.	g, dhá-yím.
מִשְׁנָה	מִשְׁנִים	memná.	mish-nēh.	mish-ním.
		duhrá.		

Muwannas.

דָּקָה	דְּקוֹת	râstbâzi.	ts, dhá-qáh.	ts, dhá-qoth.
שִׁפְחָה	שְׁפָחוֹת	laundí.	shiph-kháh.	sh, phá-khoth.
עֲצָה	עֲצוֹת	saláh.	'e-tsáh.	'e-tsoth.
עֲטָרָה	עֲטָרוֹת	táj.	' ^a tá-ráh.	' ^a tá-roth.
כְּתוּבָה	כְּתוּבוֹת	angá.	k, tho-nēth.	kut-tō-noth.
שְׁאֵרִית	שְׁאֵרִיֹּת	baqiya.	sh, e-ríth.	sh, e-riy-yoth.
			she-ríth.	

129. Ba'ze ism i muzakkar ke jama' muwannas kí mánind oth men hain; aur ba'ze muwannas ism men muzakkar kí mánind; ya'ne,—

130. a)	אָב	אֲבוֹת	báp.	ábh.	á-bhoth.
	שֵׁם	שְׁמוֹת	nám.	shem.	she-moth.
	קוֹל	קוֹלוֹת	ávás.	qol.	qo-loth.
b)	מֶלֶךְ	מְלָכִים	kalám.	mil-láh.	mil-lím.
	יָנָה	יוֹנִים	kabútar.	yo-náh.	yo-ním.

131. Ba'ze ism, muzakkar aur muwannas intihá rakhte hain; ya'ne,—

עֵת | עֵתִים, עֵתוֹת | waqt. | 'eth. | 'it-tím, 'it-toth.

132. Sifaton aur fi'li ismon men intihá i ím aur oth muzakkar aur muwannas ke liye betabdíl muqarrar hain; maslan, מְבוֹרָה, to-bhím, (mz.), מְבוֹרָה, to-bhoth, (mw.)

133. Waisá hí ism, jo ek hí masdar se hain, jab kí jins kí tafríq intihá se hotí hai; maslan, בֵּטֶה, beté; בֵּתָן, betían.

Isti'mál 16.

134. 'Ibrání aur Rúmí hurúf men in ismon ke jama', harf i ta'ríf ke sáth aur us ke bagair, likho.

Rásta,	דֶּרֶךְ	dē-rēkh.	Ahmaq,	כְּחִיל	k, çil.
Larká,	יָלַד	yē-lēdh.	Zubán,	לָשׁוֹן	lá-shon.
Jhúth,	כָּזַב	ká'-zábh.	Poshák,	שִׁמְלָה	sim-láh.

<i>Pájí,</i> נָבַל ná-bhál.	<i>Memná,</i> מֵמְנָה kē'-bhēs.
<i>Angúristán,</i> אַנְגֻרִיסְטָן kē'-rēm.	<i>Log,</i> לֹג 'am.
<i>Hissa,</i> חֶסֶק khe'-lēq.	<i>Dálán,</i> דָּלָן çaph.
<i>Masal.</i> מַשָּׁל má-shál.	<i>Bhúlú,</i> בְּהֻלֻּ dohh.
<i>Khosha i angár,</i> עֵנֶב 'e-nábh	<i>Ghonslá,</i> קֶן qen.
<i>Makkár,</i> מַקָּר khá-neph.	
<i>Sharáb i tez,</i> שֶׁכָּר she-khár.	

BAB III. § 3.—*Qal ke ism i fi'l, aur un kí muwannas aur jama' shaklen.*

135. *Qal kí gardán men do ism i fi'l hain :* ek ma'rúf, o-e; ek maf'úl, á-á; maslan, *qo-tel, qá-túl.* Unhen *ism i fái'l* aur *ism i maf'úl* kahte hain.

136. *Un kí shaklen, jama' aur muwannas ke liye, ye hain :—*

Ma'rúf.

<i>Wáhid</i> קֵטֵל (qá-túl) qo-tel qo-tē'-lēth.	
<i>Jama'</i> קְטִילוֹת qo-t, lím qo-t, loth.	

Maf'úl.

<i>Wáhid</i> קְטֻלָּה qá-túl q, tú-láh.	
<i>Jama'</i> קְטֻלוֹת q, tú-lím q, tú-loth.	

137. *Ism i fi'l bārha khabar dene ke wáste musta'-mal hotá hai,—aksar zamán i hál men.*

138. *Ism i fi'l se khwáh wuh akelá, khwáh harf i ta'nif ke sáth ho, wuh jo, aur fi'l kí harakat bhí, murád*

hai ; maslan, נָפַל = wuh jo girtú hai, yá wuh jo gir gayá. yá wuh jo giregá, yá girnewálá ; lekin aksar us ká matlab zamán i hál ká hai.

Lugat.

139. *Saláh,* מְזִמָּה, m, zim-máh.

Gallá, bail, בָּקָר, bá-qár.

Daryá, נְהָר, ná-hár.

Hukúmat karná, מְשָׁל, má-shal.

Jorúán, נְשִׁים, ná-shím, (mw. sáth ms. intihá ke.)

'Adálat karná, שְׁפָט, shá-phat.

Munsif, שׁוֹפֵט, sho-phet,

Núr, מְאוֹר, má-or,—*jama'* מְאוֹרֹת, m, ô-rôth.

Gherná, סָבֵב, çá-bhabh.

بَغْ : بَغْ, Bág, gan.

Hákim, מוֹשֵׁל yá מוֹשֵׁל, mo-shel.

Istí'mál 16 ká bayán.

140.	הַמְלִיךְ יְמִלְכֵּה	1	1 ham-mě'-lēkh yim-lōkh.
	הַמְלִיכִים	2	2 ham-m, lá-khím.
	הַמְלִיכָה תְּמַלֵּךְ	3	3 ham-mal-kháh thim-lōkh.
	הַמְשָׁל יְמִשֵּׁל	4	4 ham-mô-shel yim-shól.
	הַמְשָׁלֶת תְּמַשֵּׁל	5	5 ham-mô-shē'-lēth tim-shól.
	הַמְשָׁלִים יְמִשְׁלוּ	6	6 ham-mo-sh, lím yim-sh, lú.
	הַשּׁוֹפְטִים יְשַׁפְּטוּ	7	7 hash-sho-ph, tím yish-p, tú.
	הַלְבִּיָּא יְטַרֵּף	8	8 hal-lá-bhí" yit-rôph.
	הַמְאוֹר הַמְאוֹרֵה	9	9 ham-má-or hag-gá-dhól.

<i>Páji</i> , נָבֵל ná-bhál.	<i>Memná</i> , מֵמְנָה kē'-bhēs.
<i>Angúristán</i> , אַנְגֻרִיסְטָן kē'-rēm.	<i>Log</i> , לֹג 'am.
<i>Hissa</i> , חֶסֶךְ khe'-lēq.	<i>Dálán</i> , דָּלָן çaph.
<i>Masal</i> , מַשָּׁל má-shál.	<i>Bhálú</i> , בָּהֻל דֹּב dobh.
<i>Khosha i angúr</i> , עֵנֵב 'e-nábh	<i>Ghonslá</i> , קֵן qen.
<i>Makkár</i> , מַכָּר khá-neph.	
<i>Sharáb i tez</i> , שֵׁכָר she-khár.	

BAB III. § 3.—Qal ke ism i fi'l, aur un kí muwannas aur jama' shaklen.

135. Qal kí gardán men do ism i fi'l hain : ek ma'rúf, o-e ; ek maf'úl, ú-ú ; maslan, qo-tel, qá-túl. Unheñ ism i fú'il aur ism i maf'úl kahte hain.

136. Un kí shaklen, jama' aur muwannas ke liye, ye hain :—

Ma'rúf.

Wáhid קָטֵל (qá-túl) qo-tel qo-tē'-lēth.

Jama' קְטִילִים qo-t, lím qo-t, loth.

Maf'úl.

Wáhid קָטֹלָה qá-túl q, tú-láh.

Jama' קְטִילֹת q, tú-lím q, tú-loth.

137. Ism i fi'l bārha khabar dene ke wáste musta'-mal hotá hai,—aksar zamán i hál men.

138. Ism i fi'l se khwáh wuh akelá, khwáh harf i ta'rif ke sáth ho, wuh jo, aur fi'l kí harakat bhí, murád

hai ; maslan, נָפַל = wuh jo girtú hai, yá wuh jo gir gayá. yá wuh jo giregá, yá girne-cálá ; lekin aksar us ká matlab zamán i hál ká hai.

Lugat.

139. *Saláh*, מְזִמָּה m, zim-máh.

Gallá, בָּקָר bá-qár.

Daryá, נָהָר ná-hár.

Hukúmat karná, מַשָּׁל má-shal.

Jorúán, נְשִׁים ná-shím, (mr. sáth mz. intihá ke.)

'Adúlat karná, שִׁפּוֹט shá-phat.

Munsif, שׁוֹפֵט sho-phet,

Núr, מְאוֹר má-or,—jama' מְאוֹרֹת m, ô-rôth.

Gherná, קַבָּב çá-bhabh.

بَغْ ! *Bág*, بָ, gan.

Hákim, מוֹשֵׁל yá מוֹשֵׁל mo-shel.

Isti'mál 16 ká bayán.

140. 1 *הַמֶּלֶךְ יִמְלֹךְ* 1 ham-mē'-lēkh yim-lôkh.

2 *הַמְּלָכִים* 2 ham-m, lá-khím.

3 *הַמְּלָכָה תִּמְלֹךְ* 3 ham-mal-kháh thim-lôkh.

4 *הַמֶּשֶׁל יִמְשֹׁל* 4 ham-mô-shel yim-shôl.

5 *הַמְּשָׁלָה תִּמְשֹׁל* 5 ham-mô-shē'-lēth tim-shôl.

6 *הַמּוֹשֵׁל יִמְשֹׁל* 6 ham-mo-sh, lím yim-sh, lú.

7 *הַשּׁוֹפֵט יִשְׁפֹּט* 7 hash-sho-ph, tím yish-p, tú.

8 *הַלְבִּיא יִטְרֹף* 8 hal-lá-bhi^a yit-rôph.

9 *הַמְּאוֹר יִהַג* 9 ham-má-or hag-gá-dhól.

- 10 ham-m,ô-roth' hag-g, dhô-lim
 11 ham-má-or' qá-tôn'. [gán.
 12 han-ná-hár haç-çô-bhebh hag-
 13 y, lá-dhím q, tan-ním yigh-d, lú
 14 tal-mí-dhím kḥ^aru-tsím
 yil-m, dhú. [z, rú.
 15 sak-kí-ním kḥad-dím yigh-
 16 ná-shím tam-moth.

141. a) Jama' in báton ke likho.

بقرة bá-qár, galla, bail. | شاة shē'qēl, ek naqd.
 نجر ná-hár, daryá—jama' | ١٢ gan, bág.
 im bhí aur oth bhí.

b) In jumlon ko 'Ibrání men tarjuma karo, aur unhen 'Ibrání aur Rúmí hurúf men likho. Harf i ta'ríf bhí likho.

1. Tez chhurián kátengí. 2. Bág chhoṭe haiṅ.
 3. Chhoṭe bág. 4. Siparen barí haiṅ. 5. Chhuri
 tez hai. 6. Chhurián tez haiṅ. 7. Hákim (jama').

c) שָׁתַל (boná,) ke Mází aur Mustaqbil, aur don-
 on ism i fi'l sáth wáhid mw. aur jama' mz. o mw. ke
 likho.

142. Th (ת), jab harf i sahíh 'ain us se pable hai,
 tab t (ת) hotá hai.

a) Harf i ta'ríf ke sáth likho :—

1. Barí nahren. 2. Nahren barí haiṅ. 3. Angúrí
 kḥosha chhoṭe haiṅ. 4. Bará kḥosha. 5. Kutte.
 6. Chhoṭe memne. 7. Bág (jama'). 8. Bare bág.
 9. Nahren, jo bág ko ghertí haiṅ.

BAB III. § 4.—Tasniya.

143. Sirf ismon ká tasniya hai. Us ká matlab hai
 do. Wuh wáhid ke sáth á'yim ko wasl karne se bantá
 hai; lekin ism i muwannas ká ت i intihái badalke ت
 ho játá hai, us se pahle ki wuh intihá lagáí jáwe. ت in-
 tihá i تـ men, qáim rahtá hai.

144. Qaríb hai, ki tasniya faqat un chízon ke zikr
 men áta hai, jo jorí jorí hotí haiṅ, yá jin ke kḥiyál aise
 kiye játe; maslan, pair, háth, kán, ánkhen, tarázi,
 játián, wg. Gintí men do, bárah, do sau, wg., tasniya
 men haiṅ.

145. Ism تـ men kabhí kabhí masdar men aur
 jama' men wuhí hurúf i 'illat rakhte haiṅ; ya'ne Sh, wá
 aur Qámets; lekin aksar do juzon ko ek kar dete haiṅ,
 jis men Pathakh áta hai.

146.

Lugat.

Wáhid. Tasniya. Wáhid. Tasniya. Matlab.

يَد	يَدِ yadh	يَا-dha'-yim	háth; do háth.
يَوْم	يَوْمِ yom	yo-ma'-yim	din; do din ikkatṭhe.
		[yim.	
سَافَر	سَافَرِ sá-pháh	s,phá-tha-	honṭh; do honṭh

נחשתי	n, khô-shêth	n, khush-tà-yim.	berí; do berín.
קָרְנִים	qē-rēn	qar-na'-yim	síngh; dosíngh.
רָגְלִים	rē-ghēl	ragh-la'-yim	pair; do pair.
נָעִלִים	na-'al	na-' ^a la'-yim	jútí; jútíon kī jorí.
אָזְנִים	o-zēn	oz-na'-yim	kún; do kún.
מֹזְנִים	mo-zēn	môz-na'-yim	tarízú.
עֵינִים	'a-yin	'e-na'-yim	ánkh; do ánkhe.
בְּרָכִים	bē'-rēkh	bir-ka'-yim	ghuṭná; ghuṭne.
אֶפֶסִים	aph	ap-pa'-yim	nák; nathunc.
מִלְקָחִים	mēl-qákh	mēl-qá-kha'-yim	dast-panáh.
שָׁמַיִם		shá-ma'-yim	ásmán.

Lugat.

147. *Kamsor*, רָפָה (se) rá-phēh.

Sídhá, יִשָּׁר (se) yá-shár.

Chammach, כָּף (mw.) kaph.

Bad, קָרַע, kháss lahja ke sáth (mw. רָעָה) rá-'á'h.

Páejáma, מִכְנָסִים, mikh-náça'-yim.

Kálá, שָׁחַר, shá-khôr.

Dukhá honá, כָּאֵב, ká-ebh.

Dukhá, כּוֹאֵב, ko-ebh (Qal ká ism i fi'l.)

Isti'mál 17.

148. הַיָּאֲדִים הָרָפָה 1|1 hayyádh rápháh
הָרָגֶל א) יִשָּׁרָה 2|2 háré'gēl y,sharáh.
הַשֵּׁן כּוֹאֵבָת 3|3 hashshen koé'bhēth.
הַכָּף קָמָחָה 4|4 hakkaph, q,ṭannáh.
הָאֵפֶס גְּדֹלָה 5|5 háaph g,dhóláh.
הַיָּדִים רָפוּת 6|6 hayyádhayim ráphoth.
הָרָגְלִים יִשָּׁרוֹת 7|7 háraghlayim y,shároth.
הַשִּׁנָּיִם כּוֹאֵבוֹת 8|8 hashshinna'yim ko^abhoth.
הַבְּרָכִים קָמָנוֹת 9|9 hakkappa'yim q,ṭannoth.
הָעֵינִים רְעוּת 10|10 há'enayim rá'oth.
הָאֶפֶסִים גְּדֹלוֹת 11|11 háappayim g,dhólóth.
הַמִּכְנָסִים שְׁחֹרוֹת 12|12 hammikhnáça'yim sh,khôroth.
הַמִּלְקָחִים גְּדֹלוֹת 13|13 hammēlqákhayim g,dhólóth.
הַשָּׁמַיִם מְסֻפְּרִים 14|14 hashshamá'yim m,çapp,rím.

- b) 1. Ghuṭne. 2. Bad ánkhen. 3. Bad ánkhe.
4. Ánkhen bad haín. 5. Kálá páejáma. 6. Kamzor
háth. [Harf i ta'ríf ke sáth likho.]

BAB III. § 5.—*Hálat i Izáfí.*

149. 'Ibrání men ism i muzáf-ilaih kí kuchh tabdil nahín hotí; lekin muzáf ke hurúf i 'illat badalte haín.

150. Ye tabdilēn ánewále namúnōn se ma'lúm ho jāengí.

151. 'Amm qánún in tabdilōn ke ye haín.

A. Wáhid.

152. a) *Qámets*, (á) qabl i ákhirí * men, Sh,wá ho játa hai; ákhirí men, aksar *Pathakh*.

b) *Tsere*, (e) qabl i ákhirí men, jab ákhirí ká *Qámets* hai, aksar Sh,wá ho játa hai. Ákhirí men *tsere* aksar *Pathakh* ban játa hai; magar ے ke ba'd. aur ikjuziön † men, be tabdíl rahtá hai.

c) Intihá i muwannas ھ (áh) ٨ ho játa hai; lekin ٨, ٩, ١٠, ١١ (éth, íth, úth, oth) be tabdíl hain.

B. Jama' aur Tasniya.

d) ١٢, ١٣ (im ayim) mutabaddal hoke ١٤ ho játe.

153. Bárhá jama' men aur tabdíl hotí hai, aur Sh,wá juz i áyanda men garq hotá hai.

154. Ism, jo fi'lon se bante hain, maslan, we jo ے (dábhar), aur ے (mē-lēkh) hote hain, is na' mune se ma'lum hote hain :—

Wáhid.

Muzáf-ilaih.	Muzáf.
دَہَر dábhar.	دَہَر d,bhar.
مَہَل mē'lēkh.	مَہَل mē'lēkh.

* Jánna cháhiye, ki lafz ká pichhlá juz is kitáb men ákhirí juz kahlátá hai; aur juz, jo us se pahle átá hai, qabl i ákhirí aur us se jo peshtar hai, pesh qabl i ákhirí.

† Jo lafz sirf ek juz rakhtá hai, so ikjuzí kahlátá hai; do juz, dojuzí; tén juz, síhjuzí; aur jo aur juz rakhte hain, ák-juzí.

Jama'.

Muzáf-ilaih.	Muzáf.
دَہَر d,bhárím.	دَہَر dibhrê.
مَہَل m,lákhím.	مَہَل malkhê.

155. Do juzon ke ism i muwannas ھ men, jo qabl i ákhirí men beqiyám *Qámets* yá *Tsere* rakhte hain, us harf i 'illat ke 'iwaz men Sh,wá lete hain, aur intihá i ٨ (ath) páte. Aise ism, jo tén juzon ke hain, aur Sh,wá i ibtidáí rakhte hain, Sh,wá aur á ko miláke i kar dete hain; maslan, ts,dhá-qáh ká muzáf tsidh-qath hai: jama', ts,dhá-qoth, aur us ká muzáf tsidh-qoth.

156. Jaisá ki Fársí zubán men izáfát ism aur sifát ke bích isti'mál kí játi hai, waisá hí 'Ibrání men muzáf kám átá hai.

157. מוֹסֵר mú-çar	מוֹסֵר mú-çar	ta'lim i dánish.
הַשְׂכֵּל haskel	הַשְׂכֵּל haskel	
תּוֹרָה to-ráh	תּוֹרָה torath	áin i Yahowáh.
	יְהוָה Y,howáh	
דָּבָר dá-bhar	דָּבָר dibhrê	kalimát i 'áqilán.
	חֻכָּמִים kh'khámím	
פֶּלֶג pē-lēgh	פֶּלֶג palghê	nahrán i áb.
	מַיִם ma'yim	
דֶּרֶךְ dē-rēkh	דֶּרֶךְ dē-rēkh	sabíl
	דַּרְכָּה darkhê	sabáil } i mauit.
עֵד 'edh	עֵד 'edh	gawáh i haqq.
	עֵמֶת 'emeth	

אִלְתּ' iwwē'-lēth	אִלְתּ' iwwēlēth כְּסִילִים k,çilím	jihálat i nūdánán.
עֵשֶׁן 'áshán	עֵשֶׁן 'áshán הָעִיר há'ír	dúd i shahr.
עֲרָה 'edháh	עֲרָה 'ádhath צִדִּיקִים tsaddíqím	majmú' i rástán.

158. Ek jumla men do izáfaten ho saktí hain; mas-lan, אֶרֶן בְּרִית יְהוָה, (ʾron b,níth Y,howáh,) sandúq i 'ahd i Yahowáh.

159.

Lugat.

'Adan, עֵדֶן, 'e'dhēn.	Barakat, בְּרָכָה, b,rákháh.
Arganún, עֵינָב, 'úghábh.	Bartan, מְעָרָה, q,'aráh.
Yúbal, יִבְל, Yúbhál.	Chándí, כֶּסֶף, kě'çeph.
Jangal, מִדְּבָר, midhbár.	Gár, מְעָרָה, m,'aráh.
Yahúdáh, יְהוּדָה, Y,húdháh.	Makfíláh, מִכְּפֶלֶה, Makh-peláh.
Bál, שֶׁ'אַר, se'ár.	Lásh, נִבְלָה, n,bheláh.
Esau, עֵשָׂו, 'Esáw.	Khauf, מְגוּרָה, m,ghoráh.
Haikal, הֵיכָל, hekhál.	Sharír, רָשָׁע, ráshá'.
Maqdis, מִקְדָּשׁ, miqdásh.	Za'íf, זָקֵן, záqen. [ním.
Bháí, אָח, ákh.	Buzurg, (jama') זֶקֶן, z,qe-
Rán, יָרֵךְ, yáreckh.	Shahr, עִיר, 'ír.
Mazbah, מִזְבֵּחַ, mizbeakh.	Ghar, בַּיִת, bayith (muzáf
Kandhá, כְּתָף, (muzáf	בֵּית).
כְּתָף) káttheph.	Jilau-khána, הָצֵר, khátser.

160.

Isti'mál 18.

a) נָהַר עֵדֶן: 2 דְּבָר	1 n,har 'edhēn. 2 d,bhar
יְהוָה:	Y,howáh.
מִסַּר יְהוָה: 4 עֵינָב	3 múçar Y,howáh. 4 'úghabh
יִבְל:	yúbhál.
מִדְּבָר יְהוּדָה:	5 midhbar Y,húdháh.
לִבָּב אִישׁ:	6 l,bhabh ísh.
שֶׁ'אַר עֵשָׂו: 8 הֵיכָל	7 s,'ar 'Esáw. 8 hekhál
הַמִּקְדָּשׁ:	hammiqdásh.
אִשֶּׁת הָאָח: 10 יָרֵךְ	9 eshēth hěákħ. 10 yě-rěkh
הַמִּזְבֵּחַ:	hammizbeakh.
חֻקֵּי אֲדָם:	11 khókhmath ádhám.
בְּרִכַּת יְהוָה:	12 birkath Y,howáh.
מַעֲרַת בְּסָף:	13 qa'á'ath kěçeph.
מַעֲרַת הַמִּכְפֶּלֶה:	14 m,'árath hammakhpeláh.
נִבְלַת אִישׁ: 16 צִדְקָה	15 nibhlath ísh. 16 tsidhqath
אָדָם:	ádhám.
דְּבָרֵי יִרְמְיָהוּ: 18 נָהַר	17 díbhre Yirm,yáhú. 18 naha-
עֵדֶן:	rē 'edhēn.
מִסַּרֵי הָאָבוֹת:	19 múçarē hěábhoth.
זִקְנֵי הָעִיר: 21 שְׂכֵנֵי	20 ziqnē há'ír. 21 sh,khenē
הַבָּיִת	habbáyith. °
חֲצֵרֵי הַמִּקְדָּשׁ:	22 kh'atserē hammiqdásh.
בְּרִכַּת הָאִישׁ:	23 birkē háísh.

b) 1. Nahren. 2. Zamín kí nahren. 3. Báten. 4. Bádsháh kí báten. 5. Qánún i Yahowáh. 6. Admí ke ghutne. 7. Esau kí ánkhen.

BAB IV. § 1.—*Tatimma** i *Izáfí* kí *bábat*.

161. 'Ibrání zubán meṇ zamír i izáfí ke 'iwaz meṇ ek ḵháss tadbír hai.

a) Zamír i izáfí ká juz ism i muzáf ke píchhe lagáyá játá hai, aur donon ek hí bát ho játe. Aise juz ko tatimma kahte haiṇ.

b) In harakaton ke sabab se bahut tabdílén hotí haiṇ; is wáste un ká lagáná *ism kí gardán* kahlátá hai.

162. Tatimma i izáfí aksar yehí haiṇ :—

I. *Ism i wáhid* ke sáth.

mz.	mw.	mz.	mw.
Merá	مَرَا	í.	
Terá	تَرَا	—, khá	ekh.
Us ká	اُسْ كَا	o	áhh.
mz.	mw.	mz.	mw.
Hamará	هَمَارَا	nú.	
Tumhárá	تُمْهَارَا	khēm	khēn.
Un ká	اُنْ كَا	ám	án.

* Mutarajjin ko lafz i *suffix* ke liye koí bát na milí. Is sabab se us ne tatimma ko tajwíz kiyá; aur use un harakaton ká nám ṭhaharáyá, jinhen aur báton ke píchhe lagáte haiṇ izáfát ke ma'ne ke sáth.

II. *Jama'* ke liye.

mz.	mw.	mz.	mw.
Merá	مَرَا	ai.	
Terá	تَرَا	ēkhá	ayikh.
Us ká	اُسْ كَا	áw	ēhá.
mz.	mw.	mz.	mw.
Hamará	هَمَارَا	ēnú.	
Tumhárá	تُمْهَارَا	ēkhēm	ēkhēn.
Un ká	اُنْ كَا	ēhēm	ēhēn.

163. Ba'ze tatimma lahwále haiṇ; (*khēm'*, *khēn'*, *hēm'*, *hēn'*); aur ba'ze be lahja haiṇ.

Ism i Muzakkar.

Wáhid.

164.	مَرَا	gúç,	ghorá.
	تَرَا	gúçí,	merá ghorá.
	اُسْ كَا	gúç, khá,	terá (mz.) ghorá.
	هَمَارَا	gúçekh,	terá (mw.) ghorá.
	تُمْهَارَا	gúço,	us ká (mz.) ghorá.
	اُنْ كَا	gúçáhl,	us ká (mw.) ghorá.
	مَرَا	gúçenú,	hamará ghorá.
	تُمْهَارَا	gúç, khēm',	tumhárá (mz.) ghorá.
	اُنْ كَا	gúç, khēn,	tumhárá (mw.) ghorá.
	مَرَا	gúçám,	un ká (mz.) ghorá.
	اُنْ كَا	gúçán,	un ká (mw.) ghorá.

*Ism i Mucannas.**Wáhid.*

מִסְתָּה	gúcáh,	ghorí.
מִסְתִּי	gúcáthi,	merí ghorí.
מִסְתָּה	gúcáth,khá,	terí (mz.) ghorí.
מִסְתָּה	gúcáthekh,	terí (mw.) ghorí.
מִסְתָּו	gúcátho,	us kí (mz.) ghorí.
מִסְתָּה	gúcátháhh,	us kí (mw.) ghorí.
מִסְתָּנוּ	gúcáthenú,	hamárí ghorí.
מִסְתָּכֶם	gúcath,khēm,	tumhárí (mz.) ghorí.
מִסְתָּכֶן	gúcath,khēn,	tumhárí (mw.) ghorí.
מִסְתָּם	gúcáthám,	un kí (mz.) ghorí.
מִסְתָּן	gúcáthán,	un kí (mw.) ghorí.

Jama'.

165. מִסְתִּים	gúcím,	ghore.
מִסְתִּי	gúcai,	mere ghore.
מִסְתִּיה	gúcēkhá,	tere (mz.) ghore.
מִסְתִּיה	gúca'yikh,	tere (mw.) ghore.
מִסְתִּיו	gúcáw,	us ke (mz.) ghore.
מִסְתִּיה	gúcēhá,	us ke (mw.) ghore.
מִסְתִּינוּ	gúcē'nú,	hamáre ghore.
מִסְתִּיכֶם	gúcēkhēm',	tumháre (mz.) ghore.
מִסְתִּיכֶן	gúcēkhēn',	tumháre (mw.) ghore.
מִסְתִּיהֶם	gúcēhēm',	un ke (mz.) ghore.
מִסְתִּיהֶן	gúcēhēn',	un ke (mw.) ghore.

Jama'.

מִסְתִּים	gúcoth,	ghoríán.
מִסְתִּי	gúcothai,	merí ghoríán.
מִסְתִּיה	gúcothēkhá,	terí (mz.) ghoríán.
מִסְתִּיה	gúcothayikh,	terí (mw.) ghoríán.
מִסְתִּיו	gúcotháw,	us kí (mz.) ghoríán.
מִסְתִּיה	gúcothēhá,	us kí (mw.) ghoríán.
מִסְתִּינוּ	gúcothēnú,	hamárí ghoríán.
מִסְתִּיכֶם	gúcothēkhēm',	tumhárí (mz.) ghoríán.
מִסְתִּיכֶן	gúcothēkhēn',	tumhárí (mw.) ghoríán.
מִסְתִּיהֶם	gúcothēhēm',	un kí (mz.) ghoríán.
מִסְתִּיהֶן	gúcothēhēn',	un kí (mw.) ghoríán.

166. Jo tabdílén tatimma i jama' men hotí hain, so is sabab se hain, ki ' (ê), muzáf kí intihá, un ke sáth miláí játí hai.

167. a) Ism ēh (הֶח) men ēh ko girá dete, anr o, us ká, ke badle men ehú (הֶח) lete hain; maslan, 'á-le-hú, us ká pattá, (עֲלָה).

b) Ism i men, jis ká Yodh sákin hai, (י), jo áh kí intihá ke fi'lon se hain, tatimma ke peshtar Yodh kí áwáz rakhte hain; maslan, פִּרִי, p,rí, phal, פִּירִי, pir-yo, us ká phal.

c) Jama' kí intihá oth (ת) apne píchhe ê ko (י) letí hai, táki apne tatimma se wasl kare.

168. *Tatimmon ká bayán i Afzúd.**

Síga i Mutakallim [nishán us ká S. I. hai,] á'nú (גַּבְרִי) kabhí kabhí waqfa men enú ke 'iwaz men hotá hai.

Síga i mukhátab [nishán us ká S. II. hai,] kháh kabhí kabhí, lekin aksar nahín, alfáz i kotáh men khás karke, miltá hai ekh ke badle men; (ya'ne, גַּבְרִי wáste גַּבְרִי ke.)

(Mw. wáh.) ákh kabhí kabhí, lekin faqt waqfa men, ekh ke 'iwaz men; (ya'ne, גַּבְרִי wáste גַּבְרִי ke.)

Ekheh wáste ekh ke (גַּבְרִי = גַּבְרִי), Nahúm 2 : 14.

Ekhi piehhlí tasnífón men hotá hai; maslan, Zabúr 137: 6. (גַּבְרִי = גַּבְרִי).

Síga i gáib [nishán us ká S. III. hai.]

1.) Mw. wáh. o ke 'iwaz men (kabhí kabhí) ho, (kam) ehú (ה, הוּ = ו).

2.) Mw. wáh. ה ke badle men ה; ya'ne, h is hálat men halqí áwáz nahín detá hai.†

3.) Jama', ám ke 'iwaz men a'ham ‡ (הם = הם).

A'mo (sif shi'ar men) wáste ám § ke (מו = מו).

* Yih bayán yahán likhá hai, táki shágird jab cháhe tab † Piehhlí tasnífón men (kam) אָ.

‡ Waqfa men lul-lá-ham (לְלֹא-חַם), 2 Sam. 23 : 6.

§ Kabhí kabhí bahut kotáh bátón men (jaisá harf i nisbat) o (us ká) ke 'iwaz men; maslan, לוּ ke wáste לוּ.

Mw., hén' (kam), jab is par lahja ho aur harf i sahíh peshtar ho; maslan, Paid. 21 : 28, l, bhad-d, hén, לְבַדְדָּהּ.

A'-h, náh (qadímí) גַּבְרִי wáste án ke.

A'h, náh, é nú, (donon kam), án ke 'iwaz men (גַּבְרִי, גַּבְרִי)

169.

Namúna.

דָּם	דָּמָה	dá-m, khá, terá (mz.) khún.
דָּבָר	{ דָּבָרִי	d, bhári, merí bát.
	{ דָּבָרִי	d, bhárai, merí báten.
שׁוּעָל	שׁוּעָלוֹ	shu'álo, us kí (mz.) lomí.
זָנוּ	{ זָנָה	z, qenekh, terá (mz.) búrhá.
	{ זָנָהּ	z, qenékha, terá (mz.) búrhá.
	זָנָהּ	z, qenenú, hamárá búrhá.
סֵפֶר	סֵפֶרָה	siplráhh, us kí (mz.) kitáb.
מָוֶת	מָוֶתָם	mo-th, khém', tumhári (mz.) maut.
גִּמְלָה	גִּמְלָהּ	g, mallám, un ká (mz.) únt. [ma'.
סִנְלָה	סִנְלָתִי	g, ghullothai, mere khazána (mz.) ja-
נֶעֱרִיכָם	נֶעֱרִיכָם	na-'re-khém', tumháre (mz.) jawán.
כָּל	{ כָּלִנוּ	callénú, hamári tokrí.
	{ כָּלִינוּ	callénú, hamári tokríán.
כָּלָה	כָּלָתִי	kalláthí, merí dulhan.
שָׁלוֹ	שָׁלוֹתִי	sh, no-tháv, us ke (mz.) sál.
שָׁם	שָׁמוֹתֵיכֶם	sh, mo-thê-khém', tumháre (mz.) nám
הוֹרָה	הוֹרָתִיָּהּ	to-ro-thê-hén', un ke (mz.) qánún.

170. Tatimma ke sabab se lahja kí tabdíl hotí hai; aur is sabab se hurúf i 'illat bhí kam o besh badalte hain. Is ká bayán purí tarah se ismon kí gardánon ke sáth kiya jáegá; aur abhí faqat do kḥáss qismon kú bayán karengé :

- a) do juzon ke alfáz á } ek ek harf i } **דָּבָר** , dá-bhár.
ke sáth. } 'illat ke liye } **מֶלֶךְ** , mé-'lèkh.
b) do juzon ke alfáz ē }
ke sáth. }

171. (Ek hí lahjawále tatimma, aur ek hí be lahja, ká namúna denge.)

	<i>Muzáf-ilaih.</i>	<i>Muzáf.</i>
a) <i>Wáhid.</i>	דָּבָר dábhar	דָּבָר d,bhar.
<i>Jama'.</i>	דְּבָרִים d,bhárím	דִּבְחָרִי dibhrê.
b) <i>Wáhid.</i>	מֶלֶךְ mé'lèkh	מֶלֶךְ mé'lèkh.
<i>Jama'.</i>	מַלְכִּים m,lákhím	מַלְכִּי malkhê.
	<i>Belahja tatimma.</i>	<i>Lahjawálú tatimma.</i>
a) <i>Wáhid.</i>	דְּבָרִי d,bhárí	דְּבָרְכֶם d,bharkhém.
<i>Jama'.</i>	דְּבָרַי d,bhárí	דִּבְחֵרְכֶם dibhrèkhém.
b) <i>Wáhid.</i>	מַלְכִּי malkí	מַלְכֶם malk, khém.
<i>Jama'.</i>	מַלְכֵי m,lákhai	מַלְכֵיכֶם malkèkhém.

172.

Lugat.

רֶחֶם , dèrèkh.	מִנָּה , shamar.
Khushnúdí , no'am.	Rasm , mishmár.
Tú , attáh.	Kholná , páthakh.
Jalál , kábhod.	Joaná , khárásh.
Píth , gabh.	Koh , hár.

Haikal , hekhal.	Chándí , Naqd, kēčēph.
Har ádmí , } אִישׁ , ísh [ádmí] ek ek }	Zubán , lāshon.
Borá , amta'khat	Kuttá , kēlēbh.
Hukm , mitswáh.	Battiyá , mishqál.
Áin , kḥuqqáh.	Pahinná , } לֶבַשׁ , lábhash. Mulabbas h. }
Qánín , toráh.	Káhin , kôhen.
Gawáhi , 'edháh.	Gít , shír.

Istí'mál 19.

173.	a) : דָּרְכוּ שְׁמַרְתִּי	1 darko shámartí.
	דְּרָכֶיךָ דְּרָכֶי-נֹעַם	2 d,rákhéhá darkhê-no'am.
	אֶתָּה יְהוָה בְּבוֹרִי	3 attáh Y,howáh k,bhodhí.
	הֵכָל קֹדֶשׁ	4 hekhal qōdhsh,khá.
	פָּתַחוּ אִישׁ אֶמְתַּחֲתוֹ	5 páth,khú ísh amta'khto.
	יִשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי	6 yishmôr mishmartí,
	מִצֹּתֵי חֲקוֹתַי	mitswothai, kḥuqqothai,
	וְתוֹרָתִי	w,thorôthái,
	עַל-גַּבִּי קָרָשׁ	7 'al-gabbí khár,shú
	חֲרָשִׁים	kḥôr,shím. [dhēq.
	בְּחִמֶּיךָ יִלְבָּשׁוּ אֶדָּם	8 kôh ^a nekhá yilb,shú tsē-
	יִשְׁמְרוּ בְּנֵיךָ	9 yishm,rú bliánèkhá
	בְּרִיתִי	bh,ríthí.
	גַּם-בְּיָהֶם יִשְׁמְרוּ	10 gam-b,nêhēm yishm,rú
	עֲדָתִי	'edhôthái.

b) 1. Rúmí hurúf meṅ likho, aur Urdú tarjuma karo :—

11 דִּרְכָּם 12 דִּרְכִּי 13 דִּרְכִּים 14 דִּרְכָּה 15 דִּרְכֶּיהָ

2. 'Ibrání zubán men tarjuma karo :—

1. Us kí qudsí ká koh. 2. Terí (mz.) ráhon ko ham ne mán liyá. 3. Ham Yahowáh kí ráhon ko mán lenge. 4. Hamáre bore. 5. Tumhári (mz.) chándí. 6. Us ká (mz.) wazn [batṭiyá.] 7. Hamári naqd. 8. Tere kuttog kí zubán. 9. Tumháre (mz.) gít.

Merí chándí.

Us kí (mz.) chándí.

Un kí (mw.) chándí.

Tumhári (mz.) chándí.

Terí (mw.) chándí.

Un kí (mz.) chándí.

Hamári chándí.

Kutte.

Bádsháh ke kutte.

Merí kuttá.

Mere kutte.

Un ke (mz.) kutte.

Tumháre (mz.) kutte.

Us ká (mz.) kuttá.

Us ká (mw.) kuttá.

Amsál.

Sulaimán kí amsál.

Us kí (mw.) masal.

Us kí (mz.) masal.

Merí masal.

Merí amsál.

Un kí (mz.) amsál.

Tumhári (mw.) amsál.

BAB IV. § 2.—*Huráf i Nisbatí, jo ismon kí hálát dikháte hain.*

174. HÁLAT I NASBÍ.]

a) Hálát i nasbí harf i ہ se banáí játí hai, jo ism ke shurú' men likhá játá, aur lafz men mulhaq hai.

b) Kabhí kabhí harf i nisbatí ہ isti'mál kiya játá hai; maslan, ہ - اَبْرَہَم (el-Abh,rám.) ہ tarkhím ہ kí hai.

175. HÁLAT I MA'ÚL.

a) Ism is hálát men aksar *fá'il* kí mánind hai; aur is sabab se fáqat jumla ki tarkib se pahcháná játá hai.

b) Kabhí kabhí ہ yá ہ (*eth* yá *eth* se,) Mak-keph ke sáth, yih hálát jání játí hai; aur jab ki is harf i nisbatí ká tatimma howe, to wuh ہ , *oth* ho játá hai.

Sirf chár hálátan men yih harf i nisbatí musta'mal hote hain; ya'ne, 1. Jab ki ism ke sáth harf i ta'ríf ho; 2. jab ki wuh muzáf-ilaih ho; 3. jab ki us ká tatimma ho; 4. jab ki wuh nám i kháss ho.

c) Jagah ká nám, jis kí taraf jáne ká ishára kiya jáwe, aksar intihá i ہ rakhtá hai. Harf i nisbatí ہ bhí kabhí kabhí us ke áge lagáyá játá hai.

d) Kabhí kabhí hálát i ma'ú'l se jagah jis kí ta-raf aur, jagah jahán, donon murád hain.

e) Shakhś ká nám, jis kí taraf jáne ká ishára kiya jáwe, aksar ہ ko áge se letá hai.

f) Waqt kab, waqt kitná, masáfat kitní gahrí, kitní chaurí, wg., aur zarf kí ba'z aur nisbaten hálát i ma'ú'l se áshkára kí játí hain.

[Knewále § men ꣳ ká bayán dekho.]

176. HÁLAT I ÁLAT.

a) ꣳ se yih hálat murád hai. Matlab us ká se yá men se hai. Aksar wuh faqat ꣳ likhá játá hai sáth Dághesh ke, jo lafz ke harf i sahíh ko duhrátá hai; aur jab yih harf Dághesh ko le nahín saktá, maslan, harf i halqí yá Resh ho, to wuh ꣳ ho játá hai.

b) ꣳ aksar lafz i 'aláhida nahín likhá játá hai, magar harf i ta'rif se peshtar.

c) Men, pás, sáth kí nisbaten harf i nisbatí ꣳ ke wasíla se bhí kí játí hain.

177. IzÁFAT ꣳ KE WASÍLA SE.] Yih nisbaten, ya'ne us ká, use honá, us se honá, kabhí kabhí ꣳ se záhir hotín; kháss karke—

1) ism i gair-mushakhkhas ke píchhe;

2) ba'd ism i muzáf ke, jis ká ek muzáf-ilaih áge se maujúd hai;

3) jab kí ism i muzáf ke sáth sifat howe;

4) shumár ke píchhe.

178. Jab ꣳ se qábú murád hai, to kabhí kabhí us se pahle ism i mausúl ꣳ, jo, átá hai. Yún, ꣳ (1) hatston ꣳ (2) ꣳ, (1) hatston ꣳ shēr 1,ábhiá, (galla, jo ke báp ko [thá]) = us ke báp ká galla.

ꣳ aur ꣳ ke hurúf i 'illat kí bábat—

179. a) Jab kí pahle harf i sahíh us lafz ká, jis se ye mulhaq hain, Sh,wá ko letá hai, tab un ká Sh,wá Khírēq ho játá hai.

b) Harf i 'illat i ibtidáí má Kháteph ke áge we usí harf i 'illat ko lete hain, jis ke sáth Kháteph shá-mil hai.

c) Ek juz ke lafz ke áge aur do juzon ke áge, jis ke pahle juz par lahja ho, we aksar Qímēts ko lete hain; aur Wúw bhí use letá hai.

d) Harf i ta'rif ke áge, we aksar us kí jagah men áke us ká harf i 'illat lete hain.

e) ꣳ ke áge we Tsere ko lete hain, aur ꣳ sá-kin ho játá; aur ꣳ ke áge Pathakh ko; kyúñki Yahúdí log is muqaddas nám ko nahín, lekin us ke 'iwaz men ꣳ bolte the; aur is bát ko záhir karne ke wáste unhon ne us ke sadariyon ko Pathakh diyá, jo Adhonái ká sadariya letá hai.

180. Qánún ꣳ kabhí kabhí barqarár nahín rahtá hai.

181.

Namúna.

ꣳ 1, dhá-widh, Dáúd ko, yá ká.

ꣳ eth há-á-rēts, zamín.

ꣳ eth-há-rá-qí-a', fazá.

ꣳ ne-tse^ahas-sá-dhēh, ham báhar maidán men júwen.

בית אביה beth á-bhí-khá, tere (mz.) búp ke ghar men.
 בבִּלְהָ ba-bhé'-láh, Bábul kí taraf; yá Bábul men.
 הָהָה há-há'-ráh, koh ke pás.
 ביתה יוסף bē-tháh Yo-çeph, Yúsuf ke ghar men, yá par. (Dekho kí yih ism i muzáf ke ba'd átá hai.)
 לשׂאֵלָה li-sh,ó'-láh, Shēol par.
 היום hay-yom, yih dín, áj.
 עֶרֶב 'é'-rēbh, shám ko, shám ke waqt.
 שֵׁשֶׁת יָמִים she-shēth yá-mim, chha dín (ke 'arse men.)
 הַכְּסָא hak-kiç-çe^a, takht kí banisbat.
 פֶּה אֶחָד pēh ē-khádh, ekhí munh (zubán) se.
 מִן הָאָרֶץ min há-á'-rets, zamín se.
 מִצָּבָא mits-ts,bhá, lashkar men se.
 מִחוּץ me-khá-záq, qádir se.
 בֶּן לְיִשִּׁי ben l,yi-shai,, Yassí ká betá.
 חֶלֶת חֶשֶׁדָּה kḥēl-qath has-sá-dēh l,bho-'az, Bo'az ke khet ká hissa.
 בֶּן אֶחָד לְאֶחָד ben ē-khádh la-^akhi-mē'-lēkh, Akhimalik ke beton men se ek.
 בַּחֲמִשָּׁה ba-kh^amish-sháh la-khodhēsh, mahína kí pānchvín táríkh par.
 לְחֹדֶשׁ bam-mish-pát, 'adálat men (= b,ham-mishpat.
 לְמֶלֶךְ lam-mē-lēkh, bádsháh ko.
 לְאָרֶץ lá-á-rēts, zamín ko.
 בְּאָרֶץ bá-á-rēts, zamín men.

182.

Lugat.

Paidá karná, בָּרָא, bára^a. * Baṭorná, בָּנָס, kánaç.
 Ásmán (jama'), שָׁמַיִם, shá-mayim.† Uní, גָּמַל, (jama' גְּמָלִים) gámál.
 Piyár karná, אָהַב, áhabh. Nahín, אֵין, ên.
 Ma'úshí, מַמְעִמִּים, mat-'am-mím. Admí, (jm.) אֲנָשִׁים, *náshím
 i tuhfa, Wahán, שָׁם, shám.
 Patthar, אָבֶן, é'-bhēn. Rahm, רַחֵם, khē'çēdh.
 Jagah, מְקוֹם, máqom. Hissa, חֶסֶד, gēzēr, (gázar se.)
 Qabr, קֶבֶר, qēbhēr. Kḥális, פֶּתִי, pēthí.
 Sihrá, Táj, לִיָּה, liwyáh. Kútá, } gázar.
 Fazl, Husn, חֶן, kḥen. taqsim karná, }
 Má, אֵם, em. Samundar, יָם, yám.
 'Aqibat, עֹלָם, 'olám. Bahr i Qulzum, יַם-סוּף, yam-súph = bahr i kḥar.
 Málík, } Mirás, מִירָס, na'kḥ^aláh (ná-kḥal, hásil karná, wg.)
 Kḥudárcand, } אֲדוֹן, ádhon.‡

Isháq.

Esau.

Ribqah.

Ya'qúb.

יִצְחָק

עֵשָׂו

רִבְקָה

יַעֲקֹב

183.

Istí' mál 20.

1 | 1 'Ilohím · bára^a eth
 a) | hashsháma'yim.
 הַשָּׁמַיִם :

* Fī'l, jin ká ákhiri harf ن hai, un ká dúsrá harf i 'illat Qámēts hai.

† Ism i tasniya : us kí wáhid shakl nabín hai. [ydd.

‡ Dún, hukumat karná ; aur ba'ze kahte hain, adhén bun-

§ Elohim ká fī'l wáhid hai.

- 2 Yitskháq áhabh eth 'Esáv.
 3 Ribhqáh náth,náh èth-
 hammat'ammím.
 4 Ya^aqobh láqakh meabhne
 hammaqom.
 5 Ēlī'ēzēr láqakh migg,mallé
 *dhonáw.
 6 ēn ísh mean,shê habbayith
 shám.
 7 koneç *bháním l,qibhro.
 8 náthan liphtháim 'ormáh.
 9 torath imm,khá liwyathkhen
 l,roshëkhá.
 10 hodhú lay,howáh kí-ṭobh
 kí l,'ólám khaçdo.
 11 hodhú l,ghôzer yam-çúph
 lighzárím.
 12 náthan artsám l,nakh^aláh.

b) 1. Yahowáh ke ásmán. 2. Yahowáh ke ásmánon se. 3. Tere (mz.) kutte ke liye. 4. Tere (mw.) kutton ke liye. 5. Main ne Ribqah ko piyár kiya. 6. (Harf i ta'ríf ke sáth) jagah se. 7. Maqám ke wáste. 8. Unton ke wáste. 9. Patthar (jama'). 10. Patthar (jama', ה ke sáth.) 11. Us ne pattharon ko khet men se le liya. 12. Us ne tere khet ke patthar le liya. 13. Us ne mere khet ke pattharon men se liya.

BAB IV. § 3.—*Dústre Hurúf i Nisbatí. Wáw.*

184. 1. K, (כ) harf i sadariya hai, jis ke ma'ne hain *múnind, jaisá, mutábíq*. Yih כ se hai.

(Us ke hurúf i 'illat ke qánún aise hain, jaise כ, ל ke.)

185. W, (ו) aur hai; aur aksar us ke niche Sh,wá hai.

186. a) Lekin w, Beth, Pe, Wáw, aur Mem ke áge, aur un báton ke áge bhí jo pahle harf i sahíh ke sáth Sh,wá ko rakhtí hain, ú (ו) ho játá hai.

b) Jo alfáz ekhí juz ke hain, aur jis lafz ke qabl i ákhirí par lahja hai, aur Ēlohím aur Y,howáh—in sabhon ke haqq men wuhí qánún muqarrar hai, jo l, b, (ל, ב) ke liye maujud hai.

187. Jab do wáridát ká zikr ho rahtá hai, to dúsrí, jo bayán kartí játí hai, *Zamán i Mustaqbil* se, *Wáw i Ittisál* ke sáth, áshkára hotí hai. Yih mustaqbil Urdú *zamán i mázî* se tarjuma kiya jáegá, jab ki peshtar ká *zamán i mázî* ká tarjuma aisá hí howe.

(Zamánon ke hál ká bayán dekhna cháhiye.)

188. Kabhí kabhí, jab bayán peshtar kí wáridát se 'iláqa rakhtá hai, tab ahwál, yá us ká ek hissa, *Mustaqbil* se, sáth *Wáw i Ittisál* ke, shurú' hotá hai. Aksar yihí hál ויהי (wa-y,hí, aur ho gayá, yá aur aisá húa,) men hai.

189. *Wáw i Ittisál* ke niche *Pathakh* hai, aur qaríb harf i sahíh men bará Dághesh hai. *ס* ke áge, jo Dághesh ko le nahín saktá hai, *Qámëts* niche *Wáw* ke likhte hain.

190. *Zamán i Múzi*, jo *Mustaqbil* ke ba'd átá hai, jab *Mustaqbil* ká matlab barqarár rahtá hai, ap *Wáw* leke *Mustaqbil* ho játá hai, aur us ká tarjuma aisá hí karná cháhiye. *Yih Wáw i taqlíb* kahlátá hai, aur us ke hurúf i 'illat aise hí hain, jaise *Wáw i ittisál* ke. (Dekho 185, 186.)

Lugat.

191. *Bháí*, בָּחִי, ákh, (zamír ke sáth בָּחִי).

Kháss chízen, }
Qímatí chízen, } מִגְדָּנוֹת, mighdánóth.

Jorú, יִשְׁשָׁה, ishsháh, [אִשְׁתּוֹ muzáf.]

Denú, דָּנָן, náthan.

Zer jáma, } בְּתִנֶּת, kuttônëth, [muzáf-ilaih.]

Jáma, } בְּתִנֶּת, k,tho'nëth, [aksar muzáf.]

Tukfe [kháne ke], מִטְעָמִים, mat'ammím.

Khoshachíní, לָקֵט, lë-qëť.

Muflis, *Hájatmand*, עָנִי, 'aní.

Ná-áshnú, גֵּר, ger, (גֵּר).

Chhipáná, טָמָן, táman.

Uthnú, עָלָה, 'aláh.*

Banáná, עָשָׂה, 'ásáh.*

* For jin ká tísrá harf ה hai, *Pathakh* ke 'iwaz men dúsré harf i 'illat ko *Qámëts* kar dete hain.

Bhí, גַּם, gam.

Roťi, לָחֵם, lë'khëm.

Arámtalab, *Sust*, עָצַל, 'átsel.

Chánd, יָרַח, yáreakh.

Sitára, כּוֹכָב, kokhábh.

Bádal i kasíf, עָב, 'ábh.

Kaf i dast, כָּף, kaph.

Bartan, *Piyálá*, צִלְחָת, tsallakhath.

Likhnú, *Kanda karná*, כָּתַב, káthabh.

Beķhamír roťi, מַצָּה, matstsáh.

Márdálnú, קָטַל, qátal.

Chamrá, עוֹר, 'or.

192.

Istí'mál 21.

a)	אֵלִיעֶזֶר נָתַן לְאֶחֱיָה	1	Ēlēzēr náthan l,ákhihá
	וּלְאֶסְמָה מִגְדָּנוֹת :		úl,immáhh mighdánóth.
	יְהוָה עָשָׂה לְאָדָם	2	Y,howáh 'ásáh l,ádhám
	וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר :	2	úl,ishto kōthnoth 'or.
	הִלָּקֵט לְעָנִי וְלָגֵר :	3	hallë'qëť lë'áni w,lagger.
	רִבְחָה נָתַתָּה אֶת־	4	Ribhqáh náth,ná ëth-
	הַמִּטְעָמִים וְגַם אֶת־		hammat'ammím w,gham ëth-
	הִלָּחֵם :		hallë'khëm.
	טָמָן עָצַל יָדוֹ בְּצִלְחָת :	5	táman 'átsel yádho batstsallá-
	יְהוָה עָשָׂה אֶת־הַיָּרֵחַ	6	Y,howáh 'ásáh ëth-hayyáreakh
	וְכֹכָבִים :		w,khokhábhím.

- 7 hinneh-'ábh q, tannáh.
 כפר-איש עֲלָה * מִים: k, khaph-ish 'oláh miyyám.
 8 wayyikhtobh Moshéh eth
 כָּל-דִּבְרֵי יְהוָה: kól-dibhrê Y, howáh.
 9 ush, martêm êth-hammatsoth.
 וַשְׁמַרְתֶּם אֶת-הַפְּצוֹת:

b) Tarjuma karo :—

1. Kutte kí mánind. 2. Aur main ne qatl kiyá (ba'd mází ke.) 3. Aur main qatl karúngá (ba'd mustaqbil ke.) 4. Izbáq o Eliázar. 5. Dáúd o Sulaimán. 6. Merí taqaddus ke koh, kí mánind. 7. Bádal i kasíf kí mánind. 8. Aur bádal i kasíf. 9. Aur we mere qawánin máunenge (ba'd mustaqbil ke.)

BAB V.—*Síga i tafzíl aur síga i mubálaga ke banúne kú taur.*

193. Síga i tafzíl is tarah se bantá hai, ki *מן* un bát-on ke áge lagtá hai, jin se muqábala kiyá játá hai; *יָא* *מן* jis ke qarib harf men Dúghesh lagtá hai; aur *יִיח* *מן* ho játá hai harf i halqí ke áge. Sifat apní aslí shakl men qáim rakhtí hai:

גַּבְהָהּ מִכְלֶ-הָעַם, ga-bhō-ahh mik-kól-há-'ám, *logon* men se kisí se qaddúwar; *יָא* sab *logon* se qaddáwar.

* Ism i fá'il, Qal kí gardán men.

† Is se pahle *mází* kú khiyál kijiyo.

‡ Is se pahle *mustaqbil* yá *amr* kú khiyál samjho.

194. *מן* (=se) se *tafriq* yá *tagírí* murád hai.
195. *Síga i mubálaga* aksar harf i ta'ríf kí madad se bantá hai, jo sifat par lagáya játá hai. Is se chíz i mazkúr 'álá t̤hahrái játí. Ba'd is ke chíz ká nám átá hai, sáth *מן*, *מ*, *מ*, *מ* yá *ב* ke.
196. *Síga i mubálaga* kabhí kabhí sifat ke duhráne se bantá hai; maslan, *כְּחֹב כְּחֹב*.
197. Kabhí *מֵאֵד*, (m, ôdh) ke lafz se hotá hai; jis ká matlab hai *bahut*.
198. Kabhí kabhí izáfát aur jama' se hotá hai; maslan, *קִדְּשֵׁי קִדְּשֵׁי*, qôdhesh q^odhashím, (*quddús chízon kí quddús*,) *sabhon* se *quddús*.
199. *Muwáfiqat* *ב* (*יָא*, *ב*, *ב*) se, *jaisá*, *mutábíq*, bantí hai.
200. *Lugat*.
<i>Mithá</i> , מִתְּחִלָּה, mátthoq.	<i>Motí</i> (jama') מוֹתִימִים, p, níním
<i>Qimati</i> , יָקָר, yáqár.	(<i>sháyad lál mungá yá la'l.</i>)
<i>Nafa'</i> , תְּבוּאָה, t, bhúáh.	<i>Soná</i> , חֶרֶץ, khárúts.
<i>Kháb</i> , נִבְחָר, nibhkhár,	<i>Chokhá</i> soná, פָּז, paz.
(<i>בָּחַר</i> se.)	<i>Kamará</i> , חֶדֶר, khēdhēr.
<i>Khalihán</i> , גֶּרֶן, gôrēn.	<i>Chhoṭá</i> , jawán, צָעִיר, tsá'ír.
<i>Kkúbsúrat</i> , יָפָה, yáphēh.	<i>Máhtáb</i> , לְבָנָה, l, bhánáh
<i>Hamesha</i> , תָּמִיד, támídh.	(<i>kháss</i> , <i>sufedwáli</i> , mw. <i>לָבָן</i>
(<i>kháss</i> matlab, <i>sadái</i> .)	<i>kí</i> , <i>sufed</i> .)

Súkhá, יִבֶּשׁ, yábhesh.
Thikrî, חֶרֶשׁ, khě'rēs.
Shahad, דְּבַשׁ, d,bhash.

Súraj, חֻמָּה, khammáh.
Khális, בָּר (mw. בָּרָה), bar
Zindagî, חַיִּים, khayyím
 (jama'.)

201.

Isti'mál 22.

- a) 1 מִתּוֹק מִדְּבַשׁ 1 máthoq midd,bhash.
 2 יִקְרָה חֻמָּה מִפְּנֵינִים 2 y,qaráh kḥōkhamáh mipp,níním
 3 טוֹב פְּרִי מִחֶרֶשׁ וּמִפֶּה 3 ṭobh pīryí mekhárúts úmippás
 וּתְבִיאָתִי מִכֶּסֶף נִבְחָר 4 úth,bhúáthí mikkě'çeph nibh-
 kḥár.
 4 לֹא טוֹב אֲנֹכִי מֵאֲבוֹתַי 4 lo* ṭobh ánōkhí me*bhothai.
 5 אֲנֹכִי הַצֵּעִיר בְּבֵית 5 anōkhí hatstsá'ir b,bhêth
 אָבִי. ábhi.
 6 כִּיתִּיבְחָאֵת גֶּרֶן 6 kithbhúath gôren.
 7 יִבֶּשׁ כֶּחֶרֶשׁ 7 yábhesh kākḥě'rēs.
 8 הָעָם בִּכְהֵן 8 há'ám kakkōhen.
 9 כָּעָם בִּכְהֵן 9 ká'ám kakkōhen.
 10 יִפָּה כְּלִבְנָה בָּרָה 10 yápháh khall,bhánáh báráh
 כֶּחֶמָה kākhammáh.
 11 טוֹב חֶסֶד מִחַיִּים 11 ṭobh kḥasdh,khá mekhayyím

BAB VI. § 1.—*Hindasa. Pahle das 'adad i zátí.*

202. 1. Gintí ke alfáz, 2 se das talak, ism hain, aur un ká matlab bhí aisá hai jaisá *taslís* ká; lekin un *zarfí* isti'mál bhí hotá hai. Faqat אָחַד (ēkhádh) ek,

אָחַת (akḥath,) sifat ke taur par isti'mál kiya játá hai. Gintí kí aur báten muzakkar aur muwannas shaklen rakhtí hain, jo matlab men eksán hain; lekin isti'mál men beqá'ida dastúr se muwannas shakl ism i muzakkar ke sáth hotí hai, aur muzakkar shakl ism i muwannas ke sáth.

203. Sirf *do i tasniya* men, (שְׁנַיִם, sh,na'yim, mw. שְׁתַּיִם, sh,tha'yim,) gintí kí bát aur ism kí jins ekhi hai.

204. 'Adad i zátí ek se das talak :—

*Muzakkar.**Muwannas.*

Jo *do* ke ba'd shakl men muwannas hain.

	<i>Muzáf-ilaih.</i>	<i>Muzáf.</i>	<i>Muzáf-ilaih.</i>	<i>Muzáf.</i>
1 אָחַד	אָחַד	אָחַת	אָחַת	
ē-khádth	a-khadh	ē-kháth	a-khath	
2 שְׁנַיִם	<div> <div>שְׁנַיִם</div> <div>sh,nê</div> </div> <div> <div>שְׁנַיִם</div> <div>yá</div> </div> <div> <div>שְׁנַיִם</div> <div>sh,nêm</div> </div>	שְׁתַּיִם	<div>שְׁתַּיִם</div> <div>sh,tê</div> <div>yá</div> <div>שְׁתַּיִם</div> <div>sh,têm</div>	
sh,na'-yim		sh,ta-yim		
3 שְׁלֹשָׁה	שְׁלֹשָׁה	שְׁלוֹשׁ	שְׁלוֹשׁ	
sh,lôsháh	sh,lô-shêth	shá-lôsh	sh,lôsh	
4 אַרְבָּעָה	אַרְבַּעַת	אַרְבַּע	אַרְבַּע	
ar-bá-'áh	ar-ba-'ath	ar-ba'	ar-ba'	

8

5 ה	חֲמִשָּׁה	חֲמִשֶּׁת	חֶמֶשׁ	חֶמֶשׁ
	kh ^h mish-sháh	kh ^h me'-shēth	khá-mesh	kh ^h mesh
6 ו	שִׁשָּׁה	שֶׁשֶּׁת	שֵׁשׁ	שֵׁשׁ
	shish-sháh	she'-shēth	shesh	shesh
7 ז	שִׁבְעָה	שִׁבְעַת	שֶׁבַע	שֶׁבַע
	shibh-'áh.	shibh-'ath	shē'bha'	sh,bha'
8 ח	שְׁמֹנֶה	שְׁמֹנַת	שְׁמוֹנֶה	שְׁמוֹנֶה
	sh,mô-náh	sh,mô-nath	sh,mô-nēh	sh,mô-nēh
9 ט	תִּשְׁעָה	תִּשְׁעַת	תֵּשַׁע	תֵּשַׁע
	tish-'áh	tish-'ath	te-sha'	t,sha'
10 י	עֶשְׂרֵה	עֶשְׂרַת	עֶשֶׂר	עֶשְׂרֵה
	'a'sá-ráh	'a'sé'-rēth	'ē'-sēr	'ēs-reh

205. Un sab zubánon men, jo 'Ibrání se 'iláqa rakhtí hai, a'adad kí aisí tadbír záhir hotí hai. Yaqín hai, kí asl men ye alfáz ism the, aur do jinson kí shaklen rakhte the; aur jab isti'mál men we sífát ho gae, to logon ne ismá i k̄hiyálí ko muwannas samajhke inhen muwannas thahráyá.

206. a) Gintí ke alfáz, 2 se 10 tak, tín tarah se likhe játe hai:—

1) Hál i izáfí men, ism ke áge, (aisá kí ism muzáf hotá hai); maslan, יָמִים וְשִׁשָּׁה, *tín roz, yá dinon* kí *tusís*.

2) Muzáf-ilaih men, ism ke áge; maslan, יָמִים וְשִׁשָּׁה, *tín beṭe*.

3) Muzáf-ilaih men, ism ke ba'd; maslan, שְׁלוֹשׁ בָּנוֹת, *tín beṭían*.

207. Ye báten aksar jama' ke sáth hai.

(1) sh,lôshēth báním.
Tín beṭe { 2) sh,lôsháh báním.
3) báním sh,lôsháh.

208. Jab bagair ism ke 'adad must'amal hotá hai, to hamesha muzakkar-hai; ya'ne shakl i muwannas.

209. *Lugat.*

Beṭá, בֶּן, ben, (jama' בָּנִים, báním, muzáf בְּנֵי, b,ne-)

Beṭí, בַּת, bath, (jama' בָּנוֹת, bánoth, muzáf בְּנוֹת, b,noth.)

Dáli, שָׂרִיחַ, sárigh, (sáragh; Pu'al men *biná jáná*.)

Din, יוֹם, yom, (jama' yámím.)

Lo! הִנֵּה, hinneh.

Nalí, קָנֶה, qánēh.

Sháyad, אֲוֵלִי, úlai.

Larái, מִלְחָמָה, millkhámáh, (lá-kham, bhasam karná.)

Liyáh, לֵאָה, Leáh.

Hafta, שִׁבְעָה, shábhúa', (jama' שִׁבְעוֹת.)

Bail, פָּר, par, (jama' párim.)

א) וַיִּלְוּ * לוֹ† שִׁיבְהָא	1	wayiwwál, dhú * lo† shibh'áh
בָּנִים וְשָׁלוֹשׁ בָּנוֹת :		bhánim w, shálosh bánoth.
שְׁלֹשֶׁת הַשָּׂרִים	2	sh, lôshêth hassárig'hím
שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם :		sh, lôshêth yámim hem.
הִנֵּה שְׁבַע שְׁבָלִים	3	hinneh shébha' shibb'ólím
עֲלוֹת † בְּקֶה אֶחָד :		'ólóth† b, qánêh êkhád.
אֵלַי יִמָּצְאוּ § שָׁם	4	úlai yimmáts, ún§ shám
עֲשֶׂה :		'saráh.
אָרְבָּעָה מִלְכִּים עֲשׂוּ	5	arbá'áh m, lákhim 'ású
מִלְחָמָה אֶת הַחֲמִשָּׁה :		milkhámáh eth hakh ^a mishsháh
שִׁשָּׁה בָנִים יִלְדָה לָאָה :	6	shisháh bhánim yál, dháh Leál
שִׁבְעָה שְׁבָעוֹת תִּסְפֹּר :	7	shibh'áh shábhu'oth tigpôr.
שְׁמֹנֶה פָּרִים תִּקְרִיבוּ :	8	sh, mônáh phárim higríbhú.
אֲנֹכִי טוֹב לָךְ	9	ánokhí tobh lákh
מֵעֲשֶׂה בָנִים :		me'asaráh bánim.

6) 1. Tín tokríán tín roz hain. 2. Chár bádsháh.
3. Tín ádmí. 4. Do beṭe. 5. Páñch ádmí gae. 6. Ath
nalíán.

BAB VI. § 2.—'Adad i mutlaq. 'Adad i wasfí.

211. Jab gintí ko, 11 se 19 talak likhná darkár hai,

* Aur us ko paidá húa.

† Us ko.

‡ Upar áyá.

§ Páe jáenge.

|| Banáyá (eth ke sáth.)

tab ekáí das ke áge likhte hain, (mw. עֲשֶׂה, mz. עֲשֶׂה.)
Un ke sáth jo shakl men muzakkar hain, (aur is sabab
se muwannas ismon ke sáth likhe hain,) ekan, 13 se
úpar, muzáf kí hálát men hain, jis se yahán sirf kháss
nisbat murád hai, aur na izáfát kí nisbat. Gintí kí in
bátón ká muzáf-ilaih nahin hain, aur we har waqt zarfí
taur par isti'mál kí játí hain.

212.

Muzakkar.

Muwannas.

11	יא	אֶחָד עֶשֶׂר	אֶחָת עֶשְׂרֵה
12	יב	שְׁנַיִם עֶשֶׂר	שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
13	יג	שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר	שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה
14	יד	אַרְבָּעָה עֶשֶׂר	אַרְבַּע עֶשְׂרֵה
15	טו*	חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר	חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה
16	יז	שִׁשָּׁה עֶשֶׂר	שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
17	יח	שִׁבְעָה עֶשֶׂר	שִׁבַּע עֶשְׂרֵה
18	יט	שְׁמֹנֶה עֶשֶׂר	שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה
†19	כ	תִּשְׁעָה עֶשֶׂר	תִּשְׁעַת עֶשְׂרֵה
20	כ	.....	עֶשְׂרִים

213. Dahák, 30 se 90 talak, ekanon ke jama' se
bante hain; so jama' se wáhid ke das gune ziyáda mu-
rād hai: magar 20 hotá hai das ke jama' se—עֲשָׂרִים,
jama' עֶשֶׂר (das) ká.

* Yih aisá hai is wáste, ki יָה muqaddas nám ká shurú' hai.

† Bedastúr shaklen ye hain—וְיִמָּצְאוּ עִשָּׂר, pandarah, Qázíon 8: 10; שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה, aṭhārah, Qázíon 20: 25. Yahán muzakkar bhí ekanon ko muzáf meṭ rakhtá hai.

214. Un kí jins aur hálat i izáfí nahín hai.

215. Jab ekan aur dahák sáth sáth likhe játe hain, qadím musannif aksar ekan pahle likhte hain, (maslan, *do aur bis*, jaisá ki 'Arabí men hotá hai); lekin piehhe musannif aksar sídhe likhte (*bis aur do*, jaisá ki Suri-yání zubán men dastúr hai.) Harf i 'atf hamesha isti-mál hotá hai.

(Donon jinson ke alfáz.)

216. <i>Bis</i> ,	עשרים 'es-rím.
<i>Tis</i> ,	שלושים sh,lô-shím.
<i>Chális</i> ,	ארבעים ar-bá-'ím.
<i>Pachás</i> ,	חמשים kh ^a mish-shím.
<i>Sáth</i> ,	שישים shish-shím.
<i>Sattar</i> ,	שבעים shibh-'ím.
<i>Assí</i> ,	שמונים sh,mô-ním.
<i>Nabbe</i> ,	תשעים tish-'ím.

217. Báqí hindasa ye hain—

Ek sau, מאה me-áh.

Muzáf— מאת m,ath.

Do sau, מאתים (מאתים ke liye) má^a-thar [yim]

Ek hazár, אלף ě-lēph.

Do hazár, אלפים al-pa-yim.

Das hazár, רבבה jama' רבבות r,bhá-bhát
jama' ri-bh^a-bhot

רבבות yá רב jama' yá רבו rib-bo;
jama' rib-bô-oth yá rib-both

218. a) Aur sadíon ke namúna.

300 (ש) שלש מאות : 400 (ת) ארבע מאות :

500 (תק) חמש מאות : 600 (תר) שש מאות :

700 (תש) שבע מ' : 800 (תת) שמונה מ' :

900 (תתק) תשע מ' :

b) Báqí hazárhá ke namúna—

4000, wg. (ד) ארבעה אלפים : 3000 (ג) שלשת אלפים :

20,000 עשרים אלף yá, רבבותי yá, שתי רבות :

600,000, wg. שש מאות אלף :

2. 'Adad i Wasfi.

219. a) Ba'd pahle ke, jo rosh, sir, se paidá húa, ye 'adad i mutlaq par ' ko lagáne se bante ; aur aksar dúsrá ' us se peshtar ke juz men lagáyá játa hai.

b) In kí muwannas intihá aksar (íth) hai ; kabhí (y-yáh.) Ye báten muwannas men ekan ke hissa áshkára kartí hain ; aur in ke siwá un hisson ko likhne ke aur taur hain ; maslan, (khômēsh,) aur (rôbha', ré'bha'), pānchwān hissa, רבע aur רב (rôbha', ré'bha'), חמישית aur רביעית, chauthá hissa.

Muzakkar.

Mumannas.

Wáhid. Jama'. Wáhid. Jama'.

220. Pahlá,	ראשון	ראשונים	ראשונה	ראשונות
Dúsrá,	שני	שניים	שנית	שניות
Tísrá,	שלישי	שלישים	שלישית	
Chauthá,	רביעי	רבעים	רביעית	
Páñchwán,	חמישי		חמישית	
Chhathwán,	ששי		ששית	
Sátwán,	שביעי		שביעית	
Athwán,	שמיני		שמינית	
Nawán,	תשיעי		תשיעית	
Daswán,	עשירי		עשירית	

221. Báqí 'Adad Wasfí un báton se banáe játe haiñ. jin se 'Adad i mutlaq murád haiñ; maslan, ⁽³⁾ עשרה, ⁽²⁾ האחת, ⁽¹⁾ השנה, *gyárahwán sál*; ⁽³⁾ עשרה, *satrahwán roz*.

222. A'adad i mutlaq men, jab dahák, (20 se 90 tak) ism se pahle hon, dastúr hai, ki wáhid i maf'úl ke sáth hon; aur jab we ism ke ba'd hon, tab jama' hoke ism i khabariya thahren. Pahlí tartíb aksar must'amal hotí hai.

Is pahlí tartíb men jama' kám á saktá hai; par dúsrí men wáhid kabhí nahín átá.

'Adad i mutlaq, 11 se 19 tak, ism i wáhid ke sáth

(maf'úl men) faqat ohand ismon se wábasta haiñ, jin kí gintí aksar zahir hai; maslan, *roz, sál, ádmí*, wg.—*עשרה—chaudah din* [wáhid]. Aisí báton ko chhorke ye 'adad jama' ke sáth hote haiñ. Pichhlí 'ibáraton men we ismon ke ba'd hote haiñ.

'Adad i mutlaq, jo dahákon aur ekanon se bante haiñ; (maslan, 21 aur 62), giní húi chízon ká nám wáhid (maf'úl) apne píchhe lete haiñ; yá apne peshtar nám ká jama', jaisá ki pichhlí kitábon men hotá hai, (Dán. 9 : 26); yá nám duhráke chhoṭe 'adad jama' men lete haiñ, aur bare 'adad wáhid men (Paid. 12 : 4; 23 : 1.)

Das ke ba'd 'adad i wasfí kí koí kháss shaklen nahín haiñ; par 'adad i mutlaq ke muwáfíq haiñ. Is hálát men we giní húi chízon se pahle hote haiñ, yá un ke nám ke píchhe, goyá izáfát ke sáth, áte haiñ. Jab is pichhlí tarah se ho, tab lafz שנה kabhí kabhí duhráyá játa hai. Mahínon aur barson ke dinon kí gintí men 'adad i wasfí 'adad i mutlaq ke dawl rakhte haiñ; balki 1 se 10 tak we aise hí hote haiñ.

223. 1) Jab 'adad bagair ism ke ho, aur mazkúr í balá kí jins se 'iláqa rakhen, tab un ke sáth harf i ta'ríf hotá hai; maslan, *השנים, do, Wá'iz 4 : 9, 12.*

2) Ba'z ism, jin se *wazn*, yá *paimáish*, yá *waqt* ká 'arsa murád hai, 'adad ke sáth likhe nahín játe; maslan, *shēqēl, epháh, rofí*. Yún 'Ibrání shakhs kí bolí yih thí, ya'ne, *chúndí ká ek hazár, jau ká chhah,*

roti ká das. Ek sau háth aksar is tarah se likhá jātā hai; ya'ne, háth se ek sau, (מאה באמה).

3) 'Adad i inqisám 'adad i mutlaq ko duhráne se bante hain; aur un ke sáth nahín hotá hai. Do do = do aur do, (שנים שנים). Ek dafa' = אַחַד פַּעַם pa'am ēkhádh (thík ek qadam); do dafa', בְּעַמִּים; tīn dafa', שְׁלוֹשׁ בְּעַמִּים. Kabhí kabhí ye 'adad muwannas hote hain; maslan, אַחַת, ek dafá', wg. 'Adad i wasfi isí tarah se musta'mal hote hain.

224.

Lugat.

Shám, עֶרֶב, 'ē'rēbh.	Sandúq, תֵּבָה, tebháh.
Fajr, בֹּקֶר, bôqer.	Chaurái, רֹחַב, rôkhabh.
Sabt, שַׁבָּת, shabbáth.	Uncháí, קוֹמָה (in.) gomáh.
Ifrát, פְּרָת, p,ráth,	Ahlá, מַבּוּל, (ib. y), mabbúíl
Jorúán, נְשִׁים (muzakkar kí	(yábhal, bahná.)
intibá: אִשָּׁה ká bedastúr	Mahína, הֶרֶשׁ, khôdhesh,
jama').	(kháddhash, nayá banúná.)
Háth, [paimáish ká,] אֲמָה	Súkhná, יָבֵשׁ, yábhesht.*
ammáh.	Páni, (jama') מַיִם, mayim,
Lambái, אֶרֶב, ôrēkh.	(bedastúr.)

* F'l i lúzimí aksar (..) rakhte hain (—) ke badle men háí i mázi ke tísre síga men. Dústre sígon men badastúr bante hain.

225.

Istí'mál 24.

יום אֶחָד } yom ēkhádh.	1 יוהי-ערב } 1way, hí-'ērēbh way, hí-bhōqer
יום שְ�נִי } yom shení.	
יום שְׁלִישִׁי } yom sh,lishí.	
יום רְבִיעִי } yom r,bhí'í.	
יום חֲמִישִׁי } yom kh ^m míshí.	
יום הַשְּׁשִׁי } yom hashishí.	
יום חֲשִׁבְעִי שַׁבָּת } yom hashsh,bhí'í shabbáth	2 יוהי-ערב } 2way, hí-'ērēbh way, hí-bhōqer
לַיְהוָה אֱלֹהֵינוּ : laYhowáh Elóhēkhá.	
הַנֶּהָר הַיָּמִי } 3 hannáhár háyáh l,arba'áh	
רָאשִׁים : rá ^a shím.	
שֵׁם הָאֶחָד פִּישוֹן : 4 shem háēkhádh Píshon.	
שֵׁם-הַנֶּהָר הַשְּׁנִי } 5 shem-hannáhár hashshení	6 יוהי-ערב } 6way, hí-'ērēbh way, hí-bhōqer
גִּלְחֹן : Gíkhon.	
שֵׁם-הַנֶּהָר הַשְּׁלִישִׁי } 6 shem-hannáhár hashsh,lishí	
חִידְדֶּקֶל : Khiddēqēl.	
הַנֶּהָר הַרְבִּיעִי הוּא } 7 hannáhár hár,bhí'í hú ^a	
פְּרָת : P,ráth.	8 יוהי-ערב } 8way, hí-'ērēbh way, hí-bhōqer
לָקַח לוֹ לֶמֶךְ שְׁתֵּי } 8 láqakh lo Lēmēkh sh,tē	
נָשִׁים שֵׁם הָאֶחָת אָדָה } nāshím, shem háākhat 'Adháh	
וְשֵׁם הַשְּׁנִית צִלָּה : w,shem hashsheníth Tsilláh.	
וַיּוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה } 9 wayyolēdh Nōakh sh,lōsháh	
בָּנִים : bháním.	

(1) Aur shám thí aur fajr thí = aur shám aur fajr thín.
(2) Háya (= thá) jab ki h (wáste) = ho, gayá. Yahán matlab

10	שֶׁלֹשׁ מֵאוֹת אֲמָה	10 sh,lôsh me ^o th ammáh
	אֶרֶךְ הַתֵּבָה הַמַּשִּׁים	ôřekh hattebháh, k ^h ^m ishím
	אֲמָה רַחֲבָה וּשְׁלֹשִׁים	ammáh rôk ^h báh ^h úsh,lôshím
	אֲמָה קוֹמָתָהּ:	ammáh qomátháh ^h .
11	שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאֵי	11 sh,nayim sh,nayim bá ^u
	אֶל-הַתֵּבָה:	ël-Nôakh ël-hattebháh.
12	הַמַּבּוּל הָיָה אַרְבָּעִים	12 hammabbûl háyá arbá'im
	יּוֹם עַל-הָאָרֶץ:	yom 'al-háářets.
13	בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי	13 bakhôdhesh hashsheni
	בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם	b,shibh'áh w,'ěsrím yom
	לַחֹדֶשׁ יִבְשֶׁה הָאָרֶץ:	lakhôdhesh yáb ^h ,sháh háářets.

b) 1. Aur shám aur fajr thín sátwán din. 2. Tín aur bís betē. 3. Bayálís baras. 4. Ek sau aur tín din. 5. Solah betē. 6. Ek hazár do sau aur áth baras.

BAB VII. § 1.—Zamíren. Zúti Zamíren.

226.

Fá'il.

1 Main	{ אֲנִי ^a ní. אֲנֹכִי á-nô-khí.	2 Tú (mz.) אַתָּה
		at-táh.
		3 Tú (mw.) אַתָּה
		at.

hai tagám húá. (3) Aur Núk ne tawallud kiyá. (4) Gayd.
(5) ël = pás; meñ.

4 Wuh (mz.) הוּא	7 Tum (mz.) אַתָּם
hú ^a .	at-tēm.
5 Wuh (mw.) הִיא	8 Tum (mw.) אַתֶּנָּה
hí ^a .	at-tēn.
6 Ham נָחָנוּ, אֲנַחְנוּ	9 We (mz.) הֵמָּה, הֵם
^a nakh-nú, nakh-nú.	hem, hem-máh.
	10 We (mw.) הֵנָּה, הֵן
	hen, hen-náh.

227.

Ma'úl.

11 Mujhe	אתִּי	16 Hamen	אֲתָנוּ
	ô-thí.		ô-thá'-nú.
12 Tujhe (mz.)	אתָּךְ	17 Tumhen (mz.)	אַתְכֶּם
	ô-th,khá.		ěth-khēm.
13 Tujhe (mw.)	אתְּךָ	18 Tumhen (mw.)	אַתְכֶּן
	ô-thákh.		ěth-khēn.
14 Use (mz.)	אֵתוּ	19 Unhen (mz.)	אַתָּם
	ô-tho.		o-thám.
15 Use (mw.)	אֵתָּה	20 Unhen (mw.)	אַתָּן
	ô-thábh.		ô-thán.

228.

Zamíron kí दूसरी Nisbaten.

Jo harf i nisbatí aur zamír ke hurúf se bantí haiñ :—

Pás ; wáste ; ko, לָ

21 *Mujh ko* לִי lí.22 *Tujh ko* (mz.) לְךָ l, khá.23 *Tujh ko* (mw.) לְךָ lách.24 *Us ko* (mz.) לוֹ lo.25 *Us ko* (mw.) לָהּ láchh.26 *Ham ko* לָנוּ lá-nú.27 *Tum ko* (mz.) לָכֶם lá-khēm.28 *Tum ko* (mw.) לָכֶן láchhēn.29 *Un ko* (mz.) לָהֶם lá-hēm.30 *Un ko* (mw.) לָהֶן lá-hēn.

Se מִן

31 *Mujh* מִמֶּנִּי mīm-mēn'-ní.32 *Tujh* (mz.) מִמֶּךָ mīm-m, khá.33 *Tujh* (mw.) מִמֶּךָ mīm-mekh.34 *Us* (mz.) מִמֶּנּוּ mīm-mēn'-nú.35 *Us* (mw.) מִמֶּנָּה mīm-mēn'-náh.

Men מִן

41 בִּי bí.

42 בְּךָ b, khá.

Pás ; kí taraf-לְאַיִל el-(¹²)

לְאִי e-lai.

לְאִי e-lē'-khá.

לְאִי e-la-yikh.

לְאִי e-láw.

לְאִי e-lē'-há.

לְאִי e-lē-nú.

לְאִי e-lē-khēm.

לְאִי e-lē-khēn.

לְאִי e-le-hēm.

לְאִי e-le-hēn.

36 *Ham* [se] מִמֶּנּוּ mīm-mēn'-nú.37 *Tum* [se] (mz.) מִכֶּם mīm-kēm.38 *Tum* [se] (mw.) מִכֶּן mīm-kēn.39 *Un* (mz.) מִהֶם mīm-me-hēm.40 *Un* (mw.) מִהֶן mīm-me-hēn.

45 בָּהּ báhh.

46 בָּנוּ bá'-nú.

47 בָּכֶם bá-khēm.

51 *Mere sáth*, אִתִּי it-tí.52 *Tere sáth* (mz.) אִתְּךָ it-t, khá.53 *Tere sáth* (mw.) אִתְּךָ it-tákh.54 *Us ke sáth* (mz.) אִתּוֹ it-to.55 *Us ke sáth* (mw.) אִתָּהּ it-táhh.

Jaisá ; mutábiq, ב, מוֹ : yihán מוֹ=מָה ; aur us ká isti'mál jo yá kī kī mánind hai.

61 *Main*62 *Tú*63 *Tú*

מִמֶּנִּי

ká-mô-ní.

(mz.) מִמֶּךָ

ká-mo-khá.

(mw.) מִמֶּךָ

ká-mokh.

48 בָּכֶן bá-khēn.

49 { בָּם } {bám.

{ בָּכֶם } {bá-hēm.

50 { בָּהֶן } {bá-hēn.

{ בָּהֶן } {bá-hen.

Sáth אִתְּ eth.

56 *Hamáre sáth*

אִתָּנוּ it-tá-nú.

57 *Tumháre sáth* (mz.)

אִתְּכֶם it-t, khēm.

58 *Tumháre sáth* (mw.)

אִתְּכֶן it-t, khēn.

59 *Un ke sáth* (mz.)

אִתָּם it-tám.

60 *Un ke sáth* (mw.)

אִתָּן it-tán.

64 *Wuh* (mz.)

מִמֶּהָ ká-mô-hú.

65 *Wuh* (mw.)

מִמֶּהָ ká-mô-há.

66 *Ham*

מִמֶּנּוּ ká-mo'-nú.

67 Tum (mz.)	תָּכֶם	69 We (mz.)	וְהֵם
ká-khēm.		ká-hēm.	
68 Tum (mw.)	תָּכֶן	70 We (mw.)	וְהֵן
ká-khēn.		ká-hēn.	

229. Harf i nisbatí sáth jama' i izáfí ke, zamírí
hurúf ke áge.

אֶחָדִי	אֶחָדִי	a-kh ^a rai, mere píchhe.
píchhe.	אֶחָדִי	a-kh ^a rē-khá, tere (mz.) píchhe.
	אֶחָדִים	a-kh ^a rē-khēm, tumháre (mz.) píchhe.
נִיכֶה	נִיכֶה	takh-tē-hēm, un ke níche.
níche.	נִיכֶה	takh-tái.
	בִּינִי	bē-ní, mere bhítar.
בִּינִי	בִּינִים	bē-nē-khēm, tumháre bích.
bhítar; bích.	(jama' faqt jab zamírí harf jama' hai.)	
עַד	עַדִּי	'á-dhai, mujh talak.
tak; talak	עַדִּי	'á-dhāw, us tak.
(עַדִּי)	עַדִּים	'á-dhē-khēm, tum (mz.) talak.
zamír ke sáth.)		
עַל	עַלִּי	'á-lai, mujh par.
	עַלִּי	'á-lē-khá, tujh (mz.) par.
	עַלִּי	'á-lāw, us (mz.) par.
	עַלִּים	'á-lē-hēm, un (mz.) par.

230. Bayán, (jo ba'd is ke dekhná hogá.)

Báten, jo ( ) men hain, kam hotí hain; jin ke sáth
p hai, so shi'arí hain.

1 Main	Wagfa men, אֲנִי.
2 Tú (mz.)	(את) Wagfa men, אַתָּה.
4,5 Wuh (mz. mw.)	Tauret ke pánych risálon men וְהֵם mw. bhí hai: aur aksar וְהֵם kí mánind harf i 'illat rakhtá hai; ya'ne, וְהֵם; lekin yih sirf hijja i bedastúr hai.
6 Ham	(אֲנִי).
8 Tum (mw.)	(את) chár maqámon men). (את) ek dafa').
22 Tujh ko (mz.)	לְךָ, wagfa men, לְךָ.
28 Tum ko (mw.)	לְכֶנָּה.
29 Un ko (mz.)	לְהֶם.
31 Mujh se.	(p) מִנִּי (p).

231. Aise chhoté hurúf, peshtar zamírí hurúf ke,
sab se daráz áwáz lete hain, jo ho saktí hai. Yún (1)
we har já pahlí áwáz á ko lete; aur (2) daráz shakl
pasand karte; maslan, (לֶם nahín,) wg.; lekin כֶּם
hotá hai, par aksar כֶּם. (3) We á ko e se ziyáda pa-
sand karte hain, jis se zamírí harf jo'rá jáe; yihán tak
ki á síga i mutakallim, mw. wáhid ká e níkal dáltá hai;
maslan, כֶּה, wg. (4) Waisá hí כָּל (har ek, sab) zamír
kí ba'z'í khássiyaaten pátá hai; kyúunki wuh goyá zamír
kí mánind hai; maslan, כָּלָנִי, kullánú, ham sab, wg.

	Wáhid.	Jama'.	Wáhid.	Jama'.
Wuh	mz. הלז		mz. hal-láz,	
	הלזה		hal-lázéh.	
Wuhí	mw. הלזו		mw. hal-le-zú.	
Wuhí	mz. הרה	ההם	mz. ha-hú ^a	há-hem.
	מהיה	מהן	mw. ha-hí ^a	há-hen.

	Wáhid.	Jama'.
Sáth	mz. בזה	mw. בזאת
Mutábíq	בזה	בזאת
Tak	לזה	לזאת
Se	מזה	מזאת

236. *Ism i Ishárat zéh*, זה (aur aur bhí,) ká isti'mál (kháss karke shi'r men) *ism i mausúl kí mánind* hai; maslan; 'wuh jagah jo (זה, zéh) tum mere wáste thahráte ho.' Yún: 'Wuh shahr jis men tum rahte ho'— is ká lafz ba lafz tarjuma 'Ibrání men ho saktá hai; magar men ke 'iwaz us men kahá cháhiye Zab. 104: 8 *us maqám tak jo tú ne un ke liye thahráyá*. Is ká yih bhí isti'mál hotá hai, ki dúsré lafz ko *ism i mausúl ká matlab lagátá hai*, jaisá ki "shēr ká isti'mál hai. (Yih maháwara *Isti'mál* 27 ke piehhe jumla men maujúd hai.)

237. זה ká zarfí isti'mál hotá hai, a) *wahán* ke wáste. זה, *wahán dekh!* aur phir sirf harf i jabr hotá hai; kháss karke sawálon men; maslan, זה, *kyún to?* b) waqt kí bábat; maslan, זה, *abhi do bár*.

238. *Zamír i sawálí hai mi* (מי) *kaun?* Yih shakhson kí bábat musta'mal hai; par chízon kí bábat mah, mah-(מה, מה), *kyá?* מי הוא ká matlab hai, Wuh (mz.) *kaun hai?* מי הוא Wuh (mw.) *kaun hai?* Lekin מה *kyá wuh* (mz.) מה-הוא (*kyá wuh mw.*) ká matlab hai *Wuh kyá hai?* Isí tarah se מי אלה ká matlab hai, *Ye kaun shakhsh hain?* aur מה אלה, *Ye kaun chízen hain?*

239. מי sawálí jama' kí bábat, aur chízon kí bábat bhí, musta'mal ho saktá hai; par sirf jab shakhson ká imá hotá hai; maslan, מי שכם, mí Sh, khēm? *Sikmí kaun hain?* מי izáf-ilaih men bhí ho saktá hai; maslan, מי בן, *Kis kí betí?* Aur mí aur máh, jab sawál na ho, *koí ká matlab rakhte hain*. Is matlab ke liye מה ke 'iwaz men yih kháss lafz hai, מאימה, מה jo jo se.)

240. מה, (*kaisá*), harf i ta'ajjub bhí hotá hai.

241. Síga i gáib kí ismí zamír הוא (הוא, והוא, we, והוא), *ismen ke sáth musta'mal hotá hai*; aur is hálat men harf i ta'ríf bhí lagáyá játá hai, basharte ki *ism par wuh harf ho*; maslan, הואיש, *yih mard*; ביום הדין, *us din men*.

242. Kabhí kabhí harf i ta'ríf, הוא ke ma'ne ke thík hone ke ba sabab, nahín likhte hain; kháss karke jab *ism kí ákhir men harf i zamír hotá hai*, עבדך אלה.

Jab is tarah ká isti'mál hotá hai, tab הוא aur יה ki tafriq karní cháhiye ; kyúñki יה, *yih*, nazdik kí chíz se 'iláqa rakhtá hai ; הוא, *wuh*, ek chíz ká ishára detá hai, jis kí khabar ho chukí hai.

Lugat.

[Jab ismon kí gardán ká zikr hotá hai, to pahlá tatimma dekho.]

243. *Pák honá*, פָּקֶה, *táher*.

Baṭorná, אָסַף, *ácaph*.

Bándhná, צָרַר, *tsárar*.

Khatá, חָטְאת, *khattáth*, (חָטָא, *thokar kháná* ; *gunáh karná*.)

Mátam, אִי, *oi*.

Tangí, אָבוֹי, *aboi*.

Qaziya, מִדְּיָנִים, *midhyáním*, (gar. 2: ib. דִּין.)

Shikáyat, שִׁיחַ, *siakh*.

Gháo, פָּצַע יָא פָּצַע, *pátsa', pētsa'*, (gar. 6.)

Be-sabab, חֲנָם, *khinnám*.

Hawá, רוּחַ, *rúakh*.

Múthián, חֲפָנִים, (חָפֶן, ká tasniya,) *khōphnayim* (gar. 8, c.)

Poshák, שִׁמְלָה, *simláh*, (in. fi'1 12, b.)

Paimáish, מִדְּדָה, *middáh*, (gar. 8, a); מִדְּדָה, *nápná*.

Kám, מַעֲשֶׂה, *ma'sēh*, (gar. 9, a); מַעֲשֶׂה, *'ásab*, *banáná*.

Khwáb-dekhná, קָלַם, *khalám*.

Khwáb, קָלוּם, *kh^alom*.

Pahár, הָר, ('a), *har*.

Hadd, קָץ, ('a), *qets* (gar. 8, b.)

244.

Isti'mál 26.

א) מִי-יֹאמַר טְהַרְתִּי 1/1 *mí-yomar, táhartí*
מִחֲטָאתִי: *mekhattátthí*.

לְמִי אִי לְמִי אָבוֹי לְמִי 2/2 *l,mi oi ? l,mí 'aboi ? l,mí*
מִדְּיָנִים לְמִי-שִׁיחַ לְמִי *midhyáním ? l,mí siakh ? l,mí*
פָּצַעִים חֲנָם לְמִי *ph,tsá'im khinnám ? l,mí*
חֲבִלּוּת עֵינַיִם *khakhilúth 'enáyim ?*
לְמִאֲחֵרִים עַל-הַיָּיִן: *lam,-akh^a'ím 'al-hayyáyin*.

מִי אָסַף-רוּחַ בְּחֻפְזִי 3/3 *mí ácaph-rúakh b,khōphnáv ?*
מִי צָרַר-מַיִם בְּשִׁמְלָה *mí tsárar-mayim bassim-láh ?*
מִה-שָׂמוּ וּמִה-שָׂם-בְּנוֹ: *mah-sh,mo ? úmah-shēm-b,no*

מִה הִחְלוּם הָיָה אִשֶּׁר 4/4 *máh hakh^alom hazzēh 'shēr*
חֲלָמָתָ: *khalamtá ?*

מִי-עֵלֶה 5/5 *mí-ellēh ?*
מִי-יָה מֶלֶךְ הַקְּבוֹד: *mí-zēh mē'lēkh hakkábbodh ?*

יָהוָה אֲדַרְשֵׁנוּ מִה 7/7 *Y,howáh 'dhorēnú, máh-*
אֲדִיר שְׂמָה בְּכֹל-הָאָרֶץ: *addír shimkhá b,khōl-háárēts !*

יָהוָה מִי-יִשְׁכֵּן בְּהָר 8/8 *Y,howáh mí-yishkon b,har*
קֹדֶשׁ הוֹלֵךְ תָּמִיד: *qōdshēkhá ? holekh támím*.

יָהוָה מִי-יִקְמוֹד 9/9 *Y,howáh mí-khámokhá ?*
מִה-יָקָר חֲסִידָה אֱלֹהִים: *mah-yáqár khaçd,khá 'lohím ?*

10	10	hodhí'ení Y, howáh qitstsi
יְהוָה עֲנִי הוֹדִיעֵנִי		
יְמִידַת יָמַי מַה-הִיא	11	11 máthai yámúth w, ábhadh
מַתִּי יְמוֹת וְאָבֵד		
שְׁמוֹ :	12	12 mah-gádh, lú ma' sēkhá
מַה-גָּדְלוֹ מַעֲשֶׂה		
יְהוָה :		Y, howáh !

b) 1. Hawá ko kaun bándhegá ? 2. Terá jalál kí hí bará hai, ai Yahowáh. 3. Main ne terí quddúsiyat ke koh par sukúnat kí. 4. Tumhárá (mz. jama') náte kyá hai ? 5. Yih nadí. 6. Ye nadíán. 7. Yih larhá. 8. Yih larhí. 9. Yih larhí kis kí betí hai ?

BAB VII. § 3.—Ism i mausúl.

245. **אִשֶּׁר** jo ism i mausúl hai gardán-pazír nahín hai. Lafz **אִשֶּׁר** kí jagah men harf i mashrút **שֶׁ** kabhí kabhí likhá játá hai.

246. Bá-wujúde ki ism mausúl **אִשֶּׁר** ap hí gardán-pazír nahín hai, tau bhí wuh apne píchíhe zamír kí lat letá hai, jaisá :—

	mz.	mw.	mz.	mw.
Fá'il	אִשֶּׁר	אִשֶּׁר	² shēr	³ shar
Muzáf (ism sáth zamír ke)	אִשֶּׁר (mz. ke muwáfiq)	—	—	—

Nasbí **אִשֶּׁר-לוֹ** **אִשֶּׁר-לָהּ** ²shēr-lo ²shēr-láhl (jis kí Mafúl **אִשֶּׁר-אוֹתוֹ** **אִשֶּׁר-אֶתָּה** ²shēr-otho ²shēr-otháhl ²shēr

247: Aur *jama'* waisá hí hai : **אִשֶּׁר-לָהֶם** ²shēr-láhem. Do ek alfáz aksar bích men áte hai.

Yún :—**אִמּוֹ**, immo, us [mz.] kí mú.

אִשֶּׁר-אִמּוֹ ²shēr immo, jis kí mú (ya'ne jo us [mz.] kí mú.)

248. Waisá hí **אִשֶּׁר** ke mel se zarf i mudallil (maslan, *yihán, wahán, tab, wg.*) zarf i mausúl ho játá hai :

שָׁם shám, *wahán*.

אִשֶּׁר-שָׁם ²shēr—shám, *jahán*

שָׁמָּה shám'máh, *udhar*.

אִשֶּׁר-שָׁמָּה ²shēr—shám'-máh, *jidhar*.

מִשָּׁם mish-shám, *wahán se*.

אִשֶּׁר-מִשָּׁם ²shēr—mish-shám, *jahán se*.

249. Isí tarah se síga-háe mutakallim aur mukhátib hálát i sádírí men mausúli ho sakte hai : maslan, *Tú, ai Ya'qúb, jise main ne barguzída kiyá hai, (2) בְּחֶרְתִּיךָ (3) אִשֶּׁר, (1) 2shēr b, khartíkhá, ya'ne, jise main ne barguzída kiyá tujhe—(zamír i síga i mukhátib f'í kí ákhir men.)*

250. Hálát i maf'úl sirf **אִשֶּׁר** se murád ho saktí hai ; maslan, *Khur. 2 : 2 men.*

251. Zamír i muzmar yá mudallil ²shēr se pahle bárhá muqaddar hotí hai ; aur aksar jab kí ²shēr ke sáth harf i nisbatí hai. Tab harf i nisbatí zamír i muqaddar ke sáth wábasta samajhná cháhiye ; aur mausúl, jo likhá hai, us hálát men hogá, jo jamla kí tartíb se darkár hai ; maslan, Aur tú píegí, (**אִשֶּׁר** jis se) jawán bharengé, *Rút 2 : 9.*

252. Kabhí kabhí waqt yá jagah muqaddar hai: maslan, באַשער ba³shēr (us jagah men jahán=), jahán me³shēr (jis waqt se=) jab se.

253. Zamír i mausúl kabhí kabhí muqaddar hai, aur us kí sí nisbat mausúli jumla kí jagah se pahchání jās hai; kyúñki wuh us lafz ke muqábil hai, jis par us kí tásir guzartí hai. Yih hál hotá hai (kháss karke shí'ar 'ibárat men.)

254. a) Jab ki mausúl, agar likhá játá, fá'il kí hálat men hotá, yá maf'úl men bagair harf i nisbatí ke. Yún, “Wuh us garhe men us ne banáyá gir pará.” [wuh us garhe men, jise us ne banáyá, gir pará.] Phir בָּהֶם יָלְכוּ, ráh we chalen us men, [wuh ráh jis men unhen chaluá munásib hai.]

b) Waisá hí kháss karke 'ámí auqát ke zikr men. “Jis waqt qurbání shurú' húi,” בָּעֵת הַחֹל הַעֲוִלָה, waqt men qurbání shurú' húi.]

c) Jab muzmar yá mudallil zamír muqaddar hai. Sh,ol le jáegá [unhen jo] gunáh karte hain [אֲשֶׁר]. Us lafz se, jo aisi hálat men muqaddar hai, koí jagah yá 'arsa murád ho saktá hai, aur púrá ním jumla harf i nisbatí kí hukúmat men ma'lúm hotá hai. Yún, muhawara hotá hai—לוֹ (2) אֶל-הַבְּינֹתִי (1) tak main us ke liye taiyár kiyá hai = us jagah tak jo main wg.

255. Jab zamír i muqaddar, agar likhí játá, mudallil

hotí, tab ism i muzmar bhí muzáf hotá hai. Yún, “ba-dast [us kí jise] tú bhejega” בָּדַד תִּשְׁלַח b,yadh (muzáf) tishlakh.

256. Jo ním jumla i mudallil ism ká kháss bayán kartá hai, so áge ke lafz ke sáth, harf i 'atf kí madad se, wábasta ho saktá hai: maslan, “Yatím (יָתִים) עֹנֶה לוֹ, w,ló³-ozer lo,) aur us ko koí madadgár nahín.”

Lugat.

257. Chhor dená, עֶזְב, 'ázabh.
Ráh, אָרַח, orakh, jama' rākhoth, muzáf örkhoth.
Rástí, יֶשֶׁר, yōshēr (yáshár, sídhá honá.)
Kajrau, עֶקֶשׁ, 'iqqush, ('á-qash, terhá karná.)
Chiúntá, נִמְלָה, (in.) n,máláh.
Sardár, קָצִין, qátsín.
Qudsí, קְדוֹשׁ, qádhosh.
Khúb, אָדִיר, addír.
Khwáhish, חֲפֵץ, khēphēts.
Khún, דָּם, dām, (ish-dámím, khún ká ádmí, khúní.)
Bhítar, Gosha, מְחַקֵּר, (ib.) mēkhqar, [חֲקַר] taf-tish karná,
Mál, Khazána, תּוֹעֵפּוֹת, (ii), to'áphoth.
Sharárat kí tadbír; sharárat, זִמְמָה, zimmáh, (gar-dán 10.)
'Amaldár, שׂוֹטֵר, shōter, (qal ká ism i fi'l shátar se, likhná.)

Hákim, מֹשֶׁל, *môshel*, (qal ká ism i fi'l máshal se.
"hukúmat karnú.")

Bhí, גַּם, *gam*.

Bihtarí, } שְׁלוֹם, *sháloom*.
Sulh, }

Khiláf, } עַל, 'al.
Upar, }

Eri, עֶקֶב, 'áqebh.

Yúsuf, יוֹסֵף, *Yoçeph*, (*izáfu karnú*.)

Bechná, מִכָּר, *mákhār*.

Misr, מִצְרַיִם, *Mitsra'yim*.

Azúd karnú, { פָּדָה, *pádháh*,
                  { גָּאֹל, *gúal*,

(1) *Dushman*, } צַר, *tsar*.
(2) *Badnasíbi*, }

Páná, קָנָה, *qánáh*.

Us [mz.] *ká dahiná háth*, יָמִינוּ, *y,míno*, *us*
יָד יָמִינוּ, *yadh y,míno*, *ke=háth us ke dahiná*
bagal ká.

Nahín, אֵין, *en*, אֵין, *ayin*, [*nestí*, *náchízí*,] *kí hálat*
záf hai; *aur us ká isti'mál harf i tamíz ke taur par*
לְ *ke sáth zamír par us ká matlab hai, kí* *Matlab*
n, wg.) nahín rakhtá.

Isti'mál 27.

יִשָּׁר 1 *Ha'ôz*, *bhím ôrkhoth yosher*
אֲשֶׁר אֲרֻחֵיהֶם
עֲקָשִׁים
'shēr ôrkhothêhēm
'iqq,shím.

לֵךְ אֶל-נַמְלָה עֵצֶל 2'2 *lekh êl-n,máláh 'átsel*,

אֲשֶׁר אֵין-לָהּ מָצִין
שֹׁטֵר וּמֹשֶׁל:
'shēr ên-láhh qátsín
shôter úmôshel.

גַּם-אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר- 3'3 *gam-ish sh,lomí 'shēr-*
בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לֶחֶמִי
הַגָּדִיל עָלַי עֶקֶב:
bátakhtí bho ôkhel lakhmí
highdíl 'álai 'áqebh.

לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר-בְּאֶרְצוֹ 4'4 *liqdhoshím, 'shēr-bááre'ts*
הַמָּה וְאֶדְרִי קֹל-
הַפְּצִיבָם:
hemmah, w,addirê kôl-
khêphtsi-bhám.

אֲנֹשֵׁי דָמִים אֲשֶׁר 5'5 *anshê dámím 'shēr*
בִּידֵיהֶם זִמְמָה:
bídhêhêm zimmáh.

אֲנִי יוֹסֵף אֶחְיֶהם 6'6 *'ní Yoseph 'khlkhēm*
אֲשֶׁר-מִכָּרְתֶּם אֹתִי
מִצְרָא'י,מָה:
'shēr-m,khartêm ôthí
Mitsrá'y,máh.

לֹא-זָכַרְנוּ אֶת-יָדוֹ יוֹם 7'7 *lo'-zákh,rú ôth-yádho, yom*
אֲשֶׁר-פָּדָם מִצֶּר-צָר:
'shēr-pádhám minní-tsár.

הָר זֶה-קָנָה יָמִינוּ: 8'8 *har zêh-qán,tháh y,míno.*

אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ 9'9 *el gádhol Y,howáh únêlêkh*
גָּדוֹל עַל-כָּל-אֱלֹהִים אֲשֶׁר
b,yádho mêkhq,rê árêts

וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ
אֲשֶׁר-לוֹ הַיָּאָם:
w,tho'aphoth hárim lo;
'shēr-lo hayyám.

גָּאֲלָתָּהּ הַר-צִיּוֹן זֶה 10'10 *gáaltá har-Tsifyon zêh*
שֹׁכֶנֶת בּוֹ:
shákhantá bo.

b) 1. [Wuh] jis ke bete ne kahá. 2. Admí, jis kí
rotí main ne khaí hai. 3. Admí, jin kí rotí main ne
khaí hai. 4. Admí, jin ká hákim nahín hai. 5. Admí,

jis ne mujh par bharosá rakhá. 6. Admí, jinhon ne un par bharosá rakhá. 7. Terá 'ahd, jise main ne hiss kiyá.

BAB VIII.—Fi'l i Dastúrí.

§ 1.—Fi'lon ká Ishtiqaq. Un kí Gardáne.

259. Jaise ism, waise fi'l, un kí asl ke haqq men, tin qismon men munqasim hain.

260. a) Aslí.

b) Ishtiqaqí; ya'ne, dúse fi'lon se banáe hue.

c) Ismí, yá jo ismon se sádir hote hain.

261. Ism, jis se fi'l i ismí bantá hai, aksar ap hí ishtiqaqí hai; maslan, لَبَّن, lábhan, safed honá, jis se لَبَّن, l, bhenáh, inf (us ke rang ke sabab se); aur phir is se لَبَّن, infen banáná. دَغْه, dagháh, (bahut barhna), se دَغْه, dagh, (machhlí), átá hai; aur phir us se دَغْه, dagh, (machhlí ká shikár karná,) hotá hai.

262. Ek kháss qism ke ishtiqaqí fi'l ismon se banté hain, jo mazidí hain; aur yún un ke masdarí hain men ek hai, jo ism men harf i tábi' thá; maslan, نُأَكْه, núakh, (árám karná, baithná,) jis se ism نُأَكْه, nákhath khath, (baithná,) hotá hai; aur us se نُأَكْه, nákhath (utar jáná.)

263. 'Ibrání Fi'l kí Gardáne.] Masdar ká kháss matlab bahut hí mutabaddal hotá hai, shakl kí tabdileen

se, jo tartíb se hotí hain; maslan, لَمَر, (síkhna); لَمَر, (síkhla); لَمَر, (leṭná); لَمَر, (liṭána.)

264. Aur zabánon men ye dúsrí shaklen naí ishtiqaqí fi'l kahlátí hain; lekin 'Ibrání men we aisí thík tartíb se hotí hain, ki unhen gardáne,* aur fi'l ke hisse kah-te hain.

265. Koí koí tabdileen hurúf i 'illat ke badalne se hotí hain, aur ba'zí hurúf i sahíh ke duhráne se: (كَطَل, كَطَل; كَطَل, كَطَل; كَطَل, كَطَل; كَطَل, كَطَل.) Aur ba'zí shaklen hurúf i ibtidáí lagáne se paidá hotí hain: (كَطَل, كَطَل, niqtal, hiqtíl.) Ba'zon men donon tabdileen hotí hain: (كَطَل, كَطَل, hiḥqattel.)

266. 'Amí gardáne ye hain:—

Qal, yá halkí; kyúnci na كَطَل (hál i mází ká síga i ma'ne na shakl men mazidí hai. gáib wáhid,) qátal, qatl karná; yá us ne qatl kiyá.

Nip'h'al, aksar majhúl: ibti- كَطَل, niqtal, wuh mára gá-yá.

dá men n se mazidí, aur pahle harf i masdarí ke niche Sh, wá hai. (Is ibtidá kí púrí shakl hin hai, jaisá kí áge ma'lúm hogá.)

P'el, gardán i jabr; kisí كَطَل, qittel, us ne bahuteron kám ko jaldí o sargarmí ko mára; jabr karke mára.

* 'Ibrání بَنَيْنَ ('imáraten); lekin gardáne bihtar; kyúnci we sirf masdar kí tabdileen hain.

se, yá bár bár karná. Us
ke dúsre harf i masdarí
men Dághesh hai.

Pu'al, Pi'el ká majhúl. Us
ke dúsre harf i masdarí
men Dághesh hai.

Hiph'il, aksar muta'addí;
h ibtidá men sáth i ke
(kabhí kabhí a,) aur dúsra
harf i 'illat i (Yodh) hai.

Höph'al, Hiph'il ká majhúl
הִקְטַל, hōqtal.

Hithpa'el, gardán i jabr o
mu'akis; ya'ne us kí tásír
us ke ism i fá'il par hai.
Us ke dúsre harf i mas-
darí men Dághesh hai,
Pi'el ke muwáfiq, jis se
wuh bantá hai.

267. Gardánon ke nám us fi'l se lie gae hai, jo áq-
qá'idon men namúne ke wáste musta'mal thá. ya'ne
עָבַד, נִפְעַל, עָבַד, wg. Is fi'l ko is liye isti'mál kar-
burá dastúr thá; kyúinki us ká dúsra harf i masdar-
'ayin dághesh ko le nahín saktá hai; aur yún wuh ak-
sar qawí fi'l'on kí áwázen záhir nahín kartá.

268. Jin gardánon ke dúsre harf i masdarí men d-
ghesh hotá hai, so Qal kí banisbat *bhári kahláti* hai;
goyá dághesh se bárbardár hai.

קָטַל, quttal, wuh jabr se
márá gayá.

הִקְטַל, hiqtál, us ne qatl kar-
wáyá.

269. Sab gardánon men síga ekhí tarah se bante
hai,—hál i mázi men ye hurúf i ákhirí, *tí, tá, t, hú, nú,*
tēm, tēn, ú, hál kí masdar par lagáe játe hai; ya'ne,
síga i gáib ke muzakkar, wáhid par.

270. Jab kí tatimma, jo harf i 'illat se shurú' hote
hai, (*áh, ú,*) masdar ko ekhí tarah se lagte hai, to un
men se ek, namúne ke liye, káfi hogá; aur waisá hí
ek síga, jis ká tatimma harf i sahíh se shurú' hotá hai,
sabhon ká namúna hogá;—lekin shágird ko yád karná
cháhiye, kí *tēm, tēn* ke lahje juz i máqabl i ákhir par
hai; aur is sabab se masdar ke pahle juz ká qámēts
girtá, aur sh, wá us kí jagah men á játá hai; yá agar
pahlá harf i sahíh halqí ho, to ek kháteph wahán partá
hai.

271. Yún :—

Hál i Mází. (Hál kí Masdar.)

	1 Wáhid	3 mz.	3 mw.
<i>Niph'al</i>	נִקְטַלְתִּי	נִקְטַל	נִקְטַלְהוּ
	niqtaltí	niqtál	niqt, lálh
<i>Pi'el</i>	קָטַלְתִּי	קָטַל	קָטַלְהוּ
	qittaltí	qittel	qitt, lálh
<i>Pu'al</i>	קִטַּלְתִּי	קִטַּל	קִטַּלְהוּ
	quttaltí	quttal	qutt, lálh
<i>Hiph'il</i>	הִקְטַלְתִּי	הִקְטַל	הִקְטַלְהוּ
	hiqtaltí	hiqtál	hiqt, lálh

<i>Hōph'al</i>	הִקְטַלְתִּי	הִקְטַל	הִקְטַלָּה
	hōqtaltí	hōqtal	hōqt,láh
<i>Hithpa'el</i>	הִתְקַטַּלְתִּי	הִתְקַטַּל	הִתְקַטַּלָּה
	hithqattaltí	hithqattel	hithqatt,láh

272. Is bát se ágáh honá zarúr hai, ki *Pi'el* men us ká kháss e aur sígon men nahín hai; *Hiph'il* men síga i gáib, mw., wáhid men qáim rahtá hai, aur is liye us ke jama' men bhí—*hiqtíláh* aur *hiqtílú*. Shágird ko mushkil na hogá, ki aur sígon ko banáwe; ya'ne, niqtal, niqt,láh, niqtaltá, niqtalt, niqtaltí, niqt,lú niqtaltēm, niqtaltēn, niqtalnú.

Lugat.

273. *Kalám*, אָמַר (gar. 6 b,) ōmēr.

Punchon men taqsim karná, חִמְמֶשׁ, khimmesli (khá-mash, pánch.)

Kasrat, שָׁבַע, sábhá'.

Sál, שָׁנָה, shánáh, (jama' sháním aur shánóth.)

Chhorná, שָׁמַט, shámát.*

Sikhná, לָמַד, lámadh.†

Torná; تُكْرَأُ tukrú kar dená; إِذَا dená, שָׁבַר, shár [bhar.

Isá, שֶׁבַר, shēblēr.

Olá, בָּרַד, bārādh.

Patthar, סֵלַע, sēla', (gar. 6 b.)

* Niph'al ká matlab, uthe phenká jánú.

† Pi'el ká matlab, silháná.

Per, עָץ, 'ets, (gar. 7, a.)

Bahná, מָטָר, mātār.*

Bhentná, פָּקַד, páqadh.†

Halák karná, [שָׁמַד], [shámadh,] *Hiph'il* men musta'mal.

Shahr, עִיר, 'ír.

Chorí karná, גָּנַב, gánabh.

Mubárah karná, בָּרַךְ, bārakh.‡

Chalná [tahalná,] הָלַךְ, hálakh.

274.

Isti'mál 28.

1 1 נִלְכַּדְתָּ בְּאִמְרֵי פִידִי 1 nilkadhtá b,imrē phíkhá.

2 2 נִלְכַּדְתָּ רִנָּה 2 nilk,dháh raghlám.

3 3 זֶרַע צְדִיקִים נִמְלֵט 3 zē'ra' tsaddíqim nimlāt.

4 4 לְמוֹתֵי אֶתְכֶם תּוֹרָה 4 limmadhtí ēthkhēm toráh.

5 5 חִמְשֵׁי אֶת־אֶרֶץ 5 khimmesli eth-ē'rēts

6 Mitsrayim b,shē'bha' sh,nē hassábhá'.

7 6 נִשְׁמַט בְּיַד־סֵלַע 6 nishm,tú bhídhē-çē'la'

8 shoph,tēhēm.

9 7 אֶת־קֹל־עֵץ הַשֹּׁהַר 7 eth-kol-'ets hassádhēh

10 shibber habbárādh.

11 8 נִשְׁבַּר בְּלִמְאֵהֶב 8 nishb,rú kōl-m,ah¹bláyikh.§

* Hiph'il ká matlab, baháná, barsáná.

† Hiph'il ká matlab, muláqát karná; taftísh karne ká hukm dená; kist ko sarbarádhikar karná.

‡ Hithpa'el ká matlab, apne tatv mubárah samajhná.

§ Tere muhibb. Ism i fá'il Pi'el ká, מֵאֵהָב (gar. 7, b,) sáth zamíri tatimma ke.

- 9 'al-shē'-bhēr bath-'ammī
הַשְׁבַּרְתִּי : hōshbartí.
10 עֲמָשָׂא לֹא-נִשְׁמַר * 10 'māsá' lō'-nishmar *
בְּדֶרֶב אֲשֶׁר בִּירְיוֹאֵב : baḵhērebh 'shēr b,yadh-Yoābh
11 לֹא הִמְטִיר יְהוָה 11 lō' himṭír Y,howāh
אֱלֹהִים עַל-הָאָרֶץ : Ēlohím 'al-háárēts.
12 הִמְטַרְתִּי עַל עִיר 12 himṭartí 'al 'ír
אֶחָת : aḵhath.
13 הִשְׁמִיד אֶת-הַחֹרִי 13 hishmídh ēth-haḵhōrī
מִפְּנֵיהֶם : mipp,nēhēm.
14 פּוֹטִיפָר הִפְקִיד אֹתוֹ 14 Poṭíphar hiphqídh ôtho
בְּבֵיתוֹ : b,bhētho.
15 נָח הַצֹּדִיק הִתְחַלֵּךְ 15 Noaḵh hatstsadlíq hithhal-
אֶת-הָאֱלֹהִים : lekh ēth-hā'Ēlohím.

6) 1. Ai Bábul, tú giriftár huá hai ! 2. Main dil-shikasta hūn. 3. Main 'Ibráníon kí wiláyat se ohura láyá gayá. 4. Unhon ne zamín ko páuch [hisse] taq-sím kiyá. 5. Bádasháhon ne use [mz.] mulk par mukhtár kiyá. 6. Sádiq [jama'] Khudá ke sáth sáth chale. 7. Us ne ap ko apne dil men mubáarak samjhá. 8. Tum ne [jama' mz.] hamen apne ghar par mukhtár kiyá.

BAB VIII. § 2.—Fíl kí masdar, Qal kí bábat.

275. 'Ibrání fíl'on kí shaklen ye hain :—Mázi (1) Láintihá (2); Amr (3); Mustaqbil (4); Fí'li † Ism (5)

* שֹׁמֵר ká Niph'al. Matlab, khabardár honá [kisi se.]
† Angrezí lafz Participle ká tarjuma karná mushkil hai

276. Agar ye shaklen is qaríne se mazkúr hon; aur fíl kí gardáneñ un ke 'ámí qaríne se—Qal (1), Niph'al (2), P'el (3), Pu'al (4), Hiph'il (5), Hōph'al (6), aur Hithpa'el (7); to do hindason ke isti'mál se kisi bāt kí gardán aur zamán ko áshkára karná sahl hogá. Yún 2, 5 se Hiph'il ká Láintihá murád hai; aur 3, 2 se, Niph'al ká Amr.

277. QAL KÍ GARDÁN I MUḤTASAR.

	1 Māzī	2 Lāin. Muẓāfī	3 Amr
1 Qal	qátal	q,ṭol	q,ṭol
4 Mustaqbil	yiṭṭol	qoṭel	qátúl
		5 Ism i Fū'il	6 Ism i Ma'f'ul

278. Māzī.—(a) Is hál ká síga i gáib (jis ká nishán hai 3), aur wáhid, mz., jaisá bayán ho chuká hai, fíl kí masdar hai. Un masdaron ke siwá, jin ke hurúf i 'illat á—a hain, aur masádir hain, jin men á—e aur á—o hote hain. Aise fíl'on se aksar hálát aur ḵhássi-yat murád hain—na kám i muassir.

6) Af'al, jin ke hurúf i 'illat á—a, á—e, á—o hon, Fíl bích A, Fíl bích E, aur Fíl bích O, kahláte hain.

Urdú aur Hindí men ek ek qism ke fíl'í ism ke liye nám manjūd hain; lekin un ká 'ámí nám nahín hai. Pas, yahán Fíl'í ism likhte hain; aur jab un kí tafriq karní ho, tab ism i fā'il, ism i maf'ul, wg., likhná hogá.

279. *Af'ál bích E* kí gardán waisí hí hai, jaisí *Af'ál bích A* kí, magar mází, 3, wáhid, mz. Yún kúhhah se hote hai, kúhh, dhúh, kúhhadhtá, kúhhadht, kúhhadhtí, wg.

280. Is qánún ke mustasna ye hai—(1) *Fil Lámdh Aléph*, aur (2) *Fil* i dastúri ke báqí síge, jab ki we waqfa men hon, [dekho 282.] Yún, 3, wáh. *waqfa* men *waqfa* ho játá hai.

281. *Af'ál bích O* men *Kholém* gardán men rakhtá hai, jahán us par lahja ho; aur jab lahja áge chale dūre par, tab *Qámets Kbatúph* ho játá hai.

282. *Waqfa aur us kí tásir kí bábat.**] Jumla, us ke kháss hissa ke pichhle lafz ká lahjawálá juz waqfa men hai. Is juz par ek lahja ká nishán bare taqsimat lahjon men se hotá hai, kháss karke *Athnah* (أ) *Gilluq* (ق); maslan, *Qámets* (ق), *Qámets* (ق).

283. a) Jab juz ká harf i 'illat kotáh hai, tab waqfa men wuh lambá ho játá hai; maslan, *Qámets* (ق), *Qámets* (ق), *Qámets* (ق).

Yih qánún *Pathah* aur *Cēghol* se kháss nisbat rakhtá hai. Tau bhí jab waqfa men dághesh i jabr juz men hai, tab *Cēghol* yahán tak qawí hai, ki nahín badle.

(Kabhi kabhi *Cēghol* aur *Tsere* kí jagah men *Pathah* á játá hai.)

* Shágird ko zarúr nahín hai, ki is waqt in qá'idon ko sikhe. Ba'd is ke un ká ishára kiyá jáegá.

b) Jab ákhiri lahjawále juz ke shurú' men do hurúf i sahif hai, (maslan, *Qámets*), tab *sh, wá i nawái* pahle ke niche púra harf i 'illat ho játá hai. Is tartib se lahja ke wáste láiq jagah miltí hai; kyúnci lahja pichhle juz se hatke juz i qabl i ákhiri par partá hai; maslan, *Qámets*, *Qámets*; *Qámets*, *Qámets*. Harf i 'illat, jo is tarah se dar átá hai, har dafa' wuhí hai, jo usí juz se, basabab lafz ke túl hone ke, khárij húa thá. *Sh, wá i nawái* waqfa men *Cēghol* ho játá hai; aur *Khatéph* kí jagah men wuh 'illat i daráz á játá hai, jo us se kháss 'iláqa rakhtá ho; maslan, *Qámets*, *Qámets*.

c) Yih kashish, ki waqfa men lahja juz i qabl i ákhiri par howe, kaí báton men zahir hai; aur we báton tab barábar lahja ko pichhe hatátí hai; maslan, *Qámets*, *Qámets*; *Qámets*, *Qámets*; aur ba'z' aur báton aisí hí hai.

284. Jo shaklen *tí, tá, nú* se khatam hotí hai, so qabl i ákhiri par lahja pátí; aur dúsrí shaklen tez lahja rakhtí hai, (dekho 82.) (a) Waqfa se (jaisá úpar bayán húa,) kaí sígon men lahja phirtá hai, aur dúsré juz ká aslí harf i 'illat phir bahál ho játá hai. (b) Hál i *Mází* men *Wáw i taqlib* ke sabab se lahja ek juz áge lagtá hai.

285. *Har ek gardán ká hál i Láintihá.*] (a) Kotáh láintihá, yá láintihá i muzáf, ziyáda musta'mal hai; aur yih shakl zurúr hai jab ki *harf i nisbat* pesh lagá-yá játá hai.

b) Jab fi'l áp hí se mustaqill hoke apná matlab zâhir kartá hai, tab daráz láintihá (*Láintihá i mutlaq*) musta'mal hai. Ek 'Ibrání aksariya muhâwara hai. jis men yih yá to—

1) Fi'l i mahdúd se peshtar átá hai, táki matlab ko *shadíd* kare;

2) Yá fi'l i mahdúd ke ba'd átá hai, táki us se harakat kí mudâwamat áshkára howe.

286. Yún נִכְסֹפִי נִכְסֹפִי, nikhsoph nikhsaphtá, (*tá shiddát se oháhtá thá*); וַיִּשְׁפֹּט, wayyishpôt *sháphot*, (*wuh qází ká kám kartá rahegá*).

287. Ek tarah ká fi'lí ism láintihá i muzáf aur *liq-tól* se bantá hai; maslan *qatl karne ko*. Us ke pichhe ism ho saktá hai, jo us fi'lí ism ke sáth nisbat i izáfat rakhtá hai.

288. *liq-tól* yahán bát se aisí *thík* nisbat rakhtá hai, ki wuh shakl ká hissa ho játá hai—*liq-tól*, *liq-tól*; *lin-pól* (dágghesh i muláim ke sáth): jaisá ki Mustaqbil men hurúf i gardán peshtar lagte hain; maslan, *liq-tól*. Lekin *men*, aur *se* aisí *thík* nisbat nahin rakhte hain; aur is sabab se jab masdar ká doim harkat bhaghadhkhaphath harf howe, tab wuh dágghesh i muláim nahin letá hai: maslan, *bin-pól*, *bin-pól*, aur *bin-pól*.

289. *Amr*.]—(a) Is kí kháss shakl *Mustaqbil* hai, jo Mustaqbil kí bunyád hai. Yihí, jab Láintihá

hai, ism se 'iláqa rakhtá hai. Is se sirf síga i mukhâtib murád hai; par us kí muwannas aur jama' kí shaklen hain. Síga i gáib ke liye us kí koi shakl nahin hai; aur jab harf i nafí peshtar átá hai, tab síga i mukhâtib ke wáste Mustaqbil kám átá hai; maslan, *qatl mat kar*; [*thík, tú qatl na karegá*], na *qatl*.

290. b) Majhúl gardánon ká Amr nahin hai; lekin jab Niph'al ma'kús hai, tab us ká Amr hotá hai; aur Hithpa'el ma'kús hoke use rakhtá hai. Tab un kí gardán waisí hí hai, jaisí Mustaqbil kí hotí.

291. *Mustaqbil*.]—A'kbirí o (*Kholém*) sirf lahja se daráz hai, jaisá ki Láintihá aur Amr men hai. Pas, a) kámil aksar nahin likhá hai. b) Makkeph se peshtar wuh *Qámets Khátúph* ho játá hai. c) Hurúf i ibtidáí *sh* aur *se* peshtar wuh *Sh*, wá i Nawáí ho játá hai. d) Bahut thore maqámon men un hurúf i ibtidáí se peshtar wuh *sh* ho játá hai; lekin sirf jab wuh waqfa se peshtar aur nazdík hotá hai; maslan, *yish-pútá, we 'adálat karenge*.

292. a) *As'al i Lázimí* (bích E aur O), ke Mustaqbil men Pathakh (*a*) hotá hai; maslan, *bará honá, Mustaqbil*; *chhotá honá, Mustaqbil*.

b) Kabhí kabhí donon shaklen hotí hain. Tab Mustaqbil o ke sáth ma'rúf hai, aur a ke sáth lázimí; lekin kabhí kabhí donon shaklen, bagair matlab kí

tafrīq ke hotí haiñ. Afál i bedastúr men názuk (Tsere) bhí juz i ákhirí men miltá hai; maslan, *וְיָתֵן* wáste. Mustaqbil kí ye tén shaklen Nákámil O. Nákámil A, Nákámil E kahlátí haiñ.*

c) Tauret men *י* hotá hai *נָה* kí jagah men, *כְּחָס* karke *wáw i taqlíb* ke ba'd.

d) *ו* (*ú*) kí jagah men *בָּרְחָא* *וְ* (*ún*) hotá hai. Aksar wuh lafz jumla kí ákhir men, aur *כְּחָס* hai. Dústre juz ká harf i 'illat qáim rahatá hai; maslan, *וְיִרְגָ'זוּן*, *yirgá'zún*, *we kámpte haiñ*.†

293. Isí tarah se *תִּקְטִילִי* kí daráz shakl *י* ke sáth hotá hai; maslan, *תִּקְטִילִין*.‡

294. Waqfa men [282] dústre juz ká harf i 'illat agar Sh, wá ho gayá thá, phir bahál hoke lahja hotá hai; maslan, *תִּקְטִילִי*, *תִּקְטִילִי*.

[Qal kí Gardán, Fi'l i Qawí men, síkho.]

* Tén maqámon men *תִּקְטִילִי* *síga i gáib jama'* men. *וְיָתֵן* 'iwaz men, táki use *síga i mukhátib* se mutafarriq *thahráw* *תִּקְטִילִי* likhá hai, jaisá kí *Qhaldání* aur 'Arabí men *בְּחָס* aur ká maqámon men ma'lúm hotá hai kí *תִּקְטִילִי* *náha* *síga i gáib wáhid* ke wáste likhá hai.

† Yih intihá *וְ* Arámí aur 'Arabí men aksar *וְ* Mustaqbil *כְּ* ke sáth sirf Yar. 10 : 5 men miltá hai.

‡ Yih bhí Arámí aur 'Arabí men aksar hotá hai, *jama'* kí intihá *וְ* kí muwáfíqat ke sabab se.

Lugat.

295. *Mángná*, *מָגְנָה*, *dárash*.

Bará honá, *בָּרָה*, *gádhal*.

Tilá karná [*masah karná*], *נָסַח*, *náçakh*.

Pakarná, *תָּפַשׁ*, *táphas*.

Hangúma karná, *רָגַשׁ*, *rághash*.

Bhágná, *בָּרַח*, *barákh*.

Takná, *נָצַר*, *nátsar*.

Pal márná, [*dáh yá chaturái se*], *קָרַץ*, *qárats*.

Tajwíz karná (*burái*), *חָרַשׁ*, *kharash* (hal chalaná, wg.)

Chhor dená, *עָזַב*, 'ázabh.

Chalá jáná, *אָשַׁר*, 'áshar.

Zabh karná (*khas karke jánwaron ko*), *זָבַח*, *tábhakh*.

Milá dená, *מָסַח*, *máçakh*.

Tartíb karná, *taiyár karná*; *עָרַךְ*, 'árakh.

Sukúnat karná, *שָׁבַן*, *shákhan*.

Bahut, *מָאָר*, *m,odh (sor)*.

Tuhmat, *שִׁטְנָה* (in.), *siṭnáh* (*sáṭan, rokna*).

Ba'l, *בָּעַל*, *ba'al*.

Nabí, *נָבִיא*, *nábhi'*, (*gardán 3, a*) [*nábhá'*, *pai-gám dená*].

Pák, *חָקַד*, *khaqídih*, (*gar. 3, a*).

Hukm, *מִצְוָה*, *mitswáh*, (*tsáwáh, khará honá*).

'Ahd, ברית, b,ríth.

Darmiyán, בין, bën.

Bij, זרע, zé'ra' (zára', boná).

Wagt, 'arsa, עת, 'eth, (gar. 8, ב; עדת, kotáh,

עדה se, guzarná).

Zabih, טבח, tēbhakh (úpar zabh karná dekho).

Kab? מתי, máthai.

Kab tak? עד-מתי, 'adh-máthai.

Barbat, bín, בנור, kinnor.

Bahut (gintí men), כבד, kábhedh.

Sakná, יכל, yákhól (fi'l bích O).

Qaid-khána, בית הסורים, bêth haçúrim (bandhí,

on ká ghar; האסורים kotáh se; phir, אסיר

qaidí; fi'lí ism אסר, áçar se, bándhná).

Báhar jáná, יצא, yátsá.

296.

Isti' mál 29.

a) 1 דרשתי את-יהוה: 1 dárastí ēth-Y, howáh.

2 גדלת מאד: 2 gádhaltá m, odh.

3 ואני נסכתי מלכי 3 wa'ní náçakhtí malkí

על-ציון: 'al-Tsiyyon.

4 כתבו שמנה על-ישיבי 4 káth, bhú siṭnáh 'al-yôsh, bhá

יהודה: Y, húdháh.

5 תפשו את-גביאי 5 tiphsú ēth-n, bhíe

הבעל: hab' Ba'al.

6 למח רגשו גוים: 6 lámmaḥ rágh, shú ghoyim?

7 הגר ברחק מפני 7 Hág'hár bár, k'háh mipp, nē

שרה: Sáráh.

8 ודרד חסדיו ישמר: 8 w, dhērēkh k'h*cidháv yishmôr

9 מוקמה תשמר עליו: 9 m, zimmáh tishmôr 'alē'khá.

10 נצר בני מצות 10 n, tsôr, b, ní, mitswath

אביה: ábhíkhá.

11 זאת בריתי אשר 11 zôth b, ríthi 'shēr

תשמרו ביני וביניהם: tishm, rú bēni úbhênēkhēm

ובין זרעה אחריה: úbhên zar'khá akh'rē'khá.

12 עד-מתי עצל תשקב: 12 'adh-máthai 'átsel tishkábh.

13 אדם בליעל איש און 13 ádhám B, liyya'al ísh á'wēn,

קורץ בעיניו חרש דע 14 qorets b, 'enáv, k'hôresh rá'

בכל עת: b, khöl 'eth.

14 עזבו פתאים ואשרו 14 'izbhú ph, tháim w, ishrú.

בדרד בינה: bh, dhē'rēkh bínáh.

15 טבחה טבחה 15 tábh, k'háh tībkháhh

מסכה יינה אף 16 mās, k'háh yēnāhh, aph

ערקה שלחקה: 'ár, k'háh shulk'hánáhh.

16 רשעים לא ישכנו 16 r, shá'im lo' yishk, nú

ארי: á'rēts.

17 ואף את-דמכם 17 w, akh ēth-dimkhēm'

לנפשתיכם אדרש: l, naphshôthēkhēm ēdhrôsh.

18 יוכל הוא הנה אבי 18 Yúbhál hú' háyáh 'bhí

כל-תפש כנור ועינב: kōl-tôphes kinnor w, 'úghábh.

19 מי יכל לשפש את- 19 mí yá'khól lishpôt ēth-

עמה חקבד הנה: 'amm, khá hakkábhedh hazzeh?

מִבֶּּת הַחֲדָרִים יָאֵסָא 20 | 20 mibbêth haçúrím yátsá'
: לְמֶלֶךְ | limlôkh.

6) 'Ibrání tarjuma karo.

1. Main Yahowáh ko dhúndhúngá. 2. Mero laṛko, Yahowáh ko [harf i ta'ríf ke sáth] dhúndho. 3. Wuh kyún Abirahám ke chihre se bhág gayá? 4. Main tere is 'ahd ko mánúngá. 5. We tuhmat likhengé. 6. Ham log kitní der talak zamín men sukúmat karenge. 7. Tú mere 'ahd ko mán. 8. Ham un ke 'ahd ko mánenge.

9) *Shúmar* ke *Mázi*, *Amr* aur *Mustaqbil* ke sáre sigé likho.

10) *Dárash* ká *Láintihá* (mutlaq aur muzáf) likho.

11) *Nátsar* ke do *ism i fi'l* likho.

BAB VIII. § 3.—*Niph'al*.

297. Is gardán ká kháss nishán peshtar lagáyá hai juz *hin* (הֵן) hai. Wuh faqat *Láintihá* i muzáf men záhir hai—הֵקֵט; aur yih hurúf ke miláo ke sahal *הֵקֵט* se bantá hai. *Láintihá* se, shakl men, *הֵקֵט* aur *Mustaqbil* *הֵקֵט* nisbat rakhtá hai. *הֵקֵט* ká shakl *הֵקֵט* kí hai. *Mázi* men ה کی zarúrat nahí, aur yún wuh gir gayá hai; aur sirf נ us ká nishán rahá, *הֵקֵט*, niqtal. *Ism i fi'l* ke wasíle *Mázi* se *Mustaqbil* tafaarriq hai; maslan, *הֵקֵט*, *mw.* *הֵקֵט* yá *הֵקֵט*.

danne men Qal aur Niph'al baṛí muwáfiqat rakhte hai. [Dekho D.]

298. *Niph'al* ke nishán hai (1) *Mázi* aur *ism i fi'l* men *Nún* pahlá harf; (2) *Amr*, *Láintihá* aur *Mustaqbil* men, *Dághesh* i jabr masdar ke pahle harf men.

299. Afál i bedastúr men yehí nishán hai, magar jab masdar ká pahlá harf Halqí hai, tab *Dághesh* dá-khil nahín ho saktá hai; aur us ke badle men us se peshtar jo harf i 'illat ho, so daráz ho játá hai.

300. *Niph'al* ke *ma'ne*.] Yih Yúnání gardán i muna'kis se kuchh muwáfiqat rakhtí hai; aur yún—

301. a) Auwalan wuh Qal kí muna'kis hai; kháss karke un afál men jin se *ma'lúm* karná murád hai.

b) Aksar us se ápas kí harakat murád hai—

1) *auwalan*, jab harakat ek dúsre par guzartí hai, yá ek ká kám dúsre ke sáth hotá hai;

2) *doim*, jab do yá ziyáda ek hí kám men ek dúsre ke bar-khiláf harakat karte hai.

c) Us se kám, jo fá'il par guzartá hai, murád hai.

d) Wuh aksar Qal ká *majhúl* hai; aur jab Qal lázimí hai, yá gair-musta'mal, to yih Pi'el aur Hiph'al ká bhí *majhúl* hai; aur is hálat men is ká matlab Qal ká sá hogá (הֵקֵט, Qal aur Niph'al, *bímár honá*), aur tab us ke sáth *ism i maf'úl* ho saktá hai.

302. Af'al i mulagqab aise haiñ ; maslan, **נִלְכַּבְתָּ**, *bedā yā besamajh honā*, **לָכַב**, *dil*, se ; **נִתְּכַר**, *nar paidā honā*, **נָכַר**, *nar*, se.

303. Qadīmī 'Ibrānī ahl i sarf naho *Niph'al* ko Qal kā wājib *majhūl* ṭhahrāte haiñ. Yih albatta galat hai kyūnki *Niph'al* dūsre *majhūl*on ke nishān rakhtī hai 'Ibrānī zubān ke isti'māl meñ *majhūl* kā matlab aksar hotā hai ; tis par bhī yih matlab mun'akis se sādīr hotā hai. *Hin* kā juz (mutābiq *Hithpa'el hith* ke) zamīn mun'akis kā matlab āshkāra kartā hai.

304. Lāintihā i mutlaq **נִקְטָל**, (*niqtōl*) Māzī se waṭṭ nishbat rakhtā hai, jo **קָטַל** se aur **קָטַל** se hai. i juz ākhirī meñ (jo khāssiyat se darāz hai) sirf Lāintihā Pi'el aur Pu'al meñ hai.

305. a) Waqfa meñ [282] juz i ākhirī ke *Tsere* ko 'iwaz meñ *Pathakh* hotā hai.

b) *Jama' mu.* ke 2 aur 3 meñ *Pathakh* us shakl se ziyāda hotā hai, jo gardān meñ likhī hai ; maslan, **תִּזְכְּרָנָה**, (*tizzākharnā*) *we yād kie jāenge* [un kā zikr hogā], *Yas.* 65 : 17.

c) Jafo *Mustaqbil*, yā Lāintihā, yā *Amr* ke 'a' ba'd ik-juzī lafz hai, tab aksar lahja pichhe haṭke jūr qabl i ākhirī par hotā hai ; aur is sabab se juz i ākhirī lahja kī hājat se *Tsere* kī 'iwaz *Qeghol* ko letā hai maslan, **יִקְשֹׁל בָּהּ**, (*yikkāshēl bāhh*), *us ne us par ṭhokā khāyā*.

d) Ek bāt meñ, yih shakl, sāth pichhe haṭāe hūe lahja ke, akelī musta'mal hai.

e) Siga i mutakallim kī yih shakl bārḥā hotī hai, **נִקְטָל**, *iqqātel*.

306. QAL AUR NIPH'AL KÍ MUḤTASAR GARDĀN.

	1 Māzī	2 Lāin.	3 Amr.	4 Must.	5 Ism i fū'il.	6 Ism i maf'ūl.
1 Qal	qātal	q, tōl	q, tōl	yiqṭōl	qōṭel	qāṭūl
2 Niph.	niqtal	hiqqātel	hiqqātel	yiqqātel	niqtāl	

Namūne Af'al ke Niph'al meñ.

307.

QAL.

NIPH'AL.

shāmar, rakhnā.	(נִשְׁמַר)	apne taīn rakhnā = (1) bās nishmar.	ánā ; (2) khabardār honā.
qāthar, chhipānā.	(נִכְתַּר)	apne taīn chhipānā, chhip-nā.	
shāpḥaṭ, 'adālat karnā.	(נִשְׁפַּט)	nishpaṭ.	qaziya karnā (muqaddama meñ) ; apne taīn dūsre ke sāth, 'adālat meñ hāsir karnā.
lāḥham, khā jānā	(נִלְחַם)	nillḥham.	ek dūsre ko khā jānā = larnā
[bāhal, kāmpnā.]	(נִבְהַל)	nibhhal.	kāmpnā ; dar jānā ; bhāgnā ; bahut fikr se jaldī karnā [wāste, בָּ].
[ṭhā'abh.]	(נִתְעַב)	nith'abh.	ghinaunā honā.

[málat, chikná honá; alop ho jáná.]	נִמְלַט nimalat.	apne taín chhuráná; bach nikalná; mukhallis ho já- ná.
[khálam, zakhm dená; chhed- ná.]	נִכְלַם nikhlam.	tanaz kiyá jáná; sharminá kiyá jáná; sharminá honá.
[shá'an.]	נִשְׁעַן nish'an.	apne taín árám dená; [kisi par] tek rahná; bharoná rakhná.
[tsámadh, bándh- ná.]	נִצְמַד nitsmadh.	apne taín [kisi ke] band me láná; [kisi ko] lag jáná.
[rádham, nák ba- jáná.]	נִרְדַּם nirdham.	bhári nind men honá; hai rán hoke girná.
sháqaph, sháyad úpar rakhná; dhámpná.	נִשְׁקַף nishqaph.	apne taín úpar rakhná [kisi ki ki chaukhat par, taki báhar dekhe=báhar dekhe ná; takná; úpar latáki yá jhúm rahná, pahar mánind; aur misáli, ho par honá,
[khámar, garm karná.]	נִבְּבָ nibbá.	apne taín nabí sáhir karná nabúwat karná.
	נִכְמַר nikhmar.	garm kiyá jáná; jalná; ji lag rahná.

Lugat.

[Shaklen, 'jo [ ] men hon, Qal men nahín miltín.]

308. Halák karná, [שָׁמַד], shámadh (Niph. men).

Kát dálná, [גָּרַז], gáraz. Báhar phenkná yá úpar
dálná, גָּרַשׁ, gárash (Niph.) úpar, dálá jáná
ghabráná.

Alag karná, פָּרַד, páradh.

Torná, שָׁבַר, shábhar.

Dafn karná, קָבַר, qábbhar.

Thámná, sambhálná; páná, תָּמַךְ, támakh.

Lená; pakarná, לָקַד, lákhadh. [Qura' se lená
bhí murád hai].

Baṭorná, קָבַץ, qábhats.

Thokar khúná, כָּשַׁל, káshal.

Jaláná, שָׁרַף, sáraph.

Khális honá, [נָקַה], náqah (Niph. be sazú rahná).

Gustákhí, תַּהֲפִיכָה, tah^aphúkháh (sirf jama' men),
háphakh.

Sharárat, הִנֵּה, hawwáh.

Sádiq, צָדִיק, tsaddíq.

Likhná; ginná, קָפַר, qáphar.

Age, dekhne men, נָגַד, né'ghédh. מָנַד, áge se.

Is wáste, עַל-כֵּן, 'al-ken.

Achának, פֶּתַע, pé'tha'.

'Iláj, } מַרְפֵּא (ib. a^o), marpe^a (ráphá, chan-

Mukhlási, } gá karná.

Pakká Bál; baṭi 'umr, שִׁיבָה (in.) sébháh (síbh,
pakke bál-wálá).

Dorí, קָהַל, khébbhel ([khábbhal], bándhná).

Ja'l-sáz, בּוֹגְד, boghedh (Qal ká fi'lísm [bághadh]
se, dhámp dená).

Poshák, בָּנָר (gar. 6, a), bēghēdh.

Fasl, קָצִיר, qátsír (gar. 3, a); qátsar, *kaṭnī karná*.

Bhír, רֹב, rōbh, (rābhah, *bahut ho jānā*).

Kál, רָעַב, rá'abh (rá'ebh, *bhúkhá honá*).

Antíán, רָחַם, rēkhēm, (misálí, *tars*) רַחֲמִים, rakh^mím (gar. 6, f).

309.

Istⁱ mál 30.

a) 1 1 nighraztí minnē'ghedh
עֵינֶיךָ : 'ênēkhá.

2 2 w,hár,shá'ím kayyám nighrásh^t
וְהַרְשָׁעִים בַּיָּמִים נִגְרָשׁ :

3 3 'al-ken pé'tha' yishshábh^{et},
עַל-כֵּן פָּתַע יִשְׁבֵּר
וְאֵין מַרְפֵּא :

4 4 tiqqábh^{er} b,shēbháh ṭobháh^t.
תִּקְבֹּר בְּשִׁיבָה טוֹבָה :

5 5 b,khabhlē khattát^{ho} yittámek^t
בְּחַבְלֵי חֲטָאתוֹ יִתְמַד :

6 6 nishm,dháh miBBinyámin
נִשְׁמַד מִבְּנֵימִן
אִשָּׁה :

7 7 b,dhērēkh khōkhmáh lo^a
בְּדֶרֶךְ חֲקֻמָּה לֹא
תִכְשֹׁל : thikkáshel.

8 8 b,ghádlháw lo^a thissáraphnáh^t.
בְּגִדּוֹ לֹא תִשְׂרַפְנָה :

9 9 me'olám niççakhtí.*
מֵעוֹלָם נִסְכַּחְתִּי :

10 10 nirdán baqqátsír ben
נִרְדָּן בַּקָּצִיר בֶּן
מְבִישׁ :

11 11 l,shon talpukhoth
לְשׁוֹן תַּלְפֻּכְחוֹת
תִּכְרֹת :

* Ninsakhtí ke 'iwaz men.

† Jo sharminda kartá hai.

12 12 b,hawwath bōgh,dhím

יִלְכְּדוּ : yillákhedhú.

13 13 yádh l,yádh* lo^a yinnáqēh
יָד לֹא-יִנְקָה רַע

14 14 rá' w,zēra' tsaddiqím nimlát.
וְרַע צַדִּיקִים נִמְלָט :

15 15 gam-dámo hinneh nidhrásh.
גַּם-דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ :

16 16 lo^a-thikkáreth háerēts
לֹא-תִכְרֹת הָאֶרֶץ

בְּרָעַב : bára'ábh.

17 17 nikhm,rú rakh^máw ēl-
נִכְחַמוּ רַחֲמֵי אֱל-

אֱחָיו : ákhíw.

18 18 hiqqábh,tsú b,nē Ya^a*qōbh.
הִקְבִּי בְּנֵי יַעֲקֹב :

19 19 bēth r,shá'ím yishshámedh.
בֵּית רְשָׁעִים יִשְׁמַד :

b) 1. Us ká bhái qaidí liyá gayá. 2. Terí nasl (ba-sabab)† bhír ke giní na jáegí. 3. Ja'lsáz apní sharárat men pakrá jáegá. 4. Sharír besazá na honge. 5. Un-hon ne apne taín ek dústre se judá judá kiyá. 6. Merí poshák jal gaí hai. 7. Aur main halák kiyá jáungá, main aur merá ghar. 8. Bádsháh (jama') masah kiye gae hai. 9. Hamárí malika masah kí jáegí. 10. Us kí poshák jalí hai. 11. Wuh dafn kiyá jáegá. 12. Mulk bilkull tabáh kiyá jáegá. 13. Sáre Isráel ko jama' karo : aur we jama' kie gae. 14. Qaunon ke jama'-kie-jáne-men. 15. We, jo tere pás jama' hús (wē kī ism, jama').

16. שָׁמַר ke Niph. kí mukhtasar gardán likho.

17. 'Ibrání men likho—

* Hāth ko hāth=harchand hāth se hāth milāyá jāwe.

† क कौ काun harf i 'illat Resh ke áge hogá?

1) Dafn honá. 2) Tum (mw.) dafn kí jáogí. 3) Dafn hotín, yá hoke (mw. wáh., mw. jama'),

BAB VIII. § 4.—Pi'el aur us ká Majhúl Pu'al.

310. Is gardán ká kháss nishán yih hai, ki us ká dúsrá masdarí harf duhráyá játá hai.

311. Pi'el men Mustaqbil (مستقبل, y, qattel) aur fi'l ism (مستقبل, m, qattel) dastúr ke mutábíq Láintihá aur Amr (امر) se bante hai. Majhúl (Pu'al) ke ziyáda ká qarár hurúf i 'illat hai; aur us ke Láintihá kí shakl waisí hí hai jaisí Mázi ke 3, wáh. kí hai. Aur báton men us ke ma'rúf aur majhúl ekhí qá'ida se hote hai. Pi'el ke Mázi ke 1 aur 2 men Pathakh Tsere kí jagah men átá hai, aur un kí wájib bunyád (بنیاد) hai. Pi'el ká púrí gardán síkho.

312. ب, jo káí gardánon ke fi'l ismon ká nishán hai, sháyad ب, kaun? (kísí ke matlab men) se hotá hai.

313. Dústre masdarí harf ká dágghesh sírf in hálfon men nahín hai:—

a) Jab wuh harf i masdarí *halqí* hai.

b) Kabhí kabhí, aksar nahín, jab us ke sáth *Sh, w* hai. Tab us ká na honá ek Kháteph se áshkára hotá hai. Yih kháteph us harf ke niche lagtá hai, jis men *dágghesh* húa kartá hai.

Mustaqbil aur fi'l ism men Sh, wá pahle harf ke niche har waqt in gardánon ká káfi nishán hai.

Pi'el ke ma'ne.]

314. a) Us se shiddat aur aksariyat * murád hai; aur yih bhí, ki fi'l kí harakat bahuton par hotí hai. Pi'el ke is matlab kí káí mutafarriqát hotí hai. Shiddat se kisi chíz ká píchhá karne men auron ko *uskáná* aur *lagáná*, ki wuhí kám karen, wábasta hai. Is se—

b) Muta'addí ká matlab nikaltá hai (Hiph'il kí mánind), aur alfáz *karná*, *karwáná*, *dená* us ke tarjuma ke sáth musta'mal ho sakte hai.

c) Af'al, jo ismon se bante hai, aksar is gardán men hote hai; aur un ká matlab wuhí kám karná, yá us men mashgúl honá hai, jo ism se murád hai.

d) Kabhí kabhí un se murád hai, ki karnewálá us chíz se, jis ká nám wuh ism hai, kuchh letá hai, yá us ká nuqsán kartá hai.

e) Ba'z af'al waisí hí hai, jin kí asl kisi ism men nahín páí játí hai.

315. a) Jab Pi'el kí tásir Hiph'il kí sí hotí, tab matlab i muta'addí ke sáth *fíkr* aur *jaldí* karná bhí murád hai.

* Shiddatí aur aksariya ism bhí dústre harf i masdarí ke duhráne se bante hai.

b) Lekin kabhí kabhí wuh Hiph'il ke sáth mustá'-mal hai, jab matlab men kuchh kháss faraq nahín hai; aur tab us se wuh kár i ma'rúf murád hai, jo Qal men lázimí hai.

316. QAL, NIPH'AL AUR PI'EL KÍ MUHTASAR

GARDÁNE.

	1 Mázi	2 Láih. i muzáf.	3 Amr.	4 Must.	5 Ism i fú'il.	6 Ism i maf'al. Qal ki qátál.
1 Qal	qátal	k, tól	k, tól	yíqtal	qótal	qátál.
2 Niph'al	niqtal	hiqqátal	hiqqátal	yíqqátal	niqtál	
3 Pi'el	qittel	qattal	qattal	y, qattal	m, qattal	

Dastúri Shaklen.

317. Mázi,	qittel,	qitt, lálh,	qittal'tá.
Amr,	qattal,	qatt, lí,	qattal'násh.
Mustaqbil,	y, qattal,	t, qattal,	t, qattal'násh.

Namúne.

318.	QAL.	PI'EL.
a) שָׁאַל, sháal	púchhná	mángná
צָחַק, tsákhaq	hansná	khilkhiláná
קָבַר, qábhar	dafn karná	dafn karná [bahuter]
פָּתַח, páthakh	kholná	chhutá dená
פָּפַר, páphar	ginná	bayán karná
b) לָמַד, lámadh	síkhná	sikhláná
c) קָהַל, kháyákh	jíná	jiláná

(Pi'el)

צִדְדֵּק, tsiddeq	bari thahráná (314, b.)
יָלַד, yilledh	janáná.
קִינֵן, qinnen	ghonslá banúná, (q. qen, ghonslá).
עִיֵּץ, 'ipper	dhál phenkná, ('áphár, dhál).
d) שֵׁרֵשׁ, sheresh	ukhárná, (is shakl ká bayán píchhe hogá).
זִנְבָּה, zinnebh	(dum ká nuqsán karná=) fauj ke chandáwal ko shikast karná.
e) סִיּוּל, siqqel	(1) sangsár karná, (2) khet men se pattharon ko nikálná.

319. Pu'al majhúl Pi'el ká hai; maslan, צֹרֵר, cho-ráná; Pi'el, choráná [bahut]; Pu'al, choráyá jáná.

320. Jab Qal ká matlab misálí hai, tab aksar Pi'el men lafz ká aslí aur kháss matlab maujúd rahítá hai; is wásto ki yih us lafz ká qawí matlab hai; maslan, רָפָא Pi'el men síná, Qal men changá karná; יָלַד, Pi'el ughárná, Qal, záhir karná.

321. Pi'el lázimí bhí hotá hai, lekin sirf shi'r men; aur tab us ká matlab shiddatí hai; maslan, תָּלַף, ná; פָּתַח. khulá honá.

322. Pi'el ke Mázi men kabhí kabhí Tsere ke 'iwaz Pathakh hai dúsre juz men; maslan, חָלַק, halák karná; שָׁבַר, tukrá tukrá kar dálná. Yih Maqqeph se pesh-tar, jumla ke bích men, jab aur báten píchhe lagti

b) Lekin kabhí kabhí wuh Hiph'il ke sáth mustámal hai, jab matlab men kuchh kháss faraq nahín hai; aur tab us se wuh kár i ma'rúf murád hai, jo Qal men lázimí hai.

316. QAL, NIPH'AL AUR PI'EL KÍ MUHTASAR

GARDÁNEN.

	1 Mází	2 Láih. i	3 Amr.	4 Must.	5 Ism i	6 Ism i
		muzáf.			já'il.	ma'f' il. Qal ká qá'túl.
1 Qal	qátal	k, tól	k, tól	yíqtal	qótel	
2 Niph'al	niqtal	hiqqátel	hiqqátel	yíqqátel	niqtál	
3 Pi'el	qittel	qattel	qattel	y, qattel	m, qattel	

Dastúrí Shaklen.

317. Mází,	qittel,	qitt, láh,	qittal'tá.
Amr,	qattel,	qatt, k,	qattel'náh.
Mustaqbil,	y, qattel,	t, qattel,	t, qattel'náh.

Namúne.

318.

QAL.

PI'EL.

a) שָׁאָל, sháal	púchhná	mángná
צָחַק, tsákhaq	hansná	khilkhiláná
קָבַר, qábhar	dafn karná	dafn karná [bahutár]
פָּתַח, páthakh	kholná	chhutá dená
סָפַר, sáphar	ginná	bayán karná
b) לָמַד, lámadh	sikhná	sikhláná
c) קָהָה, kháyáh	jíná	jiláná

(Pi'el)

צִדְדֵּק, tsiddeq,	barí thahráná (314, b.)
יָלַד, yilledh,	janáná.
קִינֵן, qinnen,	ghonslá banúná, (קִי. qen, ghonslá).
עִיפֵר, 'ipper,	dhúl phenhná, ('áphár, dhúl).
d) שֶׁרֶשׁ, sheresh,	ukhárná, (is shakl ká bayán píchhe hogá).
זִינֵבָה, zinnebh,	(dum ká nuqsán karná =) fawj ke chandáwal ko shikast karná.
e) סִיּוּקֵל, siqqel,	(1) sangsár karná, (2) khet men se pattharon ko nikálná.

319. Pu'al majhúl Pi'el ká hai; maslan, בְּנֵת, choráná; Pi'el, choráná [bahut]; Pu'al, choráyá jáná.

320. Jab Qal ká matlab misáli hai, tab aksar Pi'el men lafz ká aslí aur kháss matlab maujúd rahtá hai; is wáste ki yih us lafz ká qawí matlab hai; maslan, כָּפַח Pi'el men síná, Qal men changá karná; כָּלָה Pi'el ughárná, Qal, záhir karná.

321. Pi'el lázimí bhí hotá hai, lekin sirf shi'r men; aur tab us ká matlab shiddatí hai; maslan, חִזַּק, tút-ná; כְּחָל, khulá honá.

322. Pi'el ke Mází men kabhí kabhí Tsere ke 'iwaz Pathakh hai dúsre juz men; maslan, חָלַק, halúk karná; שָׁבַר, tukrá tukrá kar dálná. Yih Maqqeph se pesh-tar, jumla ke bích men, jab aur báten píchhe lagtí

hain, hotá hai; lekin jumla kí intihá men Tsere aksar maujúd hai. Ba'z af'ál men Ğēghol hai; maslan, **דָּבָר**, *bolná*; **כַּפּוּרָה**, *kafúra karná*; **דְּלוּלָה**, *dho-dúlá*.

323. a) Mustaqbil, Láintihá aur Amr ke ákhiri juz men, jab Maqqeph un ke ba'd átá hai, Ğēghol lagtá hai.*

b) Wáw i taqlíb ke sáth **וְאִתְּךָ** ke 'iwaz **וְאִתְּךָ** bhí hotá hai. **וְאִתְּךָ** ke 'iwaz **וְאִתְּךָ** bhí miltí hai.

324. c) Láintihá i mutlaq kí yih kháss shakl hotí hai, **קָטָל**; maslan, **יָסַר**, *tambíh dená*; aur Pu'al men **נָסַר**. Lekin shakl i **קָטָל** aksar must'amal hai.

325. Pu'al men, Qibbuts ke 'iwaz, Qámets **קִיבּוּט** kamtar † miltá hai; maslan, **לֵיל**, *liyá húa*.

326. Pu'al ká ism i fi'l kabhí kabhí bagair **כּ** ke miltá hai. Tab wuh, Niph'al ke ism i fi'l ke mutábiqu, sirf juz i ákhiri ke Qámets ke wasile se pahcháná játá hai; maslan, **לֵקַח**, *liyá húa*.

Lugat.

327. *Dhúndhná*; *hásil karne kí koshish karná*, **בִּקְשָׁה**, *biqqesh*, Pi'el (Qal ká isti'mál nabíq hai)

* Mustaqbil 1 wáh. men, siwá **וְאִתְּךָ** ke, yih shaklen (kamtar) hotí hain; ya'ne, **אִתְּךָ**.

† Yih sirf hijja kí tafriq hai. Qibbúts ke 'iwaz men Shúrcu hai; maslan, **יָלַד**.

Phir dená; *badlá dená*; *adá karná*, **שָׁלַח**, *shillam*, *shillem* (Pi'el); [(shálam), *sulh men rahná*, wg.]

Sawere dhúndhná, **שָׁחַר**, *ism shakhar (bhor) se.*

Ulat dená; *gumráh karná*, **שָׁלַח**, *çalaph*, Pi'el men.

Alag karná, **פָּרַד**, *páradh*, Niph. *apne taín alag karná*; *alag honá*.

Jhúth kahná, **כָּזַב**, *kázabh*, (Qal aur Pi'el men).

'Ilm, **דָּעַת**, *da'ath* (khássiyat se Láintihá).

Nindak; *ta'nazan*, **לָץ**, *lets*, **לָץ**, *ká ism i fi'l*, *ta'na karná*.

Sútchand, **שִׁבְעָתִים**, *shib'átha'yim* (shakl i tas-niyá).

Yún, **כֵּן**, *ken*.

Zindagi; *ján*, **חַיִּים**, *khayyím*.

Badí, **רָע**, *ra'*; aur **רָאָה**, *rá'áh*, *mw*.

Fazl, **רָצוֹן** (*he^a*, *in.*), *rátson*.

Sharárat, **רִשָּׁעָה** (*in.*) *rish'áh* (*rásha'*, *sharír honá*).

Nest, **אֵין*** (*muzáf* **אֵין**), *ayin*.

Himáqat, **אֵילָת**, *iwwé'léth*.

* Yih bát ism hai khássiyat se, aur us ká matlab *nestí yá láhastí* hai. Is man hargiz fi'l i *honá wábasta* hai.

Ziyán, עָמַל, 'ámál.

Honth, שָׁפָה, sápháh, tasniya שִׁפְתַּיִם, s,phátthá'yim.

Gardáh, עֵד, 'edh (ism i fi'l עֵד se).

Sachái; wafúdárí, אֱמוּנָה, 'emún (gardán 3); ish 'emúním, wafúdárí ká mard = wafúdár (yá sach-chá) ádmí.

Dhoná, [בָּבֶס], kábhaç, Pi'el aur Pu'al men.

Pák honá, yá pák-ho jánú, טָהַר, táher.

328.

Isti'mál 31. (Pie'l).

- a) 1 1 ha-m, lammedh ádhám dá'ath. 2 2 biqqesh lets khökhmáh wááyin. 3 3 y,shallem shibh'átháyim. 4 4 ken-ts, dháqáh l, khayyím. 5 5 shókher tobh y, bhaqqesh rátsón. 6 6 rish'áh t, çalleph khattáth. 7 7 khattáím t, raddeph rá'áh, w, eth-tsaddíqim y, shallém-tobh. 8 8 l, tha^a-wáh y, bhaqqesh niphadráh. 9 9 iwwelléth ádhám t, çalleph darko.

* Qámets waqfa men.

† Alag kiyá hlá, yá jo apne tatn alag kartá hai. Yih hálat i fá'ilí men hai.

עָמַל שִׁפְתֵיהֶם 10 10 'ámál siphthéhém

תְּדַבְּרָנָה t, dhabbernáh. [kthoth.]

לִבָּךְ יִדְבַּר תְּהַפְכֹתֶיךָ 11 11 libb, khá y, dhabber tahpu-

עַד אֲמוּנִים לֹא יִכָּבֵד 12 12 'edh 'emúním lo^a y, khazzeb.

דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ 13 13 dámo, hinneh, nidhrásh.

אֵין מִקָּבֶר לָהֶם מֵאֵל 14 14 en m, qabber láhem máh.

כִּבְשׁ בַּיְיָ בַּיְיָ 15 15 kibbeç bayyayin l, bhusho

וְיָבִיס עֲנָבִים סוּתָה 16 16 w, khibbaçtém bighdhékhém

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי bayyom hashsh, bhí'í

וְהָרְתֶם úť, hartém.

b) 1. Un ke kapre tíse roz dhulíe jáenge. 2. Ná-dání hamárá rawishon ko ulat detí hai. 3. Ham log dánish aur 'ilm dhúndhenge. 4. Dánish ádmíon kí rawishon ko ulat na degí. 5. Main ne apne kapre dhoe hai. 6. Ham apne kapre dhoenge. 7. Us ne (me.) apne kapre dhoe hai, aur sáf hai. 8. Ham ne apne kapron ko dhoyá hai, aur pák hai. 9. Apne kapre dho karke (wáh., m.)—. 10. We dhúndhe gae [un kí talásh húi].

QAL, NIPH'AL, PI'EL AUR PU'AL GARDÁN I MUKHTASAR.

329.	1 Mázi	2 Láin. i Muzáf.	3 Amr.	4 Mustl.	5 Ism i fá'il.	6 Ism i maf'ál. Qal ká. qátúl
1 Qal	qátal	q, tól	q, tól	yiqtól	qótel	qátúl
2 Niph'al	niqtal	hiqqátel	hiqqátel	yiqqátel	niqtál	
3 Pi'el	qittal	qattal	qattal	y, qattal	m, qattal	
4 Pu'al	quṭtal	quṭtal	(nest) 13	y, quṭtal	m, quṭtal	

Lugat.

330. *Jún, nafs*, נֶפֶשׁ, nēphēsh (gardán 6, 8; náphash, dam lená.

Bakhshish, בִּרְכָה, b,rákháh, (ně'phesh-b,rákháh, nafs i bakhshish = sakhí ádmí); bārakh, bārakat dená.

Lo! הֵן, hen.

'Aql, שֹׁכֵל yá se'khēl, se'khēl yá se'khēl (gar. 6); sákhal, dúnish se chalná.

Ta'ríf karná, הִלֵּל, hillel (*Pi'el* [hálal ká] chalmakná).

Ummed, תִּחְלֶלֶת (ii.) tokhē'lēth, (תָּחַל, *Pi'el* menummed rakhná.

Khenchná, מָשַׁךְ, máshakh (*Pi'el*, daráz karná).

Marz, מִחְלָה, makh^alēh; מִחְלָה (ib.), makh^aláh (חָלָה, za'íf honá; bímár honá).

Sarzanish, תִּחְכַּחַת (ii. y), tokhakhath; yákhakh, ázmáná, dántná.

Chhipáná, [סָתַר], cáthar (*Pu'al*, chhipná).

Dhámnpá, מו'áf karná, kafára dená, עָפַר, káphar.

Haddí, עָצַם, 'ētsēm (waqfa men 'á'tsēm).

Khabar, שְׁמוּעָה (in.), sh,mú'áh; sháma', sunná.

Muhabbat, אֲהָבָה, ah^abháh (in.)

Dhúl, עָפַר, 'áphár.

331. Ba'ze asmá i Ğēgholí hurúf i 'illat ē—ē ke sáth mēlēkh (malkhí, wg.) ke mutábiq nahín gardaní játi hai; balki sephēr (gardán 6), siphri, wg. kí mánind. Sē'khēl (yá sekhēl) sikhli ho játi hai.

Isti'mál 32. (*Pu'al*).

332. a)	נֶפֶשׁ-בִּרְכָה	1	1	ně'phēsh-b,rákháh
	תִּדְשֵׁן (p)			th,dhushshán. [ám.
	הֵן צַדִּיק בְּאֵרֶץ יִשְׁלָם (p)	2	2	hen tsaddíq báárets y,shul-
	לְפִי שִׁכְלוּ יְהִלְלֵ-אִישׁ	3	3	l,phí sikhlo y,hullal-ish.
	נֶפֶשׁ חֲרָצִים תִּדְשֵׁן (p)	4	4	ně'phēsh khárutsím t,dhushshán.
	תִּחְלֶלֶת מִמְשָׁכָה	5	5	tokhēlēth m,mushshákháh
	מִחְלָה לֵב (p)			makh ^a láh lebh. [bád.
	שֹׁמֵר אֲדָנָיו יִכְבֹּד (p)	6	6	shomer 'dhônáw y,khub'-
	טוֹבָה תוֹכַחַת מִגִּלָּה *	7	7	tohláh tokhakhath m,ghul-
	מֵאֲהָבָה מִסְתַּרֵּת (p)			láh meah ^a bháh m,çuttá'rēth
	בְּחֶסֶד וְאֵמֶת	8	8	b,khē'çēdh wē'mēth
	יִכְפַּר עוֹן			y,khuppar 'áwôn.
	שִׁדְד שְׂדֵה	9	9	shuddadh sádheh.
	שְׁמוּעָה טוֹבָה	10	10	sh,mú'áh tohláh t,dhash-
	תִּדְשֵׁן-עָצַם (p)			shēn-'á'tsēm.

* M,ghulláh fi'l ism i mu. Pu'al ká hai, gákh se, jo fi'l i Lámedh He hai. Is jumle men fi'l hai muqaddar hai.

שָׁמַח קִבּוּר אֲבֵרָה 11 11 shámmáh qubbar Abhrá-
 וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ : | hám w, Sáráh ishto. [phár.
 וְשִׁפּוּךְ דָּמָם בְּעֶפֶר : 12 12 w, shuppakh dámám kē á-
 הַבֶּגֶד בָּבֶם 13 13 habbē'ghēdh kubbaç.

b) 1. Hamáre khet ujaře hain. 2. Yih (hai) jagah jahán main madfún húngá. 3. Sádiq zamín par jazá páte hain, [Ibrání fi'l i majhúl]. 4. We jo (fi'l i ism) apne ájāon ko mánte hain, 'izzat páte hain, [fi'l i maj- húl]. 5. Merí ummat kí badí sáf na kí jáegi. 6. Nahr, jis men kapre dhoe játe hain. 7. Lo! shahr ke khet ujar gae hain. 8. Kyá terí (mz.) kharábíán sáf hún? 9. Kyá tumhárá (mv. jama') kapre na dhoe jáwen? 10. Rahm, jis se badí sáf kí jáegi. 11. Rahm aur sacháí, jin se badí mi'tái játi hai. 12. Terá rahm, jis se merí kharábíán sáf kí játi hain.

BAB VIII. § 5.—*Hiph'il* aur us ká *Majhúl*,
Höph'al.

333. a) *Hiph'il* ká khashs nishán hai *ha* yá *hi* pesh- tar, aur *h* दूसरे masdarí harf ke pichhe.

b) Láintihá הִקְטִיל se mustaqbil aur fi'lí ism bante hain יִקְטִיל, מִקְטִיל, wáste יִהְיֶה, aur מִיִּהְיֶה ke.

c) Höph'al men (jaisá Pu'al men) Láintihá kí shakl wuhí hai, jo Mázi ke 3, wáh. kí hai; aur us kí aur shaklen dastúr ke muwáfíq paidá hotí hai.

334. Mázi ke taur 2 men *h* kí jagah men *Pathakh* hotá hai. (Dekho D.)

335. Yodh is shakl men zarúr ma'lúm nahín hotá hai; lekin wuh kí-í harf i 'illat i kotáh se paidá huá.

336. Pas, is gardán ke nishán ye hain :—Mázi, Amr aur Láintihá men ה, ibtidá i mazídí; aur Mustaqbil aur fi'lí ism men ibtidá i mazídí ká harf i 'illat, jo *Hiph'il* men *Pathakh* hai, aur Höph'al men *Qibbut* yá *Qámet* *Khátúph*.

Hiph'il ke ma'ne.]

337. a) Wuh khashs karke *Qal* ká muta'addí hai; aur is matlab men Pi'el se ziyáda must'amal hai.

b) Jab *Qal* ma'rúf hai, tab *Hiph'il* ke sáth do ism i maf'úlí hote hain.

c) Bárhá Pi'el aur *Hiph'il* donon ekhí matlab se must'amal hain; maslan, אָבַד, ábhadh, *halák honá*; Pi'el aur Höph'il *halák karná*; lekin aksar un men se faqat ekhí miltí hai, yá un ke matlab men kuchh faraq hai; yún בָּרַךְ, kábhedh, *bhári honá*; Pi'el, 'izzat de- ná; Höph'il, *bhári kar dená*.

d) Af'al i lázimí sirf ma'rúf ho játe hain; maslan, נָחַה, *jhukná*; Höph'il, *jhukáná*.

338. Höph'il i muta'addí aur ma'rúf un khlíyáon ko, jo aur zubánon men af'al i lázimí se bayán hote

hain, zahir karne ke liye must'amal hain. Yún jismá-ní 'ádaton kí tabdílon ke bayán 'Ibrání men aise hote hain, ki goyá shakhs i mazkúr wuh tabdílen apne irá-de se kartá : maslan **שָׁמַן**, Hiph'il, *mo'tá ho jáná* (thík, *mo'tái banáná*); **חָזַק** aur **אָמַץ**, Hiph'il, *mazbút ho jáná*. (thík, *zor paidá karná*); **עָטַף**, Hiph'il, *sa'í'f ho jáná*. Isí tarah se **עָשָׂר** kí Hiph'il ká matlab hai, *daulatmand ho jáná* (thík, *daulat paidá karná*); aur **קָהָס** karke jo alfáz *nayá rang lena* ká ishára karte hain; maslan, **הִלְבִּין**, *safed ho jáná*, wg. 'Aláwa is ke, 'Ibrání khi-yálon ke mutábíq *hálút* ká bayán aisá hotá hai, ki goyá we 'ámál hain; maslan, **חָפַץ**, *chup honá nahín*, le-kin (*khámoshi banáná*); **הִרְבִּיעַ**, *zindagí i mura'ffa kátná*. Aise alfáz ke sáth aksar koí aur bát muqaddar hai; maslan, **הִיטִיב**, *khúbí karná*; **הִרְשִׁית**, *burái karná*, (**הִרְבִּיו הִרְבִּיו** muqaddar, jo kabhí kabhí likhe játe hain).

339. a) Jo 'af'ál ismon se bante hain, un kí bábat úpar kí báten sach hain; ya'ne, jo aslí ism ká matlab hai, fi'l use paidá karne, yá nikálne ká matlab rakhtá hai; maslan, **הִרְשִׁית**, *jareñ nikálná*; **הִקְרִין**, *síngñ ní-kálná* = *paidá karná*.

b) Hiph'il se kisí 'azú ká isti'mál bhí muráð hai; maslan, **הִאֲזִין**, *sunná* (thík, *kán banáná*); **הִלְשִׁין**, *bak bak karná*, *badgoí karná* (thík, *subán banáná*, *subán ko bahut isti'mál karná*).

340. Hóph'al ká matlab jaisá Niph'al ká, kabhí kabhí Qal ká sá hai; maslan, **יָכַל**, *saká*; Hóph'al ká mustaqbil, *sake*.

341. Sirf Hiph'il ke *Mází* ke 3 wáh. aur jama' men juz i ákhiri ká **י** hamesha rahtá hai; bar'aks is ke Láintihá, Amr aur Mustaqbil men *Tsere* aksar hotá hai; tau bhí 'umúman *i* aur *e* kí tafríq kí játi hai. Aisi jagah men *Tsere* sirf lahja se daráz hai; aur is sabab se jab lafz daráz ho játá hai, tab *Tsere* kí jagah *Sh, wá i nawái* átá hai, aur hurúf i halqí ke sáth *Pathakh*.

342. Láintihá i mutlaq men kabhí kabhí *Tsere*. ba-gair *Yodh* ke hotá hai; maslan, **הִשְׁמַר**, **הִכְבֵּד**, **הִקְדֵּשׁ**. Istisná 26 : 12; 32 : 8.

343. Amr men shakl i **הִקְטִיל** bahut kam hotí hai. Is ke badle men ye chhotí aur barí shaklen must'amal hain—**הִקְטִיל** aur **הִקְטִילָה**.

344. *Mází* men ye shaklen já ba já miltí hain, ya'ne **הִקְטִילְתִּי**, *ham ne malámat kiyá*, aur **אֶנְשַׁלְתִּי**, *main ne najis kiyá*.

345. Mustaqbil aur fi'lí ism men **ה** i nishání mazídí intihá ke sabab se girtá hai; maslan, **יִקְטִיל**, **יִקְטִיל**; le-kin Láintihá men hurúf i nisbatí ke sáth nahín; maslan, **לְהִקְטִיל**; is wáste ki hurúf i nisbatí kí wasl masdar ke sáth us se kam hai, jo hurúf i ibtidáí rakhte hain. Tis par bhí in donon qánúnon ke istisná hain.

Gosht, שָׂאָר, sh,er. (gardán 6).

Udherná; ukhárná [chamre ko], פָּשֵׁט, páshat.

Abhí, עֲתָה, 'attáh.

Be-adab; makkár, חֲנָף, kháneph.

Arám, שַׁבָּת, shábhath, (Hiph. men, thamiráná).

351. Isti'mál 33 (Hiph'ál).

- a) 1 hishkhíthú hith'íbhú
עֲלִילָה 'aliláh.
2 Y,howáh mishshámayim
הַשְׁמִיךְ עַל-בְּנֵי-אָדָם
לְרֹאשׁוֹת הַיָּשׁ מִשְׁכִּיל
הָרֹשׁ אֶת-אֱלֹהִים.
3 b,ní im mitswôthai títspôn
בְּנֵי אָם מִצְוֹתֵי הַתְּצֹן
אֶתָּה לְהַמְשִׁיב לְחֻקָּהָ
אֲנִי.
4 'attáh bháním haqshíbhú
עֲתָה בָּנִים הַקְשִׁיבוּ
לְאִמְרֵי פִי.
5 lo^a yar'íbh Y,howáh né'phēsh
לֹא-יִרְעִיב יְהוָה נֶפֶשׁ
צַדִּיק.
6 b,phēh kháneph yashkhíth
בְּפֹה חֲנָף יִשְׁחִית
רָעוּהוּ.
7 b,rákháh l,rosh mashbír
בְּרָכָה לְרֹאשׁ מִשְׁבִּיר
בָּר.
8 tobh yankhíl b,ne-bháním.
טוֹב יִנְחִיל בְּנֵי-בָנִים.
9 r,tson-mē'lēkh l,'ē'bhēdh
רִצּוֹן-מֶלֶךְ לְעַבְדּוֹ מִשְׁכִּיל.

- 10 lebh ádhám y,khashshebh
לֵב אָדָם יִחְשֵׁב
darko.
11 hinkhíl othám ēth-
הִנְחִיל אוֹתָם אֶת-
háárēts.
12 ánokhí hishmadhtí ēth-
אֲנֹכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת-
há'môrí mipp,nehēm.
13 wáashmídh piryo mimma'al
וְאַשְׁמִיד פִּרְיוֹ מִמַּעַל
w,shōrásháw mittákthath.
14 w,hakk,sábhím hiphrídh
וְהַכְשִׁיב הַפְּרִיד
Ya'^aqobh.
15 midhyáním yashbíth haggo-
מִדְּיָנִים יִשְׁבִּית הַגּוֹרָל
rál; úbhen 'tsúmím yaphrídh
וּבֵן עֲצוּמִים יִפְרִיד.
16 ákh,lú sh,er 'ammí w,'orám
אָכְלוּ שָׂאָר עַמִּי וְעוֹרָם
me'^alēhēm hipshítú.
17 notser toráh ben mebhín
נוֹצֵר תּוֹרָה בֶּן מִבֵּין
w,ro'ēh.* zol,lím yakhlíim
וְרָעָה * וּלְלִים יִכְלִים
אָבִיו.

- b) 1. Us ne Midiyáníon ko hamáre sámhne se halák
kiyá, 2. Wuh 'Amúríon ko bilkull halák karegá.
3. Main ne kutton ko alag kiyá hai. 4. We us ke
chamre ko us par se ukhárenge. 5. Qází takrar ko
thamáte hain. 6. Ham sádíqon ko alag karenge.
7. Dánish apne farzandon ko alag kartí hai.
8. Sh'ke Niph'al aur Hiph'il kí gardán i mukhtas-
sar likho.

9. Qal ke Pi'el kí gardán i mukhtasar likho.

* Wuh jo khilátá hai, Qal ká ism i fi'l.

Lugat.

352. *Dálná*, (שָׁלַח), *hishlákhh*.*Charháí karná*; *tabáh karná*, שָׁדַח, *shádhadh*.*Khijáná* (pání ko páñw se), רָפַשׁ, *ráphas*.*Kharáb honá*, [שָׁחַת], *shákhhath*, (Hiph. aur Hoph. men, *kharáb ho jáná*.*Khará honá*, עָמַד, 'ámadh, (Hiph. men, *khará karná*; Hoph. men, *muqarrar kiyá jáná*).*Mátam karná*, אָבַל, *ábbal*.*Qabr*, קָבַר, *qē'bhēr*, (gar. 6; lekin tatimmon ke *sáth qibhr-í*, wg.)*Dáí*, נָצַר, *netsēr*.*Dán*; *beḥún kí qurbání*; *hadiya*, מִנְחָה, *minkháh* (in) (*mánakh*, *gairmust'amal*, *dená*).*Jotahe*, אֶכְרִים, *ikhárim*.*Tapáwan*, נָסַד, *nē'ṣēkh* (gar. 6, *jaisá khē'bēr*); [*náṣakh*, *undelná*].*Barsát*, גִּשְׁם, *gē'shēm*, (gar. 6, *jaisá khē'bēr*).*Anáj*, דָּגָן, *dághán*, (gar. 4); [*dágháh*, *barháná*].*Chashma*, מַעְיָן, *ma'yán*.*Rath*, מֶרְכָּבָה, *mērkábháh*. (az *rákhab*, *ghoye* *par* *sarcár honá*, *yá gá'í men*, wg.)*Khafagí*, אָפָה, *aph*, (*wáste ēnēph ke*, az *ánaph*, *dam lená*; *thík*, *nák*): gar. 8.*Súkhá ho jáná*; *súkh gayá*, יָבֵשׁ, *yábhesh*.*Zor*, כֹּאֵחַ, *kôakh*, (gar. 1).*Lagná*, דָּבַק, *dábhaq*, (ism i fi'l, Hoph., *lagúyá húa*).*Jabre*, מַלְקוֹחִים, *malqokha'yim*, (*tasniya*).353. *Isti'mál* 34 (Hoph'al.)

a) : עָלִיךָ הַשְׁלַכְתִּי 1 1 'álēkhá hōshlakhtí.

: וְאַתָּה הַשְׁלַכְתָּ 2 2 w,attáh hōshlakhtá ['ábh.*

: מִקְיִבְרָה כְּנָצַר נִתְעַב 3 3 miqqibhr,khá k,netsēr nith-

: הַכֶּרֶת מִנְחָה וְנָסַד 3 3 hōkhrath minkháh wánē'ṣēkh

: מִבֵּית יְהוָה 4 4 mibbēth Y,howáh.

: אֲבָלָה אֲדָמָה כִּי שֻׁדְּדָהּ 4 4 ábh,láh 'dhámáh kí shuddadh

: דָּגָן 5 5 dághán.

: הַמֶּלֶךְ עַל-מַלְכוּת 5 5 hōmlakh 'al-malkhúth.

: מַעְיָן נִרְפָּס * וְיִמְקוֹר 6 6 ma'yán nirpás * úmáqor

: מִשְׁחָת צְדִיק מָט 6 6 mōshkháth, tsaddíq† māt‡

: לִפְנֵי רָשָׁע 6 6 liphné rāshá'.

: הַמֶּלֶךְ הָיָה מִמֶּלֶךְ 7 7 hammē'lēkh háyáh mō'mádh

: בְּמֶרְכָּבָה 7 7 bammērkábháh.

: יִהְיֶה מִכְשָׁלִים לִפְנֵי 8 8 yihiyú§ mukhshálím l,phánē'-

: בְּעֵת אֲפָה 8 8 khá b,'eth app,khá.

: יָבֵשׁ כְּחֶרֶשׁ כֹּחִי 9 9 yábhesh kakhē'rēs kōkhí

: וְלִשְׁוִי מִדְּבַק מַלְקוֹחִי 9 9 úl,shoní mudhbáq malqokháí.

* 5, 2=dúsrí gardán kí páñchwín shakl: Niph'al ká ism i fi'l.

† Teaddíq se áge waisá hai samjho.

‡ מָט Qal ká ism i fi'l az מָט, *hilná*, *phisalná*, wg.

§ "We however."

וְהִקְלַמְנוּ אִפְרַיִם בִּי לֹא־	10	10 w, hōkhl, mû ikkárím kí lo ^a .
הָיָה גִּשְׁמֵם בְּאַרְצָה :		háyah gē'shēm báárēts.
הָאֲנָשִׁים טֹבִים לָנוּ	11	11 há ^a náshím ṭobhím lánú
מֵאֲדָר וְלֹא הִקְלַמְנוּ :		m,ôdh w, lo ^a hōkhlamnú.

b) 1. Tujh par ham dāle gae. 2. Wuh apní qabron men se dālā jáegá. 3. Sharír apní qabron men se dāle jáenge. 4. Hadiye aur tapáwan káte jáenge. 5. Anáj ghat jáegá. 6. Kyá we nafratí dálíon kí mánind apní qabron men se dāle na gae? 7. Un bádsháhaton par we bádsháh ṭhahráe jáenge.

8. שָׁלַף ke Hiph. aur Hoph. kí gardán i mukhtasar likho.

9. Likho—

a) Jo dafn kiyá gayá hai { us ke sáth.

b) Qabron jin men we gāre gae.

c) Qaumon kí qabron.

d) Us ne qaumon ke shahron ko halák kiyá.

BAB VIII. § 6.—*Hithpa'el*.

354. Is gardán men Pi'el kí shakl (קָטַל, qattēl) ke shurú' par *hith** lagáyá játá hai, jo Niph'al ke *hin* ke mutábiq, zamír i ma'kús kí táqat rakhtá hai. Sháyad yih usí asl se hai, jis se אָחַד, *kḥud* hotá hai.

* Kasdī אָחַד, Suryání אָחַד.

355. Is juz i ibtidái הָיָה ke ת men tabdílát i áyanda hotí bain :—

a) Jab pahlá masdarí harf hískarí hai, tab wuh aur ת adal badal ho játe; maslan, (az *shámar*) הִשְׁתַּמֵּר, *kḥabardár honá*, wáste הִתְשַׁמֵּר ke; הִתְבַּרְבַּר, *bárbardár honá*, הִתְסַבֵּל ke 'iwaz men.

b) ז ke sáth ת i mutabaddal ט ho játá hai, is liye kí us ká rishta ז ke sáth kuchh ziyáda qawí hai; maslan, הִצְטַח, *apne taín rást ṭhahrúná*, הִתְצַח ke 'iwaz men.

c) ט, ת, ד, ת, kí áwázon se pahle wuh *mahzúf* hotá hai; maslan, הִתְחַבֵּר, *bátchít karná*; הִתְחַבֵּר, *apne taín pák karná*; הִתְחַבֵּר, *apne taín rástí se chaláná*.

Kabhí kabhí wuh נ aur כ se áge mahzúf hotá hai; aur ek dafa' ר se áge.

356. *Hithpa'el* ke ma'ne.]

a) Aksar ma'kús hai, par *kḥáss* karke Pi'el ká; maslan, הִתְקַדַּשׁ, *apne taín muqaddas karná*; הִתְקַדַּשׁ, *apni intiqám [apne muqaddame men] lená*; הִתְקַדַּשׁ, *apni kamar kasná*.

b) Phir, jo Qal kí gardán se murád hai, is gardán se wuhí *apne taín banáná* murád hai; is se yih bhí matlab nikaltá hai, *apne taín aisá dikháná*, yá aisá hone ká da'wá karná: *kḥáss* karke *apne taín aisá banáná*; maslan, הִתְנַחֵם, *apne taín bará banáná*, 'shekḥí karná; הִתְנַחֵם, *apne taín chálák dikháná*.

c) Já ba já us ká matlab Qal ká sá hai, aur donon shaklen ekhí tarah se must'amal hai; maslan, ábhal (Qal) mátam karná, jo sirf shí'r men miltí hai. Hithab-
bel (Hithpa'el), usí matlab ke sáth 'ámí 'ibárat men
miltí hai, aur us ke sáth ism i maf'úlí ho saktá hai.

d) Us ká matlab, (Niph'al kí mánind), yih ho saktá
hai, ki karnewále ek dústre par muassir hai; maslan,
הִתְרַחֵק, *ek dústre ko dekhná.*

e) Lekin aksar us se wuhí kám murád hai, jo koi
shakhs apne ko kartá hai (Niph'al se muqábala karo).
Tab wuh fi'l i ma'rúf hai, aur ism i maf'úlí letá hai;
maslan, הִתְפַּשֵּׁט, *apne kapre utárná*; הִתְפַּתֵּחַ, *áp ko*
zanjiron se úzád karná. Waisá hí, jab ism i maf'úlí
na ho; maslan, הִתְהַלֵּךְ, *apne taín tahláná.*

f) Wuh majhúl bhí hotá hai, lekin kam; maslan,
הִתְפַּקֵּד, *giná jáná.*

357. Mázi men, jaisá Pi'el men, juz i ákhirí ká Pa-
thakh hotá hai (הִתְקַדַּשׁ, *apne taín muqaddas kar*).
Waqfa men yih shaklen Qámets ko letí hai; maslan,
הִתְאַבֵּל.

Ek 'Amí Fi'l kí Púrí Gardán i Mukhtasar.

358.	1 Mázi	2 Láin. i	3 Amr.	4 Must.	5 Fi'li	6 Ism i
		muzáf.			ism.	fi'l i m. Qal ká.
1 Qal	qátal	qátöl	q.töl	yiqtöl	qötél	qátál
2 Niph'al	niqtal	hiqqátel	hiqqátel	yiqqátel	niqtál	
3 Pi'el	qittel	qättel	qättel	y,qättel	qättel	

	1 Mázi	2 Láin. i	3 Amr.	4 Must.	5 Ism i	6 Ism i
		muzáf.			fi'l.	fi'l i m. Qal ká.
4 Pu'al	quṭṭal	quṭṭal	(Nest)	y,quṭṭal	m,quṭṭál	
5 Hiph'i	hiqtíl	haqtíl	haqtel	yaqtíl	maqtíl	
6 Hoph'al	höqṭal	höqṭal	(Nest)	yöqṭal	möqṭál	
7 Hith- pa'el.	hith- qättel	hithqat- tel	hithqat- tel	yithqat- tel	mithqat- tel	

Áf'al i Lámedh H. ke ism i fi'l -əh se khatam hote
hai.

Lugat.

359. Tákid karná, רָהַב, ráhabh.

Haqír karná, [קָלַה] qáláh.

Bhári honá; 'azim honú, כָּבַד, (Hiph. men, apne
taín 'izzatdár dikháná; shekhí karnú.

Hájatmand honá, חָסַר, kháçar.

Dhílá karnú, רָפָה, rápháh (háthon ko laṭkáná, wg.

Hithpa. apne taín sust karnú; sust ho jáná.)

Khidmat; mihnat, מְלָאכָה, m, lá^akháh (láakh).

Pahcháná jánú, הִתְנַכֵּר, hithnakker (nákar, gair-
must'amal, ká matlab hai begúná honú: aur
sochne, pahchánne ká matlab kisí ko begána
jáňkar tajwíz karne se paidá hotá hai).

Rakhná, [יָצַב], yátsabh (Hithpa'el men, mazbút
yá sídhá kharú honú).

Rafiq, dost, רֵעַ, rea'.

Naúkar, gúlám, עֲבָד, 'əbhēdh, ('ābhadh, mihnat
karná).

Málik, בעל, ba'al.*

Mihnat, מעלל, ma'ál (sirf jama' men), ib., על se.

Pák, יָ זָךְ, zakh yá zakh.

Kamína, חֲשֻׁךְ, kháshukh (jama' חֲשֻׁכִּים); kháshakh, andherá honá.

Poshák, יָמָא, m, 'íl (má'al).

360. *Isti'mál* 35 (Hithpa'el).

א) הִתְרַפֵּס יִרְחַב רֵעִיו: 1 1 hithrappeç úr, habh re'ê'khá.

טוֹב נִקְלָה וְעָבַד לוֹ 2 2 tobh niqlêh w, 'ê'bhêdh lo,

מִמִּיתְּכַבֵּד וְחָסַר לָחֶם: mimmithkabbedh wakh'çar-lákhēm.

גַּם מִתְרַפֵּה בְּמִלְאָתוֹ אֵךְ הוּא לְבַעַל מִשְׁחִית 3 3 gam mithrappêh bhimlakhto ákh hú' l, bha'al mashkhíth [5, 3].

גַּם בְּמַעֲלָיו יִתְנַכֵּר נָעַר אֶם-יֹד וְאִם יֹשֵׁר פְּעָלוֹ: 4 4 gam b,ma'álálaw yithnakkêr ná'ar im-zakh, w, im yáshár pö'lo.

רַע רַע יֹאמַר הַקּוֹנֶה וְאֵל לוֹ אֵן יִתְהַלֵּל: 5 5 ra', ra' yo'mar haqqoneh w, ozel lo áz yithhallál.

חֲזוֹת אִישׁ מִדֹּר בְּמִלְאָתוֹ לִפְנֵי-מַלְכִּים יִתְנַצֵּב בְּלִי-יִתְנַצֵּב לִפְנֵי חֲשָׁכִים: 6 6 kházithá ish máhír bimlakhto liphnê-m, lákhím yithyatstsábh bal-yithyatstsêbh lipnê kh'shakkím.

* Sifat yá ism i 'íl se áge, jis se koí khássiyať murád ho, ba'al se us khássiyať ká málik murád hogá; aur us ká tarjuma "wuh jo hai—" ho saktá hai. Dekho Isti'mál 35 ká tísar jumla.

נִשְׁפָּכְתִּי 7/7 kammayim nishpakhtí

וְהִתְפָּרְדוּ כָל-עַצְמוֹתַי: w, hithpár, dhú kól'atsmothái.

וַיִּתְּפֹשֶׁט יְהוֹנָתָן 8 8 wayithpashshet Y, honáthán

אֶת-הַמָּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו: êth-hamm, 'íl 'shêr 'aláw.

1. Kyá us ne shekhí na kí hai? 2. Kyá bádsháh ne áp par se wuh jáma, jo us par thá, utár na diyá? 3. Bádsháh apne par se un kapron ko, jo un par hain, utár dálenge. 4. Apní poshák áp par se khench dá. 5. Un kí haddíon ne apne taín alag alag kiyá. 6. Shekhí mat kar. 7. Wuh, jo apne kám men sargarm hai, us se bihtar hai, jo shekhí kartá hai. 8. Bádsháh shekhí karenge. 9. Bádsháh ke huzúr jo khare rahte hain, so fakhr karenge. 10. Ap par shekhí karná (Láimtihá i muzáf 7 ke sáth).

BAB IX.—*Af'ál*, jin men *Hurúf i Halqí* hain.

§ 1.—*Af'ál i Pe Halqí* (h¹).

361. Hurúf i halqí ke sáth aksar *Kháteph* (36) *Sh*, *wá* i *khális* kí jagah men hotá hai. Is sabab se fi'l kí un shaklon men, jin men dastúr ke mutábíq *Sh*, *wá* hotá hai, kai tabdílen wáqi hotí hain.

362. *Af'ál i Pe Halqí* (pahlá masdarí harf halqí) kí ye kháss tabdílen hain:—

a) Jab kí 'ámí fi'l ke pahle masdarí harf ke niche *Sh*, *wá* (bagair peshtar ke mazídí harf ke) hotá hai, koí

Kháteph nē ke 'iwaz men átá hai, aksar (—) *Kháteph Pathakh*. Yún Qal ke Mázi ke 2 jama' (תָּמַדְתָּ) ho játe hai.

b) Un shaklon men, jin ke áge hurúf i mazidí hote hai, 'amí fi'l ká pahlá masdari harf *Sh,wá* i sákin letá, aur juz ko khatam kartá hai. Lekin fi'l i Pe halqí men harf i pesh-mazidí aksar wuhí harf i 'illat rakhtá, jo 'amí fi'l ke harf i pesh-mazidí ke sáth hotá hai, aur usí áwáz ke *Kháteph* ko pahle harf i masdari ke niche rakhtá hai. Yún *q* kí jagah men *q*, *y* hotá hai.

c) Tau bhí jab ki i aur u kí sí áwázon ke koí *Kháteph* nahín hai, to ek *Kháteph*, jo usí zát ká hai, must'amal hotá hai (60, 61): ya'ne, *e* kí áwáz ká *Kháteph* (*Kháteph Qēghol*) i ke wáste; aur *o* kí áwáz ká *Kháteph* (*Kháteph Qimets*) o ke wáste; aur harf i pesh-mazidí ká harf i 'illat badalke wuhí harf 'illat ho jātá hai, jis se wuh *Kháteph* paidá hotá hai. (Dekho Gardán E.) Is tarah se, agar Pe halqí fi'l ká pahlá harf i masdari *q* ho, aur harf i pesh-mazidí *q*, to us kí tabdil-eñ yún hongí:—

363.

'Amí Fi'l.

haq-   hiq-   hōq-   huq-   *q q q q*

Fi'l i Pe Halqí.

ha-kh^a   hē-kh^e   hō-kh^o   hōkh^o   *q q q q*

364. Kabhí kabhí pahle masdari harf ke sáth, kháss karke agar wuh *q* ho, *Sh,wá* i sákin qáim rahtá hai;

aur is hál men pesh-mazidí harf ká harf i 'illat wuhí hai, jo tab hotá, jab pahle masdari harf *Kháteph* ko letá; maslan, *q q q q* (*takhmōdh*, na *tikhmōdh*), *q q q q* (*yēkhbāsh*). Niph. *q q q q* (*nēhpakh*), *apne taín badal dená*; Hiph. *q q q q* (*hēkhqir*), *qasír karwáná*.

365. Shágird ko yád karná chāhiye, ki *Niph'al* aur *Hiph'il* ke nishán *ni-*, *hi-*, *af'al* i Pe Halqí men, *nē*, *hē* ho játe hai.

366. Jab aisi shaklon kí intihá par, jaisí *q q q q*, *q q q q*, *q q q q* (*i, áh, á*) lahja ke sáth hote hai, tab pichhlá harf i 'illat badalke *Sh,wá* i sákin ho jātá hai, aur harf i halqí ká *Kháteph* badalke wuhí harf i 'illat i kotáh hotá hai, jo áwáz men us se muwáfiqat rakhtá hai; maslan, *q q q q*, *q q q q* (*ya^amdhú*); waisá hí *q q q q* (*nē'ēz-bláh*), wuh *chhorí gáí* hai.

367. Tau bhí ek sakhttar shakl hai, jis men *Kháteph* badalke *Sh,wá* ho jātá hai; maslan, *q q q q*, *q q q q*, aur (bahut kam) *q q q q*.

368. *Niph'al* ke *Láintihá*, *Amr* aur *Mustaqbil* men, jahán masdar ká pahlá harf badastúr duhráyá jātá hai (*liqqáṭel*, *yiqqáṭel*), aur harf i halqí *n* i *án* duhráyá já saktá hai, to is ke 'iwaz men pesh-mazidí harf ká harf i 'illat daráz ho jātá hai, ya'ne *Tsere* bantá hai; maslan, *q q q q* (*ye'ámedh*).

369. a) *Amr* men harf i halqí ká harf i 'illat aksar *Qēghol* ho jātá hai.

b) Mustaqbil *A* men 1 wáhid, 'ámí af'ál ke mutábiq ē ( ) se hotá hai, yá ( ) se. Af'ál bích *O* men ē—^e ( ) kam miltá hai.

c) Hiph'il aur Hoph'al men Mázi ká Wáv i taqlíb lahja ko áge sarká detá hai, aur ē—^e ( ) badalke a—^a ( ) ho játá hai.

הַעֲמִידָה yún הַעֲמִידָה (hē'ēmadhtá, w, ha'āmadhtá) hotá hai.

d) Hiph'il ke Mázi men ē—^e kabhí kabhí e—^a ho játá hai; aur Hoph'al ke Mázi men ō—^o ke 'iwaz men o—^a hotá hai, aur ( ) ke 'iwaz ( ), aur ( ) ke 'iwaz ( ). Yih tabdílén is sabab se hote hain, ki harf i 'illat i kotáh *Methēgh* kí kumak se usí raqm ká harf i 'illat i daráz ho játá hai.

370. קָמַר (khará honá) ke Zamánon kí Masdaren aur 'ámí Shaklén.

Mázi 3	Qal.	Niph'il.	Hiph'il.	Hoph'al.
wáh.	'amad	nē'ēmadh ( )	hē'ēmidh ( )	hō'ōmadh
	'am,dháh	nē'ēmdháh	hē'ēmidháh	hō'ōmdháh
	'amadhtēm	nē'ēmadhtí	hē'ēmadhtí	hō'ōmadhtí
Lá.muz.	'amodh	he'ámedh	ha'ámídh	hō'ōmadh
mut.	'amodh		ha'amedh	
Amr.	'amodh	he'ámedh	ha'amedh	(Nest)
	'imdhí	he'am,dhí	há'amídhí	
	kh ^a zaq			
	khizqí			

Must. A) ya'āmodh	ye'ámedh	ya'ámídh	yo'ōmadh
ta'āmodh	te'ámedh	ta'amídh	to'ōmadh
ta'amdhí	te'amdhí	ta'amídhí	to'ōmdhí
ē'ēmodh	e'ámedh	a'amídh	ō'ōmadh
ta'āmodhnáh	ta'amēdnáh	ta'amēdnáh	to'ōmadhnáh
yá			

B) ya'akhmodh
takhmodhí (waqfa men)

yēkh^ezaq
tēkh^ezaq
tēkhēzqí
ēkh^ezaq
tēkh^ezaqnáh

tem i j'íl ma'ríf, 'omedh nē'ēmádh ma'amídh mo'ōmádh
" " majhúl, 'ámúdh

Af'ál i Pe Halqí (bagair Af'ál i Pe A'lēph ke).

371. Paidal chalná, הָלַךְ, hálakh.

Nikál dálná, yá phenkná, הָרַךְ, hádhaph.

Tor dálná, yá halák karná, הָרַס, háraq.

Uttáná, yá wírán karná, הָפַךְ, háphakh.

Sikhúná, הָנַךְ, khánakh.

Chhorná, yá — se háth uṭháná, הָחַל, khádhal.

Darguzarná,* הָלַף, khálaph.

Tars khúná, הָמַל, khámál.

Khench nikálná, הָלַץ, khálatš.†

* Pi'el = badal dálná (goyá poshák); Hiph'il, tabdíl karná.
† Niph'al, chhút jáná.

Mazbút honá, מִזְבֹּט, *kházaq*.

Kamar kasná, קָמַר, *khághar*.

Andherá honá, אַנְדֶּהרָא, *kháshakh*.

Hájatmand honá, הָיָתְמַנְד, *kháçer*.

Pashemán honá, [פָּשֶׁמַן], *kháphar*.

Talásh karná, [תָּלַשׁ], *kháqar*.

Már dálná, מָר דָּלְנָא, *háragh*.

Súkhá honá, יָא וִירָאן הוֹנָא, סֻחָב, *khárahb*.

Tajiciz karná, תַּיְצִיז, *kháshabb*.

Cháhná, יָא לִילַח קַרְנָא, חָמַד, *khámadh*.

Kasná, קַבֵּשׁ, *khábbhash*.

Dhúndhná, יָא תַפְתִּישׁ קַרְנָא, דִּחְפֵּשׁ, *kháphas*.

Khará honá, עָמַד, 'ámadh.

Intizám karná, עִנְיָן, 'árakh.

Gahrá honá, [עָמַק], 'ámaq.

Pár jánú, עֶבֶר, 'ábhar.

Madad karná, [עָזַר], 'ázar.

Gherná,* עָטַר, 'átar.

Band karná, [עָצַר], 'átsar.

Chhor dená, יָא חַלָּא יֻנָּא, עֵיב, 'ázabh.

Shakk, יָא יְחַל, קִנְיָה, *qináh*, (gar. 12); *qinne^a* (Pi'el).
shakk karná.

Jalan, יָא קְהַפָּגִי, קְהַמָּה, *khemáh*, (gardán 11), *wáste*
y, khemáh (in) ke az *yákhham*.

* Pi'el, *táj rakhná*.

Mard, מֶרְדֵּר, *gē'bhēr*, (*khasam* aur *jánbáz bhí*); *gábbhar*
zoráwar honá.

Intiqám, נִקְמָה, *náqám*, (gar. 4); *náqam*, *intiqám lená*.

Khwálish, חֲוָלִישׁ, *hawwáh* (*háwáh*, *sáns lená*; *jítá honá*).

Ízá, *dukh*, צָרָה, *tsaráh*, (d in.); *tsárar*, *bándhná*.

Dushman, אוֹיֵב, *oyebh*, ([5, 1] az *áyabh*, *kína rakhnú*).

Supurd, מִשְׁמֶרֶת, *mishmé'rēth*, (ib); *shámar*, *kijázat*
karná.

Laundí, אָמָה, *ámáh*, (*gair ma'múli*).

Bail, שׂוֹר, *shor*, (*jama' sh*, *wárim*), gar. 1.

Mannat karná, נָדָה, *nádhār*.

Nafa', *hásil*, בִּטְסָא, *bētsa'* (*bátsa'*, *torná*; *hásil karná*).

Jis ke mutábiq, כְּאַשֶּׁר, *ka^ashēr*.

Nahr, *daryá i Níl*, יְאֵר, *y,ôr*.

Taraf, *nazdíq*, אֶצֶל, *etsēl*.

Kalor, פָּרָה, *párah*.

Shahr, עִיר, 'ír, (*jama'* עִירִים, 'árím).

Ístihá, קָאֶטְסֶה, *qátsēh*.

Hadd, גְּבֻל, *g,bhúl* (*gábbhal*, *hadd bándhná*).

372.

Ist'imál 36.

[Jumle, jin ke áge ‡ hai, kámil jumle rahín hai.]

^{a)} קִנְיָה חֲמַת-גְּבֵר 1 *qináh kh^amath-gábbhēr*, (*p*)

וְלֹא יִחְמֹל בְּיוֹם נָקָם: *w, lo^a yaxhmol b, yom náqám*.

2 *lo^a yar'ibh Y, howáh né phēsh*

צָדִיק וְהַתְּשָׁעִים *tsaddíq; w, hawwath r, shá'im*

יְהִי: *yēh, dōph*.

- 3:3 tsaddiq mitstsaráh nēkh^láts.
 4 wayyomēr Shául b,ruk'hím*
 אָתָם לַיהוָה כִּי
 חִמְלָתָם עָלָי: [khá
 † 5 † lah^adhôph êth-kôl-oy,bhé^a-
 מִפְּנֵי כָּאֲשֶׁר דָּבַר
 יְהוָה:
 6 lo^a-zabhtēm êth-^akhēkhēm
 וְהַיּוֹמִים רַבִּים עוֹ
 הַיּוֹם הַזֶּה וְשִׁמְרָתָם
 אֶת־מִשְׁמַרְתָּ מִצִּוַּת
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
 7 lo^a yúkhal† hanna'ar la^a-zôbh
 לֹא יִכָּלַף דָּבָר לַעֲוֹב
 אֶת־אֲבִיו:
 8 w,shákhan'tí b,thokh b,nē
 וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲעֹוֹב אֶת־
 עַמִּי יִשְׂרָאֵל:
 9 náhár yēkh^arabh w,yábhesh.
 נָהָר יִחַרֵּב וְיִבֶּשׁ:
 10 wíhoshua' hēkh^arím eth
 כָּל־יֹשְׁבֵי הָעִי:
 11 hakh^arem takh^arím ôthám
 הַחֲרֵם מִחֲרֵם אֲתָם
 לֹא־תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית:
 12 lo^a-thakhmôdh eshēth
 לֹא־תִחְמַד אִשְׁתִּי
 רַעְדָּה וְעַבְדָּה וְאִמְתָּה

* Yá בְּרוּכִים.

† Az yákhál, sakná.

- w,shoro wakh^amoro w,khól
 אֲשֶׁר לְרַעְדָּה: [ko.
 13 kh^anókh lanna'ar 'al-pí dhar-
 כִּי תִחְדַּל לִנְדֹר
 14 kí thekhdal lindhôr
 לֹא־יִהְיֶה * בְּךָ חֲמָה
 15 w,gam bírúshálaim he'^amídh
 וְגַם בִּירוּשָׁלַם הָעִמִּיד
 יְהוֹשֻׁפָּט מִן־הַלּוֹיִם
 וְהַכֹּהֲנִים וּמִרְאֵי
 הָאֲבוֹת לְיִשְׂרָאֵל
 לְמִשְׁפַּט יְהוָה וְלָרִיב:
 16 mah-bětsa' kí nah^a-rôgh
 מַה־בִּצַּע כִּי נִהְרָה
 אֶת־אֲחִינוּ:
 17 w,hará'ábh háyáh 'al kôl-
 וְהָרַעַב הָיָה עַל כָּל־
 פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח
 יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּרָם†
 וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם
 וַיַּחֲזֵק הָרַעַב בְּאָרֶץ
 מִצְרַיִם:
 18 watt^amodh,náh. etsël
 וַתַּעֲמִדְנָה אֶת־
 הַפָּרוֹת עַל שֵׁפֶת הַיָּאָר:
 19 w,eth-há'am hē'^abhír otho
 וְאֶת־הָעָם הָעֹבֵר אֹתוֹ
 לָעָרִים מִקְצֵה גְבוּל־
 מִצְרַיִם וְעַד־קָצֵהוּ:
 Mitsrayim w,'adh-qátsehu.

* Sab kuchh jis meñ anāj thā.

† Ism mw. jama'—gácán.

6) 1. Wuh mujh par tars na khāegā. 2. Yih shahr wíran bebāshinda hogā. 3. Tú apne paṛosí ke ghar ká lálach mat kar. 4. Wuh apní ummat ko na ehhoṛegā. 5. Malika apní ummat ko na ehhoṛegí. 6. We apní ummat ko ehhoṛ gae. 7. Tum (*mw.*) ne ehhoṛ diyā. 8. Ham ne apne Kḥudá ko nahín ehhoṛ diyā hai. 9. Main ne is shahr ko ehhoṛ nahín diyā hai. 10. Chhoṛe hūe. 11. Tum (*mz.*) apne paṛosíon ke angúristánon ká lálach mat karo. 12. Lálach ke máre. 13. Chhoṛne se. 14. Cháhí hūí [*lálach se—ism i f'l mw.*] 15. Main is shahr ko na ehhoṛúngā. 16. Kyā tum (*mw.*) in baṛe shahron ko ehhoṛ deogí? 17. Admí apne má báp ko ehhoṛ degā.

BAB IX. § 2.—*Af'ál i 'Ayin Halqí* (h²).

373. 1. *a*) Dúsrá masdarí harf *halqí* hoke ek *Kḥáteph* ko letá hai, jahán 'ámí af'ál men Sh,wá hotá hai. Yih Kḥáteph aksar — hai; magar *ō* ke ba'd — bantá hai.

b) Yih qánún Qal ke un sígon men muassir hai, jin men 'ámí af'ál ke dústre masdarí hurúf Sh,wá ko rakhte hain. Is hál men harf i *halqí* — letá hai, aur harf i 'illat, jo us se peshtar átá hai, us ke muwáfiq ho jatá hai, ya'ne, wuh — hotá hai.

'*Amí.*   '*Ayin Halqí.*
qit,lú (קִיטְלֻ)   ṣa'adhú (צֶאֱדְחֻ)

374. 2. Mustaqbil ká Bich *A* barábar hotá hai; aur

Amr men bhí *a* hai; lekin Láintihá i muzáf men *o* rahtá hai. Mustaqbil aur Amr men *o* bahut kam miltá hai.

375. 3. Jin gardánon men *Dághesh* átá hai (*Pi'el*, *Pu'al* aur *Hithpa'el*), badlá dene ká jo 'ámí qánún hai, us se harf i 'illat daráz ho jatá hai, táki dághesh ká badlá howe; kyúunki harf i *halqí* men agar ho saktá, to dághesh hotá.

Lekin—

376. *a*) — ke ba'd, א, נ aur י, aur kabhí kabhí נ men, dághesh ke badle men kuchh nahín hai. Yih dághesh, jo likhá nahín hai, *dághesh i muráadí* kahlátá hai.

b) — ke ba'd *Dághesh* har dafa' faqat *muráadí* hai.

c) — ke ba'd (1) *Dághesh* *muráadí* miltá hai, aur (2) *Dághesh* ke badle men harf i 'illat daráz hoke — bantá hai.

d) *Darmiyání* נ hamesha badlá cháhtá hai, ya'ne harf i 'illat i daráz.

377.	1 <i>Mázi.</i>	2 <i>Láin. i</i> <i>Muzáf.</i>	3 <i>Amr.</i>	4 <i>Mustaq.</i>	5 <i>Ism f'l.</i>
1 <i>Qal</i>	shákhaf	sh,khôt	sh,khôt	yishkhaf	shôkhet
2 <i>Niph'al</i>	nishkhaf	hishshá-khet	hishshá-khet	yishshá-khet	nishkhát
3 <i>Pi'el</i>	berekh	bárekh	bárekh	y,bhárekh	m,bhárekh
4 <i>Pu'al</i>	bôrakh	bôrakh	(Nest)	y,bhôrakh	m,bhôrakh
5 <i>Hithp.</i>	hithbá-rekh	(Mázi sá)	(Mázi sá)	yithbhá-rekh	mithbhá-rekh

Qal ká ism i fi'l i majhúl, shákhtú.

378. Aur Pi'el ke Mázi berekh ke siwá ye shaklen bhí miltí haiñ :—*zi'am, berakh, kíkhesh.*

(ASLÍ SHAKLEN.)

	Qal.	Niph'al.
Mázi	shákhtáh	nishákhtáh
Amr	sh, khat, shákhtí	hishshákhet, ^[kh^ati]
Mustaqbil	yishkhat, tishkhtí	yishshákhet, ^[kh^ati] tishshá-
	Pi'el.	
Mázi	berekh, (berakh), ber, káh	} bôraakh zū'am, zū'amáh
	zi'am, zi'amáh	
	kíkhesh, kíkh ^a sháh	
Amr	bárekh, bár, khí	} (Nest)
	z, 'om, za'amí	
Mustaqbil	y, bhárekh	
	y, za'om, t, za'amí t, za'am-náh	y, bhôraakh y, zū'am, t, zū'amí

380. (Aur gardánon men faqat yih 'amí tabdil yád kárná cháhiye, ki *Kháteph* us jagah men must'amal hotá hai, jab ki dústre masdarí harf men dastúr se Sh, waí hotá hai.)

381.

Lugat.

Bhúkhá honá, רָעַב, rá'ebh.	Kahánat karná, [כָּהֵן], Pi'el
Thatthá karná, לָעַג, lá'agh.	men, כָּהֵן, kihen. ‡
Phisalná, מָעַד, má'adh.	Pák honá, טָהַר, táher. §
Már dálná, שָׁחַט, shákhat.	Dántná, גָּעַר, gá'ar.
Ghin karná, גָּעַל, gá'al.	Kunwári, בְּתוּלָה, b, thúláh.
Kám karná, פָּעַל, pá'al.	Be'í, בֵּית, bath.
Chakhná, טָעַם, tá'am.	Paidá karná, יָצַר, yátsar.
Zulm karná, לָחַץ, lákhats.	Lawiyátán, לִוְיָתָן, liwyáthán
Hansná, { טָחַק, tsákhaq. שָׁחַק, sákhaq.*	Jaház, אֲנִיָּה, 'niyyáh, (gar-dán 10.)
Roná, { זָעַק, zá'aq. שָׁעַק, tsá'aq.	Qadam, יָעַד, tsá'adh, (gar-dán 6.)
Chunná, בָּחַר, bákhhar.	Takhná, קָרְסַל, qarçól.
Tijárat karná, סָחַר, sákhar.	Takhne (tasniya), בְּרַסְלִים, qarçullayim.
Garm ho jáná, בָּעַר, bá'ar.	Pagri, בָּאָר, p ^{er} (gar. 1),
Hilná, רָעַשׁ, rá'ash.	lekin jama' muz. pá'rê.
Bará honá, רָחַב, rákhabh†	Dulhá, חָתַן, kháthán (gar-dán 4.)
Takráná, קָחַץ, mákhats.	

* Pi'el men, *khehná.*

† Hiph'il men, *hirkbíbh, barháná.*

‡ *Jalíl kar dená; durust karná.*

§ Pi'el men, *sáf karná; pák karná.*

- 11 wayy, çapper ěl-ábhiw w, ěl-
 ěkháw wayyigh'ar-bo ábbiw
 wayyômër lo, máh hakh'lom
 hazzêh "shêr khalámtá?
 22 wattir'abh kôl-ě' rěts Mitsraim
 wayyits'aq há'am ěl-Par'ôh
 lallákhēm.
 33 w,attáh Y,howáh tiskhaq-lámoi
 til'agh l,khöl-goyim.
 44 shám liwyáthán zêh yátsartá
 l,sakhêq-bo.*
 55 ken-ışh rimmáh ěth-
 re'ehú w,ámar h"lo" m,sakhêq
 ání?
 66 b,khar-lánú "náshím.
 77 w,im ra' b,'enekhêm la'"bhodh
 ěth-Y,howáh bakh"rú lákhēm
 hayyom ěth-mí tha'"bhodhím,
 im ěth-Elohím "shêr-'ábh,đhú
 "bhothêkhêm "shêr b,'ebhêr
 hannáhár, w,im ěth-¹lôhe
 há"môri "shêr attêm yôsh,blím

* Yá l'shokh—Makkeph ke sabab se Tsere badalke
 ho jâtá hai. בּוּ, us men, yane samundar men.

- b,artsám; w,ánokhí úbhêthí
 na'"bhodh ěth-Y,howáh.
 88 tá'"máh kí tobh çakhráhh.
 99 háy,tháh* ká"niyyoth çokher.
 1010 tarkhíb tsa'"dhí thahtái
 w,lo" má'"dhú qarçullái.
 1111 akh-Elôhím yimkhats
 ro"sh oy,bháw qôdhqôdh se'ár
 mithhallekh ba"shámáw.
 1212 timkhats raghl,khá b,đhám
 l,shon k,lábhê'khá meóy,bhúm
 minnehú.†
 1313 hú" "shêr kihen babbayith
 "shêr-bánáh ‡ Sh,lômôh
 biY,rúshálem.
 1414 kěkháthán y,khahen p,"er.
 1515 w,zêh haddábhár "shêr
 ta"seš § láchêm l,qaddesh
 othám l,khahen lí.

In báton ko banáne ká taur batáíye:—

יִשְׁהָר: טָהָר: לְטָהָר בֵּית יְהוָה: טְהִירָת: מְטָהָר:
 טָהָר: וַיִּטְהָרוּ: הִטְהָר:

* Háýúh ká 3 wáh. mw.

† Us men se.

‡ Ta'mír kiýá.

§ Tú karegá [yá kare],

b) 1. Wuh bhúkhá hogá. 2. Saihún kí bákira betí ne terí tahqír kí, aur tujh (ms.) par hansí. 3. Khelmá (ism i fi'l mw. wáh.). 4. Main un kí rawishen chun-úngá. 5. Tú (ms.) pák kiyá gayá. 6. Tú ne pák kiyá. 7. Main tabáh karúngá. 8. Ham ne shahd ko chakhá. 9. Unhon ne chakhá. 10. Tum (mr.) ne chakh liyá. 11. Kis ne chakhá hai? 12. Chakhná. 13. Chakhá huá. 14. Wuh shahd jise main ne chakhá. 15. Maut ke tariqon ko pasand karná. 16. Ham log bhúkhe honge. 17. Ham bhúkhe the. 18. Tum bhúkhe the. 19. Kaun bhúkha hai? 20. Kis ne bint i Yarúsalam se thattá kiyá hai? 21. Chhokre ko dánto.

BAB. IX. § 3.—*Af'ál i Lámēdh Halqí.*

In af'ál men—

383. a) Juz i ákhirí apná 'ámí harf i 'illat mahfús rakhtá hai; aur harf i halqí ke niche *Pathakh* mukh hotá hai;

b) yá juz i ákhirí apná 'ámí harf i 'illat chhorke *Pathakh* ko letá hai.

a) í, o, ú (qawí hurúf i 'illat) bamesha qáim rahne hain.

b) o Láin. i muzáf men qáim rahtá hai.

o (sirf *lánja* se daráz hoke) Qal ke Amr aur Mustaqbil men a ho játá hai.

c) 1. Jab e juz i ákhirí ká 'ámí harf i 'illat hai, to kabhí qáim rahtá, aur kabhí *Pathakh* ho játá hai.

2. Tau bhí isti'mál se in shaklon men tafriq hotá hai:

Yún—

Qal aur Pi'el ke ism i fi'l men *שֵׁלַח, שְׁלַח* akeli shakl hai, aur púrā *Pathakh muzáf* men pahlá zahir hotá hai—*שְׁלַח, שֵׁלַח*.

Niph'al ke Amr aur *Láintihá* men, aur *Pi'el* ke *Má-sí, Láintihá* aur *Mustaqbil* men, a kí shakl jumla kí ibtidá aur bích men must'amal hai; — kí shakl intihá aur waqfa men; maslan, *יָקַרַע, wuh kam ho gayá, aur יִבְרָקַע, wuh líptá rahtá hai, יִבְרָקַע, nigalná. P'hir, Láin. i mutlag men Tsere qáim rahtá hai, aur Láin. i muzáf men nahín.*

384. Yihán harf i halqí ke sáth, jab masdar ká tísrá harf Sh,wá ko ba-mámúl rakhtá hai, tab khális Sh,wá hotá hai; kyúnti wuh *Sh,wá* i sákin hoke harf i halqí ke niche rah saktá hai; maslan, *שְׁלַחָה*. Lekin Mází ke 2 mw. wáli. men us ke 'iwaz men *Pathakh* i 'ayúnatí hotá hai; maslan, *שְׁלַחָה*.

385. [Ba'ze Mází ke 1 jama' men, (1) jab lahja áge játá hai, aur (2) *khá, khēm, khēn* se áge, Sh,wá i murak-kab (*Kháteph*) hotá hai.]

386.	1 Mází	2 Láin. i muzáf	3 Amr	4 Mustaq.	5 Ism i fi'l
1 Qal	shálakh	sh,lóakh	sh,lakh	yishlakh	shóleakh
2 Niph.	nishlakh	hishshá-lakh	hishshá-lakh	yishshá-lakh	nishlakh
3 Pi'el	shillakh	shallakh	shallakh	y,shallakh	m,shalle-akh
4 Pu'al	shüllakh	shüllakh	(Nest)	y,shüllakh	m,shül-lakh
5 Hiph'il	hishlíakh	hashlíakh	hashlakh	yashlíakh	mashlíakh
6 Hoph.	hōshlakh	hōshlakh	(Nest)	yōshlakh	mōshlakh
7 Hithp.	hishtal-lakh	hishtal-lakh	hishtal-lakh	yishtal-lakh	mishtaller-akh

Qal ká ism i fi'l i majhúl, shálúakh. Qal ká Láin. i mutlaq, sháloakh; Niph. ká, nishloakh; Pi'el ká, shálleakh; Hiph. ká, hashleakh.

Qal ká Mází, shálakh; shálakhbat (2 mw.); aur waisá hí aur gardánon men, -akhat, -akht ke 'iwaz men.

Amr, sh,lakh, shilkhí, wg.

Mustaqbil, nishlakh, tishlakh, náh; aur waisá hí aur gardánon men, -akhnáh.

Hiph'il Mustaqbil, yashlíakh, tashlíkhí, tashlakh' náh.

Lugat.

387. Bhálná, שָׁכַח, shákhakh.

Sunná, שָׁמַע, sháma'.

Mu'áf karná, סָלַח, çalakh (h ke sáth).

Ser honá, שָׁבַע, sábhā'.

* Hiph'il men, ser karná; rází karná.

Qasam kháná, שָׁבַע, shábhā'; * (matlab hai, sāt hadiyon kí).

Qurbán karná, זָבַח, zábhakh.

Nek (yá bad) fi'l; fáida, נָמַל, g,múl, (gar. 1).

Sharárat, שָׁוֶן yá שָׁוֶן, 'áwon yá 'áwôn.

Bímárián, תַּחֲלִימִים, takhlúim, (khaláh, bímár honá).

'Uqáb, נָשֶׁר, nē'shēr, (gardán 6, jama' muzáf, nishrē).

Jawáni, נָעִירִים, n, 'úrím.

Dekhná, { שָׁקַף, sháqaph. †
{ נָבַח, nábbat.

Ah khínchná, אָנַח, 'nāqáh (muzáf, enqath).

Qaidí, אָסִיר, áçir (áçar, bándhná).

Dam nikálná, [marná], גָּוַע, gáwa'.

Khá jáná, בָּלַע, bála'.

Boná, זָרַע, zára'.

Már dálná, זָבַח, tábhakh.

Kaliyáná, פָּרַח, párah.

Torná, קָרַע, qára'.

Kholná, פָּתַח, páthakh.

Patlá, דָּק, daq (mw. דִּקָּה, daqqáh).

* Hiph'al men, apne taín qasam se bándhná; qasam se wa'da karná.

† Hiph'il men.

BAB X.—*Lahjon ká Isti'múl jab Waqfa hote haiñ.*

[Jab shágird *Af'ál i Názuk* ke 'aqída na síkhe, tab munásib hai, ki lahjon ko kuchh ziyáda soche. Ba'd is ke we nishán bhí likhe jáenge. Un ke nám aur shakleñ 85 men mundarj haiñ.]

390. 'Ibrání Pák Nawishton men áyaten aksar do bare hisson men taqsím hotí haiñ. Áyat ke khátama par Qillúq hai, aur do nuqta (:), jo Qoph Páqúq kahlá-te haiñ. Áyat ke bíchobích, jo pahle bare hisse ká khátama hai, Athnaqñ yá Markháñ Máhpakh ká nishán páyá játa hai.

391.

PAIDÁISH 1 : 1.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים	b,reshith' bára' Elohím
אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת	ibtidá men banáyá Khudá ne
הָאָרֶץ :	eth hashshá'mayim w,eth
	ásmán ko aur
	háá'rëts.
	zamín ko.

ZABÚR 2 : 1.

לִמְחָה רָגַחְתָּ גִּיּוֹם	kám'máh rágh,shú' ghoyim'
וְלִאֲמִים יְהוֹדִירִי	káhe ko josh márte qaumen
	úl,ummím yéh,gú-riq
	aur log khyál karto bátíl.

ZABÚR 4 : 5.

רָגַחְתָּ וְאַל-תִּחַטָּא	righzú w,al- tékh'táu
אִמְרֵי בְּלִבְּכֶם עַל-	'ibrat pakro aur na gunáh kar
מִשְׁבַּבְּכֶם וְדַמִּי	imrú bhillbhabhkhem 'al-
סֵלָה :	bolo apne dilon men par
	mishkabhkhem w,dhômím
	apne bistar aur chup rahé.
	sé'láh.
	siláh.

AMSÁL 10 : 1.

מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה	mishlê Sh,lômôh
בֶּן חָכְמָה וְשִׁמְחָה	maslen Sulímán kí.
וְכֵן קָסִל תִּנְתָּ	ben khákhám y,sammakh-ábh
אִמּוֹ :	betá dáná khush kartá báp
	úbhen k,qíl túghath
	aur betá nádán dukh
	immo.
	apní má ká.

392. Chhote hisse kam táqat ke taqsímí lahjon se mutafarriq kie játe haiñ; maslan, Paid. 1 : 1—*Ibtidá men, Khudá ne banáyá.* Lafz i *ibtidá* ke ba'd waqfa hai. Is waqfa ká nishán *Tiphkhá* hai. In nishanon se na sirf waqfa murád haiñ; balki un se ma'lúm hotá hai, ki áyanda lafz us lafz se, jis par nishán hai, wasl rakhtá hai, ki nahín. Yún *b,reshith* áyanda lafz *bára* se alag kiyá gayá hai, aur *bára* par nishán i wasl hai; kyúnci fi'l apne ism *Elohím* se kháss rishta rakhtá hai. Phir, is lafz *Elohím* par nishán i taqsímí hai, jo use lafz i áyanda se alag kartá hai. Ba'zon ká khyál hogá, ki lafz *Khudá* ke ba'd waqfa nádurust hai; lekin haqiqat men jumla isí tarah se taqsím karná lázim hai. 1. *Paidáish ká kár.* 2. *Chizen, jo paidá hún.* Is men *Khudá Kháliq ká kháss zikr* bhí hai. *Ibtidá men, banáyá Khudá ne—ásmán ko, aur zamín ko.* Dústre namúna men, [Zab. 2 : 1] fi'l aur ism isí tarah wasl kie gae haiñ; *rágh,shú ghoyim* nishán i wasl se jore gae haiñ. Lekin dústre hissa men jo wasl hai, fi'l aur maf'úl ke bích, so ek qatár se áshkára hotá hai. Yih qatár alfáz ke darmiyán hai, aur *Maqqeph* kahlátá hai.

Jab aisi tartīb ho, to pahle lafz, *yēh, gū* par koī lahja nahīn partā hai. Us chhotī sīdhī lakīr se, jo *Ġēghol* kī baīn taraf hai, ma'lūm hotā hai, ki ṡ alag juz hai. Us lakīr kā nām *Mēthēgh* hai.

393. Lahjon ke maqām ṡhahrāne men auwal kām yih hai, ki Ġillūq ko āyat yā jumla kī intihā par lagāwen, jaisā kī Rūmī hurūf men *period* (.) hotā hai. Yih sab se qawī waqfa hai. Ba'd us ke Athnākḥ kī maqām ṡhahrānā hai, aur phir chhoṡe chhoṡe nishān i taqsimī lagānā. Tamām āyat goyā ek mamlukat hai, jis par Ġillūq hukūmat kartā hai; aur tau bhī us kī ḡhāss saltanat sirf Athnākḥ tak pahunchtī hai. Athnākḥ kī saltanat āyat ke shurū tak pahunchtī hai. Jyūn jyūn koī chhotā nishān i taqsimī Ġillūq yā Athnākḥ ke nazdik hotā, tyūn tyūn us kī taqsimī tāqat kam hotī hai. Lahja ittīfāq se maqām men nahīn parte, balki un kī ṡhīk tartīb hotī hai. Ġillūq ke pās *Tiphkḥā* ātā hai, aur tab *Zāqeph*. ATHNĀKH ke pās *Tiphkḥā* hai, phir *T, bhīr*, phir *Zāqeph*, phir *Ġēgholtā*. *Ġēgholtā* letā hai *Zarqā R, bhīa'* ko; aur *Zāqeph* letā hai *Pashṡā, R, bhīa'* ko, wg.

394. Nishān i Waslī kā qāida bhī hai, jis se un ke ḡhāss ḡhāss Hākīm hai :—

Múnakh in kī <i>khid-</i> mat kartā hai—	{	Athnākḥ	{	Ġillūq
		Ġēgholtā		<i>Tiphkḥā</i>
		Zāqaph qāton		Pashṡā
		R, bhīa'		Zarqā
		Zarqā		<i>T, bhīr</i>
		Markhā in kī <i>khid-</i> mat kartā hai—		

Dargā ḡhādīm T, bhīr kā hai; aur *Qadh mā ḡhādīm*
Ġērēsh kā.

ASTAR 6 : 1—4.

1	Ballay, lāh hahū' nādh, dhāh
	Rāt men usī jāti rahī
2	Wayyimmātse ^a khāthūbh'
	Aur milā likhā
3	Wayyōmēr hammē'lēkh mah-
	Aur bolā bādshāh kyā
	na ^a sāh y, qār ūgh, dhūlāh
	kiyā gayā mansāb' aur silā
	l, Mōrd, khai 'al-zēh
	Mardakī ko is liyo?
	wayyom, rū na ^a rē hammē'lēkh
	aur wo bolo jawān bādshāh ke
	mashār' thāw lo ^a -na ^a sāh
	us ke naukār na kī gai
	'immo dābhār'.
	us ko bāt.

4 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי
 בְּחַצֵּר וְהָמוֹן בָּא
 לְחַצֵּר בֵּית-הַמֶּלֶךְ
 הַחֲצִיצֶה לְאָמֶר לְמֶלֶךְ
 לְתוֹלוֹת אֶת-מַרְדֳּכָי עַל-
 הָעֵץ אֲשֶׁר-הָקִין לוֹ :

Wawayômēr hammē'lēkh mī
 Aur bolā bādshāh kaun
 bhēkhātser w, Hāmān bā
 sahn men? aur Hāmān āyā thā
 lakh^atsar bēth-hammē'lēkh
 sahn ko ghar ke bādshāh ke
 hakhītsonāh lemōr lammē'lēkh
 bāhar kahne ko bādshāh se
 lithloth ēth-Mōrd,khai 'al-
 phānsī dene Mardakī ko per
 bū'ets "shēr- hekhīn lo.
 par jo us ne taiyār kī us ke liye.

395. 1. Ayat 2, *Wāw* ke ūpar, jo *אֶת-מַרְדֳּכָי* men hai, ek tārā hai. Agar shāgird 'Ibrānī Baibal men dekhe, to safha ke nīche dekhegā, ki 'Ibrānī hurūf *נ"א* hai; aur is se murād hai, ki dūsri naql men Akhasūerus kā pichhlā juz bagair *Wāw* ke likhā gayā. *אֶת-מַרְדֳּכָי* se murād hai *dūsri naql*; aur ye do hurūf *נ"א* ke do pahle hurūf hai.

2. Ayat 3 aur 4 men *מִי* par do lahja hai; lekin haqīqat men faqat ek hī hai. Pashtā pīchhe wāqī' hotā hai, aur is sabab se ākhiri ke ūpar likhā hai. Lekin jab ki juz i ākhiri par nahīn, balki juz i qabl i ākhiri par lahja hotā hai, to yih nishān duhrāyā jātā hai, tāki lahjawāle juz ko zāhir kare.

3. Ayat 3 men lafz *וַיֹּאמֶר* par, aur āyat 4 men *הַחֲצִיצֶה* par do mutafarriq lahja hai. Aise hāl men pichhlā nishān lahjawāle juz ko āshkāra kartā hai. Dūsra sirf khush-āwāz kī khātir se hai.

4. Aise juzon men, jaisā āyat 4 ke *שָׁנָה* hai.

lahja aisā likhā hai, ki goyā Sh,wā se purā juz hūā. Sh,wā i murakkab ke sāth bhī waisā hī hotā hai.

Rūt 3 : 5.

וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ כֹּל
 אֲשֶׁר-תֹּאמְרִי
 אֲעֲשֶׂה :

watomēr elē'āh kōl
 aur us ne kahā us se sab
 "shēr-tom,rī elai
 jo tū kahēgā mujh se
 ē'sēh.
 karūngī.

396. Is āyat ke pānchwen lafz ke ba'd do hurūf i 'illat bagair hurūf i sahīh hai, aur un ke ūpar ek gol nishān hai. Safhe ke hāshiye men un ke hurūf *אלי* likhe hai. In hurūf se, ibārat ke hurūf i 'illat ke sāth lafz *אלי* bantā hai, *mujh se*. Is ko q,rī (*parhā*) kahte hai, par k,thībh (*likhā*) nahīn. Naql karnewāle ne in tin harfon ko gaflat se na likhā thā; aur agarchi Yabūdī riwāyat ke mutābiq we zarūr hai, tau bhī mualifon ne unhen dākhil karnā gustākhi samajhke is tarkīb se āshkāra kiya, ki kis tarah *parhnā* chāhiye. Is namūna se *ma'lūm* hotā hai, ki alfāz q,rī o k,thībh se, jo jā ba jā milte hai, kyā murād hai : k,thībh kā matlab hai *likhā*, aur lafz se, jo 'ibārat men hai, wāsta rakhtā hai; aur q,rī se *parhā* murād hai, aur hāshiye ke lafz se nisbat rakhtā hai. Yabūdī mu'allim q,rī ke alfāz durust samajhte hai; lekin likhī hūi 'ibārat badalnā gustākhi jānte. Ayat 12 men ek lafz likhā hai, jo *parhā* nahīn jātā.

וַיֹּאמֶר כִּי אֶמְנָם כִּי
 אֵם גֹּאֵל אֲנִי

w,'attāh kī ōmnām kī
 aur ab kī sach [hai] kī
 goel ānokhī
 hāmī main [hūn]

397. Yabán pánehwín bát, אם כא ká koí harf i 'illat nahín hai. Muallifon ká háshiya yih hai, כתב ולא קרי, k,thíbh w,lo^a q,rí, *likhú, par na parhá*. Yabán ye do harf 'ibárat men mundarj hai; aur agarchi Yabúdí log unhen haqíqí 'ibárat ká hissa nahín thahráte, tau bhí rahne dete. In do áyaton se ma'lúm hotá hai, ki we log kaisí barí khabardárí se naql karte the. Lafz נא ke úpar nishán bhí hai, aur safha ke niehe háshiya hai, jis men likhá hai, ki dúsrí naqlon men Gímél ká Dághesh nahín hai.

Q,rí o k,thíbh Kasdí zabán ke ism i fi'l i majhúl hai.

BAB XI. § 1.—Af'al i 'Ayin 'Ayin ('a).

Namúna קבר, sábhahb, *pher jánú*. Gardán Tatimma E.

Gardán i Mukhtasar.

398.	1 Mázi	2 Láin. i muzáf.	3 Amr	4 Must.	5 Ism i fi'l
1 Qal	qabh	qôbh	qôbh	yáqôbh	qobhebh
2 Niph.	náqabh	hiçqabh	hiçqabh	yíçqabh	náçábh
3 Po'el*	qobhebh	qobhebh	qobhebh	y,qobhebh	m,qobhebh
4 Po'al	qobLabh	qobhahb	(Nest)	y,qobhahb	m,qobhábh
5 Hiph.	heqebh	háqebh	háqebh	yáqebh	meqebh
6 Hoph.	húqabh	húqabh	(Nest)	yúqabh	múçábh
				(yuçqabh)	

* Yih gardán aur us ká majhúl, Pi'el aur Pu'al ko 'iwaz men Po'el aur Po'al kahláti hai, is liye ki o—e, o—a un ke hurúf i 'illat hai i—e, u—a ko badle men.

Qal ká ism i fi'l i majhúl, çábhúbh.

'Amí shaklen.—(Aur gardánon men bedastúrí nahín hai.)

399.	1 Mázi	3 Amr	4 Mustaqbil	
1 Qal	qabh	qôbh	yáqôbh	yíçqôbh
	qab,báh	qôb,bí	táqôb,bí	tiçç,bhí
	qabbo'thá	qubbé'náh	t,qubbé'náh	tiççôbh,náh
2 Niph.	náqabh	hiçqabh	yíçqabh	
	náqab,báh	hiçqabhí	tiçça'bhí	
	n,qabbothá	hiçqabbhé'náh	tiççabbhé'náh	
5 Hiph.	heqebh	háqebh	yáqebh	yuçqebh
	heqeb,báh	háqeb,bí	táqebbí	
	h ^a qibbothá	h ^a qibbé'náh	t,qibbé'náh	
6 Hoph.	húqabh		yúqabh	yuçqabh
	húqab,báh	(Nest)	túqab,bí	
	húqabbothá		túqabbé'náh	

Mustaqbil sáth Wáw i taqlib ke (Qal), woyyáqôbh; (Hiph.) woyyáqébh.

400. a) In af'al kí kháss bát dastúr ke khiláf yih hai, ki pichhle harf i gardán se áge masdar ke do hurúf, jo eksán hai, ek hí ho játe hai, aur dághesh i qawí us men hotá hai; aur yih tab bhí hotá hai, jab dastúr ke mutábíq purá harf i 'illat un ke bích hotá; maslan, קבר ke 'iwaz men קבב likhá játa hai.

b) Jab koí pichhlá harf i gardán nahín hai, tab pichhlá harf i sahíh gáib ho játá hai; maslan, סב (kyúнки סב muhál hai.)

c) Jin shaklon men hurúf i 'illat i betabdíl, yá dāghesh i qawí hai, so kotáh nahín kí játí hai; maslan, סב, סוב, סוב.

401. Masdar, jo is tarah se ek juzí ho játá hai, har kahín wuhí harf i 'illat letá hai, jo us kí púrí shakl men us ke dúsre juz ká hotá; aur haqíqat men 'ámí af'al kí shakl isí harf i 'illat se bantí hai; maslan, סב wáste סב ke; Láin. סב wáste סב ke; Hiph. סב wáste סב ke.

402. Jab tatimma i gardán harf i sahíh (נ, ת) se shurú' hotá hai, tab us se áge harf i 'illat mundarj hotá hai, táki pichhle masdarí harf ká dāghesh sunai dewe. Yih harf i 'illat Mázi men í hai, aur Amr aur Mustaqbil men י; maslan, סב, Mustaqbil סב (çabbo'thá, t, çabbé'náh).

403. Qal ke Mustaqbil ke, Niph'al ke Mázi ke, aur Hiph'il o Hoph'al ke pesh-gardáni hurúf, jo basabab fi'l ke kotáh hone ke, khális juz men hote hain, (סב wáste סב ke), so 'ámí shakl ke harf i 'illat i kotáh ke 'iwaz usí zát ká daráz harf i 'illat lete hain. Is tarah se יסב wáste יסב = יסב; Mustaqbil bích א, יסב wáste יסב ke; Hiph. יסב wáste יסב ke, aur Láin. יסב wáste יסב ke; Hoph. יסב wáste יסב ke.

ke. Yih daráz harf i 'illat (ו Hoph'al men chhoṛke) mutabaddal ho saktá hai.*

404. Aur ek taur hai, jis par yih shaklon bantí hain, (Kasdí ká 'ámí taur). Us men pahlá juz tezí se kahí játá hai; aur is sabab se pahlá masdarí harf dāghesh se duhráyá játá hai; maslan, Qal ká Mustaqbil יסב wáste יסב ke; Hiph. ká Mustaqbil יסב wáste יסב ke; Hoph. יסב wáste יסב ke. Jab ye shaklon tatimma se barháí játín, to we aksar pichhle masdarí harf men dāghesh ko nahín letí hain; maslan, יסב, we qne táin jhukáte hain (az יסב): kyúнки pahle harf ke duhrá hone se káfi ajr hotá hai. Is sabab se hurúf i 'illat í aur י bhí gáib ho játe hain; maslan, יסב (az יסב). Púrí gardán men yih shakl dúsri ke pás Qal ke Mustaqbil men dikháí detí hai.

405. a) Is men lahja kí yih khássiyať hai, kí wuh áge jáke un gardáni juzon par, jo harf i 'illat se shurú' hote hain (úh, ú, í), nahín partá hai; lekin un juzon se peshtar, masdarí juz par rah játá hai; maslan, סב.

b) Aur gardáni tatimmon se peshtar lahja mundarj kie húo juzon (o aur é') par thahartá hai; (magar יסב, יסב hamesha lahjawále juz hain); aur is sabab se laif ke hurúf i 'illat kotáh ho játe hain; maslan, יסב, יסב, יסב, lekin יסב.

* Yih kotáh shaklon aksar 'ámí af'al kí qadímí shaklon ke muwáfiq hain, jo ab 'Arabí aur dúsri zubánon men maujúd hain.

406. P'el, Pu'al aur Hithpa'el ke badle men is qism ke kai af'al men wuh kamyáb gardán multí hai, jo apne hurúf i 'illat se (o—e) *Po'el* kahlátí hai, us ke majhlú (Po'al) aur ma'kús (*Hithpo'el*) ke sáth; maslan, *עָלָה*, *kisí se badsulákí karná*, *עָלָה הַתְּעִילָה* (az *עָלָה*). Matlab aise hí hain, jaise P'el, aur Po'al aur Hithpa'el ke. Thoré alfáz men gardán i *Pilpel* (us ka náim us kí shakl aur hurúf i 'illat se hai); *לָפַל*, *lofáná*; *הַתְּלַל*, *apne táin lofáná* (az *לָפַל*); majhlú, *לָפַל*, *lofáná* (*az* *לָפַל*). Ye gardánon P'el kí máinul chaltí hain.

Ba'zí báten, jo píchhe phir dekhí jáwen.

407. a) *Qal kí bábat.*] Ba'zí aur khássiyyaten ye hain:—

1) *Mázi* men *Kholēm*.

2) *Láintihá*, *Amr* aur *Mustaqbil* men *Pathakh*.

Kholēm, jo *Láintihá*, *Amr* aur *Mustaqbil* men hai, harf i 'illat i mutabaddal hoke *nákámil* bilhá jútá hai, (magar kabhí kabhí pichhlí ta-níon men) aur kotáh ho jáke *Qímets Khátaph* yá *Qibbuts* banta hai, jab us par lahja na ho; maslan, *Láintihá*, *הָיָה*, *shádmáni karná* (*Aiyúb*), zamíri tatimma ke sáth *הָיָה*, *us ke neo dálne men* [*jab us ne neo dální*]; *Amr*, *הָיָה*, *mujh par tars kar*; *Mustaqbil*, *Wáw* i taqlíb ke sáth *הָיָה*, zamíri tatimma ke sáth *הָיָה*, *wuh unhen baráta kartá hai*.

b) *Niph'al.*] *Us 'ámí shakl ke siwá*, jo dúse juz men *Pathakh* ko rakhtí hai, aur ek shakl *Tsere* ke sáth hai, aur tísrí *Kholēm* ke sáth (*קָטַל*, *יָרָא* aur *יָבֵל* kí máinul); aur ye shaklen tamám gardán men qáim rahí hain; maslan, (1) *Mázi*, *נָקַל* (*נָקַל* bhí), *wuh halkí bát hai*; *Láintihá*, *הָמַס*, *pighal jáná*; *Ism* i *fi'l*, *הָמַס*, *pighlá*. (2) *נָגַל*, *we sáth sáth luyhkár gae hain*; *Láintihá* i mutlaq, *הָבֵן*, *lúfá jáná*; *Amr*, *הָרָבִי*, *apne táin ufháo*; *Mustaqbil*, *הָרָבִי*.

c) *Hiph'il* o *Hoph'al.*] (1) Ba'z anqát *Tsere* ke badle men ákhiri juz *Pathakh* ko rakhtá hai, kháss karke hurúf i halqí ke sáth; maslan, *הָמַר*; *Láintihá*, *הָמַר*, *sáf karná*; (2) aur jab harf i halqí na ho; maslan, *הָמַר*; *jama'*, *הָמַר*; *Ism* i *fi'l*, *הָמַר*, *sáya detá húa*.

Mustaqbil, píchhe haṭáo húa lahja ke sáth, yih shakl letá hai— *הָמַר*, *wuh panáh detá hai*; *הָמַר*, *aur wuh lof gúyá*.

408. *Ek*, 'ámí bát yih hai, kí af'al i 'Ayin 'Ayin aur af'al i 'Ayin Wáw ápas men ek kháss rishta rakhte hain. Yih un kí gardánon kí muwáfíqat se záhir hai. Shakl men *fi'l* i *עָ* dúse se aksar kotáh hai (*יָסַב* aur *יָקַם*, *הָסַב* aur *הָקַם* muqábala karo). Kabhí kabhí *Hoph'al* aur kamyáft gardánon men in donon af'al ke *Qal* aur *Hiph'il* ke *Mustaqbil* ma'a Wáw i taqlíb kí shaklen pái játí hain. Is nisbat ke sabab se ye do

a'ál ek dúse se shaklon kabhí kabhí lete haiñ ; maslan,
 یرن wáste یرن ke, *wuh k̄hushí kartá hai*.

409. Kotáñ shaklon ke sáth, k̄háss karke ba'z gar-
 dānon aur zamānon men, aur shaklon miltí haiñ, j^o
 'ámí a'ál ke 'aim muwáfiq haiñ ; maslan, *Qal kú Músh-*
lúná, jama', یرن, یرن *Láintihá, كعب* aur
Mustaqbil, یرن, wuh jazl-wálá hai, aur dúsrí jagah
 men یرن. Hiph. یرن, *Mustaqbil یرن, wuh k̄hushí*
karegá (yih shakl kabhí kotáñ nahín kí játí hai) ; *Ism*
f'l, كسب, kairán. Kabhí kabhí púrí shakl lahja ke
 wáste ma'lúm hotí hai.

410. Agarehi in báton men gardānī tatinma lahja
 ko áge nahín le játe, tau bhí lahja un par partá hai.
 jab zamírí hurúf bhí píchiho hote haiñ ; maslan, یرن,
 یرن. *Mustaqbil* men dughesh se peshtar *Kholēn*
badalke Qibbuts bantá hai, aur já ba já *Qamets K̄hā-*
túñ ; *Tere, Hiph.* men, *K̄hírēy* ho játá hai, (muwáfiq
 یرن ke) ; gardān ke pesh-hurúf, is hálát
 men, *Sh,wá* ko qabúl karto púre harf i 'illat kí jagah
 men ; maslan, یرن, یرن ; Hiph. یرن.

Lugat.

411. *La'nat karná, یرن, árar*.

Lút lená, یرن, bázaz.

Lurakná, یرن, gálal. *

* یرن bhí, *Qal* men námust'amal ; *Po'el* men, *ranj dilláná*,
 ke sáth.

Panáñ dená, یرن, gánan.

Kamzor honá, یرن, dálal.

Chup rahná, یرن, dāmam.

Sáf honá, یرن, zakhakh.

Gháyal honá, * یرن, k̄hálal.

Garm honá, یرن, k̄hāmam.

Mihrbán honá, یرن, k̄hānan.

Tútá honá, یرن, k̄háthath.

Márná, shikast karná, یرن, káthath.

Tamám karná, yá honá, یرن, támam. †

Chátná ; chabhar píná, یرن, láqaq.

Nápná, یرن, mádhadh.

Pighalná, gash men payná, یرن, máçaç. ‡

Karwáhañ, [gam] men honá, یرن, mārār.

Tatolná, یرن, máshash.

Bhāgná, یرن, nádhadh.

Phirná ; pher jáná ; gherná, یرن, çábhahb.

Iltimás, یرن, takl^anún (jama' im yá oth) ; k̄hā-

nan, *mihrbán honá*.

Chhedná, یرن, dáqar.

Iklaútá, یرن, yákhídh.

Dhāmpná ; chhipáná ; panáñ dená, یرن, çákhakh.

* Hiph. men *shurú' karná*. Sháyad aslí matlab hai *kholná*.

† Hiph. men *k̄hatam karná*.

‡ Káí shaklon men yih, aur nádhadh, aur káí dúse a'ál i
 'ámí dastúr ke mutábíq gardāne játe haiñ.

Pushta bándhná; ráh banáná, כָּלָל, qálal.

Bándhná [zakhm ko], צָרָר, tsárar.

Halká honá; kam kiyá jáná, קָלָל, qálal.

Lalkárná [khushí se], רָנָן, ránan.

Bhatakná, שָׁגָה, shághagh.

Le jáná; lútá, שָׁלַל, shálal.

Wírán karná, yá honá, שָׁמַם, shámam.

Wírání, דָּרַב, khorēbh.

Abad-ul-ábád, לְנֶצַח, lánē'tsakh (nētsakh, ism = zor, abadiyāt).

Halák karná, נָתַשׁ, náthash.

Darwáza, דֶּלֶת, dē'lēth.

Qabza, צִיר, tsír.

Palang, { מִטָּה, mittáh.*
מִשְׁכָּב, miskábh.

Mátam karná, קָפַד, qáphadh.

Mátam, מִקְפֵּד, micpedh.

Pahlauhá, בָּכוֹר, b,khor (bákhar, aglú honá).

Kuttá, כָּלַב, kē'lēbh.

מִעַן (wástē מִעַנָה ke, iráda), sūf לְ ko sáth hotá hai (מִעַנָה, iráde yá sabab se); zamír ke sáth, לְמִעַנִי, men khátir se, wg.

* Nátáh, phailáná, shákhabb, letná.

412.

Ist'imál 39.

1 הָאֵלִיב * | תִּמְנֵי הַרְבִּיבֹת לְנֶצַח וְעָרִים נְהַשְׁתָּ אֶבֶד וְכָרַם א)
הַמָּה: 2 הַדֶּלֶת תִּקְוֶה²¹ עַל-צִירָה וְעָלָל עַל-מִשְׁחָו:
3 אֶמְרֵי בְּרִבְבְּכֶם עַל-מִשְׁבְּבֶכֶם וְכִפִּי כִלָּה: 4 דּוֹמְמִי
נִפְשִׁי בְּמַל עֵלֵי אֶמֶן: 5 קָלִי הַבָּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:
6 עֵינִי עֲלִיָּה לְנִפְשִׁי מִכָּל בְּנוֹת עִירִי: 7 בְּנִי יִעֲקֹב
יְבוֹנוֹ הָעִיר: 8 וְשִׁפְכִתִּי עַל-בֵּית דָּוִד וְעַל יוֹשֵׁב וְרוֹשְׁלָם
רֵים חֹן וְתַנְנוּנִים וְהַבִּיטוּ אֵלַי אֵת אֲשֶׁר-דָּגְרוּ וְכָפְרוּ
עָלַי בְּמִסְכַּד עַל-הַחֲדָד וְהִמָּר עָלַי בְּהִמָּר עַל-הַבְּכוֹר:
9 וְכִישׁ יֶלֶד אֶת-נִמְרֹד הוּא הִחַל קְהִלֹתָּ בְּכֹר בְּאֶרֶץ:
10 גִּבּוֹתַי אֶל-הָעִיר הוּאֹת לְמַעַנִי וְלִמְעַן דָּוִד עַבְדִּי:
11 בְּכִיּוֹם אֲשֶׁר * לָקְחוּ הַכְּלָבִים אֶת-דָּם נְבוֹת יֶלֶד
הַכְּלָבִים אֶת-דָּמָה גַּם-אֶתָּה:

b) 1. Dushmanon ne shahr ko lút liyá. 2. Shahr lútá jáegá. 3. Bare shahr lúte gae. 4. Tú is shahr ko na lúte. 5. We, jo us ke galla ko katarte hai. 6. Main bahut kamzor hún. 7. Merí ánkhen názuk hai. 8. Ham bahut kamzor hai. 9. Hamáre bháí-on ne hamáre dilon ko be-táqat kar diyá hai. 10. We

* Is mushkil áyat ká yih wájib bayán hai:—(1) *Dushman* fá'il hai; lekin yih lafz kíśi kháss fi'l se nisbat uahín rakhtá hai; sūf 'ibárat ká mazmún pesh látá hai. (2) *Náthashtá* men musannif Yahowáh se mukhátib hai. (3) *Hemmá* fá'il hai, aur us ká fi'l *abh, dhú* muqaddar hai.

† *Láintihá i muzáf* háyáh ká, honá, sáth לְ ke.

mujh se bhágte haiñ. 11. Kyá darwáza apne qabzon par nahín ghúmtá hai ?

BAB XI. § 2.—*Af'ál i Pe Nún.*

413. Is qism ke af'ál kí ba'í khashsiyat yih hai, kí jab Nún juz ká ákhirí harf hone cháh'tá, tab wuh us harf i sahíl men, jo us ke ba'd wáqi' hai, milke garq hotá hai. Ba'z maqámon men Nún i ibtida'í bhí gir játá hai.

414. I. Nún ká yih miláo hotá hai (a) *Qal ke Mustaqbil* men. Doim harf i 'illat aksar o hai, aur já ba já a; aur e sirf yitten (=yinten) men, az náthan. (b) *Niph. ke Mázi* men; (c) tamám *Hioph'il* men, aur *Hoph'al* men bhí, jis men har waqt *Qibbuts* hai.

II. a) *Amr* aur *Láintihá i muzáf* men Nún aksar gir játá hai; maslan, *wa' wáste wa'* ke.

b) Tau bhí *Láintihá* par aksar tatimma i nunnas éth partá hai, aur lahja juz i qabl i ákhir par; aur harf i halqí ke ba'd ath; maslan, *wa'sheth*, *ga'ath*, az nága', *cháná*.

c) *Amr* men aksar a, aur kabhi kabhi e hai, (ten, do, az náthan). Já ba já us kí shakl daita hoke h letá hai; maslan, t, náh, *somp do* (ṭṭṭ).

415. In af'ál ká nishán, un sab shaklon men, gardán ká harf peshtar letí haiñ, dághesh hai, jo masdar ke dúsre harf men partá hai; lekin af'ál i *Pe* aur *'Ayin* *'Ayin* kí ba'zí shaklon waisí hí haiñ.

416. Jab dúsra harf i masdarí halqí hai, tab jo shaklon I. aur II. men mazkúr haiñ, so aksar Nún ko rakhtí haiñ (yinkhal, wuh rakhegá). Aur hálon men us ká rahná bahut kam nazar átá hai,—*Niph'al* men hargiz nahín, aur *Hioph'il* aur *Hoph'al* men bahut kam.

417. Is ko mutábíq *Lámēdh* bhí *lená*, men garq hotá hai. *Mustaqbil*, yiqqakh; *Amr*, qakh (kabhi kabhi l, qakh); *Láintihá i muzáf*, qa'khath; *Hioph'al* ká *Mustaqbil*, yuqqakh. Lekin *Niph'al* har waqt nilqakh hai.

418. Náthan (ṭṭṭ), *dená*, kí khashsiyat yih hai, kí ákhirí Nún bhí garq hotá hai. Yún náthattí, teth, náthanti, té'nēth (*Láin. i muz.*) ke. *Mustaqbil* ke haqq men úpar I. ko dekho.

Namúna *wa', nághash, nazdík áná*.

Gardán i Mukhtasar.

419. [Dastúr kí shaklon itálikí hurúf men haiñ.]

	Mázi.	Láin. muz.	Amr.	Mustaqbil.	Isma'íl.
1 Qal	nághash	gē'shēth	gash	yiggash	nághesh
2 Niph.	niggash	hinnághesh	hinnághesh	yinnághesh	niggásh
3 Hioph.	higgish	haggish	haggesh	yaggish	maggish
4 Hoph.	huggash	huggash	(nest)	yuggash	muggásh

Qal ká ism i fi'l i majhúl, nághúsh.

Láin. i Mut., 1) nághosh, 2) hinnághôsh, 3) haggesh.
Qal ká Amr, ghash g,shí gashnáh
Niph. ká Amr, hinnághesh hinnágh,shí hinnágheshnáh
Hiph. ká Amr, haggesh haggíshí haggesh'náh

Aur zamán dastúr ke mutábiq gardáne játe hai.
 Dekho tatimma E.

Af'ál kí *Hákimí* aur *Nasíhatí* shaklon kí bábat.

420. *Hákimí.*] Yih to Mustaqbil kí ek shakl hai.
 jo sirf sígaháe mutakallim o gáib hotí hai. Af'ál i
Lámêdh He men yih shakl *Mustaqbil i Hórah* kahlátu
 hai. In af'ál men kotáhi ה i ákhirí ke kat jáne se
 hotí hai; aur in af'ál se yihí nám aur af'ál ko milta
 hai. Hákimí shakl aksar hijja ke wasíla se ma'lúm
 nahín hotí hai; aur jab ki hijja se tafríq záhir ho, tab
 us kí khabar dí jáegí. *Amr* bhí isí tarah se kotáh kiya
 játá hai.

421. *Nasíhatí.*] Mustaqbil ká síga i mukhátib aur
Amr ke sab síga kabhí kabhí píchhe He^a (áh) ko leté
 hai. Jahán kí pichhle gardáni harf á aur í lahja leté
 wahán yih juz bhí letá hai; aur yún masdar ká pichhle
 lá harf i 'illat kotáh ho játá hai. Is tarah se éshma
 ke 'iwaz éshma,ráh (אֶשְׁמָרָה) must'amal hotá hai. Jaisé
 kí áh ism i ma'úl kí ákhir men *taraf* ká matlab rakhtá
 hai, waisá af'ál men us se *taraf* yá *kushish* yá *ma'at*
kí koshish murád hai.

Lugat.

422. *Khabardári karná*, mahfúz rakhná, נָצַר, nátsar.

Rihái dená, נָצַל, nátsal.*

Nazdík úná, נָגַשׁ, nághash.

Dánt se kútná, נָשַׁךְ, náshakh.

Bayán karná,† נָגַד, nághadh, = sáf honú?]

Tákná, נָבַט, nábbat.‡

Chlánná, נָנַע, nágha' (muz. נָ ke sáth, wg.

Chhor dená, נָמַשׁ, nádash.

Dená, נָתַן, náthan.

Murjháná, נָבַל, nábbal.

Chámná, נָשַׁק, náshaq.

Ye do = un donog, נָתַחֵם, sh,nêhêm (gintí ká lafz

muz. aur zamír ke sáth).

Dahná háth, נָמַן, yámín.

Báyán háth, נָשַׁמַל, s,mol.

Píchhe se ho lená, נָשַׁג, násaql (Hiph. men).

Lená, נָלַקַח, láqakh.

Ulat dená, נָלַף, çalaph (Pi'el men).

Phánná, נָפַר, táraph.

Sher i babar, נָאָרִי aur נָאָרִי, ^ari aur aryeh.

Kuchalná, נָפַק, páraq.

* Hiph'il men. Qal ká matlab utárná; aur tab rihái dená.

† Hiph'il men = sáf karçáná (higgídh).

‡ Hiph'il men. Ek dafa' Pi'el men.

Sámp, נָחַשׁ, nákhásh (gar. 4).

Erí; *sirá*, עֶקֶב, 'aqebh (gar. 5; *lekin pahle barí* i masdarí ke níche, muz. jama' men, *Páthakh*, ke 'iwaz Tsere hai).

Kámpná, רָעַד, ra'adh.

Dhúún dená, עָשָׂן, 'ashan.

Mausim, עֵת, 'eth ('it-to, wg.)

Pattí, עָלָה, 'áléh (gar. 9).

Taqsim karná; *gít gáná*, וָמַר, zamar.

423. *Isti'mál* 40.

a) 1. צִדְקָה תֵּעָר תִּכְסֶּה וְרִשְׁעָה תִּסְלַף חֲפָצָה: 2. בְּיָמֶיךָ כִּי אֶהְיֶה נֶפֶשׁ פָּרָק וְאֵין מִצִּיל: 3. וְנִשְׁכַּח אֱלֹהֵי אִשׁוּךְ עַל־בֵּית יוֹסֵף וְיִדְבְּרוּ אֱלֹהֵי פֶתַח חֲבִית: 4. וְיִדְּוּ * נָחַשׁ עַל־יָרֵךְ שָׂפִיפוּ עַל־אָרֶץ הַנֶּשֶׁף עֲקֹבֵי הַיָּם וְיִפֹּל רֶכֶּב אֲחֹר: 5. וְיִקַּח יוֹסֵף אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־אֶפְרַיִם בְּיָמֵינוּ מִשְׁכָּאֵל יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מִנְשָׁה בְּשִׁמְאֵל מִיָּמִין יִשְׂרָאֵל וְנִשְׁכַּח אֱלֹהֵינוּ: 6. לִפְנֵי לֹא־הִתְנַחֵף לִי כִי אֲשַׁתָּה דָוָא: 7. הַיָּמִים מִסְפָּרִים כְּבוֹד־אֵל * וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מִגִּדְּוָה: 8. וְזָמְרוּ לִיהוָה יֹשֵׁב צִיּוֹן הַגִּדְּוָה בְּעַמִּים עֲלִילֹתָיו: 9. הַבֹּשֶׁת אֱלֹהֵי וְנִהְיָו וּפְתִיחֵם אֱלֹהֵיכֶם: 10. הַכְּבִישׁ יִרְדּוּ וְתִרְעַד יַעַבְדֵּם הַדְּבָרִים וְנִשְׁכַּח: 11. צִדְקַת תָּמִים תִּשְׁכַּח וְיִבְרַשְׁעוּ וְיִפֹּל רֶשַׁע: 12. שָׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אֲבִיהֶם

* *Hogá*. † háshiya 228. ‡ m, capper, 5, 3.

§ *Ism i fi'l*, jis se *Yahowáh* ká bayán hotá hai.

וְאֶל־תִּפְשׁ הַזֶּה אֶמְדָּ: 13. כִּי לֹא־יִשָּׁשׁ יְהוָה עַמּוֹ וְנִחְלָתוֹ לֹא יִעָזֹב: 14. וְהָיָה בְּעֵינֵי שְׂתוּלֵי עַל־פְּלִיגִימִים אֲשֶׁר בְּרִיּוֹ יִמָּן בְּעֵתוֹ וְעֲלָהוּ לֹא־יָבוּל: 15. אֲרִיר אֶתְּהָ מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר בָּצַתָּה אֶת־פִּיהָ לִקְחַת אֶת־דָּמִי אֲחִיהָ מִדָּד: 16. וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲבִיו גְּשָׁה־נָּא * וּשְׁקֹד־לִי * בְּנֵי וּנְשָׁא וְיִשְׁקֹדוּ: 17. † יִרְדּוּ אוֹיֵב נֶפֶשׁ וְיִשָּׁג וְיִרְכַּס לְאָרֶץ חַיִּי וְכְבוֹדִי לְעַד יִשָּׁבֵן סֵלָה: 18. וְאֶל־יִבְטַח אֶתְכֶם הַיָּסְקָהוּ אֶל־יְהוָה: 19. ‡ עֲזֵי אֱלֹהֵי אֲמִירָה בְּי־אֱלֹהִים מִשְׁנֵבִי אֱלֹהֵי חֶסֶד:

b) 1. Samundar kí taraf dekh; aur us ne dekhá. 2. Bádsháh Baní Isráel ke sámhne máre gae. 3. We hamári hurmat ko dhúl men páemál karenge. 4. Apní ummat ko rihái de. 5. Jo tú ne suná hai, mujhe sab kuchh batlá. 6. Un kí pattíán na murjháengí. 7. Tum apne logon ko na chhoriyo. 8. Main ne yih bág apne bhái ko diyá hai. 9. Kis ne tujhe jatáyá, ki tú nangá hai? 10. Us kí pattí na murjháwegí.

'Ibrání men ye shaklen likho.

Wáhid.

Jama'.

1. Main lúngá.	1. Ham bosa lenge.
2. {Tú apní má ko chúmegá	2. {Tum leoge.
Tú (mw.) nazdik á.	{Tum píchhá-karogí.
3. {Wuh legá.	3. {We páemál karenge.
{Wuh degí.	{We lengí.

* *Ah* ke sáth (421.)

† Baibal men יִרְדּוּ.

‡ *Ai meri táqat.*

(AMR.)

Wáhid.

Jama'.

Tú le.

Nazdík áo.

Nazdík á (mw).

Leo (mw.)

BAB XI. § 3.—*Af'ál i Pe Alēph. Af'ál i Názuk.*

Namúna. אָכַח, ákhal, kháná : Dekho Tatimma E.

Gardán i Mukhtasar.

424.	1 Mázi.	2 Láin. i muzáf.	3 Amr.	4 Must.	5 Ism i f'il.
1 Qal	ákhal	ekhol	ekhol	yokhel	okhel
2 Niph.	ne ^e khal	heákkel	heákkel	yeákkel	ne ^e khál
3 Hiph.	he ^e khíl	ha ^e khíl	ha ^e khel	ya ^e khíl	ma ^e khíl
4 Hoph.	hō ^o khal	hū ^o khal	(nest)	yō ^o khal	mō ^o khál

Af'ál i Pe Halqí
ke mabūd.

Ism i f'il i majhúl, ákhúl.

Láintihá i Mutlaq 1) ákhol; 2) Niph. heákhol.

Qal ká Mázi Wáw i taqlíb ke sáth, wayyo'khal;
wayyo'mēr.

425. Ba'ze af'ál aur shaklon men sákin ho jatá hai. Jin men yih hotá hai, so ye haín :—

אָכַח, ákhal, kháná.

אָמַר, ámar, bolná.

אָבַד, ábbadh, halák honá.

אָפַח, ápháh, pakáná [núr men].

אָבַח, ábbáh, rázi honá.

426. Ye do pichhle af'ál Lámēdh He^a ke bhí haín. Pánchon ke Qal ke Mustaqbil men, aur aksar תָּחַנָּה, thánná, men sákin hai, aur hurúf i 'illat ápas men mutabaddal hote haín. Yún,

אָמַר (yómer) wáste יָאָמַר ke = יָאָמַר, jo wuhí shakl hai, ki f'il i Pe Halqí men hotí hai.

427. Dekhiye, ki ábháh, ápháh, af'ál i Lámēdh He^a hoke, Mustaqbil men yobhēh, yophēh bante haín.

428. Jab ním jumla men waslí lahja hotá, aur Wáw i taqlíb, (jo lahja ko pichhe khenchta hai), tab Tsere aksar kotáh hoke Pathakh ho jatá hai. Tau bhí yih tabdíl Wáw i taqlíb ke sáth, sirf ákhal men hotí hai; aur ámar use ziyáda kotáh karke Qēghol rakhtá hai : wayyomēr, wattomēr. Lekin yád karná cháhiye, ki waqfa men Tsere qáim rahtá hai.

429. Sirf thorí sí bátan men 'ámí qánún ke mutábíq, sákin hotá hai, —, — yá — men. Le³mor (לָמַר), kahne ko, men wuhí hamesha sákin hai : Qal ke Mustaqbil men bahut kam.

430. Mustaqbil ke síga i mukhátib, wáhid, men sákin radd bhí kiyá jatá hai, táki do Alēph ek hí sáth na áwen. Yih aur kaí shaklon men bhí hotá hai.

431. Dústre af'ál, jin ke shurú' men sákin hai, af'ál i Pe Halqí ke taur par gardáne jaté haín (gar. E); aur Qal ko chhor, úpar ke af'ál men sákin nahín hai.

Pi'el men kabhí kabhí & kotáhi hone, ke sabab se gir játe hain.

Lugat.

432. *Chúmná*, נָשַׁק, náshaq, (Qal aur Pi'el men).

Jaláná, בָּעַר, bá'ar.

Azmáná, בָּחַן, bákhan,

Qaríb úná, קָרַב, qárabh, 'al ke sáth, par=ham-la karne ke iráda se.

Taqásim karná, חָלַק, khálaq.

Thorá, * מָעַט yá m, 'át (az m, 'át) (az m, 'át) (az m, 'át) kam honá.

Intizár, תּוֹחֵלֶת, tokhéléth (iiy); yákhál, *ráh dekhná*.

Khushí, שִׂמְחָה, simkháh (sámakh, chamakná).

Ummed, תִּקְוָה, tiqwáh (qáwáh, *ráh dekhná*).

Abad tak, לְנֶצַח, lánětsakh (nětsakh = *haqíqat*) *abadíyat*.

Anjír ká darakh, תְּנָחָה, t, enáh.

Shakl, תֹּאֵר, tóar (táar, *khínehná*, *nishúngír*).

Súrat, מַרְאֵה (ib), marēh (gar. 9); rááh, *dekhná*.

Siwá yá bidún, בִּי־אֵם, kí-im.

Badkár, מֶרַע, mera' (Hiph. ká ism i fi'l az rá'á) *burá honá*.

* מָעַט = thore se ke mutábíq; thorí der men.

Bheriyá, זֶהב, z, ebh.

Lút, עָד, 'adh.

Shikár, שָׁלַל, shálál.

433.

Isti'mál 41.

1 כִּי־יִוָּרֵעַ¹ יִהְיֶה בְּרֵד צְדִיקִים וְרֵד רָשָׁעִים תֵּאבֵד :
2 נִשְׁקִיב־בְּרֵד פְּרִיָאֵנָה וְתֵאבֵדוּ בְּרֵד * כִּי־יִבְעַר בְּמַעַט אֶפְרַיִם
אֲשֶׁר־יִפְלֶה־חִסְדֵּי בֹ 3 תּוֹחֵלֶת צְדִיקִים שִׂמְחָה וְתִקְוָה
רָשָׁעִים תֵּאבֵד : 4 עַד־בָּבוֹים יֵאבֵד וְאִישׁ שָׁמַע לְנֶפֶשׁ
יִבְדֹּד : 5 נֶצַח תֵּאבֵד יֵאבֵד פְּרִיָה וְשֹׁמֵר אֲדִנְיוֹ יִבְדֹּד :
6 וַיַּעֲזֹב כָּל־אֲשֶׁר־לֹ בְּיַד יֹסֵף וְלֹא־יָדַע אֵתֹ מֵאִמְכָּה † בִּי
אִם־הִלָּחַם אֲשֶׁר־הָיָה אוֹכֵל וַיְחִי יוֹסֵף יָפָה תֵּאבֵד וַיִּפָּה
מֵרָאָה 7 בִּקְרֹב עָלַי מְרַעִים לֵאמֹל אֶת־בְּשָׂרִי צְרִי
וְאִבִּי לִי הָיָה בְּשָׁלִי וְנִפְלֹי : 8 בְּנִימִין וְאֵב יִבְדֹּד בְּבִקְרֹב
יֵאבֵד עַד וְלַעֲרַב יִחָלַק שָׁלָל : 9 שְׁלָחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקָּח
אֶת־חֲחִיכֶם וְאֶתֶם הָאֲסֻרִּי וַיַּבְחֲנוּ דְבָרֵיכֶם הָאֵמֶת אֶתֶם
וְאִם־לֹא תִי || פְּרַעַה כִּי מְרַגְלִים אַתֶּם : וַיֹּאמְרוּ אֶתֶם אֵל
מִשְׁמֵר שְׁלֹשֶׁת יָמִים :

■ Ráh = bábat tumhári ráh kí.

† Asrá rakhtá. Ism i fi'l i muzáf, az fi'l i Lámēdh He: חֶסֶד.

‡ Itto m, úmáh, thík matlab, us ke sáth jo kuchh.

§ Biqrobh yahán phir samajhná cháhiye.

|| Qasam : Fira'ún kí hayát kí qasam.

b) 1. Hiqárat karnewálon kí ráhen halák hongí. 2. Aur Yahowáh ne 'aurat se kahá, Kyá tú ne us darakhít se kháyá hai? aur 'aurat bolí, sámp ne mujhe,* aur main ne kháyá. 3. Terí ráh tabáh hogí. 4. To tú Yu'ab se kah, kí Teg jaisí ek ko khá játí hai, waisí hí dúsre ko [kah, Jaisá yih, waisá wuh]. 5. Main kahúngá, Tú merá banda hai, jise main ne chun liyá hai. 6. 'Aurat ne wuh rotí khái, jo mujh ko [merá baqq] thí. 7. Main úpar charhúngá [אָפּעַר], aur logon ko halák karúngá. 8. Us ne apní betíon se kahá, Gosht kháo. 9. Sab charbí, bail, yá bher, yá bakrí kí, tum na kháiyó.

BAB XI. § 4.—*Af'ál i Pe Yodh* (פֶּאָל). *Qism i auwal*, yá *af'ál*, *asl men* פֶּאָר *the, jaise kí ab 'Arabí men hain*.
Namúna, נֶשֶׁב, *sukúnat karná*, Gardán, Tatimma E.

Gardán i Muhtasar.

434.	1 Mazi	2 Láin. i muzáf	3 Amr	4 Mustaq.	5 Ism i fi'l
1 Qal	yáshabbh	shé'bhéth	{shebbh y,rash	{yeshebbh yirash	yoshebbh
2 Niph.	noshabbh	hiwwá-shebbh	hiwwá-shebbh	yiwwá-shebbh	noshábbh
5 Hiph.	hoshíbbh	hoshíbbh	hoshebbh	yoshíbbh	moshíbbh
6 Hoph.	húshabbh	húshabbh	(nest)	yúshabbh	múshábbh

6 *Ism i fi'l i majhúl*, yáshúbh.

* הִשִּׁיבְנִי (az הִשִּׁיבְנִי: Hiph. הִשִּׁיבְנִי).

Mustaqbil i kotáh (hákimí), yoshebbh.

Mustaqbil sáth Wáw i taqlíb ke (Qal) wayye'shebbh.

Láin. i mutlaq. { *Qal*, yáshobh.
                               Hiph., hoshíbbh, yá hoshebbh.

'*Amí Shakleq.*

Qal ká Amr, shebbh, sh,bhí, shebb'náh; yá, y,rash, yirshí, y,rash'náh.

{ *Mazi*, hoshíbbh hoshí'bháh hoshabh'tá
Hiph. { *Amr*, hoshebbh hoshí'bhí hoshebb'náh
           Mustaqbil, toshíbbh toshí'bhí toshebb'náh

435. *Af'ál i Pe Yodh* kí tén raqmen hain: (1) we af'ál, jin ke asl men *Wáw* auwal masdarí harf hai; (2) we jo khud ba khud *Pe Yodh* hain; (3) thore af'ál, jin kí ba'z'í shakleq af'ál i *Pe Nán* ke muwáfíq hain.

436. Yátsar do raqmon men hotá hai: (1) יָצַר (*wás-te* יָצַר ke), *tangí men honá*; (2) יָצַר, *baníná*.

(*Pe Yodh = Pe Wáw.*)

437. *QAL.*] A) *Láin. i muzáf, Amr, Mustaqbil.*—In af'ál ke ádhe ke qaríb názúk shakleq rakhte hain: (1) shébbhéth, (2) shebbh, (3) yeshebbh.

1) *Mustaqbil*. Yeshebbh (יֶשֶׁב) men faqat dúsrá Tsere lahja se daráz kiyá gayá hai, aur *Qēghol* aur Sh,wá i nawái ho já saktá hai. Juz 'i auwal men e kuchh ziyáda mustahkam hai, aur us men pahlá mas-

darí harf, jo gir gayá hai, hanoz ek darja tak maujúd hai.

2) *Amr.* **אִשָּׁב** az **יָשָׁב** hai; kyúнки názuk; gir gayá hai.

3) *Láintihá.* **שָׁבַת** isí tarah se kotáh ho jáke, muwannas intihá pátá hai, **שָׁבַת**, jis se phir shakl aur daráz aur mazbút hotí hai.

438. B) In af'ál ke dúsre hisse we hain, jo ziyáda qawí shaklon se gardáne játe hain. Un men mustaqbil bích A hai, aur Yodh ibtidá men qáim rahtá hai; lekin Mustaqbil men wuh sákin hai, yá harf i 'illat í ho játá hai.

Amr **יָרַשׁ** aur *Láin.* **יָרַשׁ**, ko harf i sahíh karke rakhte hain; lekin Mustaqbil **יָרַשׁ** men, sákin hai.

439. Is taur kí gardán af'ál i *Pe Wáw* se khássa ta'alluq rakhtí hai. Is bát kí haqíqat bahut af'ál se, jo *Qal* men ye shaklen rakhte, aur *Niph'al Hiph'il* aur *Hoph'al* men Wáw ko bahál rakhte hain, záhir hai; aur ye af'ál is ke haqq men 'Arabí zubán se bhí muwáfaqat dikháte hain.

Ek hí fi'l men donon shaklen miltí hain, ek Yodh ke sáth, aur ek bagair us ke.

440. a) Yih aslí Wáw hamesha *Niph'al Hiph'il* aur *Hoph'al* men záhir hotá hai. *Niph'al* ke *Múzi* aur *Ism i fi'l* men, aur tamám *Hiph'il* men, wuh sákin hoke *Kholēm* ho játá hai; aur tamám *Hoph'al* men,

Shúreq; maslan, **הוֹשִׁיב** (**וָשַׁב** wáste **הוֹשִׁיב** ke), **הוֹשִׁיב** (**וָשַׁב** wáste **הוֹשִׁיב** ke).

b) *Niph'al* ke *Láintihá*, *Amr* aur *Mustaqbil* men Wáw harf i sahíh baná rahtá hai, aur gardán ma'múl ke mutábíq hai.

c) Ba'ze af'ál ke *Hithpa'el* men bhí Wáw harf i sahíh rahtá hai; maslan, **יָדַע** az **הִתְיַדַּע**.

441. Aksar aur shaklen ma'múli af'ál ke muwáfiq hain.

442. Jin shaklon men Yodh záhir nahín hai, ye af'ál, *Qal* ke *Mustaqbil* men, is tarah se pahcháne játe hain, kí pesh-gardáni hurúf ke niche *Tsere* hai; aur *Niph'al, Hiph'il* aur *Hoph'al* men Wáw se ma'lúm hote hain, (**וּ**, **יּ**, **וּ**) jo dúsre masdarí harf se peshtar mundarj hotá hai. Ye af'ál shaklen **שָׁבַת**, **יָשָׁב** ke muwáfiq rakhte hain, mutábíq af'ál i *Pe Nún* ke. *Hoph'al* we hí shaklen rakhtá hai, jo af'ál i *'Ayin 'Ayin* aur *'Ayin Wáw* men hotí hain.

443. a) *Qal* ká *Láintihá*, bagair masdarí Yodh ke, shakl i muzakkar, **יָדַע** kí mánind, bahut kam rakhtá hai; aur intihá i muwannas **יָדָע** (**יָדָע**), *jánná*, ke muwáfiq) waisá hí hai.

b) Harf i halqí ke sáth yih pichhlí bát shakl i **יָדָע** letí hai **יָדָע** ke 'iwaz men, jaisá **יָדָע**, *jánná*. [**יָדָע**, 1 Sam. 4: 19 men, kotáh hoke **יָדָע** bantá hai.] Púrí aur ma'múli shakl zamírí tatimmon ke sáth maujúd hai,

יִסְרוּ, יִסְרוֹ. Yih púrí shakl aksar intihá i muwannas, יִסְרוֹ, *sakná* kí mánind, nahín páti hai.

444. *Qal ká Amr* aksar הֲ- ke wasíle se daráz ho játá hai; maslan, שָׁבָה, *baith*; יָרַדָּה, *utar já*. Az יָדָב, *dená*, *Amr* i daráz הָבָה hai; *mw.* יָבִי, *jama'* לַהֲ- ja-wále Qámets ke sáth basabab harf i halqí ke.

445. a) Shakl i יָשָׁב ká *Amr* pichhle juz men *Pa-thahh* ko letí hai, jab us men harf i halqí ho; maslan. יָרַד, *aur* יָרַע.

b) Jab lahja juz i qabl i ákhirí par hatke átá hai, tab pichhle juz ke niche *Çëghol* hotá hai; ya'ne ek juzí lafz se peshtar, aur *Wáw* i *taqlíb* ke ba'd; maslan, יָשָׁב, *aur* יָשָׁב, *lekin* waqfa men יָשָׁב, *aur* יָרַד.

c) Shakl i יִירָשׁ, jab daráz ho, apno masdarí harf Yodh ko girá detí hai; maslan, יָרַע, יָעַפּוּ. Par yih aksar nahín hotá hai, magar faqat pesh-gardání harf Yodh ke sáth.

Ba'z'í masdaron men yih kam-táqatí *Qal ke Mází* par asar kartí hai, yahán tak ki *a* dúsre masdarí harf ke niche *e* yá *i* ho játá hai; basharte ki pahle harf i masdarí ke niche púrú harf i 'illat na ho; maslan, יָרַשׁ, *aur* יָרַשׁ, *aur* יָרַשׁ.

a) *Niph'al ká Mustaqbil* kabhí kabhí Yodh ko bahar rakhtá hai; maslan, יָרַח, *aur* *wuh thahrá*.

b) Siga i mukhátib, wáhid, hamesha אָנֹשֵׁב kí sí shakl se-hotá hai; na אָנֹשֵׁב.

446. Pi'el men Yodh i pesh-gardání ke ba'd Yodh i masdarí gir játá hai; aur pesh-gardání Yodh dúsre ká harf i 'illat letá hai; maslan, וַיִּבְשְׁרוּ, *wáste* וַיִּבְשְׁרוּ ke *aur us ne use sukhá diyá*.

447. Jab-lahja pichhe khínchá játá, tab *Hiph. ká Mustaqbil*, *Qal ke Mustaqbil* ke mánind, Çëghol ho játá hai.

448. Fi'l i הָלַךְ, *júná*, af'al i *Pe Yodh* kí pahlí raqm se nisbat rakhtá hai; kyúнки us ká *Mustaqbil* (go kí az הָלַךְ hotá hai; aur *Wáw* ke sáth וַהֲלַךְ; *waqfa* men וַהֲלַךְ; *Láin. muz.* הָלַךְ; *Amr* הָלַךְ, daráz לָכָה aur יָלַךְ; *aur yún Hiph.* הוֹלִיךְ. Kabhí kabhí, khashs karke pichhí tasnifon men, aur shi'ar men bhí, הָלַךְ kí gardán sá-liq 'ámi dastúr ke bhí hotí hai; ya'ne *Mustaqbil* הוֹלִיךְ, *Láin.* הוֹלִיךְ, *Amr* jama' הוֹלִיכוּ; aur bar'aks is ko *Qal ká Mází* har waqt הוֹלִיךְ hai, *Ism i fi'l* הוֹלִיךְ, *Láin. mutlaq* הוֹלִיךְ; *Pi'el* הוֹלִיךְ; *Hithpa'el* הוֹלִיכָה; *aur* i pahlá harf i

masdarí kabhín nahín hotá hai. Tau bhí gumán ho saktá hai, ki áge ek masdar הָלַךְ thá; lekin הָלַךְ áise kasrat se musta'mal hai, ki us ká núzuk הָלַךְ kí isti'mal waisá ho saktá hai jaisá *ká*, aur yún gardán men af'al i *Pe Yodh* kí mánind howo. Názuk *Pe Aleph* bhí muqábala karo: הוֹלִיךְ, *aur* הוֹלִיכָה, *aur* הוֹלִיכָה, *aur* הוֹלִיכָה.

Lugat.

49. Jānná, יָנַע, yádhá'.

Janná; jannáná, יָנַד, yáladh.

Izáfá karná, יָסַפ, yáçaph.

Utarnú, יָרַד, yáradh.

Fláida ufháná; kám áná, יָעַל, yá'al.

Sukánat karná, יָשַב, yáshabh.

Bacháná, יָשַע, yásha'.

Khará karná; muqarrar karná, [נָצַב] nátsabh,

Hiph. men.

Kharána, אוֹצָר, otsár (jama' אוֹצְרוֹת).

Chhipáná, בָּסָה, káçáh.

Báz rakhná, חָשַׁד, khasakh.

Tangdastí, מַחְסוֹר, makhsor.

Sirf; akelá, אָךְ, akh.

Magrúr, גָּעָה, geéh, jama' גָּעִים.

Bewá, אֲלֻמָּנָה, almanáh.

Ta'lim, לִקַּח, léqakh (kháss matlab sukhan lená; láqakh, lená).

Badbakhtí, צָרָה, tsaráh (in) gardán 10; tsárar, bándhná.

Koná, פִּנְיָה, pinnáh, gar. 10.

Chhappar, גָּג, gágh, gar. 8.

Sharákat, חֶבֶר, khěbhēr.

Pusht; zamána, דֹּר, yá dor, dor yá dôr, gar. 1.

Isti'mál 42.

[Jáná cháhiye, ki fi'l, jo Isti'mál ká kháss mazmún ho, sháyad har ek jumla men na milegá.]

450. 1 הוֹלֵךְ תָּמִיד יוֹשֵׁעַ וְנִעְקָשׁ * דְּרָכִים יָפֹל בְּאַחַת: †

2 לֹא-יִזְעִלוּ אֲזִיזוֹת רָשָׁע וְיִדְקָה תַּצִּיל כַּמֹּת:

3 בְּרַפְתְּ יְהוָה הִיא תַעֲשִׂיר וְלֹא יוֹסִיף עֲצָב עִמָּה:

4 אֵל בְּיוֹם יוֹדֵעַ בְּעֵסוֹ וְכִסָּה מָלְוֹן עָרוֹם: 5 יֵשׁ מִפֹּר

וְנוֹסָה עוֹד וְחֹשֶׁד מִיֶּשֶׁר אֶד-לְמַחְסוֹר: 6 בֵּית גְּאִים יִסָּח

יְהוָה וְיָצֵב גְּבִיל אֱלֹמָנָה: 7 לֵב חָכֵם יִשְׁכֹּל בִּידָה

וְעַל-שִׁפְתָיו יִכֹּף לֶמַּח: 8 בְּכָל-עַת אֲהַב * הָרַע וְאָח

לָצָרָה וְיִלָּךְ: 9 טוֹב לָשֶׁבֶת עַל-פֶּת־גִּג מֵאִשֶּׁת * מְדֻנִּים†

וּבֵית חֶבֶר: § 10 וְאִנִּי תַמִּיד אֶיִּחַל וְהוֹסַפְתִּי עַל-כָּל

תַּהֲלִיפָה: 11 יָכִים עַל-יְמֵי-מָלְכוֹ 21 תוֹסִיף שְׁנוֹתָיו כְּמוֹדֹד

דֹּדֶר: 12 רָדָה || אֵלַי אֶל-מַעְקָד:

b) 1. Mere gusse se (ב) ek ág bharkí hai, jahaunam tak jalegi. 2. Khudá ne páni ko ghatá diyá, aur khushki nazar áí. ¶ 3. Wuh dín mala'úm (howe), jis

* Nē'eqash (5, 2) az 'áqash, kajran honá. Tasniya ká thík matlab, jo befhikáná do ráhog men chaltá hai.

† Ek men (un men se); ya'ne, do ráhog men se.

‡ מְדֻנִּים, jhagre, az דִּין; wáh. jhagrou kí 'aurat = jhagráki.

§ Sharákat ká makán = sharíkon ká makán.

|| Amr. He tatimma ke sáth.

¶ יִתְרָאָה, Niph. ká Mustaqbil, az יִתְרָאָה.

men (ב) main paidá huá. 4. Mere din utar gae haig *
sáya kí mánind, aur ghás ke muwáfíq main sūkh gayá
hún. 5. Abirahám elhiyásí baras† ká thá, jab Hágár
us ke liye Ismáel ko janí. 6. Wuh haikal se kahtá
hai, Terí bunyád dālí jáegí. 7. Yahowáh mánda na-
hín hotá, aur thak nahín játá. 8. Jawán mánda ho
jáenge, aur thak jáenge.

9. Yáladh, janná, kí gardán i mukhtasar (*P'el* aur
Pu'al ke sáth) likho.

BAB XI. § 5.—*Af'al i Núzuk Pe Yodh.*

A. *Dúsrí Raqam, yá Kháss Af'al i Pe Yodh.*

Dekho יָטַב, yátabh, nek honá. Gardán, Tatimma E

Kháss Af'al i Pe Yodh kí Gardán.

451.	1 Mází	2 Láin. i muzáf	3 Amr	4 Must.	5 Ism i fi'l
1 Qal	yátabh	y, tóbh	y, tabh	yítabh	yótebh
5 Hiph'il.	hetíbh	hetíbh	hetebh	yetíbh	metíbh

Qal ká ism i fi'l i majhúl, yátúbh.

452. *Af'al i kháss Pe Yodh aur kháss Pe Wúq*
farq néche mazkúr haig :—

453. *Qal.] Mustaqbil, Amr aur Láintihá men*

* יָטַב, ism i fi'l i majhúl az nātáh.

† “Hágár ke janne (Láin. muz.) men (ב).” Do báten Makh
keph se jorhá hai.

darí, qáim rahtá hai (Láin. יָטַב), ki wuh Mustaqbil
men Bich A hai, jo í men mil játá hai; maslan, yítabh
(יָטַב), jis ká Pathakh, jab lahja píchhe hať játá hai,
Qeghol ho játá hai—יָטַב, aur wuh jágá.

454. *Hiph'il.]* Ism i, qáim rahtá hai, aur Tsere ke
sáth e ho játá hai,—הִטִּיב (wáste הִטִּיב ke); Mustaqbil
יָטַב; bahut kam ai ke sáth, jaisá ki יָטַב men, sídhá
kará dená.

455. *Hiph'il ke Mustaqbil* kí ek shakl i be-dastúr
milti hai, jo sháyad Yodh i gardáni ko masdarí thahrá-
tí hai; maslan, וָאֵיל, וָאֵיל, wáwaila karná.

B. *Tisrí Raqam, yá Af'al i Pe Yodh kotáh.*

456. a) In af'al ká Yodh í aur e men nahín mel kar-
tá hai, lekin n ke muwáfíq milke garq hotá hai. Ba'ze
af'al kháss isí raqam ke haig.

b) Ba'ze dústre af'al do shaklen rakhte haig; ek
men Yodh huruf i illat se mel kartá hai, aur dúsrí
men sákin hai; maslan, יָצַק, unde'ná, Mustaq. יָצַק aur
יָצַק; יָצַר, banáná, Mustaqbil יָצַר aur יָצַר; sídhá
honá, Mustaqbil יָצַר aur יָצַר.

457. Is raqam ke af'al, (jo bahut kam haig), af'al i
Pe Nún kí mánind gardáne játe haig, aur shágird shá-
yad un kí bábat saho karegá. Pas, jab kisí shakl kí
masdar *Pe Nún* Lugat men na mile, to māsdar *Pe Yodh*
ko dhúndhe.

Luqat.

458. *Nek honá*, נֶקְ הוֹנָא, *yátabh*.*Jágná, יָגְנָא, *yáqats*.*Chúsna*, חֻסְנָא, *yánaq*.†*Wailá karná*, וַיִּלָּא, *yálal*.*Soná*, שֹׁנָא, *yáshan*.a) *Shakl i kotáh ke afál* :—*Niche bichháná*, נִיֶּחֶ בִּיחְחָנָא, *yátsa'* (*Hiph'il hitstsa'*;*Hoph'al huttsa'*).*Jalá dúlná*, יָלָא דֻּלְנָא, *yátsath* (*Mustaqbil yitstsath*;*Hiph'il hitstsith*).b) *Do shaklon ke afál* :—*Undelná*, וִנְדֵּלְנָא, *yátsaq*, (*Mustaqbil yitstsôq*; aur*Waw i taqlib ke sáth wayye'tsëq*).*Banáná*, בָּנָאנָא, *yátsar*, (*Mustaqbil wayyí'tsër* [*Waw*
i taqlib ke sáth] aur *yitstsor*).*Sídhá honá*, שִׁיחָא הוֹנָא, *yáshar*, (*Mustaqbil yíshar* aur
yishshar).*Balbaláke nikalná*, בָּלְבָלָאקֶה נִיקַלְנָא, *nábha'*.‡*Khush waqt*, חֻשׁ וַקֵּץ, *sámeakh*, az *sámakh*,
makná; *khush honá*.*'Iláj*, יִלְאָךְ, *geháh*.* *Hiph. men, achedhá ma'lúm honá, nek karáná*.† *Hiph. men, chusáná*.‡ *Hiph. men, undel dená*.*Samundar ká ashdahá*, סָמֻנְדָר קָא אֶשְׁדָּהָא, *tannin* (sif jama'
men).*Ohháti*, אֶשְׁ, *shad*.*Dukhi*, נֶכְחָא, *nákhe'*, *mw.* (נֶכְחָא).*Súmdár*, מַפְרִיעַ, *maphriç*.*Síngdár*, מַקְרֵן, *maqrín*.*Bachchá, גֻּר, *gúr*, (*gardán 1*).*Sakht-díl*, אֶכְזָר, *akhzár*.*Shutrmurg*, יַעֲנָה, *ya'ánáh*.*Boná*, נָטָא, *nátá'*.Jab ki ye afál sif Qal ke Mustaqbil aur Hiph'il
men dúson se mutafarriq hai, to sif yihí shaklon
namúna men áí gáí hai.

459.

Isti'mál 43.

a) 1 לָשׁוֹן חֲכָמִים תִּיטֹב דַּעַת וּפִי כְּסִלִּים יִבְיַע אֵלֶּיךָ :

2 לֵב שֹׁמֵם יִיטֹב גִּהָר וְרוּחַ נֹכָחָה תִּבְשֹׁב-גִּרְם :

3 וְיִטֹּב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פֶרַעַה וּבְעֵינֵי כָל-עַבְדָּיו :

4 וְיִטֹּב לַיהוָה :

5 טוֹב-אֶתָּה וּמִטֹּב :

6 דְּבַר-יָפוֹ אֲנִי וּמִרְמָה חָדָל לְהַשְׁכִּיל לְהִיטִיב :

7 גַּם-תִּמְנִן תִּלְצֵנִי שֶׁד הַיָּמִינִי גְּנִיהוּ בַּת-עֲצִי לְאֶכְזָר :

8 וְתִמְנִן בְּדָבָר : וְתִמְנִן בְּדָבָר יָפֶת הַפְּרָאָה הַפְּרָאָה

* *Thák Hiph. ism i fi'l maqrín ke 'iwaz; qōrēn, síng.*

† 3, 4. n.

וַיִּקְרָא בְרַעְהָ 9 הִנֵּמֶע אֵלָּא יִשְׁמַע אִם-יִצְרָ עֵין הָלֵא
 יִבְשׁ : 10 וַיִּקְרָא בְרַעְהָ וְהָיָה חֲלֹם :

b) 1. Ham rát ko sowenge aur k̄hwáb dekhenge.
 2. Fajr ko * tú jágegá, aur apne k̄wháb ká bayán karegá. 3. Sáráh ne laṛkon ko, jinhen wuh Abirahám ke liye janí, dúdh piláyá. 4. Hamáre liye k̄húb hogá ki K̄hudá zamín par† utregá. 5. Agar tum Yahowáh ko ehhoroge, aur ajnabí ma'búd ‡ kí k̄hidmat karoge, to wuh tum ko waisá hí halák karegá, § jaisá|| us ne tum se nekí kí hai. 6. Admí ¶ nauha karenge, aur zamín ke sáre báshinda** nála karenge. 7. Núh sharáb meṇ se jág uṭhegá, aur ma'lúm karegá, ki Hám ne kyá†† kiyá hai. 8. Kumhár ‡‡ bartan ko banátí hai. 9. Mere log giriftár kie jáenge, §§ aur un ke hákim nála karenge. 10. Main Moáb ke liye nála karúngá, aur tamám Moáb ke liye chilláúngá: nek-báli aur

* ב.

† אֶרְצָה, kí bábat dekho 175 c.

‡ Ajnabí ma'búd, אֶנְבִּי, ajnabí ká iláh.

§ Halák karegá, וְכָלָה.

|| Jaisá, אֶחָדִי אֶשֶׁר, us ke ba'd jo.

¶ Admí, אָדָם, jama' ke 'iwaz.

** Qal ká ism i fi'l, suksúnat karná.

†† אֶת-אֶשֶׁר.

‡‡ Qal ká ism i fi'l יִצְרָ.

§§ Pu'al.

||| Qal ká ism i fi'l מְשַׁל, saltanat karná.

khush-waqtí Moáb kí zamín se le lí jáegí. 11. Tum admí zamín se na paidá karoge, jaisá ki Yahowáh ne yih kiyá hai.

BAB XI. § 6.—*Af'ál i názuk 'Ayin Wáw.*

Namúna קים, qúm, uṭhná. Gardán E.

Gardán i Mukhtasar.

460.	1 Māzī	2 Lāin. i muzáf	3 Amr	4 Mustaq.	5 Ism i fi'l
1 Qal	qám	qúm	qúm	yáqúm	qám
2 Niph.	núqom	hiqqom	hiqqom	yiqqom	náqom
3 Pi'el	qomem	qomem	qomem	y,qomem	m,qomem
4 Pu'al	qomam	qomam	(nest)	y,qomam	m,qomám
5 Hiph.	heqím	húqím	háqem	yáqím	meqím
6 Hoph.	húqam	húqam	(nest)	yúqam	múqám

Qal ká ism i fi'l i majhúl, qúm.

Qal ká Mustaqbil kotúh yáqom; Hiph'il, yáqem.

Qal ká Mustaqbil Wáw i taqlíb ke sáth, wayyá'qöm; Hiph'il, wayyá'qēm.

Qal ká Láintihá i mutlaq, qom; Hiph'il, háqem yá háqēm. Niph'al, Lāin. i muzáf kí mánind.

461.

'Amí Shaklén.

	{ Mází	qám	qámáh	qam'tá
1 Qal	{ Amr	qúm	qú'mí	qom'náh
	{ Mustaqbil	yáqúm	táqú'mí	t,qúme'náh
	{ Mází	náqom	náqo'máh	n,qúmo'thá
2 Niph.	{ Amr	hiqqom	hiqqo'mí	
	{ Mustaqbil	yiqqom	tiqqo'mí	tiqqom'náh
	{ Mází	heqím	heqímáh	h ² qímo'thá
3 Hiph.	{ Amr	háqem	háqí'mí	
	{ Mustaqbil	yáqím	táqí'mí	táqem'náh
4 Hoph.	Mází	húqam	húq,máh	húqam'táh

462. In af'al men *Wúw* har kahín apní *sahíh* harf i *túqat* ko chhorke shakl ke bare harf i 'illat men garq hotá hai. Yún *Qal* ká ism i *fi'l* i *majhúl* (*qáwóm* =) *qúm*; Láin. i mutlaq, (*qáwóm* =) *qom*. Is tarah se masdar har kahín ek juzí hai.

463. Shakl ká kháss harf i 'illat *dúsrá* hai; aur jab *Wáw* us men garq hotá hai, tab *wuh* harf i 'illat aslí haqq se ziyáda qawí hotá hai. Is tarah se *Láintihá* aur *Mustaqbil* men *q,wom* ho játá hai *qúm* (קום); *Mází* *qáwam* hotá hai *qám*. Yih qawí harf i 'illat gir nahí saktá; lekin *kotáh* ho saktá hai; maslan, *qám* az *qam-táh*. *Hiph'il* ká *Mustaqbil* *yáqím* (az *yaqwím*) jab us ká matlab *Amr* ká ho, tab *kotáh* hoke *qem* hotá hai.

a) *Fi'l* lázimí Bich E, *Qal* ke *Múzi* men shakl i *na* (az נא), *wuh* *múú* hai, letá hai.

b) *Fi'l* Bich O, shakl i *rosh* (אור), *roshan* *karná*. letá hai; *rosh* (אור), *wuh* *sharminda* *húú*.

464. *Qal* ke *Mustaqbil*, *Niph'al* ke *Múzi* aur tamám *Hiph'il* aur *Hoph'al* ke pesh-huruf i gardán, jo ek juzí masdar ke áge khális juz hote hain, 'ámí shakl ke chhote harf i 'illat ke 'iwaz usi qism ká daráz harf i 'illat lete hain (59—61); maslan, *yáqúm* wáste *yaqom* ke; *heqím* wáste *hiqqím* ke; *húqam* wáste *huqam* ke.

465. Yih harf i 'illat tabdílí hoke, jab lahja áge játá hai, tab *Sh,wá* ho játá hai; maslan, *Mustaqbil* kí *púri* shakl men (*n* ke sáth, jo bich men dálá játá hai), *shamit*, *we* marengé. Is tarah se zamírí harf ke sáth *shamit*, *wuh* use *már* *dálegá*.

466. *Hoph'al* ká *ú* istisná hai. Ma'lúm hotá hai, kí yih gardán masdarí ke huruf ke adal badal karne se bantí hai. Yún *huqam* huruf kí tabdíl se *húqam* ho játá hai.

467. a) In af'al kí ba'zí shaklén aslí shaklén se, jo ab gair-musta'mal hain, bantí hain; maslan, *yaqom* ke 'iwaz *yáqúm* hai; ism i *fi'l* *qáwám* ke 'iwaz *qám* (ek aslí shakl, *qáfál*, ke mutábíq).

b) *We* shaklén, jo 'ámí *fi'l* ke muwáfíq hain, aksar bahut kam miltí hain; maslan, *yebhosh* ('ámí *Mustaqbil* *yibwosh* kí mánind).

c) *Niph'al* men *o* hotá hai *na* (=na); maslan, *núqam* se *núqom*; *Mustaqbil*, *yiqqáwam* se *yiqqom*.

468. *Niph.* aur *Hiph.* ke *Mází* men aísí shaklon kí bad áwáz, jaisí *náqom'tá*, *heqam'tá*, pahlí aur dúsrí zamírí tatimmon ke áge o ko mundarj karne se mitáí jáí hai. Isí garaz se *Qal* ke *Mustaqbil* men intiháe náh ke áge (يَـ) ē mundarj hotá hai. Yih juz i mundarj lahja ko leke áge ke hurúf i 'illat ko kotáh kar dete hain; maslan, *náqom*, *náqomó'thá*; *heqím*, *h'qímó'thá*; aur *h'qemó'thá*, *t,qámé'náh*.

(Lekin kabhí kabhí ye tursh shaklon, juz i mundarj ke bagair, musta'mal hotí hain).

469. Jaisá ki af'al i 'Ayin 'Ayin men, waisá in men lahja zamírí tatimmon par, ya'ne, *áh*, *á*, *i* par nahíg hotá hai; magar púrí jama' shakl men, jis men *u* i nuundarj hai. Un sígon men, jo zamírí tatimme rakhte hain, aur jin men harf i mundarj nahín hai (dekho 477), lahja dastúr ke mutábíq hotá hai; maslan, *هَكَمَتْ* aur *Hoph.* *هَكَمَتْ*. Lahja kí bábat, jo *i* aur *u* par hotá hai, dekho 468.

470. Af'al i 'Ayin Wáw men *Pi'el*, *Pu'al* aur *Hithpa'el* kí gardánon aksar nahín hotí hain. Faqat ek lafz men *عَر*, *gherná*, *Wáw* harf i sahíh barábar rahtá hai. Ba'zon men *Wáw* kí jagah men á gayá hai; maslan, *كَم* az *كَم*, *كَم* az *كَم*. Ye shaklon 'Ibrání i jadíd kí hain. Bar'aks is ke, gardán i *Pi'el*, aur us kí *Majhúl* aur *Ma'kús* (*qit'el* yá *qit'at*; *Majhúl* *qut'at*, *Ma'kús* *hithqat'el*), *Pi'el* ke matlab se musta'mal hotá hai; maslan, *كَم*, *qut'at*, az *كَم*; *رَم*, *únehá* *karná*

Majhúl *رَم*, az *رَم*; *هَكَمَتْ*, *apne taín ubhárná*, az *عَر*. Is se kam gardán i *Pi'el* hotí hai; maslan, *سَم*, *sambhálná*, *pálná*, az *سَم*.

471. In be-riwáj shaklon men se sirf *Pi'el* aur *Pu'al* gardán men hain; aur un se *Ma'kús* (*Hithpa'el*) ko banána sahaj hogá.

GARDÁNON KÁ AUR BAYÁN.

472. 1. *Qal.*] Af'al i *Bích E* aur *O*, jo 'ámí *fí'l* men *Mází* aur *Ism* i *fí'l* eksán rakhte hain,* un men se ye hain; ya'ne, 1) múth, (marná); *Mází* meth (máweth ke 'iwaz men), me'tháh, mat'tí, math'nú; *Ism* i *fí'l* meth. 2) búsh (*zard-rú homí*); *Mází* bosh (báwosh ke 'iwaz men), bo'sháh, bosh'tí bosh'nú; *Ism* i *fí'l* (jama') boshím.

473. a) Ba'z af'al ke *Láintihá* aur *Amr* men *Who* har waqt *Kholém* men garq hotá hai; maslan, *بَو*, *بَو*, *بَو*.

b) *Tau* bhí aksar af'al men wuh faqat *Shúreq* men garq hotá hai; inbín men *Láin* i mutlaq píchhe juz men *i* ko letá hai, (mutábíq *كَم* ke); maslan, *كَم*, *qut'at*, *u'the* *húe* *u'the*.

c) Jo af'al *i* ko *Láin* men páte hain, so *Mustaqbil* men bhí us ko rakhte hain; maslan, *بَو*.

* *Mází* aur *Ism* i *fí'l* kí 'ámí shakl *كَم* já ba já 'Arabí taur par *ك* ke sáth hotá hai—*كَم*.

d) Ek hí fi'l men *Mustaqbil* ke pesh-gardání hurúf *Tsere* ko rakhte hain; maslan, בּוֹשׁ, *Mustaqbil* יְבוֹשׁ (יְבוֹשׁ ke wáste).

474. *Amr* men, zamírí tatimmon ke sáth (קִימוּ, קִימוֹ) lahja juz i qabl i ákhirí par partá hai; magar thore se istisná hote hain. Bar'aks is ke shakl i daráz [הִי- ke sáth] lahja ko juz i ákhirí par letí hai; magar jab lafz *Milel* ho, to istisná hotá hai.

475. a) *Mustaqbil* i kotáh, jab *Amr* ke matlab se hai, tab shakl i יָקָם, יָקָם, יָקָם bahun kam) pátá hai.

b) Shi'rí 'ibárat men, matlab i bayániya se, יָרָם, יָרָם, *wuh* buland hogá.

c) *Wáw* i taqlíb ke ba'd, aur ek juzí lafz se *peshtar*, lahja píchhe hatke juz i qabl i ákhir par átá hai, aur pichhlá juz *Qámets Khátúph* ko letá hai; maslan, יָקָם, יָקָם, יָקָם.

d) *Waqfa* men lahja tau bhí pichhle juz par rahtá hai; maslan, יָקָת.

e) Harf i halqí yá *Resh* ke sáth pichhle juz men *Pathakh* ho saktá hai; maslan, יָקָר, *aur wuh* ek taraf phir gayá (az סִיר). Púrá jama' tatimma ún (וּן) lahja pátá hai, (dekho 472).

476. II. *Niph'al*] Bedastúr shaklen ye hain;— *Mázi* מִצְּחוֹת, *tum titar bitar kie gae* ho; *Láin* i musáif הִדְּוִשׁ.

477. III. *Hiph'il*.] *Mázi* bagair i mundarj ke:— הִנְחָה, *tú* uñhátá hai; הִמְחָה, *tú* már dáltá hai; aur הִמְחָה (Gintí 17 : 6, wg.).

478. *Amr* men shakl i kotáh הָקָם, aur daráz הִקְמָה, donon hotí hain.

479. a) *Mustaqbil* i kotáh kí shakl יָקָם hai, jaisá יָקָר, *ki wuh* le jáwe.

b) *Wáw* i taqlíb ke ba'd lahja píchhe hatke juz i qabl i ákhir par á játá hai; maslan, יָרָם, יָרָם, *aur us ne chhitrá diyá*.

c) Juz i ákhirí, jab us men harf i halqí yá *Resh* ho, *Qal* kí mánind *Pathakh* ko letá hai; maslan, יָקָר, *aur us ne hatá diyá*.

480. IV. Chúnki af'al i 'Ayin *Wáw* aur 'Ayin 'Ayin ápas men nazdik rishta rakhte hain, to un kí shaklon kí taftish karne men lázim hai, kí baqhúbí un kí tafriq-sochen. Donon men ba'zí shaklen thík eksán hain; maslan, *Qal* ká *Mustaqbil Wáw* i taqlíb ke sáth; יָ"ו ká *Pil'el* aur יָ"ו ká *Po'al*. Is sabab se we ek dúsré kí shaklen kám men láte hain; maslan, *Qal* בּוֹ, *us ne takfír kí* (*Mázi* בּוֹ ká, go ki בּוֹ se hotá); בּוֹ, *us ne le-sá* (בּוֹ ke 'iwaz).

481. Jaise ki af'al i יָ"ו, waise hí is raqam ke af'al *Niph'al* aur *Hiph'il* men Kasdí aur Rabbíní hurúf i 'illat rakhte hain. Is tarah se pesh-gardání hurúf i

daráz badalke kotáh ho játe, aur un ke ba'd dágghesh i jabr hotá hai. Yih shakl, aur 'ámí shakl bhí. donon musta'mal hain; maslan, *הִשְׁתָּחִי, ubhárná, Mustaqbil* יָסִית (הִסִּית, הִסִּית bhí); *וַיִּתֵּר, aur wuh ráh dikhátá hai.* יָתֵר bhí); kabhí kabhí दूसरे matlab se, jaisá ki *הִתְחַנֵּן, árám karwáná, árám dená, הִתְחַנֵּן, Mustaqbil* לִפְנֵי dená; *וַיִּלֵּן, rát kátná, thaharná; מִלֵּן, sarkush honá.* Phir *Niph.* נָמַל (az מוּל, na נָמַל) *makhtún honá; harí* i halqí ke sáth, *נָעִיר; Hiph.* הִתְחַנֵּן, *takfír karná.*

482. Af'al, jin ká दूसरी masdarí harf *Wáw* (harf i sahíh) hai, is harf ke haqq men thík dastúrí hain; maslan, *הִתְחַנֵּן, safed honá, Mustaqbil* יָתֵר; *יָנַע, intiqúl honá, Mustaqbil* יָנַע; aur kháss sáre af'al i לה, jaisá ki *עָרָה; Pi'el* עָרָה, *hukm dená; קָרָה, thaharná, wg.*

Lugat.

483. *Sharminda honá, בּוּשׁ, búsh.**
Takfír karná, בּוּז, búz.
Samajhná, בּוּן. bún (bín bhí).†
Uthná, קִים, qúm.
Qáim karná, כּוּן, kún.
Thatthá karná, לוּץ, láts.
Páná, פּוּק, púq, Hiph. men.
[Par] rakhná, שׁוּם, súm.

* Hiph. men *sharmá dená.*

† Hiph. men *waisá hí, aur samjháná; sikhláná*

Lautná, שׁוּב, shúbh.*

Díwár, גְּדֵרָה, g.dheráh (in.); gádhar, ár dená. †

Ujár dená, פָּרַץ, párats.

Qila', מִבְּצָר, (ib.), mibhtsár, (bátsar kát dálná).

Samajh, תְּבוּיָה (ii) t, bhúnáh (bhún yá bhín, taj-wíz karná.

Neo dálná, יָסַד, yácadh.

Saráhat, רָקַב, ráqábh.

Jál, מוֹקֵשׁ, moqesh (yáqash, jál lagáná).

Ilzám, אָשָׁם, áshám.

Fareb, מִרְמָה, mirmáh (rámah, dálná).

Is par, (is wáste), עַל-כֵּן, 'al-ken.

Majlis, עֵדָה, 'edháh ('ádháh, us ne muqarrar kiyá.

484.

Isti'mál 44.

- 1 פְּרָצָה כָּל-גְּדֵרֹתָיו שָׁמָּה מִבְּצָרָיו מִהֶחָה : 2 יְדֵנָה^{א)}
 בְּהִקְמָה יָסַד אֶרֶץ כּוּנָן שָׁמָּה בְּתִבְיָנָה : 3 הִבְנִי פְתָאִים
 עָרְמָה וְכִסְלִים הִבְנִי לִבִּי : 4 טוֹב יָפִיק הָצִו מִיְדֵנָה
 וְאִישׁ מוֹמְזוֹת יִרְשִׁיעַ : 5 לֹא-יָבוֹן אָדָם בְּרָשַׁע וְשָׂרָשׁ
 צְדִיקִים בְּלִי-יָמוּשׁ : 6 אִשֶּׁת חַיִל עֲמִירָה בְּעֵלָה וּבְרָקָב

* Hiph. men, *lautá dená, phir dená; Pi'el men, phir le áná.*

† Jama' gidhroth yá g,dheroth.

בְּעִמּוּתָיו מִבִּישָׁה : 7 בְּן הַדָּבָר יִחְבֹּל לוֹ * וְיֵרָא מִצָּנָה
 תֵּינִי יִשְׁלֹם : 8 תֹּזֶרֶת הָכֶם מְקוֹר חַיִּים לְסוֹר מִמְּקוֹשִׁי
 כֶּתִי : 9 חֲכִמַת עָרוֹם הִבִּין דָּרְבָן וְאַחֲלַת בְּסִילִים מִרְמָה :
 10 אֲוִלִים יִלְנִי אֲשֶׁם וּבִין יִשְׁרִים רָצוֹן : 11 וְיִשְׁמֹו לוֹ
 לִבְדוֹ וְלִהֵם לְבָבָם וְלִמְצָרִים הָאֲכִלִים אֶתֹּו לְבָבָם כִּי לֹא
 יִכְלֹון הַמְצָרִים לֶאֱכֹל אֶת־הָעֵבְרִים לֶחֶם כִּי־תֹעֲבָה הוּא
 לִמְצָרִים : 12 הָלֵךְ אֶל־יְהוָה מַעֲשֶׂה וְיִפְנֹו מִחֲשָׁבְתֶּיהָ :
 13 וְיֵאמֶר שׁוּב אֲשִׁיב אֵלַיָּה בָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה־בָן לְשָׂרָה
 אֲשֶׁתֶּךָ וְשָׂרָה שִׂמְעַת בְּתַח הָאֵהָל וְהוּא אֶחָדָיו :
 14 וְכִסְף מִשְׁנֶה קָחַי בְּיָדְכֶם וְאֶת־הַכֶּסֶף הַמִּיֹּשֵׁב בְּפִי
 אֶמְתַּחֲמִיכֶם תִּשְׁיִבוּ בְּיָדְכֶם אוֹיְבֵי מִשְׁנֶה הוּא :
 15 וְאֶת־אֲחֵיכֶם קָחַי וְקוּמוּ שׁוּבוּ אֶל־הָאֵשׁ :

b) 1. Main yih chándí pher dúngá. 2. Ham tere qila'on ko tabáhi ke liye thahráwenge. 3. Kis ne zamin kí biná dálí ? kis ne ásmánon ko qáim kiyá ? 4. Kyá insán sharárat se qáim kie jáwen ? 5. We zarúr lau-tinge. 6. Laut, ai mere betē : phir ai merí betí. 7. Rotí mere bháton ke wáste alag na dhariyo. 8. Naqd. jo tumháre boron men pher dí gaí, pher do. 9. Kḥák tú hai, aur kḥák men tú phir jáegá. 10. Aur Kḥudá tumháre sáth hogá, aur tumhen tumháre ábá kí sar-zamín men phir láwegá (Hiph'il).

* Wuh jo darta hai, Ism i fi'l.

BAB XI. § 7.—Af'al 'Ayin Yodh.

בִּין pahchánná. Gardán: Tatimma E.

Gardán i Mukhtasar.

485.	1 Mází	2 Láin. i muzáf.	3 Amr	4 Must.	5 Ism i fi'l
1 Qal	{bán bín	bín	bín	yábhín	bán
2 Niph.	nábhon	hibbon	hibbon	yibbon	nábhon

Qal ká ism i fi'l i majhúl, bún.

Mustaqbil i kotáh, yábhen ; Wáw i taqlíb ke sáth, way-yá'bhen.

Qal ká Láin. i mut., bon ; Niph. hibbon.

'Amí Shaklen.

486.	Mází	bán	bá'náh	bán'tá
Qal	Amr	bín	bí'ní	
	Mustaqbil	yábhín	tábhí'ní	t,bhínénáh

487. a) In af'al kí tadbír aisí hai, jaisí af'al i 'Ayin Wáw kí ; aur un ke Yodh ká isti'mál aisá hí hai, jaisá us raqam ke Wáw ká ; maslan, Qal ká Mází sháth (sháwath ke 'iwaz), us ne biḥháyá hai ; Láintihá shíth ; Láin. i mutlaq shoth (sháyoṭh ke 'iwaz) ; Amr shíth ; Mustaqbil yáshíth ; Mustaqbil i Amr yásheth, aur Wáw i taqlíb ke sáth wayyá'shéth.

b) Kai af'al men Qal ke Mází kí aur shaklen hai, jo Hiph'il kí mánind bagair ḥ ke hai ; maslan,

495.

Isti'mál 45.

1 ^א בִּינֵי בָּעֵצִים בָּעֵס וּבְסִילִים כְּתִי תִשְׁבְּלוּ: 2 הַמָּלְהָ 3 אֶל תְּרִיב
 יִקְוּ בְּקִי לְחֶמְדָּה אֲגִרָה בְּקָצִיר מֵאֲכֻלָּהּ: 4 לֵב אָדָם יִחְשַׁב דְּרָכָו וַיִּהְיֶה יָקוֹ
 יָעֲדוֹ:

6) 1. Apní má se [ב] dahíl kar; kyúнки wuh merí
 jorú nahín (hai), aur na main us ká shauhar (húq). 2.
 Yúsuf ne apná mugh dhoyá, aur báhar gayá [וַיֵּצֵא], aur
 kahá, ki Roṭí rakho. 3. Main tumháre shahron ko
 jangal kar dúngá [כָּתַן], aur tumháre maqdison ko wí-
 rání tak pahuncháúngá, aur bú, tumhári khusht, na
 súnghúngá; [Hiph. men.]

BAB XI. § 8.—Afál Lámēdh Alēph.

Namúna מִצָּץ, páná. Gardán Tatimma E.

Gardán i Mukhtasar.

496.	1 Mází	2 Láin. i muzáf	3 Amr	4 Mustaq.	5 Ism i fíl
1 Qal	mátsá	m,tso	m,tsá	yimtsá	motso ^a
2 Niph.	nimtsá	himmá- tse ^a	himmá- tse ^a	yimmátse ^a	nimtsá
3 Pi'el	mitstse ^a	matstse ^a	matstse ^a	y,matstse ^a	m,matstse ^a
4 Pu'al	mutstsá	mutstsá	(nest)	y,mutstsá	m,mutstsá
5 Hiph.	himtsí ^a	hamtsí ^a	hamtse ^a	y,amtsí ^a	maumtsí ^a
6 Hoph.	humtsá	humtsá	(nest)	yumtsá	maumtsá
7 Hithp.	hithmats -e ^a	hithmats -e ^a	hithmats -e ^a	yithmats -e ^a	unithmats -e ^a

Qal ká ism i fíl, majhúl mátsú^a.

Amr i Hiph. yamtse^a; Mustaqbil zamír ke sáth (Pi'el)
 y,matstsení, (Hiph.) yamtsiení.

497.

'Adí Shaklon.

1 Qal	{ Mází	mátsá	má'tsēáh	mátsáthí
	{ Amr	m,tsá	m,tse ^a náh	
2 Niph.	{ Mází	nimtsá	nimtsē ^a tháh	
	{ Amr	himmátse	himmátse ^a náh	

(Aur shaklon kí gardánen in se muwáfiqat rakhte hai.)

498. Jaisá kí afál פָּ men, waisá is men נ narm
 harf i halqí (jo lafz kí ákhir men bahut kam sunáí detá
 hai), kabhí kabhí hai; aur kabhí kabhí bilkull sákin
 hai.

499. Jin shaklon men tísrá masdarí harf piehhlá
 harf hai, un men ákhirí juz wuhí harf i 'illat rakhtá
 hai, jo 'ámí afál men hai; maslan, מִצָּץ, מִצָּץ, מִצָּץ,
 מִצָּץ; lekin נ ke áge Pathakh daráz hoke Qámets
 bantá hai, ya'ne Qal ke Mází, Amr aur Mustaqbil men
 aur Niph'al, Pu'al aur Hoph'al ke Mází men. Tis par
 bhí (◌ֿ) tabdil ke qábil hai; aur is tarah se jama'
 מִצָּץ hotá hai.

500. Mustaqbil aur Amr, mutábiq afál i Lámēdh
 Halqí ke. A ko páte hai.

501. Jab kí נ zamírí tatimma se peshtar partá hai,
 jo harf i sahíl se shurú' hotá hai (ר, נ) to wuh sunáí

nahín detá hai. Qal ke *Múzi* men wuh *Qúmet's* garí hotá hai, מִצֵּאת; aur sab gardánon ke *Múzi* men. Tser men, נִמְצָאת; sab gardánon ke *Amr* aur *Mustaqbil* men. *Qēghol* men, תִּמְצָאָה. Tatimma *khú*, *khēn* se peshtar א harf i halqí baná rahtá hai, aur us ke níche (-) partá hai.

502. In shaklon men *Tsere* aur *Qēghol* ká isti'mál us muwáfiqat se húá hogá. jo af'al i לָא aur לִי men hai.

503. Zamírí tatimma se peshtar, jo harf i 'illat se shurú' hotá hai, א harf i sahíh baná rahtá hai, aur shakl 'ádí hai, מִצָּאוּ.

504. Af'al *Bích E*, מָלָא, *pur honá*, kí mánind, *Mázi* ke aur síghon men *Tsere* ko bahál rakhte hain; maslan, מִצָּאוּ ke 'iwaz men קָרָאת kabhí kabhí miltá hai קָרָאת ke wáste.

505. *Ism i fi'l muw.* aksar kotáh kiyá játá hai, מִצָּאת kabhí מִצָּאת, aur nákámil יוצֵאת (az יָצָא).

506. א kabhí kabhí girtá hai, jaisá ki מִצָּאת men, *Niph.* נִמְצָאת, *tum nápak ho*; *Hiph.* מִצָּאת.

Lugat.

507. *Buláná*, קָרָא, qará".

Kína karná, שָׁנָא, sáne".

Bhará honá, מָלָא, mále".

Píná (ziyádati se), סָבָא, sábhá".

Dar, יָרָא, yiráh; *muz.*, יָרָע, yáre", *ḍarná*.

Ráh, נִתְיָבָה, n,thíbháh, (náthabh.)

Khazána ká ghar, אוֹצָר, otsár (*jama'*, -oth).

Nuqsán karná, חָמַס, khámaç.

Chúthrá, קָרַע, qéra' (*qára'*, *torná*).

Is wáste, עַל-כֵּן, 'al-ken.

Najis karná, טָמָא, táme".

Jama' honá, צָבָא, tsábhá".

Khatá karná, חָטָא, khátá".

508.

Isti'mál 46.

1 תחת כי-שנאו דעת ויראת יהוה לא בחרו:

2 בגב נמצא ישלם שבועתים: 3 הלא-הכמה תקרא

ותבינה תתן קולך: 4 אליכם אישים אקרא וקול

אל-בני אדם: 5 בארח צדקה אהלך בתוך נתיבות

משפט: להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אפלא: 6 מצא

מצא חיים ונפק רצון מיהוה: וחטאי חמס נפשו כל

משנאי אהבו מות: 7 אל-תתי בסבא-הו

בשר למי: כי סבא ואלל יורש וקרעים תלבש נומה:

8 על-כן א-ל-פנקודי כל ישרתי כל-ארח שער שנאתי:

9 אלהים באו גוים א-בנחלתה טמאו את-היכל קדשה

שמו את-ירושלם לעוים: נתנו את-נבלת עבדה מאכל

לעה השמים בשר חסידיה לחית-ארץ: שפכו דם

במים סביבות ירושלים ואין קובר : 10 ועש את הצנור
 נחשת ואת כנף נחשת בבראת ॥ הצבאת אשר צבאו
 ברח אהל מועד :

b) 1. Main ne dānāi ká kína rakhá hai. 2. Kaun
 dānāi ká kína rakhtá hai ? 3. Tú apne bhái ká kína
 na rakh. 4. Thailián chándi se bharí hai. 5. Chor.
 pakare jáke, sāt gunē pher dewen. 6. Hikmat pukár-
 tī, aur fahmīd chīkhen mártī. 7. Ham unhen pukár-
 enge. 8. Kyá main na pukárūn, aur chīkhen na mār-
 ūn ? 9. Mere k̄hazānon ko kaun bhar degá ? 10. Jo
 mujhe páwen, so zindagī ko páwenge. 11. We albat-
 ta zindagī ko páwenge. 12. Tú un se kína na rakh,
 jo tere kína karnewále hai.

BAB XI. § 9.—Af'al Lámēdh He.

Namúna גלה, gáláh, *záhir karná*. Gardán Tatimma E.

Gardán i Muḥktasar.

509.	1 Māzi	2 Lāin. i muzáf	3 Amr	4 Mustaq.	5 Ism i f'l
1 Qal	gáláh	g,loth	g,leh	yighlēh	goleh
2 Niph.	nighláh	higgáloth	higgáleh	yiggálēh	nighlēh
3 Pi'el	gilláh	galloth	galleh	y,gallēh	m,gallēh
4 Pu'al	gulláh	gulloth	(nest)	y,gullēh	m,gullēh
5 Hiph.	highláh	haghloth	haghleh	yaghlēh	maghlēh
6 Hoph.	höghláh	höghloth	(nest)	yöghlēh	möghlēh
7 Hithp.	hithgal- láh	hithgal- loth	hithgal- leh	yithgal- lēh	mithgallēh

Qal ká ism i f'l i majhúl, gálú.

Lāin. i mut. (Qal) gáloh; (Niph.) nighloh; (Pi'el)
 galleh; (Pu'al) gulloh; (Hiph.) haghleh; (Hoph.)
 höghleh; (Hithp.) hithgalleh.

Mustaqbil i kotáh (Qal) yíghēl; (Niph.) yiggál;
 (Pi'el) y,gál; (Hiph.) yē'ghēl; (Hithp.) yithgal.

510.

'Adí Shaklēn.

Qal	Māzi	gáláh	gál,tháh	gálthí	gálú
	Amr	g,leh	g,lí	g,lē'náh	
	Mustaqbil	yighlēh	tighlí	tighlē'náh	

511. In af'al men, af'al i פ' kí mánind, do aur ra-
 qam wábasta hai, ya'ne ל' aur ל'; lekin 'Ibrání men
 aslī, aur , kamzor ה ho gayá hai; aur yih harf un sab
 shaklon kí ákhir men hotá hai, jo tísre harf i masdarí
 se tamám hotí hai. In men se aksar asl men ל' hai;
 aur is sabab se ye do raqmen kam mutafarriq hai.

512. In af'al ká tísrá harf i masdarí ה (Mappiq ké
 sáth, jaisá גבה), hai, so bilkull farq hai; aur un kí
 sári gardán af'al i Lámēdh halqí kí mánind hai.*

513. In af'al ká qánún (Gardán Tatimma E) yún
 hai :—

Jo shaklēn tísre harf i masdarí se tamám hotí
 hai,

* Ba'ze af'al ה ká aslī tísrá harf i masdarí ה thá : lekin us
 kí áwáz i halqí kam ho gayá, aur harf áp narm ה húa.

Sáre *Mázi* áh se khatam hote hain.

Sáre *Mustaq.* aur *Ism i fi'l i maf'úl* éh men.

Sáre *Amr* eh men.

Láin. i mut., Hiph. aur Hoph. chhorke, oh men.

514. *Qal* ke *ism i fi'l i majhúl* kí ákhir men aslí ' záhír* hai, *gálúí*; aur ba'zí báton men, jo is masdar se sádir hotí hain.

515. *Láin. i muzáf* hamesha shakl i muwannas *men rakhtá* hai; yún *Qal* *galoth*; *Pi'el* men *galloth*, wg.

516. Un gardání tatimmon ke áge, jo harf i sahíl (ت, ث) se shurú' hote hain, aslí ' qáim rahtá hai, lekin harf i sahíl nahín hai. Agar us men *a* hotá, to ' us ke sáth mel karke *ai* ho játá; lekin yih *ai* *Mázi* men pahle *e* (يـ) ho játá, aur ziyáda kotáh hoke *i* bantá hai; aur phir *Mustaqbil* aur *Amr* men badalke (يـ) *e* ho játá. Yún *Pi'el* ke *Mázi* men, az *galith* (تثنية) ke mutábiqu), ham pahle *galith* páte hain, aur tab, *e* ko í banáke *galith*; *Pi'el* ke *Mustaqbil* men *galith*. *Majhúlon* men *e* har waqt bahál rahtá hai. Gardánán i sádirí ke *Maf'úl* men, aur *Ma'kús* men *e* aur *i* eksán *Qal* men, jo ziyáda musta'mal hai, sirf *i* hai. Yún ham páte hain—

Qal ke *Mázi* men *i*, *galith*.

Dúsri maf'úl gardánon ke *Mázi* (ma'kús *Hithp.* ke sáth *e* aur *i* betartib, *galith*, *galith*).

Majhúlon ke *Mázi* men sirf *e*, *galith*.

Mustaqbil aur *Amr* har já *e* (يـ), *galith*, *galith*.

517. Un gardání tatimmon se peshtar jo harf i 'illat (أ, إ, ء) se shurú' hote hain, ' aur us se peshtar ká harf i 'illat aksar gir játe hain, [*galith* = *galith* wg.]; lekin qadímí púrí shaklon men, kháss karke waqfa men, wuh qáim rahtá hai, *galith* (dekho 524, 530). *Zamírí* tatimmon se peshtar bhí wuh girtá hai, *galith* (dekho 539).

518. *Mázi* 3 *wáh muw.* men, jahán muw. tatimma *galith* hai, ' gaíb hotá hai, *galith*. Lekin yih qadímí shakl bahut kam miltí hai (dekho 520); aur go kí jins ká yih nishán káfi na hotá, to dúsra muw. tatimma *galith* hai, aur *galith* paidá hotá hai. Waisá hí sárí gardánon men; maslan, *Hiph.* *galith*, aksar *galith*, waqfa men *galith*.

519. Is raqam ke af'ál kí sárí gardánon men *Mustaqbil* i kotáh kí shaklen ba'khúbí áshkára hain. *galith* radd kiyá játá hai, aur is sabab se aur kaí tabdilen hotí hain (dekho 522, 526, 528, 533). *Amr* i kotáh bhí *galith* ke mardúd hone se bantá hai (dekho 529, 534).

Bayán i Mutafarriqát.

520. I. *Qal.*] *Mázi* ke 3 muw. kí aglí aur salís shakl *galith*, az *galith*, aksar musta'mal nahín hai; lekin zamírí tatimmon ke sáth har kabín maujúd hai, dekho 539.

521. a) *Láin. i mut.* kí yih bhí shakl hai, **לֵאֵן**.

b) *Kabhí kabhí Láin. i muz.* **קַבְּחִי קַבְּחִי לֵאֵן**, aur *muw.* **וְאַחֵר** hote hain.

522. *Mustaqbil* ke kotáh hone se *Qal* men ye tabdíl-en hotí hain :—

a) *Pahlá masdarí* harf aksar madad karnewále harf i 'illat ko, *Qēghol*, pátá hai; yá jab dúsrá masdarí harf *halqí* ho, tab *Pathakh* ko; maslan, **יָבֹן** wáste **יָבֹן**, aur us ne *ta'mír* kiyá; **יָשַׁע**, *wuh dekhe*, wáste **יָשַׁע** ke.

b) *Peshgardaní Khíriq* já ba já barhke *Tsere* ho játá hai, (kyúнки ab wuh khulá juz hai); maslan, **יָרָא**, *wuh dekhe*, (az **רָאָה**).

c) *Madad karnewálá* harf i 'illat kabhí chhut játá hai; maslan, **וַיִּשָּׁב**, **וַיִּשָּׁת**, **וַיִּבֶד**. *Fil* **רָאָה** kí do shaklen hain, **יָרָא** aur **וַיִּרָא**. Pichhlí men *Pathakh* hai, *Resh* ke basabab.

d) *Ba'ze afál Pe halqí* aur *Lámēdh He* bhí hain :—
וַיַּעַשׂ, aur us ne *banáyá*, az **עָשָׂה**, **וַיַּעַן**, aur us ne *jawáb* diyá, az **עָנָה**. Pahlé juz ká harf i 'illat já ba já harf i *halqí* kí tásír se mubaddal nahín hotá hai; maslan, **וַיִּחַר**, **וַיִּחַן**, **וַיִּחַר** (*dághesh i muláim* dústre masdarí harf men), *wuh lulkáre*.

e) *Afál* **וַיִּחַר**, *honá*, aur **וַיִּחַר**, *jíná*, jin ke *Mustaqbil* i kotáh kí 'adí shaklen **וַיִּחַר**, **וַיִּחַר** hotín, badalke **וַיִּחַר** ho

játí hain (*y, hí, y, k hí*); kyúнки *Yodh* ek harf i 'illat ap se peshtar cháhtá hai, jis men wuh garq howe.

523. *Púrí shaklen*, bagair **ה** ke kátne ke, já ba já balki *Wáw i taqlíb* ke pichhe hotí hain, *kháss* karke sí-gáe mutakallim men, aur pichhlí tasnífon men; maslan, **וַיִּרָאָה**, aur main ne *dekhá*, bís bár maujúd hai, lekin *Músá* kí tasníf men nahín hai; aur **וַיַּעֲשֶׂה**, aur us ne *banáyá*, chár bár.

524. Jab kí gardání tatimma harf i 'illat se shurú' hotá hai (dekho 522), *kháss* karke waqfa men yá us se peshtar, aur púre jama' **ן** se peshtar, yá jab kisí sabab se lafz par lahja partá hai, to aslí ' bahál rahatá hai. *Má-i* **וַיִּסְתִּיר**, *unhon ne panáh lí*; *Amr* **וַיַּעֲזִיב**, *púchho*; *Mustaqbil* **וַיִּרְבִּין**, *we ziyáda hote játe hain*; aksar **וַיִּשְׁתַּיֵּן**, *we píte hain*, kí mánind (dekho 530).

525. *Ism i fi'l i maf'úl* kí ek mw. shakl hai, **וַיִּזְכֹּר**, *jásúsí karná*; **וַיִּזְכֹּר**, *phaldár*; *jama'* men **וַיִּזְכֹּר** kí mánind. *Majhúl* já ba já ' ke bagair hotá hai; maslan **וַיַּעַשׂ**, wáste **וַיַּעֲשֶׂה**, *bandáyá húa*, **וַיַּעַן**. Dúsrá juz bahut kam ná-kámlí likhá hai.

526. II. *Niph'al.*] *Mustaqbil* ke kotáh hone se aur tabdílén nahín hotí hai (**וַיִּנְלָה** az **וַיִּנְלָה**); tau bhí ek *fi'l* *Ayin halqí* men ek shakl hai, jis (—) kotáh hoke (—) ho játá hai, ya'ne **וַיִּמַּח** (wáste **וַיִּמַּח** ke). Is kí mánind *Prel* men **וַיִּמַּח** (az **וַיִּמַּח**), aur *Hithp.* men **וַיִּמַּח** (az **וַיִּמַּח**).

527. III. *Pi'el Pu'al aur Hithpa'el.*] *Pi'el* ke *Máz* men aksar दूसरे juz ká *Khíriq* hai — ke 'iwaz men; aur is sabab se yih shakl gardán men mundarj hai. Tatimmon se peshtar *Khíriq* hamesha musta'mal hai; magar *Pu'al* men har kahín *Tsere* (—) hai.

528. *Mustaqbil* i *kotáh* men दूसरे masdarí harf ká *dághesh* i *jabr* girtá hai; yún *Pi'el* וַיֵּצֵא; *Hithpa'el* וַיִּתְּנָל. Kabhí kabhí *Pathakh* badalke *Qámets* ho játá hai, וַיִּתְּנוּ, וַיִּתְּנוּ (dekho 526).

529. *Pi'el* aur *Hithpa'el* men *Amr* kí *kotáh* shaklen pái játi hain; maslan, נָסַח ke 'iwaz, *sábit* kar'. הִתְחַל, *áp ko bímár dikhla*.

530. Já ba já *Yodh* qáim rahtá hai, jahán aksar gir játá hai:—*Mustaqbil* יִכְסִימוּ; יִתְּנוּ.

531. IV. *Hiph'il* aur *Hoph'al.*] *Hiph.* ke *Máz* men הִנְלִית aur הִנְלִית barábar must'amal hain; tatimmon se peshtar दूसरी shakl áti hai; kyunki wuh *kotáh* hai. *Hoph.* men hamesha — hotá hai.

532. a) *Hiph.* ke *Láin.* i *mut.* ká *Tsere* 'adí harf i 'illat hai (jaisá ki הִקְטִיל men); aur *Hoph.* ká *Láin.* i *mut.* isí ke mutábiq hai, jaisá ki הִקְטִיה men.

b) *Fil* i הִבָּה, *bahut honá, Láin.* kí tén shaklen rakhtá hai, הִבָּה, *bahut*; הִבָּה, jo jab *Láin.* záid hai, tab must'amal hai; aur הִבָּוֶת, *Láin.* i *mut.*

533. *Mustaqbil* i *kotáh* kí ye shaklen hain, יִתְּנוּ, יִתְּנוּ, aur *jama'* יִתְּנוּ.

יִתְּנוּ; yá (madadgár harf i 'illat ke sáth) יִתְּנוּ, jis ke badle men har gáh יִתְּנוּ hotá hai; maslan, יִתְּנוּ, יִתְּנוּ. Harf i halqí ke sáth, יִתְּנוּ, יִתְּנוּ, wg. Is kí aur *Qal* ke *Mustaqbil* kí tafríq sirf matlab se ma'lúm ho saktí hai.

534. *Amr* i *kotáh* men hamesha madadgár harf i 'illat *Qēghol* yá *Pathakh* hotá hai; maslan, הִבָּה wáste הִבָּה ke; הִבָּה wáste הִבָּה ke; הִבָּה wáste הִבָּה ke.

535. *Mustaqbil*, jis men *Yodh* bahál rahtá hai, sirf תִּתֵּן men hai, az תִּתֵּן.

536. V. *Arámí* zubán men af'al i לָא aur לָה mile jule hote hain; aur donon, *Mustaqbil* aur *Ism* i *fi'l* men, sári gardánen eksán, — yá — se tamám hote hain. 'Ibrání men, inhín ke muwáfíq, *Láin.*, *Amr* aur *Mustaqbil* הִא aur kabhí — aur — se khatam hote hain. Yih khashs karke piehhlí tasnífon aur shi'r men hotá hai. *Láin.* הִיה, *honá*; עָבַד, *mazlúm karná*; הִפָּה. *Amr* הִיה, *tú ho. Mustaqbil* אֶל-תִּתֵּן, *baná mat.* In báton men *Amr* ke matlab ke hone se *Tsere* must'mal hotá hai, *Amr* hí kí mánind. Lekin já ba já yih bayán thik na thaharegá; aur káf maqámon men shakk hai, kí (—) yá (—) durust hai. Dekho Paid. 26 : 29; Ahbár 18 : 7; Yashú' 7 : 9; 9 : 24; Dán. 1 : 13; 'Azrá 5 : 12.

537. Ek *Suryání* muhawara ke mutábiq *Yodh* lafz kí ákhir men miltá hai—יִתְּנוּ, יִתְּנוּ, aur *jama'* יִתְּנוּ.

538. Tm af'al hain, jin men be-'adatí gardán *Pi'el* miltí hai, yá us ká ma'kús; jahán tísrá masdarí hará, jo dastúr se duhráyá jútá hai, והí shakl men zahir hotá hai; maslan, נָאֶה (kotáh נָאֶה), *hasín honá*, az נָאֶה, *tírandáz*; kháss karke שָׁה, *jhukná*, *Pi'el* שָׁה, aur ma'kús הִשְׁתַּחֲוֶה, *apne taín jhukáná*; munh ke bal girná, síga i mukh. יָתְ. aur יָתְ, *Mus-taqbil* יִשְׁתַּחֲוֶה, *kotáh וַיִּשְׁתַּחֲוֶה*, wáste וַיִּשְׁתַּחֲוֶה ke (*muwá-fiq יָתְ = יָתְ ke*).

539. Zamíri tatimmon se peshtar ká ákhirí הַאֲחֵרִי aur us se peshtar ká harfí 'illat gir játá hai; maslan, אֶנְסִי, עֵנְךָ, as ne mujhe jawáb diyá, עֵנְךָ, Mustaqbil עֵנְךָ; Hiph. הִעֲלֶה. Bahut kam ákhirí הַאֲחֵרִי yá kí jagah men á játá hai; maslan, וְכִסִּימוּ, wuh unheñ dhámp degá; הִכִּינִי, mujhe mār. Mázi ká 3 muw. zamíri tatimma se peshtar hamesha purání shakl נָתַתְּ ko letá hai (dekho 518), lekin a ke sáth, jaisá ki 'ádí af'ál men; maslan, כָּלְתִּי=כָּלְתִּי; waqfa men עָנְתִּי.

Ingat.

540. [Par] *bharosá rakhná*, [בָּרַחַה] *kháçáh*.
Ta'mín *h...*

Ta'mír karná, בָּנָה, *bánáh.*

Tánná, נָטָה, *nátáh*.

Barháná, רַבָּה, *rábháh*.

Charná, חַרְנָא, rá'áh.

Bakná, בַּטָּה, *bátáh*.

Wáqr' honá, נָח, (Pu'al men) ánáh.

Dekhná, רָאָה, *rááh*.

Chhedan (jama'), מַדְחָרוֹת, *madhgaroth* (dhágar).

Talwár, תַּלְוָר, khě'rēbh.

¹ *ʿAlam*, תֵּבְהֵל, *tebbhel*.

Janín, mádda i anbaná, גלגל, golēm (az gálam).

541.

Istī' mál 47.

1 וְהָיָה כַעֲשֹׂי שְׁתוּל עַל-פִּלְגֵי-מָיִם אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן
 בַּעֲמֹל וְעֲלָהוּ לֹא-יִבּוֹל וְכָל אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ :
 2 נְמִיתִי
 3 כִּי-בִי יִרְבּוּ יַמִּיָּה וְיִסְיָפוּ לִךָ שָׁנוֹת
 4 שִׁפְתֵי אֲדִים יִרְעוּ רַבִּים וְאִוִּילִים בְּחֶסֶר-לֵב
 חֲזִים :
 5 יֵשׁ בּוֹשֶׁה בְּמִדְבָּרוֹת חֲרָב וּלְשׁוֹן חֲכָמִים
 יִמּוּתוּ :
 6 לֹא-יֵאָמֶה לַצַּדִּיק כָּל-אֵאֻן וְרָשָׁעִים מְלֹאוּ רָע :
 מִרְבָּא :
 7 אִם-אֶרְעֵב לֹא-אֶמַר גֵּד כִּי-לִי תִבֵּל וּמִלֵּאָה :
 8 בִּיהוָה
 9 חֲסִיתִי אִידֵּה תֹאמְרוּ לִנְפֹשִׁי נָדִי הֲלִכְם צָפוּר :
 10 בְּלִמִּי
 11 בְּרָצוֹנָה אֶת-צִיּוֹן תִּבְגֶּה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַם :
 עֵינֶיהָ וְעַל-סִפְרָהּ פֶּלֶם יִכְתְּבוּ יָמִים יִצְרוּ וְלֹא אֶחָד בָּהֶם :
 תִּעֲזֹבֶת מַלְכִּים עֲשׂוֹת רָשָׁע כִּי בְצֻדָּהּ יִבּוֹן בְּסָא :

b) 1. Jo Kḥudá farmáwe, so tú kar. 2. Jaisá un-
hon ne kiyá hai, waisá tum karo. 3. Pání zamín par
bahut barḥ gae, aur jo ṭile ásmán ke tale the, so sab
dhámpe gae. 4. Gráe aur ríchh sáth sáth charenge;
sher i babar aur bail ikkaṭṭhe leṭenge. 5. We chízen

'azím haiñ, jo merí ánkhoñ ne dekhí haiñ. 6. Tum ghar ta'mír mat karo. 7. Kyá mere báp ne yih ghar na banáyá? 8. Kyá maiñ ne ghar ta'mír na kiýá? 9. Shahr ke ta'mír karne meñ.

542. Ye shakleñ likho :—

Main thá.	Main hoúngá.	Tú ho.	Honá.
Tú thá.	Tú hogá.	Tú (mw.) ho.	Hone meñ.
Tú thí.	Tú hogí.	Tum ho.	
Wuh hogá.	Wuh hogá.	Tum (mw.) ho.	
Wuh thí.	Wuh hogí		

BAB XII.—Fíl ke Tatimma.

543. Zamírí tatimma, jo af'ál par lagte haiñ, zamír kí hálát i maf'úl ko záhir karte haiñ. We haiñ :—

544.

WÁHID.

Síga.	Shakleñ zamán i Mázi ke liye.	Shakleñ zamán i Mustaqbil ke liye.
1 mujhe ('ámí)	میں	میں
2 tujhe (mz.)	تو, waqte meñ	تو
2 tujhe (mw.)	تو	تو
3 use (mz.)	وہ	وہ
3 use (mw.)	وہ	وہ

JAMA'.

1 hamen ('ámí)	ہم	ہم
2 tumhen (mz.)	تو	تو
2 tumhen (mw.)	تو	تو
3 unhen (mz.)	وہ	وہ
3 unhen (mw.)	وہ	وہ

Jab Mustaqbil meñ Nún i mundarj hai, tab us ke zamírí Tatimma ye haiñ :—

545.

WÁHID.

1 mujhe ('ámí)	میں	میں	wáste	میں	ke
2 tujhe (mz.)	تو	تو	wáste	تو	ke
3 use (mz.)	وہ	وہ	wáste	وہ	ke
3 use (mw.)	وہ	وہ	wáste	وہ	ke

Mázi Tatimmon ke sáth.

546. 'Ámí qá'ida yih hai, ki

a) Jo shakleñ hurúf i sahíh se khatm hotí haiñ, so aise tatimma letí haiñ, ki hurúf i 'illat se shurú' hote haiñ; aur wuh harf i 'illat i waslí kahlátá hai.

b) Jo shakleñ hurúf i 'illat se khatm hotí haiñ, so aise tatimma letí haiñ, ki hurúf i sahíh se shurú' hote haiñ.

c) *Mázi* ke liye harf i 'illat i waslí a yá á hai.

d) *Mustaqbil*

e) *Amr* } " " " e yá ē hai.

547. Jo tabdilen gardání tatimmon men howen, so is liye hotín, ki we zamírí tatimmon ko lene ke qábil hon.

	letá hai	ke 'iwaz men
a) 3 wáh. mw.	ath yá áth	áh
b) 2 wáh. mw.	tí	t
2 jama' mz.	tú	tēm'

548. Yahán gaur kijiyo, ki (1) 2 wáh. mw. (jo shakl i 'atíq attí se sádír hotí hai,) 1 wáh. kí thík shakl rakh-tí hai, aur sirf 'ibárat se un donon ká farq ma'lúm hotá hai; (2) 2 jama' mw. kahín zamírí tatimma ke sáth miltá nahín.

549. [*Mázi* ká 3 wáh. mw. (1) lahja ko letá hai. magar *khēm, khēn* ke sáth nahín; par un ke sáth aísá shakl letá hai, ki bagair harf i 'illat i waslí ke juz ho-we; (2) aur zamíron ke sáth wuh harf i 'illat i waslí ke letá, aur lahja ko píchhe khenchke juz i qabl i ákhírd par lagátá hai; aur yún we hurúf i 'illat i kotáh páfte hain.]

550.

Fil i Zamírí Tatimmon ke sáth.

I. *Mázi*.

Fil: Qal ma'rúf—	כתב us ne likhá hai.	3 wáh. mw.	כתבה
Zamir: 3 wáh. mz.	כתבו		כתבתהו
	yá		yá
mw. use	כתבו 1		כתבתי
2 mz. tujhe	כתבה		כתבתה
—mw. tujhe	כתבה 2		כתבתה
1 mujhe	כתב		כתבתה
Jama' 3 mz. unhen	כתבני		כתבתני
—mw. unhen	כתבם		כתבתם
2 mz. tumhen	כתבו		כתבתו
—mw. tumhen	כתבתם		כתבתכם
1 hamen.	כתבון		כתבתון
e az Qal i Láziní isí tarah se.	כתבני		כתבתני
1) אהבו, 2) אהבה, 3) אהבתם.			אהבתהו
e aur shaklon se, maslan Pi'el—			אהבתה
1) כתבו, 2, 3) כתבה, כתבתם.			כתבתהו

Zamir:	2 mz. wáh.	2 mw. aur 1 wáh.	3 jama'.
wáh. }	כתבתי	כתבתי	כתבו
3 mz. }	כתבתהו	כתבתהו	כתבתהו
use	yá	yá	(nest)
mw. use	כתבתו	כתבתו	כתבתה
2 mz. tujhe	כתבתה	כתבתה	כתבתה
—mw. tujhe	(nest)	כתבתה	כתבתה
1 mujhe	(nest)	כתבתה	כתבתה
Jama' 3 mz. unhen	כתבתני	כתבתני	כתבתני
—mw. unhen	כתבתם	כתבתם	כתבתם
2 mz. tumhen	כתבתו	כתבתו	כתבתו
—mw. tumhen	(nest)	כתבתו	כתבתו
1 hamen	(nest)	כתבתו	כתבתו
	כתבתני	כתבתני	כתבתני

- קוב: 18 אגלת קשורה בלב-נער שבט מוכר ירחיקה
 כנני: 19 עשק דל להרבות לו נתן לעשור אף למחסור:
 20 קט אנה ושמע דברי חכמים ולבך תשית לעתי:
 21 בירגעים בירת שמרם בבטנה ופני יחדו על-שפתיה:
 22 להנית ביהודה מבטחה הודעתיה היום אף-אמה:
 23 הלא כתבת לי שלשום במעקות ודעת: 24 להודיעה
 קשט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשלחיה:

b. 'Ibrání men tarjuma karo—

- Tú (mz.) ne use rakhá hai.
 Tú (mw.) ne mujhe dhokhá diyá.
 Us (mw.) ne us ko (mz.) sikhlayá.
 Us (mw.) ne use (mz.) jhukáyá.
 Tú (mz.) ne merí talqír kí.
 Tú (mw.) ne use bakhshá.
 Unhon (mz.) ne mujhe chhor diyá.
 Main ne use (mw.) mala'ún kiyá.
 De us ko (mz.)
 Le us ko (mz.)
 Wuh (mz.) us (mz.) ke píchhe ho legá.
 We (mz.) use (mw.) páwenge.
 We (mz.) mujhe pukárengé.
 Unhen (mz.) haqír jánná.
 Jab wuh (mz.) bhágá (us ke bhágne men).
 Jab tú (mz.) ta'mír kare (tere ta'mír karne men).
 Jab us (mz.) ne taiyár kiyá, (us ke taiyár karne men).
 Mujhe fareb dená.
 Jab us (mz.) ká khatna húá, (us ke makhtún kie jáne men).
 Jo yihí karte hain.
 Us (mz.) máre hue.
 We, jo use (mz.) pukárte hain.

'IBRÁNÍ AUR URDÚ LUGAT.

8

אב. báp.

אב. gumráh h., kho j.

Tabáh h. (aur ke sáth).

Pi'el gumráh karáná, titar bitar k., halák karáná, tabáh k.

אב. rázi h., máil h., cháh-

ná. (Láin. is ke ba'd hotá hai, jis ke sáth kabhi h. bhi hai).

אב. tangdastí, musibat.

אב. mátam k. (par)

Hiph. mátam karáná. Hithp. = Qal.

אב. (aksar mw.), patthar.

אב. אדם, sif, jama'

אב. אדם, lál, surkh.

אב. málík, khudáwand.

Jama' אב. אדם; אב. אדם

אב. málík.

אב. sif, bará, 'azím, sharif.

אב. Niph. bará ho jáná.

אב. mw.; samirí

אב. labáda, jubba.

אב. piyár k. Pi'el ká ism i f. muhibb.

אב. mw.; אב. ká Láin.

אב. maslan אב. יחיה

אב. Yahowáh ke nám

ko piyár k. Ism, ma'shúq.

Zarf, dilkashí se.

אב. tangí, musibat, tabáhi.

אב. masdar námusta'mal ;

Arabi wáwailá k.

אב. wáwaila. Afsos ! ah !

אב. hat !

אב. ahmaq = sharír.

אב. mw. wáh. nádání,

gunáh; az 'atiq masdar

אב. nestí, jhúth, batálat ;

shararat ; badnasíbi, áfat.

אב. jama' אב. אב. kha-

zána.

אב. bhái.

אב. rahná, thaharná.

אב. jagah kí bábat, píchhe;

waqt kí bábat, ba'd. Zamí-

ri אב. wg.

אב. pichhlá hissa. Zarf,

ultá.

אב. dushman h., kína r.

Ism i f. אב. dushman.

Mw. אב.

אִילוּת quwat.

אֵן nestí. Zarf, nahín; auris men hone ká khyál wábas-ta hai. מִשׁ muqábala karo.

אֵן אִישׁ ádmí nahín hai;

אֵן בּוֹתֵר koi mufassir nahín hai.

Agar jumla ká fá'il zamír ho, to אֵן ko fi'lí za-

mírí khatama lagte hain, מִינִי main nahín hún, wg.

Jab hálat i nasbí us ke ba'd áti hai, to אֵן לִי mujh ko

nahín hai, ya'ne, mere pás nahín hai, wg.; אֵן לָהֶם un

ke pás nahín hai.

אִישׁ mard. אִישׁ אֶמֶת mard

i wafá.

אֶלֹהִי jání dost; peshwá.

אֶשֶׁת 'aurat, jorú.

אֶלֹהִי only, fáqat, abhí, al-

batta.

אֶחָד kháná.

אֶלֶמָה bewa, ránd.

אֶמָה háth [kuhní tak],

háth [paimáish ká]; אֶמָה בְּאֶמָה háth se chár, ya'ne

chár háth.

אֶמָה laundí.

אֶמָה (wáste אֶמָה ke), mw.

zámírí אֶמָה, istiqánat,

wafádári, sacháí.

אֶמָה, mustaq, bolná.

Aksar sukhn i mazkúr is ke ba'd hote hain, אֶל לִי ke

בָּת, kalám.

אֶמֶת mw., thailí, borá.

אֶמָה Qal ná-musta'mal;

(Arabi, milná, muqábil h. uin waqt par házir h.)

Pi'el, házir karáná. Pu'al, wáqi' h. [kisí ko].

אֶמָה mw., jaház.

אֶמָה nák se sáns l., farráná;

אֶמָה ke sáth khatá h.

אֶמָה áh khenohná. Niph.

אֶמָה mw., muzáf אֶמָה

ádmí; אֶמָה (dekho אֶמָה) ádmí;

'awám. jama' אֶמָה mu-

záf אֶמָה, zam. אֶמָה; aksar

אֶמָה kí jagah musta'mal.

אֶמָה ká jama' hai.

אֶמָה mw., gardán i gair,

jam. אֶמָה, 'aurat, mádtá;

אֶמָה jorú.

אֶמָה batorná, jama' k.

אֶמָה bándhná, beríon men

jakarná. Ism i fi'l, אֶמָה

qaidí.

אֶמָה asír, qaidí.

אֶמָה (אֶמָה = אֶמָה) ke wáste,

zam. אֶמָה, nák; khatagí.

Tas. אֶמָה nathne. Chhira,

rúp.

אֶמָה poná, tanúr men pa-

káná.

אֶמָה chalná, ráh par h.

אֶמָה, mz. omw., ja. אֶמָה

muz. aur zam. אֶמָה

taur, taríqa.

אֶמָה lambái [waqt aur fá-

ala kí].

אֶמָה mw., kabhí mz., harf

i ta'rif ke sáth אֶמָה za-

mín, bhúm.

אֶמָה la'nat k. Pi'el, aizan.

אֶמָה mulzim h., khatá k.

Hiph., kisí par gunáh kí

sazá láná.

אֶמָה ilzám.

אֶמָה sídhá chalná.

אֶמָה khushwaqtí, khush-

háli. Sírj jama' muz. men

zarf ke taur par musta'mal,

אֶמָה. Wuh ádmí

kaisá mubáarak hai! Zam.

ke sáth, אֶמָה, mubáarak

tí!

ב

בָּנָה, zam. בָּנָה, waqfa men

בָּנָה. poshish, poshák.

בָּנָה. Niph., muztarib honá,

dar j. Pi'el, daráná, muz-

tarib k., jaldí karáná, Hiph.

בָּנָה mw. chamak, safed

si paprí [chamre se gahrí,

aur jis men bál safed hon].

בָּנָה dákhil h., andar á. (ב,

אֶל ke sáth bhí, musta'mal).

בָּנָה haqír jánná.

בָּנָה sharminda h.

בָּנָה lútá, lút l.

בָּנָה ázmáná, parakhvá.

בָּנָה parakhná. Maf'úl ke

sáth, ב, chunná.

בָּנָה bakná. Ism i fi'l בָּנָה,

bakwádí.

בָּנָה lipatná, ásár rakhná,

[בָּנָה, בָּנָה, ke sáth].

בָּנָה bharosá, 'itiqád.

בָּנָה taftísh k., tafríq k.,

samajhná.

בָּנָה harf i nis., bích. בָּנָה

בָּנָה, bích—

aur; kabhí kabhí udhar—

yá.

בָּנָה harf i nis., בָּנָה ká muzáf

בָּנָה mw., samajh, bínáí.

בָּנָה pahlauthá.

בָּנָה nahín, kuchh nahín.

בָּנָה hájat. Zarf, na, bagair.

בָּנָה betá.

בָּנָה ta'mír k.

בָּנָה málik, sáhib, shauhar.

בָּנָה jalná, bhasam k.

בָּנָה torná, lútá.

בָּנָה lút, hásil i ná-

haqq; nafa', wasúl.

בָּנָה, ism i kasratí, bail,

galla.

בָּנָה, jam. בָּנָה, subh, sa-

kár.

בָּנָה, Pi'el dhúndná: maf.

ke sáth לִי ke ba'd, talásh kar-

ná; בָּנָה יָחֹוּ Yaho-

wáb kí talásh karní.

בָּנָה anáj [chhilkon se nirá-

ráyá húá]; בָּנָה judá k.

בָּנָה, zam. בָּנָה betá.

בָּנָה banáná, paidá k.

בָּנָה olá.

bhágná; **אל** *ke sáth*
kidhar; **מפני** *kis*
taraf se; **אחרי** *píchhe* [*ki-*
si ke].

ברית *mw. wáh., 'ahd.*

ברוך *ghutne tekna. Niph.,*
mubáarak k. j. *Pi'el*, *Khulá*
ki ta'rif k., use mubáarakbád
kahná. *Hithp.*, mubáarak h.
[*men, ke wasile se*].

ברוך *mw., tasniya* **ברכים**,
ghutná.

ברכה (*ek bár* **ברכה**) *mw.,*
barakat.

בר (*mw.* **ברה**) *barguzída,*
piyará; *bari*, beilzám; *be-*
qusúr.

בשר *dar, ghabráhat. Ak-*
sar is ke ba'd pánim hai
(*chihre*).

ג

באל *riháí k., bacháná.*

בב *jam.* **בבים**, *píth.*

בבל *hadd bándhná.*

בבול *hadd, kinára, mulk.*

בבר *mazbút h. yá ho j.*

בבר *mard, khasam, bahá-*
dur.

בבז *mazbút.*

בבירה *mw., zor, táqat.*

בב *chhappar.*

בב *bakrí ká bachchá, mem-*
ná.

בב *bará h., barhná, 'azím*
honá.

בדר *diwár bándhná.*

בדה *mw., shifá, sihat.*

בוי *qaum; gair-qaum.*

ב *musáfir, pardesí.*

ב *bachchá [kutte, wg. ká]*

ב *[ja. oth], qura'.*

ב *katarná, kát dálná.*

ב *kát dálná, taqsim k.*

ב *tukrá, hissa.*

ב *lot j., hamla k. (על=*
par). Hiph. dúr lotá dená.

בם *harf i wast, bhi; בם*

בם *bhi—bhi; בם*

בם *wuhí áp (mw.) Háu, albat-*

בם *ta. Tau bhi.*

בם *badlá d. [nek yá bad,*

בם *ma'úl aur על, ke sáth].*

בם *Pakká k., pakká ho j. Dúdh*

בם *se chhuráná.*

בם *mz. o mw., jam.* **בם**

בם *unt.*

בם *badlá. Nek kám, fáida.*

בם *mw., badlá, jazá.*

בם *chorí k.*

בם *chor.*

בם *dhánkná; panáh d.*

בם *bág.*

בם *dántná [ke sáth].*

בם *Niph. kát dálá j.*

בם *haddí.*

בם *úpar dálná. Niph. ní-*

בם *kálá jáná, phenk dálá jáná.*

בם *Uchhalná, muztarib h.*

בם *Hiph. pání barsáná.*

בם *ja. muzáf, mz. o mw.*

בם *barsát, bhári bārish.*

בם *barsát, bhári bārish.*

ד

דב *lipatná, lagná. Pu'al,*

דב *gathná. Hiph., gatháná.*

דב *Hoph. ism i f'l* **דב**, *gu-*

דב *thi húá.*

דב *bolná, tartīb se rakh-*

דב *ná. Pi'el, bolná. Pu'al,*

דב *kahá j. Niph., bāt-chit k.*

דב *Hiph., dabáná. Hithp., se*

דב *kahná.*

דב *bāt, kalám, hukm.*

דב *Waqi'.*

דב *shahd.*

דב *anáj. Rotí.*

דב *mom.*

דב *push,*

דב *mw., darwáza.*

דב *latákná; kamzor h.*

דב *past, kamzor, 'garib.*

דב *(=דם) khún, khúnre-*

דב *zi, khún ke haqq men mul-*

דב *zam. Jama' mez,*

דב *khúni ádmí yá shahr.*

דב *khámosh honá, chup*

דב *rahná.*

דב *'ilm, pahchán.*

דב *mc. dēqā, ehhotá, patlá*

דב *wárpār márná, chhed-*

דב *ná.*

דב *páemál k. (על ke sáth);*

דב *maglúb k.*

דב *mz. o mw., zam.* **דב**

דב *(tasniya) ráh.*

דב *dhúndhná, taftish k.,*

דב *(khúss karke kalám, Yaho-*

דב *wáh kí marzí púchhni.*

דרש *Mángná, da'wá k. dēsh*

דרש *khún ke intiqám ká da'wá k.*

דרש *motá ho j. Pi'el motá,*

דרש *kar d. Chupágná. Motá*

דרש *samajhná yá thaharáná,*

דרש *(qurbáni=use qabúl k.).*

דרש *Pu'al, motá kar j., ser h.*

ה

הה *dhakelná, phenk dál-*
ná.

הה *mw. khwáhish, shah-*

הה *wat. Sharárat.*

הה *honá. יהי Qal ká mus.*

הה *3 mz. wáh., wuh hogá: wáw*

הה *i taqlib ke sáth, wuh húá.*

הה *Aksar aur aisá húá.*

הה *haikal, 'azím 'imárat,*

הה *mahall.*

הה *jáná, ehalná. Hithp.,*

הה *sair k., thahalná.*

הה *chamakrá. Pi'el,*

הה *(chamkáná=) ta'rif k., aur*

הה *f'l i lázimí, fakhr k. Hithp.,*

הה *mahmúd h.; áp ko bará*

הה *thaharáná.*

הה *lo! dekh! kyá.*

הה *Agar.*

הה *lo! dekh! Zam.*

הה *ההני יהני.*

הה *(S.I. ההה), ghúm-*

הה *ná, ulat j. Ullá d., tabáh k.*

הה *gher l.*

הה *jam. ההה, koh, pahár.*

הה *qatl k.*

הה *torná, dhá d., halák k.*

הה *(Qal aur Pi'el men).*

זָמִיר *zamír wák. miv.*, יָה
 dekho.
 יָה, *miv.* זָמִיר, *ba'zí jagah* יָה
 zamír, yih. Ism ke píchhe
 zamír harf i ta'rif ke sáth
 hai; aur jab bagair harf i
 ta'rif ke wuh ism se pahle
 hai, to aksar mahmúl hotá
 hai; *maalan*, יָה בְּדָבָר yih
 (hai) bāt; יָה יָה yih—wuh,
 ek-dúsrá; יָה אֵל ek
 dúsré ko. *Lahja ke sáth*,
 יָבָב sáf h. [yihí.
 יָבָב, *miv.* יָבָב, sáf, pák.
 יָבָב yád k., khiyál men I.
 יָבָב יָבָב yád, yád-dásht.
 יָבָב יָבָב undelná; aur is se
 ism i fúzul-khareh. יָבָב
 יָבָב tajwíz. Sharárat.
 יָבָב kátná. *Pi'el*, (*k'háss*,
 taqsím k., aur is se) gít gá-
 ná, ta'rif k., יָבָב ke sáth, yá
 síga i maf'ílí; יָבָב se báje ká
 zikr hotá hai.
 יָבָב puráná, buddhá. יָבָב
 buzurg.
 יָבָב phailáná, ehithráná.
 boná, יָבָב יָבָב bíj paidá k.,
 bo d.
 יָבָב bíj. Al aulád.

חָקֵר, *Qal men nāmusta'mal*;
un bāton men, jo is masdar
se bantī haiṇ, is ká matlab
hai mihrbānī, kḥairkḥwāhī.
חָקֵר, *zam.* חֲקִיר, mihrbānī,
kḥairkḥwāhī.
חֲקִיר mihrbān, shafīq. Dīn-
dār.
חָקָה panāh ke liye daurnā;
aur is se bharosā rakhnā
[ב].
חָקֵר hājatmand h. *Sifat*,
kḥālī, anhonā. *Ism*, hājat.
חֲקִינִי *tasniya*, chhūchhe
hāth, ghūse.
חֲפִי, *zam.* חֲפִיץ, kḥushī.
חָפֵר pashemān h., ghabrā-
nā. *Hiph.*, sharminda kar
denā, *f'l i lāzimi*, sharmīn-
da h.
חָפֵשׁ khojnā, taftīsh k.
חָפֵשׁ, *Qal men nāmusta'mal*
Fu'al, āzād k. j.
חָפֵר *mz.* o mw., חָפֵר, *ja.* חָפֵר,
ihāta, angauā, bastī.
חָפִיר ghās.
חָקָה qānūn.
חָקֵר talāsh k.
חָרֵב חָרֵב sūkhā h. Wírān
honā.
חָרֵב, *sifat*, mw. חָרָבָה, sū-
khā, wírān.
חָרֵב, mw., talwār.
חָרֵב wírānī, jangal.
חָרֵם, *Hiph.*, חָרַם, *halāk*
karne ko sompnā, *halākat*
ke liye ḥabhrānā. *Khudā*
ke wāste makhśús k.

קֶרֶן khandaq. Jo kuchh
taqsim húa. 'Adúlat ká
faisala. Soná.

קֶרֶן masruf. Tez kiyá
húa, 'álim, hoshyár.

קֶרֶשׁ, mz. o mw. ja. קֶרֶשׁ,
thikrí.

קֶרֶשׁ hal chaláná, khetí k.,
kanda k. Banáná. Misálí
badí ko tajwíz k.

קֶשֶׁב soohná, iráda k., [bu-
re matlab se] tadbír karná.
Niph., giná j., mahsúb kiyá
j. P'el, hisáb k. Khiyál
k., iráda rukhná, mansúba
rakhná. Hithp., apne taín
mahsúb k.

קֶשֶׁב hatáná, rokná.

קֶשֶׁב andherá h. yá ho j.

קֶשֶׁב, sifát, ja. קֶשֶׁבִּים, an-
dherá, kamína.

קֶתֶן dúlhá. Dámád

קֶתֶת tútá h. Ghabráná.

ט

מֶבֶה márdálná, khusúsan
jánwaron ko; kabhí kabhí
admíon ko; qatl k.

מֶבֶה, sam. מֶבֶהָ, muqáta-
la. Halál kie húa jánwar;
gosht.

מֶבֶה pák h. yá ho j.

מֶבֶה ehipá dená, khusúsan
zamin men. Poshída k.,
bachá rakhná.

מֶבֶה chakhná. Misálí, ma'-
lím k., tafriq k.

מֶבֶה phár dálná.

דָּרָא, daryá, Rúd i
Níl; ja. דָּרָאִים, nahren.

שֹׁכֵחַ sikhá h., síkh j. Hiph.
sukhláná.

שֹׁכֵחַ, sifát, mw. שֹׁכֵחַ, sú-
khá.

זֶד mz. o mw., háth. Hurúf
nisbatí ke sáth: זֶד, se, wa-
sile se; זֶד, ke, wasile ke

mutábíq; זֶד, se, men se;
זֶד לֵד, pás, kí taraf; זֶד לֵד, pás,

זֶד לֵד, pás, kí taraf; זֶד לֵד, pás,
[kisi kí] khabardári men.

זֶד, láin. i muz. זֶד, ján-
ná, pahchúná. Hiph.,
khabar d., síkhláná.

זֶד dekho זֶד, din. Jama'
זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד, sam. זֶד, din. Jama'
זֶד, sam.

זֶד janná, tawallud karná,
Pu'al, paidá h. Hiph., ja-
náná, tawallud k. Hoph.,
paidá honá.

זֶד larhá, jawán.

זֶד larhí.

זֶד samundar.

זֶד יוֹמִי, dekho יוֹמִי, us kí

dahiní taraf ká háth, ya'ne
us ká dahiní háth; aur ba-
gair זֶד ke, dahiní háth.

זֶד chúsna, khínehná.

Hiph., piláná [dúdh.]
זֶד bunyád dálná.

זֶד shumár k., ziyáda kar
d. Kartá j., phir k.

זֶד, mw. זֶד, khúbsúrat,
bhalá.

זֶד, husn, khúbsúratí.

זֶד, amr, Lúin. muz.,
nikalná, báhar j.

זֶד, Qal námusta'mal, =
זֶד, rakhná, dhar d. Hithp.

זֶד, apne taín bajá
rakhná, זֶד, khará h.

זֶד, ágo khará rakhná.

זֶד, banáná, shakl d.

זֶד, dekho זֶד, chaunkná.

זֶד, mw. זֶד, beshqímat.

זֶד, dárná, (L) wáste dárná,
karmand h.) Niph., ná-
kasi ko darauná ma'lúm h.

זֶד, níche úná, yá jáná.
Hiph., dúná, níche chalá-
ná, yá bhejná, yá le jáná.

זֶד máhtáb, chánd.

זֶד lená, pakar l. Niph.
tangdast ho j.

זֶד, Láin. muz. זֶד, amr
זֶד, baithná, baith j.

זֶד, Sukúnat k. Ism i fi' l' zayáda.
sákin.

זֶד, masdar námusta'mal,
honá, páedár h.

זֶד makhlási d., bacháná.

זֶד sídhá h., barábar h.,
rást h. P'el, sídhá kar d.

Rahnumá k. Rást samajh-
ná, durust thabráná.

זֶד, mw. זֶד, sifát, sí-
dhá. [ziyáda.

זֶד rástí; זֶד, haqq 'se

כ

זֶד dukhí h.

זֶד, sháyad Qal ká ism i
fi' l' se, Kasdí zubán ke

taur par, (maslan זֶד az

זֶד) = chhedte, send dete.

Dúsrí tarah se yih lafz par-
há jātá hai, ya'ne זֶד,

Qal ke mázi ká siga i gáib,
jama'.

זֶד, wáste זֶד, ke, sitára.

זֶד, bhárf ho. Qadr-
mand, 'izzatdár h., qawí h.

Niph., 'izzatdár h., mahmúd
honá, yá apne taín 'izzatdár

dikhláná. P'el, 'izzat d.,
sakht kar d. Hiph., bhárf
yá taklíf-ámez karáná. 'Iz-
zatdár karwáná. Hithp.,
apne taín 'izzatdár dikhláná,
fakhr k.

כָּבֵד, *sifat*, bhárl. Bahut
[shumár men].

כָּבוֹד 'izzat, jalál.

כָּבֵד dhoná. *Ism i fi'l* כָּבוֹד
dhobí. *Pi'el*, dhoná [kapre],
pák k. *Pu'al*, dhoyá j.

כָּבֵד barra, memná.

כָּבוֹד *Qal námusta'mal. Pi'el*

כָּבוֹד, taiyár k., árústa k.,
sanwárná; khdmat karná,
káhíní k.

כָּבוֹד, *ja.* כָּבוֹד, káhin.

כָּבוֹד *Qal námusta'mal. Pi'el*
כָּבוֹד, muqarrar k.

כָּבוֹד jhúth bolná, *Pi'el*, fa-
reb d. *Hiph.*, jhúthláná,
jhúthá hone ká ilzám dená,
Niph., jhúthá thahráyá j.

כָּבוֹד jhúth, fareb.

כָּבוֹד, כָּבוֹד, táqat.

כָּבוֹד ki; wáste, kyúnti; ma-
gar. *כָּבוֹד* ki agar, ki jab,
kyúnti agar, lekin agar; na-
ho ki, agar nahín; lekin;
tau bhí.

כָּבוֹד, *ja. muz.* כָּבוֹד, kuttá.
כָּבוֹד púrá k., khatm k.

כָּבוֹד, *Hiph.* הַכְלִים, sharmáná, sharminda kar d.
Nugsán k. *Niph.*, sharmín-
da k. j., sharmzada h.

כָּבוֹד, *sifat*, rást, durust, du-
rustí se; yún.

כָּבוֹד jama' k., baṭorná.

כָּבוֹד, *ja.* כָּבוֹד, barbat,
bín, viná.

כָּבוֹד dhámpná, chhipáná.

כָּבוֹד ahmaq.

כָּבוֹד, *zam.* כָּבוֹד, chándí.

כָּבוֹד, *zam.* כָּבוֹד, tak-
líf. Khafagí.

כָּבוֹד, *mw.*, kaf i dast, háth.

כָּבוֹד, *ja.* כָּבוֹד, Tasniya

Rikábí, chammach, dasta.

כָּבוֹד dhámp dená, marhná.

כָּבוֹד Chhipáná, mu'áf k. Kafá-
ra d., chhai k.

כָּבוֹד, *múzi* 1 aur 2. *Niph.*

כָּבוֹד, kátná, kát d. *Niph.*

כָּבוֹד, kátá j., kát dálá j., munqá-
sim h., halák kiya j.

כָּבוֹד barra.

כָּבוֹד dagmagáná, thokar

kháná, *Niph.* thokar kháná.

Pi'el, girá d. *Hiph.*, pá-
lagzi karwáná, kamzor kar-

wá d., thokar khiláná, girá-
ná. *Hoph.*, thokaráyá j.

כָּבוֹד likhná, kanda k.

כָּבוֹד, *jama'* כָּבוֹד, bhitarí poshák, qamíz.

כָּבוֹד, *mw.*, *ja.* כָּבוֹד, kan-

כָּבוֹד, *zam.* כָּבוֹד, dhá.

כָּבוֹד márná; tor dálma.

shikast k., ragedná.

ל

כָּבוֹד, *ja.* לָבוֹד, dil.

כָּבוֹד alag, akelá, tū, w.

כָּבוֹד, *wg.*, main, tū, w.

akelá. Mujhí se, tujhí

wagaira.

כָּבוֹד, *sifat*, safed.

כָּבוֹד *mw.*, chándí.

כָּבוֹד kaprá pahinná, mulab-

bas h.

כָּבוֹד úpar ká kaprá,

choga.

כָּבוֹד *mw.*, hár, táj.

כָּבוֹד khaná, khá j.

כָּבוֹד *mz.* o *mw.*, *zam.* לָבוֹד,

kháná, khurish, rotí.

כָּבוֹד pakarná, qábiz honá,

chunná, [qura' se] lená.

Niph., pakrá jiná. *Hithp.*,

ek दूसरे ko pakarná, líptá

rahná.

כָּבוֹד skhná. *Pi'el*, sikhlá-

ná, 'ádat dálná. *Pu'al*, 'ádi

honá, sikhláyá húa h.

כָּבוֹד kyún? az לָבוֹד aur מה

מה.

כָּבוֹד thátthá márná, takfír

karná. *Niph.*, haklání,

luknat k. *Hiph.*, thátthe

men uráná.

כָּבוֹד mutábíq. Az לָבוֹד aur

munh.

כָּבוֹד lená, le jáná.

כָּבוֹד, *zam.* לָבוֹד, bát l.; ta'-

lín.

כָּבוֹד khosha-chíní, launí.

כָּבוֹד chátná, chabhar-cha-

bhar píná.

כָּבוֹד jíbh.

כָּבוֹד, *ja.* כָּבוֹד, káprau zubán, farebí zubán.

כָּבוֹד, *ja.* כָּבוֹד, roshní,

núr; aur כָּבוֹד bhí.

כָּבוֹד *mw.*, palang. bistar.

כָּבוֹד *mw.*, *ja.* כָּבוֹד, chhurí [kháne aur zabh kar-

ne kí].

כָּבוֹד tufán, bárh, jalá-mai,

כָּבוֹד *Hiph.* ká ism i fi'l az

כָּבוֹד, samajhná.

כָּבוֹד, *ja.* ím aur oth, qila',

az bátsar.

כָּבוֹד *mw.*, *ja.* כָּבוֹד, ká,

tuhfe, besh-qímat chízen.

כָּבוֹד dar, khauf.

כָּבוֹד maidán i wasí? bayá-

bán. Kalám.

כָּבוֹד barháná, nápná, taq-

sim k.

כָּבוֹד *mw.*, túl yá'arz, náp.

כָּבוֹד jhagrá.

כָּבוֹד dagmagáná, híná,

phisalná [páon ká]. *Niph.*,

hiláyá j. *Hiph.*, girá dená,

utárná.

כָּבוֹד sazá, tambíh, saláh,

dhankí, ta'lím.

כָּבוֹד *ja.* כָּבוֹד, phandá.

Yágash, phandá lagáná.

כָּבוֹד marná.

כָּבוֹד maut.

כָּבוֹד *mw.*, maslahat; bu-

rí saláh; khabardárl, ta-

míz.

כָּבוֹד bímárl, marz. *Is kí*

mw. כָּבוֹד.

כָּבוֹד tangdastí, hájat.

כָּבוֹד andarúní hissa.

כָּבוֹד *mw.*, halákat, tabá-

hí; dar, ghabráhat.

כָּבוֹד *mw.*, palang. bistar.

מִטְעָמִים *sirf jama'* מִטְעָמִים
מִטְעָמוֹת *men must'amal,*
laziz kháná.

מִטְרָ *Hiph.* הַמִּטְרָ, *baras-*
ná, barsáná; עַל *par. Niph.,*
barsáná ká maf'úl—*kisí ja-*
gah par barsát h.

מִי, *ja. (az qadímí masdar*
mi), muz. מִי, aur duhrá
מי, pání.

מִכְנָס, *sirf jama' yá tasniya*
men must'amal, páejama
[káhinon ke liye].

מִכְרָ *bechná.*

מִלָּא *bhará h.*

מִלָּא *ma'murí, bhartí.*

מִלָּא *mw., ásúdagí, kas-*
rat.

מִלָּא *mw., muz. מִלָּא, k-*
hidmat, mihnat.

מִלֹּן *tikne ká maqám, sa-*
rác.

מִלְחָמָה *aur מִלְחָמָה laráf,*
jang, az lákham, bhasam k.

מִלְחָ *chhor d., bhagá d.,*
makhlási d. Hiph., janná.
Niph., chhút j., apne taín
rihái d., bachná, Hithp.,
bachná.

מִלְדָּ *saltanat k., bádsháh*
honá; עַל *ke úpar.*

מִלְדָּ *bádsháh, málik.*

מִלְכָה *mw., malika, sultána.*

מִלְכוּת *mw., jam. מִלְכוּת, bádsháhát, mamlúkat; bád-*
sháhí darjá.

מִלְכוּתִים *jabre.*

מִלְכָה, *sirf tasniya*
must'amal מִלְכָה, must'a-
mal מִלְכָה, must'a-
dastpanáh, gultarash.

מִנָּה, *masdar i námusta'mal.*
'Arabí, d.

מִנְחָה *mw., dán, bakh-*
shish; mahsúl; hadiya
[Khudá ke liye, kháss kar-
ke bekhún ká].

מִן *men se, se. Jab yih*
harf i ibtidáí hai, מִן, to

wuh dágshesh i jabr ke sáth
[kabhí kabhí bagair us ke]
hai; aur jab ki dágshesh na
ho, tab harf i qarib ke niche
sh, wá, hogá, kháss karke
Yodh ke niche, jo is hálát
men sákin hai. Shá'irí מִנְיָ

מִסָּד *milá d.*

מִסָּד *bahná, jarí h., pighal-*
ná; gash men parná.
Hiph., gash karúná, buz-
dil k. d.

מִעֵט *chhotá h. yá ho j.*

מִעֵט, *ja. מִעֵט, chho-*
rá; thorá, thore. מִעֵט
thore ke mutábíq, qarib,
thorí der men, jaldí.

מִעֵל *lambá chaurá úpar ká*
kaprá, 'abá pairáhan.

מִעֵם, *tasniya, antarán.*

מִעֵן *chashma, sotá.*

מִעֵל *kajrawí yá fareb se*
chalná; מִעֵל kám yá shakhs
kí banisbat.

מִעֵל *(wáste מִעֵל ke) sirf*
מִעֵל men must'amal; zam.

מִעֵל, *harf i nisba-*
ti sabab se, khátir se. Harf
i 'atf, táki.

מִעֵרָ *mw., guphá, gár.*

מִעֵשָה *kám [kárígar ká],*
mihnat, 'amal. Hásil [kám
ká].

מִעֵל *milná, tajwíz se páná.*

מִעֵל *mw., hukm.*

מִעֵל *mw., be-khamirí rotí,*
Misir [mulk].

מִעֵל *koí haramí chíz; pák*
jagah, maqdis.

מִעֵל *mz. o mw., ja. מִעֵל, jagah,*
maqám, bastí.

מִעֵל *chashma, sotá.*

מִעֵל *kharid; qabza, dau-*
lat [mawáshí kí].

מִעֵל *nazar; manzar; sú-*
rat, chihra.

מִעֵל *mw., rath.*

מִעֵל *mw., fareb, dagá-*
bázi.

מִעֵל *dost, rafíq.*

מִעֵל *'iláj, makhlási.*

מִעֵל *tlá, chatán, qila';*
panáhgáh:

מִעֵל *khenchná, khench vi-*
kálná, lambá karná. Niph.,
lambá k. j.; roká j. Pu'al,
daráz k. j., roká j.

מִעֵל *halákat, tabáhí;*
plándá.

מִעֵל *letná (ism), palang.*

מִעֵל *hukúmat k. (עַל par).*

מִעֵל *khabargirí, sipáh;*
rasm.

מִעֵל *mw., khabargirí;*
chaukí, maqám; qabza:
rasm; supurd.

מִעֵל *chhúná. Pi'el, tatol-*
ná. Hiph., toátoi k.

מִעֵל *kab? מִעֵל, מִעֵל,*
kab tak?

מִעֵל, *ja. מִעֵל, mw. מִעֵל,*
sifat, míthá; shiríní, mí-
thás; latáfat, khúbí.

נ

נָבִיא *nabí.*

נָבִיא, *Hiph. הַנָּבִיא, dekhná,*
takná.

נָבִיא, *mw. נָבִיא, sifat, ná-*
dán; sharír, bedín.

נָבִיא *mw., lách, loth.*

נָבִיא *Qal námust'amal;*
'Arabí, shaffáf h., záhir h.
Hiph. הַנָּבִיא, záhir k., batlá-
ná. Hoph. הַנָּבִיא, záhir k. j.

נָבִיא, *sam. נָבִיא, sámhne,*
huzúr men, dekhne men.

נָבִיא, *lúin. muz. נָבִיא, chhúná*
(sáth מִעֵל ke).

נָבִיא *bhagná.*

נָבִיא *mannat k.*

נָבִיא *bahná, chamakná.*

נָבִיא *nahr, daryá.*

נָבִיא *wida' h., bhagná.*

נָבִיא *mw., nind.*

נָבִיא *páná, mírás l., rakhná;*
taqsim karke mírás l. Hiph.
הַנָּבִיא, mírás diláná.

נָבִיא *mw., le lene ká 'amal;*
mírás.

עלה patta.

על dekho על.

עלה mw., kám, 'amal, ádmí ká burá kám.

עלה Qal námusta'mal; על ki mánind, lotná, lurakná; aur is se, kof kám kái bár k. 'adat se yá bakhubí k. על ke sáth, karne se ízá d.

עם, mz. o mw., ja. עם, ummat, qaum, ak-sar qaum i Isráel. Aur עם kahlátí hai.

עמל khará h.

עמל mihnat k.

עמל mihnat, 'amal; ma-shaqqat, tasdí'; 'amal ká phal; gunáh, sharárat, badí.

עמק gahrá h., be-tháh h.

ענב, nám i kháss.

ענב angúr ká khosha.

עניה, sifát, garíb, há-jatmand, gamzada, dard-mand.

עפר, ja. עפרות, dhúl, sú-khí mittí.

עץ, zam. עץ, ja. עץ, per, darakht.

עצב tasdí' utháná, dukh-sahná.

עצב, mihnat, dukh, dard.

עצה mw., wáste עצה ke, maslahat, saláh.

עצום, sifát, mazbút, qawí, bahut.

עצל, sifát, sust, gáfil.

עצם mw., ja. עצמות, had-dí; jism.

עקב, ja. עקבים, mus. עקבי, עקבות, efi, sum.

עקש kajrau thahráná.

עקש, sifát, kajrau, farebí.

ערב ('Arabí, kálá h.), an-dherá ho j.

ערב mz. o mw., shám.

ערום, sifát, 'aiyár, hīlabáz; hoshiyár.

ערך tartīb karná, taiyár k. [mez ko]; saff i jang

bándhná; ikatthá k., mu-qábala k.

ערים chatur h., 'aiyár h.

ערמה mw., chaturáí, 'ai-yári.

עשה kám k., banáná.

עשן dhúnáná.

עשר, P'el, daulatmand kar d.

עת mz. o mw., עת shakl i kotáh, waqt, zamána.

עתה { abhí.

עתה }

פ

פאר, ja. mus. פארי, sar-band, pagrí.

פדה fidiya d. chhuráná.

פוק hīlná, idhar udhar chal-ná. Hiph., chaláná; dilá-ná; páná; madad d.

פורה mw., kolhú, mai-kash.

פך, sifát, pák kiyá huá,

pák [sone ká ek laqab]; khális soná.

פיר titar bitar h. P'el, alag alag ho j.

פה, (wáste פה ke), munh. פה, munh bamunh.

פיה Súrakh; dhár [talwár kí]; hissa, bakhra; sukhan.

פיה mutábiq kálám ke, ke mutábiq; aísá ki. לפי, ke mutábiq.

פיה kalám yá hukm ke mutábiq.

פיה, ja. mus. פלי, nahr. פיה, ism, mutawajjih h., tak-ná: aur is se פיה, harf i

raslí, na ho, is dar se ki, na ho ki sháyad.

פיה mw., koná.

פנינים ja., motí, ba'se kahte hai, mungá, marján.

פנין, waqfa men, פנין, zam. פנין, zaikhm.

פך muláqat ko j.; tajwíz karná. Niph., házir na milná. Bheut h. [sazá se].

P'el, faráham k. Pu'al, faráham kiyá j., giná jáná.

Hiph., úpar muqarrar k., thahráná. Hoph., nigahbán thahráyá j.

פקוד, ja. פקוד ká, ahkám farman.

פך jawán bail, ságr; bachharú.

פך mw., (פרה ke 'inas men), jawán gae; bachhiyá.

פך alag k. Niph., alag kiyá j., apne taín alag k.

פך [ק], kisi se]. P'el, bar taraf j. Pu'al, ism i f'el.

alag kiyá huá. Hiph., alag kar d., titar bitar k. Hithp., ap ko alag k.

פריה, sam. S. I. ja., פריה, phal, hásil. פריה, phal-dár darakht.

פריה dená, bántná. Hiph., chírná; sum ko chírná.

פריה Fira'un [Sháh], Misr ke sáre bádsháhon ká laqab Fársion kí charháí ke aiyám talak.

פריה tor dálná, barbad k.

פריה torná, pís dálná.

פריה [פריה kí mánind], tor-ná [rotí, sáth ל ke], use bántná; bichháná [maslan, chádár]; phailáná.

פריה utárná [kaprá]. P'el nangá karná, lútná. Hiph., nangá karánú, poshák utárná. Hithp., ap ko nangá karná.

פריה mw., sam. פריה, ja. פריה, tísí, katán.

פריה, ja. פריה, jihálat nádá-ní. Sifát, sáda, be-tajriba, nádán.

פריה phailná, phailáná. P'el, fareb d., wargaláná.

פריה kholná.

פריה nágahání, achánakí; achának.

פריה mw., tukrá, rezá, pár-cha.

צ

צדק rást hqná.

צדק, sifát, rást, sádiq.

צדק, *zam.* צדקה, *rásti*,
insáf, sadáqat.
ציון Sainún.
ציר ohúl, qabza.
צלחת *mw.*, bartan, piyála.
צמר, *zam.* צמרי, úm, pashm.
צעד, *ism*, chalná, qadam
márná; qadam.
צפן chhipaná; bacháná;
khazána men rakhná.
צפר, *sirf mustaqbil* יצפר,
ghúmná.
צפור, *jama'* צפרים, *chiriyá*,
kunjishk.
צרר bándhná, band k.
צר, *sifat*, tang. *Ism*, mu-
khálif, dushman; musíbat,
taklíf.
צרה *mw.*, צרה *ke wáste*,
dushman i mādín, raqíba;
'izá.

ק
בזר *jama'* k., batorná.
בזר dafn k., gárná. *Pi'el*,
aizan.
בזר, *zam.* בקברי, *waqfa men*
בזר, *ja.* בוקרים, qabr,
gor.
בזר alag k., muqaddas k.,
makhsús k., muqaddas h.
Pi'el, mahram k.
בזר, *sifat*, muqaddas;
alag kiya húa, haram; [*ád-
mión ki bábat*] walí, píř.
בזר qudsí; jáe haram.
בזר ráh dekhúá, ummed
rakhúá.

קול, *ja.* וי, áwáz, nidá,
shabd.
קום (קום) *(ek bár mází)*,
uṭhná.
קום *mw.*, únchái, qadd.
קור kúá kodná.
קח *chhotá*; kam-sin.
קח, *Qal námusta'mal*.
Niph., haqír kiya j. *Ism* i
fi'l, haqír, kamína. *Hiph.*
takfír k.
קלון sharm, hiqarat.
קל halká h., kam kiya j.
קל *Pi'el*, bad-zan h., jhal
karná. *Hiph.*, bad-zan kar-
wá d.
קנאה *mw.*, bad-zaní, ha-
sad.
קנה banáná, paidá k., páná,
mol l., rakhná.
קנה, *ja.* קנות, קנים, nai, ne-
za, bāns; úkh, ganná; náli
[gehún kí].
קערה *mw.*, bartan, qáb.
קז intihá, hadd.
קצה anjám, hadd.
קצה *mw.*, sirá, ákhirat.
קצין munsif, qázi; sardár.
hákim.
קצה khafá h. [על, על, kisi
se]. *Hiph.*, khafá k. d.
Hithp., khafá ho j.
קצר kátná, launá.
קציר batore húa phal, há-
sil, fasl.
קרא pukárná, chilláná.
קרב nazdík áná.
קרח barf.

קרח, *tasniya* קרסלים, *ṭakh-*
torná. [ne.
קרע, *ja.* קרעים, *chithre*.
קר band k., múnádná [án-
khen], palak márná ['aiyá-
ri se].
קרב tez k., kán dharná.
Hiph., [קרב, kán ke sáth],
búchiyáná, kán ko ubháyná,
dhíyán k.

ר
ראה dekhná.
ראש *sir*; sardár. peshwá;
gharáne ká sardár.
רה bahut h., yá ho j.
רגל *mw.*, *zam.* רגלי, págw.
Tasniya רגלים do págw. *Ja.*
רגלים [qadam], bár, dafa'.
רגש josh márná, qahr k.,
gul shor k.
רדם, *Niph.* נרדם, bháři
nínd men pará rahná; gash
men girná.
רה píchhe ho l., ragedná,
satáná; bhagelná.
רחב beadabi se chalná;
taqáza karná; just o jú se
múngná.
רוח *mz.* o *mw.*, *ja.* רוחות,
רוחות, hawá, dam; rúh, ján,
'aql, tabí'at; misálí, hechí,
himáqat.
רום únchá h.
רחב chaurá h., bará h.
Hiph. הרחיב, chaurá k. d.,
barhána.
רחב chaurái.
רחם *mw.*, rihm, garbh;
antíán, mahabbat, rahm.
ריב qaziya, jhagrá.
רכב sawár h. [jáuwar yá
rath par]. *Ism* i fi'l רכב,
sawár.
רמה phenkná, dálná. *Pi'el*
רמה, bátíl kar d., fareb d.
רמס páemál k.
רנן lalkárná.
רעה, *ja.* רעים, *sifat*, *mw.* רעה,
bad, kharáb, náqis, burá.
רע *chashm* i bad ká;
ya'ne, badkhwáh, hásid.
רע, ba's já רוע, kharábí.
רע ján pahohán, rañiq, dost;
ma'shúq; pařosí.
רעב bhúkhá h., kál se tas-
dí' uṭhná. *Hiph.*, bhúkh
paidá k.
רעב bhúkh, kál.
רעד kámpná. *Hiph.*, kam-
páná.
רעה khiláná, charáná.
רעה badí. *Sifat* i *mw.* רע
se.
רעה níche laṭakne dená.
[háthon ko]; ghaṭ j.; dúb-
ná; dhilá karná. *Hithp.*,
sust h.
רפס páemál k., pání
ko hiláná, *Niph.*, *ism* i fi'l
נרפש, gadlá h. [págw már-
ne se]. *Hithp.* הרפס, áp
ko pař k., tábi'dár h.
רעה khus h.

רָחוּץ *khushí, qabúliyat*; *khushí ká matma' i nazar*; *marzí, iráda*; *mihrbáni, fazi*.

רָגַב *gandagí*.

רָשַׁע *sharír h. Hiph.* רָשָׁע *mulzim thahráná; badí ká bá'is h.*; *sharárat se chalná.*

רָשָׁע *sifat, mw.* רָשָׁע *sharír, bedín.*

רָשָׁע *sam.* רָשָׁע *gunáh, sharárat.*

רָשָׁע *mw., mus.* רָשָׁע *(ja. nahín hai), sharárat, bedíní.*

ש, ש

שָׂא *gosht.*

שָׂבָע *hafta.*

שָׂבָע *qasam.*

שָׂבָע *ser h. [chíz ke nám ke sáth]. Hiph., ser k. [shakhs ko nám ke sáth].*

שָׂבָע *hasrat, bahutáyat.*

שָׂבָע *mus.* שָׂבָע *mw.* שָׂבָע *sát. Tasniya* שָׂבָע *sát-guná.*

שָׂבָע *qasam kháná, [qasam-en aksar sát hadiyon se mu-qarrar kí gáin. Niph.]* שָׂבָע *qasam kháná [ke sáth, kí; ke sáth, ko].*

שָׂרָא *torná, chúr-chár k.*; *anáí kí kharíd farokht k. Hiph., wár pár turwáná; bechná [anáí]. Hoph., torrá j., áfat-zada h., taklif men honá.*

שָׂרָא *aksar* שָׂרָא *waqfa men* שָׂרָא *phút*; *aisos, taklif, áfat; tabáhi: anáj.*

שָׂרָא *farágat l. [mihnat se]. Niph., tamám honá. Hiph., farágat diláná; tamám karáná.*

שָׂרָא *mz. o mw., mus.* שָׂרָא *zam.* שָׂרָא *ja.* שָׂרָא *arám ká din, sabb.*

שָׂרָא *saho yá khatá k.* שָׂרָא *tasniya* שָׂרָא *mus.* שָׂרָא *síná, chátí.*

שָׂרָא *zabardastí yá zulm k., hamla k.; tabáh k. [mulk ko]. Niph., barbád kiya j. Pi'el, lútná, kharáb, karná. Pu'al, us ká majhúl. Hoph., barbád kiya j.*

שָׂרָא *maidán, khet.*

שָׂרָא *badí, sharárat; áfat. musibat; beqadári, batálat.*

שָׂרָא *lautná. phir áná; so phirná; phiráná, pherná, phir láná. phier d. Hiph., phiráná, pherná [gussa]; phir dená. Hoph., phir láyá jáná.*

שָׂרָא *shór, bail; bailon ká galla.*

שָׂרָא *zabh k. [jánuwaron ko.]*

שָׂרָא *hansná. אל* שָׂרָא *bassum k. על, ל, par hansná [hiqúrat se]. Pi'el, khusí k., khelná.*

שָׂרָא *kálá h. As* שָׂרָא *sawere dhúndhná, were k.; sawere dhúndhná, taqaiyud se talásh k. Pi'el, sawere yá taqaiyud se dhúndhná.*

שָׂרָא *mo., sifaf, sifaf, mez.*

שָׂרָא *fajr ká nim andhiyá-rá, bhor.*

שָׂרָא *Niph., sarne se bi-sar j.; kharáb ho j. [akhláq men]; wirán kiya j. Pi'el, halák k. : kharáb yá gumrah k. Hoph., kharáb kiya j.*

שָׂרָא *mansabdár, dároga, hákim.*

שָׂרָא *pakke bálwálá h.*

שָׂרָא *mw., pakke bál.*

שָׂרָא *kalám, wa'z, faryád.*

שָׂרָא *let jáná (sone yá áram ko liye).*

שָׂרָא *bhúlná, farámosh k.*

שָׂרָא *chhurí.*

שָׂרָא *dánish se chalná. Pi'el átan. Hiph., takná: dáníshmand ho j.; khabardári se chalná; hoshyár kará d., síkhláná.*

שָׂרָא *waqfa men* שָׂרָא *muhabbat, ikhlás; 'aql, samajh.*

שָׂרָא *letná, áram k.; áram se rahná; sukúnat k.*

שָׂרָא *mw.* שָׂרָא *ja.* שָׂרָא *báshinda, parosi.*

שָׂרָא *shór, áram, ásáish men h.*

שָׂרָא *mw., mus.* שָׂרָא *ja.* שָׂרָא *wahá hai; áram, iqbalman-dí; befkíri, gallat [Khudá ke haq kí babat].*

שָׂרָא *bhejná. Pi'el bhejná, uksáná [kisi ko].*

שָׂרָא *ja.* שָׂרָא *mez.*

שָׂרָא *Hiph., dálná—אל* שָׂרָא *men; על, par; מן, se; us ke píchhe=takfir k.*

שָׂרָא *lútná.*

שָׂרָא *lút, ganímat.*

שָׂרָא *samúchá h.=salámat*

שָׂרָא *honá; sulh se rahná. Pi'el*

שָׂרָא *mahtúz rakhná; púrá k.; phir d., badlá d.; sazá o jazá d.*

שָׂרָא *tandurustí, iqbalman-dí, sulh, khush-hálí.*

שָׂרָא *waháq.*

שָׂרָא *ja.* שָׂרָא *nám.*

שָׂרָא *Hiph., halák k. [admi-on yá ummaton ko]. Niph., Hiph. ká majhúl.*

שָׂרָא *sirf jama' musta'mal, muz.* שָׂרָא *as-mán.*

שָׂרָא *khushí se chamakná; khush h.*

שָׂרָא *sifat, mw.* שָׂרָא *khush.*

שָׂרָא *khushnúdí, magan-tá.*

שָׂרָא *mu'áf k. [qarz]; dál d. Niph., patkáyá j.*

שָׂרָא *mz., ja., mus.* שָׂרָא *ásmán.*

שָׂרָא *mw., poshák, bálá-posh.*

שָׂרָא *mw., kha-bar, samáchar; afwáh.*

שָׂרָא *sunná. אל* שָׂרָא *ke sáth, kisi kí sunná; farmán-*

bardárf k. *Pi'el*, sunáná, luláná. *Hiph.*, sunáná yá sunwáná.

רַחֲנָה *rakhná*, khabardárf k. mahfúz *rakhná*, panáh d.

(שָׁחַט, אֵל, בְּ, *shakhs i maf'ul ke sáth, aur kisi chíz se*).

Rakhná, mánná (*maf'ul* אֵל, עֵל).

שָׁן *dánt*, háthí-dánt.

שָׁנָה *kína rakhná*.

שָׁנָה *mw.*, שְׁנוֹת, שָׁנִים, *sál*, baras.

שָׁן *tez k.* *Ism i f'l* שְׁנוֹן *tez*.

שָׁר *bál*.

שָׁרָה *mw.*, *tasniya* שְׁפָתִים, *ja.* שְׁפָתוֹת, *honth*, lab; áwáz, báten; zubán; lab i jám; samundar yá nahr ká kanára.

שָׁרָה, *Qal.* *námusta'mal*; undelná.

שָׁרָה *mw.*, laundí, bandí.

שָׁפֵט *munsif k.*; mulzim *shahráná*, sazá d.

שָׁפֵט *munsif*, hákim.

שָׁפִיפֹן *sámp*.

שָׁפֵד *undelná*, baháná. *Niph.*, undelá jáná. *Pu'al*, baháyá j. *Hithp.* הִשְׁתַּפֵּד, undelá j.

שָׁפָה *rengná*.

שָׁקָל *taulná*.

שָׁקָל, *ju. mus.* שְׁקָלִי, *misqál*, siql.

שָׁקָה, *Niph.*, jhukke dekhná, gaur se dekhná. *Hiph.*, nigáh k.

שָׁקָה *jhúth bolná*.

שָׁקָה *jhúth*.

שָׁרִי, *sirf jama' musta'mal*, latá kí dālán.

שָׁרָה *jaláná*, bhasam k.

שָׁרֵשׁ, *ja.* שְׁרָשִׁים, *jar*, masdar.

שָׁתַל *boná*, lagáná.

שָׁתַק *sunsán honá*. árám k. kam ho j. [lahren, jhagrá].

ת

תָּאָה *mw.*, marzí, iráda.

תָּאָר *shakl*.

תָּבֵה *mw.*, sandúq; Núh kí kishti, jo sandúq ke daul se baná; wuh sandúq, jis men Músá rakhá gayá.

תָּבִיאָה *mw.*, dakhl. khabzána; hásil, nafa'; phal; an-jám.

תָּבִינָה *mw.*, 'aql, hoshyárf.

תָּבִיכָה, *sirf jama' musta'mal*, kajrawí, gustákhí.

תָּוִחַלָת *mw.*, *zam.* תּוֹחֲלָתִי, ummed.

תָּוִכַחָת *mw.*, *ja.* תּוֹכְחוֹת, subút; tambíh.

תָּוִעַבָה *mw.*, *nafrat*, *nafratí kám*.

תָּוִעַפָה *mw. ja.* (תּוֹעַפָה) *tezrawí*; daulat, khabzána; chamak, jalál.

תָּוִרָה *mw.*, ta'lím, hidáyat, hukm, shari'at; taur.

תָּוִשָּׁה *mw.*, madad, makhlási, iráda; saláh, dánish.

תָּוִחַת *mw.*, *zam.* תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי, תּוֹחֲתִי

תָּמִיל *kámil*, sábit, rást, be-riyá.

תָּמִי, *mw.* תְּמִי, *sifat*, samúchá, kámil, khalis, rást.

Ism, rástbází.

תָּנִי, תָּנִי, *sirf ja.* תְּנִים, bare sámp; samundar ká rál.shas. Ba'ze kahte haín, gídar.

תָּנִי, *Pi'el* תַּעֲב, *nafrat k.*; nafratí kar d. *Niph.*, ghi-nauná h.

תָּנִי, *mw.*, ummed, ás.

URDÚ AUR 'IBRÁNÍ LUḠAT.

A.

'Abá, pairáhan, מעיל.
 Achehbá, טוב.
 'Adálat ká faisala, חרוץ.
 'Admí, איש, אנוש.
 'Ahd, ברית.
 Ah khíchná, אנק.
 Ahmaq, קסיל; ahmaq =
 sharír, איוול.
 Ainhná, bándhná, חבל.
 'Aiyár h., chatur h., ארם;
 chaturái, 'aiyári, ערמה;
 sífat, hílábáz, ארום.
 Akelá, ab, faqat, albatta,
 אף.
 Ak'hirat, sirá, קצה.
 Alag, akelá, לבד; alag k.,
 muqaddas k., קדש; alag k.,
 פדר.

'Amal [burá], עלייה.
 Anáj [niráyá húá], בר.
 Andarúni hissa, מחקר.
 Andher h., חושך; síf, חושך.
 Andliiyará, bhári bádál,
 עב.
 Ankh, עץ.

Angúrí sharáb, יין.
 Angúr ká khosha, ענב.
 Anjám, hadd, קצה.
 Antarián, מעים.
 Arám ká din, Sabt, שבת.
 'Arsa, בין.
 'Arz, túl, náp, מדדה.
 'Asáish meḡ h. שלה.
 Asír, qaidí, אסיר.
 'Asmán, falak, שמי.
 'Asúdagi, kasrat, מלאה.
 'Aurat, jorú, אשת, mádmín,
 אשה.
 'Awáz, nidá, קול.
 'Azúd k., קפץ.
 'Azím, אדיר.
 'Azím ho j., אדיר.
 'Azmáná, בקח.

B.

Bacháná, ehhipáná, צפן.
 Baohchá [kutte wg. ká],
 בור.
 Badí, sharárat, mu-
 síbat, שונא.
 Badlá d., pakká k., גמל.

Badlá, nek kám, fáida, גמל.
 Bádsháh, מלך.
 Bádsháhat, מלוכה.
 Bad-zann h., קנא.
 Bad-zanní, hasad, קנאה.
 Bág, גן.
 Bagair, hájat, בלי.
 Bahná, jári h., מקסם; נהר.
 Bahut h., רבה.
 Bahutáyat, kasrat, שבע.
 Bail, שור.
 Baithná, ישב.
 Bak'hshish, מנקה.
 Bakná, בטה; bakwádí;
 גרן, בטה.
 Bál, שער.
 Báláposh, poshák, שמלה.
 Banáná, paidá k., פרא.
 Bándhná [beríon se jakar-
 ná], צר; אסר.
 Báqs, קנה.
 Bánsli, argunún, עיגב, ענב.
 ענב.
 Báp, אב.
 Bará, אדיר; —h., barhná,
 גדל.
 Barakat, ברכה.
 Barasná, נשם, קטר.
 Bár bár k., עלל.
 Barbat, bín, viná, כבור.
 Barf, קרח.
 Barguzída, bequsúr, barí,
 בר.
 Barra, memná, נפש, נפש.
 Barsát, נשם, נשמי.
 Báshinda, sákin, parosí,
 שכן.
 Bát, kalám, אמר.
 Bátil, gair-wájib, חקם.
 Batorná, אסר.
 Beadabí se chalná, רהב.
 Bechná, מכר.
 Begána k., נבר.
 Bekhamírí rotí, מפה.
 Beshqímat, יקר.
 Betá, גן, בר.
 Bewa, אלמנה.
 Bhágná, ברה, ניר.
 Bhái, אף.
 Bhará h., מלא.
 Bhári h., בבר, בבר, Bhári,
 בבר.
 Bharosá, בטח.
 Bhí, גם.
 Bhor, sahar, שחר.
 Bhúkhá h., tasdí' uṭháná,
 רעב.
 Bieháná, פרח.
 Bīj, ál aulád, ירע.
 Bímári, מחלה.
 Bolná, אמר, דבר.
 Boná, lagáná, ירע, נטע.
 Bosá d., נשק.
 Bunyád dálná, יסד.
 Buráf se chalná, חבל.
 Buzurg, budḡhá, יקו.

CH.

Chakhná, tafríq, k., **מָעַם**.
 Chalná, ramná, **סָחַר**, **צָרַח**, **אַרַח**.
 Chamak [korh men], **בְּהֵרֶת**.
 Chamakná, **הָלַל**.
 Chamrá, **עוֹר**.
 Chánd, **יָרַח**, **לְבָנָה**.
 Chándí, **בְּסָר**.
 Charná, khiláná, **רָעָה**.
 Chashma, sotá, **מְעֵן**, **מְקוֹר**.
 Chatán, tilá, qila', **מְשֻׁבָּב**.
 Chátná, **לֶקֶק**.
 Chaurá h., **רָחַב**.
 Chunná, **לָכַד**.
 Chhai k., kafára d., **כָּפַר**.
 Chhappar, **גֵּג**.
 Chedte, send d., **כָּאָרִי**.
 Chhín l., ukhárná, **נָסַח**.
 Chhipá d. [khusúsan zamín me], **מָמֶן**.
 Chhipáná, chhipná, **סָכַד**, **סָחַר**, **שָׁכַד**.
 Chhor d., háth utháná, **חָדַל**.
 Chhotá, **חָדַק**; —h., **מָעַט**; kam-sin, **קָטָן**.
 Chhúchhe háth, ghúse, **חֻפְּנִים**.
 Chhúná, **נָנַע**, **מְשֻׁשׁ**.
 Chhurí, **מִאֲבֵלֶת**, **שָׁכִין**.
 Chihra, **אָרַח**.
 Chiriyá, kunjishk, **צִפּוֹר**.
 Chirná, **פָּרַס**.

Chithre, **קָרַץ**.
 Chfúntí, **נִמְלָה**.
 Choga, **לְבוּשׁ**.
 Chor, chori k., **נָגַב**, **נָגַב**.
 Chúkná, thokar kháná, **חָטָא**, **חָטָא** k.,
 Chúl, qabza, **צִיר**.
 Chúrehár k., **שָׁבַר**.
 Chúsna, khínehná, **יָנַק**.

D.

Dafn k., gárná, **קָבַר**.
 Dagmagáná, thokar kháná, **מוֹט**, **כֶּשֶׁל**.
 Dahiná, **יָמִין**.
 Dákhil h., **בּוֹא**.
 Dálná, **שָׁמַט**, **שָׁלַד**.
 Dam l., **נָפַשׁ**; dam, **נָפַשׁ**.
 Dán, bakhshish, **מְנַחָה**.
 Dáná h., **חָקַם**; dáná, **חָקַם**.
 Dánish, **חֻכְמָה**.
 Dánish se chalná, **שָׁכַל**.
 Dánt, háthí-dánt, **שָׁן**.
 Dántná, **נָעַר**.
 Dar, ghabráhat, **בִּשְׁת**.
 Daráz k., barháná, **נָטָה**.
 Dard, mihnat, **עָצָב**, **עָצָב**.
 Darná, **יָרַא**.
 Darwáza, **דָּלֶת**.
 Daryá, Rúd i Níl, **יָאָר**, **Jama' nahren**.
 Dast-panáh, gul-tarásh, **מִלְחָה**.

Daulat, **מַמְלָכָה**, **חֵיל**.
 Daulatmand k. d., **עֲשָׂר**.
 Dekhná, **רָאָה**.
 Dená, **פָּרַס**, **מָנַח**.
 Dhá d., torná, **קָרַס**, **קָרַס**, **קָרַס**, **קָרַס**.
 Dhiámpná, **סָכַד**, **כָּפַר**, **כָּסָה**.
 Andhyáre se, **עוֹרַה**, **עוֹרַה** se, **עוֹרַה**.
 Dhánkná, panáh d., **נָגַן**.
 Dhár, [goyá talwár kí], **בָּדָה**.
 Dhoná, **בּוֹבֵס**, **בּוֹבֵס**; dhobí, **בּוֹבֵס**.
 Dhúl, **עָפַר**.
 Dhúnáná, **עֲשֵׂן**.
 Dhúndhná, **דָּרַשׁ**, **בִּקֵּשׁ**.
 Dil, **לֵב**, **לֵב**.
 Dilkashí se, **אֶהְבָּה**, **אֶהְבָּה** se, **אֶהְבָּה**.
 Din, **יוֹם**.
 Díwár, **חֻמָּה**, **díwár bándh-ná**, **גִּדָּר**.
 Dost, rafíq, **מֵרֵעַ**.
 Dukhí h., **כָּאָב**.
 Dulhá, dámád, **חֻתָּן**.
 Durust, rást, **בֵּן**.
 Dushman (mw.), **יָצָה**, **יָצָה**.
 Dushman h., **אֹיֵב**.

E.

Eklautá, tanhá, **יָחִיד**.
 Ek sá h., **יָחִיד**.

F.

Fajr ká ním andhiyará, **שָׁחַר**.

Falak, ásmán, **שָׁמַי**.
 Farágat l. [kám se], **שָׁבַת**.
 Farámosh k. bhúlná, **שָׁכַח**.
 Fareb, dagábází, **מְרָמָה**.
 Farmán, ahkám, **בְּקֻדָּים**.
 Farokht k., **שָׁכַר**.
 Faryád, **שָׁיַח**.
 Fazl, **חָזַן**.
 Fidiya d., **פִּדְיָה**.
 Fira'ún [Sháh], **פָּרַעֲה**.
 Fuzúl-khareh, **זוּלָל**.

G.

Gahrá h., betháh h., **עָמַק**.
 Gandagí, **רָקַב**.
 Ganímat, lút, **שָׁלָל**.
 Gár, guphá, **מְעָרָה**.
 Gardish, zamána, **דֹּר**, **דֹּר**.
 Garíb, hájatmand, **עָנִי**.
 Garm h., **חָמַם**; garm; **חָמַם**; garmí, khafagí, **חֻמָּה**; Sú-raj, **חֻמָּה**.
 Gawáh, **עֵד**.
 Ghás, **הָצִיר**.
 Gash men gírná, **רָדַם**.
 Gherná, **סָבַב**, **הִקָּה**.
 Ghorá, **סוּסָה**, mw. **סוּסָה**.
 Ghinauná h., **תַּעֲבָה**.
 Ghúm j., **סָבַב**.
 Ghúmná, ulat j., **אָפַר**, **הָפַד**.
 Ghuṭná ṭekná, **בָּרַד**; ghuṭ-ná, **בָּרַד**.
 Gírná, **נָפַל**.
 Gít gáná, **זָמַר**.

Gosht, **שׂאָר**, טֶבֶח.
 Gumrah h., **אָבֶר**,
 Gunáh, **רָשָׁע**, רָעָה, חָטָא.
 Gunahgár, khatákár, **חָטָא**.
 Gustakhí, **מִתְבַּוְּחָה**.
 Guzar j., **חֶלֶק**.

H.

Hadd, mulk, **גְּבוּל**.
 Hadd bándhná, **גְּבֹל**.
 Haddí, **עֶצֶם גְּרֵם, גְּרֵם**.
 Hadiya, **נֶסֶד מִנְחָה**.
 Hafta, **שְׁבִיעַ**.
 Haikal, barí 'imárat, **הֵיכָל**.
 Hájatmand h., **חָסֵר**.
 Halák k., **חֹרֵם, שְׁמֹר**.
 Halákat, **מִשְׁחִית מִחֲמַתָּה**.
 Hal ohaláná, **חָרַשׁ**.
 Halká h., **קָלָל**.
 Haṣṣná, tabassum k., **שְׂחָק**.
 Haqíqatan, **בֵּין**.
 Haqír jánná, kam kiyá j.,
בִּזְיוֹ.
 Haqír k., takfír k., **קָלָה**.
 Harám yá nápák h., **חֲנוּף**.
 Haram yá makhsús karná,
חֹרֵם.
 Hásil, fasal, **קֶצִיר**.
 Hat! **אֹוִי**.
 Hatáná, rokna, **חֻשָּׁד**.
 Háth [kuhní tak], **אָמְרָה**.
 Háth, **כֶּף, יָד**.
 Háthí-dánt, **שֵׁן**.
 Hawá, ruh, ján, **רוּחַ**.

Hayát, **חַיִּים**.
 Hilná, phisalná, **פּוֹק מוֹט**.
 Hissa, zamín ká qita', **חֶלֶק**.
 Honá, **יִשָּׁה, יְדָה**.
 Honth, **שָׁפָה**.
 Hoshiyári, 'aql, **הִבּוּנָה**.
 Hukm, **מִצְוָה**.
 Hukúmat k., **מְשָׁל**.
 Husn, fazl, **חֵן**.

I.

Iháta, **חֲצֵר**.
 'Iláj, makhlási, **מִרְכָּא**.
 'Ilm pahchán, **דַּעַת**.
 Ilzám, **אָשָׁם**.
 'Imárat, mahall, **הֵיכָל**.
 Intihá, **קִץ**.
 Intiqám l., **נָקָם; ism**.
 Istiqámat, wafádárl, **אֱמֶת**.
 'Izzat, jalál, **כְּבוֹד**.
 'Izzatdár h., **כְּבֹד**.

J.

Jabre, **מַלְקוּחִים**.
 Jagah, bastí, **מְקוֹם**.
 Jagah [pák], maqdis, **מִקְדָּשׁ**.
 Jág uṭhná, **יָקָץ**.
 Jaház, **אֶנְיָה**.
 Jaláná, bhasam k., **שָׂרָה**.
 Jalná, **בָּעַר**.
 Jamá'at, majlis, gharána,
עֲדָה, madhmakhíon ká gol.

Jama' k., **קָבֵץ, כְּנֶס**.
 Jáná, sair k., **חֶלֶק**.
 Jání dost, **אֱלוֹהַּ**.
 Jánná, **יָדַע**.
 Janná, **יָלַד**.
 Jawán bail, bachhrá, sánr,
פָּר.
 Jawán gáo, bachhiyá, **פָּרָה**.
 Jar, masdar, **שָׂרַשׁ**.
 Jazá, badlá, **גְּמִיּוּלָה**.
 Jhagrá, **מְדוֹן**.
 Jhukke dekhna, **שָׁקַח**.
 Jhúth, fareb, **שָׁקַר, כְּזָב**.
 Jhúth bolná, **שָׁקַר, כְּזָב**.
 Jibh, **לָשׁוֹן**.
 Jihálat, **פְּתִי**.
 Jism, haddí, **עֶצֶם**.
 Josh márná, **רָגַשׁ**.
 Judá k., **בֵּרַר**.

K.

Kab ? **מָתִי**.
 Kabútar, **יוֹנָה**.
 Kaf i dast, **כֶּף**.
 Káhin, **כֹּהֵן**.
 Kahná, **דְּבַר אָמַר**.
 Kajrau, farebí, **עָקַשׁ**.
 Kajrau ṭhaharána, **עָקַשׁ**.
 Kajrawí se chalná, **מָעַל**.
 Kál, bhúkh, **רָעַב**.
 Kálá, **שָׁחַר; kálá h.**.
 Kalám, wáqí, **דְּבַר, דְּבָר**.
 Kám [burá], **עֲלִילָה**.
 Kámil, rást, **תָּמִים**.
 Kamíz, **כְּתָנֶת**.
 Kám k., **עָמַל**.
 Kámpná, **רָעַד**.
 Kamzor h., **חֶלָה, דָּלָל**.
 Kanda k., **כָּתַב, חָרַשׁ**.
 Kandhá, **כְּתָה**.
 Karí, dalí, **נָצַר**.
 Karím h., **חֲנוּן**.
 Katarná, **גִּזָּה**.
 Kát dálná, taqsim k., **גָּזַר, כֶּרֶת**.
 Kát dalá j., **גָּזַר**.
 Kátuá, **נִשָּׁה; dánt se**.
 Khabardárl k., **נָצַר**.
 Khabargírl, **מְשַׁמֵּר, מְזַמֵּן**.
 Kḥafá h., **קָצַף, אָנַף**.
 Kḥafagí, **בָּעַס, יָאָה**.
 Kḥális, **תָּם**.
 Kḥámosh h., chup r., **יָדָמָם**.
 Kháná, **לָחַם, אָכַל**.
 Kḥandaq, **חֲרוּץ**.
 Khará h., **עָמַד**.
 Khatá, gunáh, **חָטָא**.
 Khatákár, **חָטָא**.
 Khatá k., **חָטָא**.
 Khatiyat, **חֲפָאֵת**.
 Khazána, **אֹוֶצֶר**.
 Khenchke níkalná, **חֶלֶץ**.
 Khenchná, **מָשַׁח**.
 Khidmat, mihnát, **מְלָאכָה**.
 Khojná, taftish k., **חֶפֶשׁ**.
 Kholná, **חֶלָל, כְּתָה**.
 Khosha [angúr ká], **עָנַב**.

Khosh-chíní, launí, לָקוּט.
 Khúbsúrat, יָפָה.
 Khúbsúratí, יָפִי.
 Khudáwand, אָדוֹן.
 Khún, דָּם.
 Khush, שְׂמֵחַ.
 Khushí, חֲפֵץ.
 Khushí se chamakná, שְׂמַח.
 Khushwaqtí, khushháli, אִשְׁרָא.
 Khwáb, חֲלוֹם.
 Ki, kyúki, wáste, כִּי.
 Kína rakhná, שָׂנֵא, אֹיֵב.
 Kolhú, mai-kash, בּוֹיָה.
 Koná, פָּנָה.
 Kothrí, חֹדֶר.
 Kúá khodná, קוֹדֶר.
 Kuttá, כָּלָב.
 Kyún ? לָמָּה.

L.

Labáda, אֲדִירָת.
 Lab, שֹׁפָה.
 Lab i daryá, lab i jám, אִיזָן.
 Lagúná, boná, שְׂתֵל.
 Lál, אָדָם.
 Lálach k., חֲמֹד.
 Lalkárná, רָבִן.
 Lambái, אֲרֶדֶ.
 La'nat k., אָרֶר.
 Lapetná, חֲנֹר.
 Larakpan, גְּעוּרִים.
 Larká, גֶּעַר, יָלֵד.

Larkí, יָלֵדָה.
 Lash, נִבְלָה.
 Latá kí dálí, שְׂרִיט.
 Latakná, kamzor h., דָּלֵל.
 Launá, kát dálná, קָצֵר.
 Laundí, יִשְׁפָּקָה, יֵאָמֶה.
 Lautná, phirná, שׁוֹיֵב.
 Lazíz kháná, מִכְטָעַם.
 Lená, יֶרֶשׁ; qura' se, רִכָּד.
 Lene ká 'amal, mírás, יֶרֶשׁ.
 Letná [árám ke liye], נִחְלָה.
 Letne ká 'amal, palang, שָׂכַב, שָׁכַן.
 Letne ká 'amal, palang, מִשְׁכָּב.
 Likhná, סִפֵּר, יָכַתֵּב.
 Lipatná, לָכַד, יָבִטַח, יָדַבֵּק.
 Lo ! dekh, agar, הֵן.
 Lot j., dúr lotáná, לָלַל.
 Lút, בָּצַע, בָּצַע.
 Lútná, בָּצַע, בָּזֹז.

M.

Má, mádar, אִם.
 Madad, הִתְשִׁיעָה, עֲזָרָה.
 Madhmakkhíon ká gol, עֲזָרָה.
 Mahina, חֹדֶשׁ.
 Máhtáb, ehánd, יָרֵחַ.
 Maidán i wasí', bayábán, מַיְדָן.
 Maidán, khet, שָׂדֶה.
 Maidán, khet, שָׂדֶה.
 Makhlási d., קָפֶר, יִשָּׁע.
 Makhsús k., חֶרֶם.

Málik, אֲדוֹן, בָּעַל.
 Malika, sultána, מַלְכָּה.
 Ma'murí, bhartí, מִלָּא.
 Mannat k., נָדָר.
 Mansabdár, hákim, שֹׁטֵר.
 Manzar, súrat, מַרְאָה.
 Mard, khasam, גָּבֵר.
 Mard i wafá, אִישׁ.
 Már dálná, טָבָה.
 Marhná, בָּפֵר.
 Marná, מִיתָ.
 Marz, תַּחְלוּא.
 Marzí, תַּאֲוָה.
 Masah k., נִסָּה.
 Ma'shúq, אֲהָבָה.
 Maslahat, מִזְכָּה.
 Masrúf, חֲרוּץ.
 Mátam, zári, אֲנָקָה.
 Mátam k., סִפֵּר, אָנַק.
 Matwálá, סָבָא.
 Maut, מָוֶת.
 Mazbút, גָּבֹר, גָּבִיר.
 Mazbút h., גָּבֵר.
 Memná, כִּשָּׁב, כִּבְשׁ, גָּדִי.
 Mez, שְׁלֹחַן.
 Mihnát, מְלָאכָה, מַעֲשֵׂה.
 Mihnát k., עָבַד.
 Mihrbán, חֲסִיד.
 Mihrbání, חֲסִיד.
 Milá d., מִסָּד.
 Milná, מִצָּא, אָנָה.
 Minnat, מִתְחַנֵּן.
 Misqál, שֶׁקָל.
 Misr [mulk], מִצְרַיִם.

Mithá, khúbí, מִתּוֹק.
 Mol l., קִנְיָה.
 Mom, דְּיוֹגָה.
 Motá ho j., דָּשָׁן.
 Motí, mungá, marján, פְּנוֹיִים.
 Mu'af k., סָלַח.
 Muhabbat, 'aql, שָׁכַל.
 Mukhálif, musibat, עָד.
 Mulabbas h., לָבַשׁ.
 Muláqát ko j., פָּקַד.
 Múndná [ánkhen], קָרַץ.
 Munh, פָּה.
 Munqasim h., כָּרַת.
 Munsafí k., שָׁפָט.
 Muqaddas, walí, קֹדֶשׁ.
 Muqaddas h. aur k., קֹדֶשׁ.
 Muqarrar k., בּוּן.
 Muqátala, gosht, טָבָה.
 Musáfir, pardesí, גָּר.
 Mushaqqat, gunáh, עָמַל.
 Mushaqqat utháná, עָמַל.
 Mutábíg, לָפִי.
 Mutawajjih h., פֶּן, (ism).
 Muztarib h., בָּהֵל.

N.

Nabí, נָבִיא.
 Náchná, ainthná, חוֹל, חוֹל.
 Nádán, bedín, נָבֵל.
 Nádání, gunáh, אֲנִילָת.
 Nafa', hásil, סָחַר.
 Nafrat, nafratí kám, תּוֹעֲבָה.

Nafrat k., תַּעֲב.
 Nágahání, נָגַחַע.
 Nahín, kuchh nahín, נָחִין, כֻּחַח נָחִין.
 Na ho, na ho ki, נָה הו, נָה הו קִי.
 Nahr, נָהֵר, נָהֵר.
 Nai, báns, úkh, נָי, בָּאֵס, אֻחַח.
 Nák, khafagí, rúp, נָאק, כַּחַפָּאגִי, רֻפּ.
 Nák se sáns lená, farráná, khafá h., נָאק סֵה סָאֵס לֵנָה, פַּרְרָאנָה, כַּחַפָּא ה.
 Nám, נָאֵם.
 Nápák, bedím, נָאֵפָאק, בֵּדִיִּם.
 Nápák h., נָאֵפָאק ה.; k., נָאֵפָאק.
 Nápná, taqśím k., נָאֵפְנָה, תַּאקְסִיִּם ק.
 Náqis, נָאֵקִיס.
 Natline, נָאֵטִין.
 Naukar, guláma, נָאֻקָר, גֻּלָּאֵמָה.
 Nayá chánd, mahína, נָאֵיִךְ, מַחִינָה.
 Nayá k. d., נָאֵיִךְ, ד.
 Nazdík aná, נָאֵזִיק, אָנָה.
 Nek h., נֵאָכ, ה.
 Nestí, נֵאָסִי, יָאֵן.
 Níche, badle men, נִיֶּחֶה, בַּדֵּלֵי מֵעַן.
 Níche-áná yá j., נִיֶּחֶה-אָנָה יָאֵיִךְ.
 Níche latká d., sust h., נִיֶּחֶה לַאֲתָקָה ד., סֻסֵּת ה.
 Níkalná, báhar j., נִיֶּקָלָנָה, בָּאֵהֵר י.
 Nínd, bhárá nínđ, נִינֵד, בְּהָרָה נִינֵד.
 men párá rahná, gash men girná, מֵעַן פָּרָה רַחֲנָה, גַּשֵּׁשׁ מֵעַן גִּרְנָה, רָגֵם.

O.

Olá, אֵלָה.

P.

Páedár h., פָּאֵדָר, ה.
 Páedárá, פָּאֵדָרָה.
 Páejáma, פָּאֵיִיִּמָה.
 Páemál k., פָּאֵמָאֵל, ק.
 Pagdandí, פַּאגְדַּאנְדִּי.
 Pahchán, פַּאחְחָאֵן.
 Pahcháná, פַּאחְחָאֵנָה.
 Pahlaunhá, פַּאחְלָאֻנְחָה.
 Pahunchná, פַּאחֻנְחָה.
 Paidá h., פַּאדָה, ה.
 Paidá k., banáná, פַּאדָה, בָּאנָאנָה.
 Pakáná [tanúr men], פַּאקָנָה, [תַּאנֹּר מֵעַן].
 Pakarná, qábiz h., פַּאקָרְנָה, קָאבִּיז, ה.
 Pák, פַּאק.
 Pák h., נָקָה, מֵהֵר, פַּאק, ה.
 Pák jagah, maqdis, פַּאק יַגָּאח, מַאקְדִּיס.
 Pakke bál, פַּאקֵּי, בָּאֵל.
 Pakke bálwálá h., פַּאקֵּי, בָּאֵלְוָאֵלָה, ה.
 Pák, [khális] soná, פַּאק, [כַּחַלִּיס] סֹנָה.
 Palak márná ['aiyárá se], פַּאֵלָאק, מָאֵרְנָה, [אֵיִיִּרָה סֵה].
 Palang, bistar, פַּאֵלָאנג, בִּיסְטָר.
 Páná, mírás l., פַּאנָה, מִירָאס, ל.
 Panáhgháh, פַּאנָהֵגְהָה.
 Panáh ke liye daurná, פַּאנָה קֵי לִיֵּי דַאֻרְנָה.
 Pání, פַּאנִי.
 Pání barsáná, פַּאנִי, בָּרְסָאנָה.
 Pánw, פַּאנְו.
 Pár j., פַּאֵר, י.
 Parakhná, chunná, ázmáná, פַּאֵרָאחְנָה, חֻנְנָה, אִזְמָאנָה.
 Pás, sáth, פַּאס, סָאֵת.

Pashemán h., פַּאשֶׁמָאֵן, ה.
 Past, kamzor, garíb, פַּאסֵּת, קַאמְזֹר, גַּרִּיב.
 Patthar, chatán, פַּאֲתָר, חַאֲתָאֵן.
 Pattá, פַּאֲתָה.
 Peshwá, פֶּשְׁוָה.
 Phailáná, boná, פַּאֲלָאנָה, בֹּנָה.
 Phal, פַּאֲלֵי.
 Phaldár da-rakht, פַּאֲלַדָר, דַּא-רַאכֵּת.
 Phandá, múnsh, Phandá la-gúná, פַּאחַדָה, מֹונְשׁ, פַּאחַדָה, לַא-גֻּנָה.
 Phár dálná, פַּאֲרָה, דַּאֲלָנָה.
 Phenkná, dálná, פֶּנְחָנָה, דַּאֲלָנָה.
 Phir phir, kái bár, פִּיר, פִּיר, קַאֵי בָּר.
 Phút, afsos, anáj, פְּחֻט, אֲפֹסֹס, אָנָי.
 Píehhe, ba'd, פִּיֶּחֶה, בַּא'ד.
 Píehhe ho l., satáná, פִּיֶּחֶה הוּא, סַאֲתָאנָה.
 Píohhlá hissa, ultá, פִּיֶּחֶלְלָה, חִיסָה, אֻלְתָּה.
 Pír, walí, פִּיר, וָאֵלִי.
 Pís dálná, פִּיס, דַּאֲלָנָה.
 Píth, פִּיֶּת.
 Piyála, bartan, פִּיִּיִּיִּלָה, בַּרְתַּאן.
 Piyár k., פִּיִּיִּיִּר, ק.
 Poná, pakáná, פֹּנָה, פַּאקָנָה.
 Poshák, פֹּשָׁאָק.
 Pukárná, פֻּקָרְנָה.
 Púra k., khatm k., פֻּרָה, ק.
 Puráná, buddhá, buzurg, פֻּרָאנָה, בֻּדְדָה, בֻּזֻרְג.
 Qabza, kharíd, קַאבְזָה, קַחֲרִיד.
 Qadam, קַאדַּם.
 Qánún, קַאנֻן.
 Qasam, שְׁבוּעָה.
 Qasam kháná, קַאסַּם, כַּחַנָה.
 Qatl karná, קַאֲטֵל, קַרְנָה.
 Qaum, gair-qaum, קַאֻם, גַּאֵיר-קַאֻם.
 Qawí mazbút, קַאווִי, מַאזְבֻּט.
 Qází, sardár, hákim, קַאזִי, סַרְדָר, חָאקִיִּם.
 Qaziya, jhagrá, קַאזִיִּיָה, יַחְגָּרָה.
 Qila', קִילָא'.

R.

Rafiq, parosí, רַאֲפִיק, פַּרֹּסִי.
 Ráh, taríqa, רַאֲח, תַּרִּיקָה.
 Ráh dekhná, רַאֲח, דֵּקְחָנָה.
 Rahná, רַאֲחָר.
 Rakhná, רַאֲחָנָה.
 Ramná, רַאֲמָה.
 Rassí, רַאֲסִי.
 Rást, sádíq, רַאֲסֵת, סַאדִּיק.
 Rást h., רַאֲסֵת, ה.
 Rástí, רַאֲסִי.
 Rath, מַרְפָּה.
 Rází h., רַאֲזִי, ה.
 Rengná, רֶנְגָה.
 Rihái k., baeháná, רִיִּהָאֵי, ק.
 Rihm, muhabbat, רִיחַם, מֻחַאבַּאֲבַאֲט.
 Rikábí, chammach, רִיקָאבִי, חַאמַּמַּאח.
 Roshní, núr, רֹושְׁנִי, נֹור.

Q.

Qáb, bartan, קַאֲב, בַּרְתַּאן.
 Qabr, קַאֲבֵר.
 Qabúliyat, fazl, קַאבֻלִיִּיָּאֲט, פַּזֵּל.

Rotí, anáj, רֹתִי, אָנֶיךָ.
Rúh, רוּחַ.

S.

Sabab se, khátir se, מַעַן.
Sabt, árám ká din, שַׁבָּת.
Sachái, páedárí, נִצָּח.
Sáf, pák, אָד.
Sáf h., אֶבֶן.
Safed, לָבֵן.
Saho yá khata k., שָׁגָג.
Saibún, צִיּוֹן.
Sakná, qábil, h., יָכַל.
Sál, baras, שָׁנָה.
Saláh, עֶצֶה.
Samajh, binái, בִּינָה.
Samajhná, bin, *Isn* מִבֵּין.
Sámhne, נָגַד.
Sámp, íten, נִחַשׁ.
Samúchá, kánil, חָסֵם.
Samundar, יָם.
Sandúq, Núh kí kishtí, תֵּבָה.
Sarband, pagrí, פָּאָר.
Sarne se bigar j., שָׁחַת.
Sátguná, שָׁבַע.
Sawár h., רָכַב.
Sazá, dhamkí, ta'lím, מוֹסֵר.
Se, men se, מֵן.
Ser h., שָׁבַע יָדֶשֶׁן.
Shaffáf, h., záhir h., נָגַד.
Shágird, תַּלְמִיד.
Shahd, דִּבֶּשׁ.

Shahr, עִיר.
Shakl, תֵּצֵר.
Shakl d., bamáná, יָצַר.
Shán, עֵרֶב.
Sharárat, יָצוֹן וְזָמָה, יְהוּדָה.
Shár, שָׂא.
Sharír h., רָשַׁע.
Sharm, hiqárat, קָלוֹן.
Sharmáná, בָּלֵם.
Sharminda h., בּוֹשׁ.
Shifá, גְּדוּהָה.
Shikast k., כְּתָת.
Shumár k., יָסַר.
Sidhá, יָשַׁר.
Sidhá h., יָשַׁר.
Sidhá chalná, אָשַׁר.
Sikhláná, שָׁבַל יֶחֱנֶה.
Sikhná, לָמַד.
Síná, chhátí, שָׂד.
Sipáhigíri k., נָטַר.
Sir, sardár, רֹאשׁ.
Sitára, כּוֹכָב.
Sochná, iráda rakhná, חֶשֶׁב.
Sompná, [halák karne ko], חֶשֶׁב.
Sotá, chashma, מַעַן.
Subh, fajr, בֹּקֶר.
Subút, תּוֹכַחַת.
Súkhá h., יָבֵשׁ. *Sifat aisan*.
Sum, erí, עָקַב.
Sunná, שָׁמַע.
Súraj, garmí, חֲמָה.
Sust, gáfil, אָצַל.

T.

Taftísh k., בֵּין.
Taiyár h., תָּמַם.
Taiyár k., káhiní k., בָּהֵן.
Táj, hár, לֹוֶה.
Takhne, תַּכְנֵה.
Takkír k., קָלָה.
Takkíf, כָּעַם.
Tahná, dekhná, נָבַט.
Talásh k., תָּקַר, בִּקֵּשׁ.
Ta'lím, מוֹסֵר, לָמַד.
Talwár, חֶרֶב.
Tamám h., תָּמַם, יָשַׁב.
Ta'mír k., בָּנָה.
Tandurustí, sulh, שָׁלוֹם.
Tang, mukhálif, taklíf, יָצַר.
Tangdastí, יָאֵבֹוּ, מַחְסוֹר.
Táqat, עָז, כּוֹחַ יָחִיד, גְּבוּרָה.
Taqsim k., חָלַק.
Taraf, עָבַר.
Tark k., עָזַב.
Tars kháná, חָמַל.
Tartib k., עָרַךְ.
Tartib se h., bosá d., נָשַׁק.
Tasdí' utháná, עָצַב.
Taulná, שָׁקַל.
Taur, ráh, אָרַח.
Taur par, עָל.
Tez, חָד.
Tez k., kán dharná, קָשַׁב.
Tezrauí, תּוֹעֲפּוֹת.
Thailí, אֶמְתַּחַת.
Thattá márná, לָעַג.

Thikrí, חֶרֶשׁ.

Thorá, thori der men, מַעַט, מַעֲט.
Tikáo, saráe, מָלוֹן.
Tísí, katán, פְּשִׁתָּה.
Titar bitar h., פָּזַר.
Torná, ípá, יָרַס, בָּצַע.
Tor dálná, ípá; pís dálná, פָּרַץ.
Túfán, מַבּוּל.
Tuhfe, מְגִדְנוֹת.
Tukrá, hissa, reza, פָּת, נֶזֶק.
Tútá h., ghabráná, חֲתָת.
Tyágná, נָטַשׁ.

U.

Udherná, נָצַל.
Ugná, עָלָה.
U'kh, קָנָה.
Ukhárná, נָסַח.
Uksáná, bhejná, שָׁלַח.
Ulat d., סָלַף.
Ultá, אֶחָזֹר.
Ummat, עָם, יָעַם.
Ummed, תּוֹחַת, תּוֹחֶלֶת.
Un, pashm, צָמַר.
U'nehá h., רוּם.
U'nehái, qadd, קוֹמָה.
Undelná, שָׁפַד, יִשְׁפַּח, יָלַל.
Unt, נָמַל.
U'par aná, yá j., עָלָה.
U'par dálná, גָּרַשׁ.
Uqáb, נָשַׁר.

Utárná, פֿאַשט.
 Utháná, קלל.
 Uthná, קום.

V.

Víná, קנור.

W.

Wahán, שם.
 Walí, pír, קרוש.
 Waqt, zamána, עת.
 Wár pár márná, דקר.
 Wáwaila; Hať! אוי.
 Wáwaila k., איה.
 Widá' h., נוד.
 Wírán, súkhá, חרב.
 Wírán h., חרב חרב.

Wírání, jangal, חורב.

Y.

Yád, yáddásht, יגר יגר.
 Yád karná, kھیال meñ ¹.
 Yih, יזה.

Z.

Zabh k., שחט.
 Zábir h., גנר.
 Zakhm, פצע.
 Zakhmí h., חלל.
 Zamána, עת דור.
 Zamín, bhúm, ארץ.
 Ziyádatí se píná, סבא.
 Ziyáda k. d., barháná, יסר.
 Zor, qudrat, עון.
 Zulm k., שדר.

TATIMMA.

. A. ISMON KI GARDANEN.

Ismon kí terah shaklen, aksar musannifon ke andáz ke mu-tábiq hain. 'Aláwa in ke ba'z'í tabdilen hotí hain, jin ká purá bayán is mukhtasar kitáb meñ karná zarúr nahín hai. Tajru-ba se shágird jaldí aksaron se wáqif ho jáegá.

In kháss báton ko gaur se dekhiyo,—

a) Jo jo ism i muwannas kisi tarah kí kháss intihá i mu-wannas nahín rakhte hain, so muzakkar gardánon ke muwáfiq hote hain; magar aksar un ká jama' *oth* (ؤت) se bantá hai.

b) Bhári zamíri tatimme wuh hain, jin ká har kahín lahja i jabbár hai. Aise tatimme ye hain: يَهَن يَهَم يَهَن يَكَم—

يَمَو يَمَو يَمَو يَمَو. يَهَن يَهَن يَهَم يَكَم.
 bhári nahín hain. Aur zamíri tatimme *halke* kahláte hain.

c) Jama' meñ har kahín *muzáf* ko *halke* tatimme lagte hain; aur *muzáf iláih* ko *bhári*.

Gardánon kí tartíb.] 1. Ikjuzí aur DOJUZI ism, jin ke hurúf i 'illat kí kuchh tabdíl nahín hotí. 2. Ikjuzí, (ٲ) ke sáth, jis kí tabdíl ho saktí hai; aur DOJUZI, jin meñ pahlá harf i 'illat gair-mutabaddal hai, aur dúsré kí tabdíl ho saktí hai. 3. Juz i qabl i ákhiri meñ (ٲ) yá (-), jin kí tabdíl ho saktí hai; aur ákhiri juz meñ betabdíl harf i 'illat. 4. DOJUZI, sáth (ٲٲ) yá (-) ke. 5. DOJUZI, jin ke ákhiri juz meñ (ٲٲ) tabdílí hai; aur juz i qabl i ákhiri ká (ٲ) tabdílí. 6. Çegholí ism, DOJUZI, jin ke pahle juz par lahja hai. Ye ism aslí ikjuzí alfáz se, jo Pathakh ko rakhte the, sádir hue. 7. Sab ism, jin ke ákhiri juz meñ (ٲٲ) tabdílí hai; aur qabl i ákhiri meñ tabdílí hurúf i 'illat. Phir, ba'ze ikjuzí ism هه se. 8. Sab ism, jin ká ákhiri harf i sahíh Dághesh se duhráyá játá hai. 9. هه ákhiri. 10. هه ákhiri, jis se peshtar harf 'illat i betabdíl hai. 11. هه ákhiri, jis se peshtar (ٲ) yá (ٲٲ) i tabdílí hai. 12. Ism i muwannas, jo in Çegholí shaklon se bante hain, ya'ne فعل فعل. 13. Çegholí ism, jo muwannas ákhiri هه se bante hain; maslan, misg'e rēth, igg'e rēth, masko' rēth.

Kyanda kī gardānon ke dekhne se shágird daryáft kar saktá hai, ki kis kis shakl ke ism, aur hurúf i 'illat kī kaun kaun tartīb kis kis qism men shumár karná cháhiye.

In gardānon men ye nishán musta'mal honge :—

Wáhid	Wáh.
Jama'	Ja.
Tasniya	Tas.
Mutakallim	Mut.
Házir	Há.
Ġáib	Ġá.
Muzáf	Mu.
Muzáf ilaih	Mu. i.
Muzakkar	Mz.
Muwannas	Mw.
Bhári Tatimma	Bh. T.
Halká Tatimma	H. T.

ISMON KI GARDANEN.

		Muz. i.	Muz.	H. T.	Bh. T.
I. (ghorá)	Wáh.	סוּס	סוּס	סוּסִי	סוּסְכֶם
	Ja.	סוּסִים	סוּסִי	סוּסִי	סוּסְכֶם
II. (abadiyat)	Wáh.	עוֹלָם	עוֹלָם	עוֹלָמִי	עוֹלָמְכֶם
	Ja.	עוֹלָמִים	עוֹלָמִי	עוֹלָמִי	עוֹלָמְכֶם
III. (pásbân)	Wáh.	פְּקִיד	פְּקִיד	פְּקִידִי	פְּקִידְכֶם
	Ja.	פְּקִידִים	פְּקִידִי	פְּקִידִי	פְּקִידְכֶם
IV.	a. (kalám)	Wáh.	דְּבַר	דְּבַרִי	דְּבַרְכֶם
		Ja.	דְּבָרִים	דְּבָרִי	דְּבָרִיכֶם
	b. (dáná)	Wáh.	חֶכֶם	חֶכְמִי	חֶכְמְכֶם
		Ja.	חֶכְמִים	חֶכְמִי	חֶכְמִיכֶם
V.	a. (budǧhá)	Wáh.	זֶקֶן	זֶקְנִי	זֶקְנְכֶם
		Ja.	זֶקְנִים	זֶקְנִי	זֶקְנִיכֶם
	b. (kandhá)	Wáh.	כְּתָף	כְּתָפִי	כְּתָפְכֶם
		Ja.	כְּתָפוֹת	כְּתָפוֹת	כְּתָפְכֶם
VI.	c. (dálán)	Wáh.	חֲצֵר	חֲצֵרִי	חֲצֵרְכֶם
		Ja.	חֲצֵרִים	חֲצֵרִי	חֲצֵרִיכֶם
	a. (bád-sháh)	Wáh.	מֶלֶךְ	מֶלְכִי	מֶלְכְכֶם
		Ja.	מֶלְכִים	מֶלְכִי	מֶלְכִיכֶם
VI.	b. (kitáb)	Wáh.	סֵפֶר	סֵפְרִי	סֵפְרְכֶם
		Ja.	סֵפְרִים	סֵפְרִי	סֵפְרִיכֶם
	c. (maǧdis)	Wáh.	קֹדֶשׁ	קֹדֶשִׁי	קֹדֶשְכֶם
		Ja.	קֹדֶשִׁים	קֹדֶשִׁי	קֹדֶשִׁיכֶם

Muz. i.	Muz.	H. T.	Bh. T.	Ts. Mu. i.	Mat.
gúç	gúç	gúçí	gúç-khēin'	יָמִים	do din
gúçim	gúçê	gúçai	gúçêkhēm'	yôma'yim	
'olám	'olam	'olámí	'olamkhēm'	מְלָקָחִים	dast-panáh
'olámim	'ol,mê	'olámai	'ol,mêkhēm'	mêlqákhá'yim	
páqídh	p,qídh	p,qídhí	p,qídhkhēm'	יָשָׁבָעִים	do hafte
p,qídhim	p,qídhê	p,qídhai	p,qídhêkhēm'	sh,bhu'a'yim	
dábhar	d,bhar	d,bhári	d,bharkhēm'	כְּנָפִים	do pankh
d,bhárim	dibhrê	d,bhárai	dibhrêkhēm'	k,nápha'yim	
khákhám	kh ^a kham	kh ^a khámí	kh ^a khamkhēm'	חֲלָצִים	kúle
kh ^a khámim	khakhmê	kh ^a khámai	khakhmêkhēm'	khálatsa'yim	
záqen	z,qan	z,qení	z,qankhēm'	יֶרֶכִים	do jangh-en
z,qenim	ziqnê	z,qenai	ziqnêkhēm'	y,rekha'yim	
kátheph	kêthêph				
k,thephoth	kithphoth				
khátser	kh ^a tsar	kh ^a tserí	kh ^a tsarkhēm'		
kh ^a tsérím	kh ^a tsrê	khatserei	khatsrêkhēm'		
mêlēkh	mê'lêkh	malkhí	malk,khēm'	רַגְלִים	do pair
m,lákhim	malkhê	m,lákhai	malkêkhēm'	raghla'yim	
çepher	çe'phêr	çiphrí	çiph,r,khēm'	כְּפָלִים	duhrá
ç,phárim	çiphre	ç,phárai	çiphrekhēm'	kiphla'yim	
qodhêsh	qodhōsh	qōdhshí	qōdhsh,khem'	מִתְנָים	kamar
qodhášim	qodhshê	q ^o dháshai	qōdhshêkhēm'	mōthnayim	

		Muz. i.	Muz.	H. T.	Bh. T.	Muz. i.	Muz.	H. T.	Bh. T.	Ts. Mz. i.	Mat.
VI.	d. (<i>Jawān</i>)	Wáh. Ja.	נָעַר נְעָרִים	נָעַר נְעָרִים	נְעָרִים נְעָרִים	na'ar n, 'árim	na'ar na'arê	na'arí n, 'arai	na'arkhēm' na'arêkhēm'	נְעָרִים na'ala- yim	algāon kí jorí
	e. (<i>Abadiyat</i>)	Wáh. Ja.	נָצַח נְצָחִים	נָצַח נְצָחִים	נְצָחִים נְצָחִים	netsakh n, tsákhím	netsakh nitskhê	nitskhí n, tsákhai	nitskh'akhēm' nitskhêkhēm'		
	f. (<i>'Amal</i>)	Wáh. Ja.	פָּעַל פְּעָלִים	פָּעַל פְּעָלִים	פְּעָלִים פְּעָלִים	po'al p, álim	po'al pō'ale	pō'olí p, 'alai	po'ol, khēm' po'olêkhēm'		
	g. (<i>Maut</i>)	Wáh. Ja.	מָוֶת מוֹתִים	מָוֶת מוֹתִים	מוֹתִים מוֹתִים	máwêth mothím	moth mothê	mothí mothai	moth, khēm' mothêkhēm'		
	h. (<i>Zaitún</i>)	Wáh. Ja.	זֵית זֵיתִים	זֵית זֵיתִים	זֵיתִים זֵיתִים	za'yith zêthím	zêth zêthê	zethí zethai	zêth, khēm' zêthêkhēm'	עֵינַיִם 'ênayim	ánkh- ez
	i. (<i>Mewa</i>) (<i>Hiran</i>)	Wáh. Ja.	פָּרִי פְּרִיִּים	פָּרִי פְּרִיִּים	פְּרִיִּים פְּרִיִּים	p, rí ts, bhí ts, bháyím	p, rí p, rí	piryí p, rí	përy, khēm' përy, khēm'	לְחַיִּים l, kháya- yim	do gál
	a. (<i>dushman</i>)	Wáh. Ja.	אֵיב אֵיבִים	אֵיב אֵיבִים	אֵיבִים אֵיבִים	ôyebh ôy, bhím	ôyebh ôy, bhê	ôy, bhí ôy, bhai	ôyibhkhēm' ôy, bhêkhēm'	מֵאֵיבִים m'z, na- yim	tarázú
	b. (<i>Nám</i>)	Wáh. Ja.	שָׁם שְׁמוֹת	שָׁם שְׁמוֹת	שְׁמוֹת שְׁמוֹת	shem shemoth	shem sh, moth	sh, mí se, mothai	shimkhēm' sh, mothêkhēm'		
	a. (<i>Samundar</i>)	Wáh. Ja.	יָם יָמִים	יָם יָמִים	יָמִים יָמִים	yám yammím	yam yammê	yammí yammai	yamm, khēm' yammêkhēm'	אֲפָיִם appayim	nathne
	b. (<i>Má</i>)	Wáh. Ja.	אֵם אִמּוֹת	אֵם אִמּוֹת	אִמּוֹת אִמּוֹת	em immoth	em immoth	immí immothai	imm, khēm' immothêkhēm'	שָׁנִים shuuna- yim	dánt
XI.	c. (<i>Qānín</i>)	Wáh. Ja.	חָק חֻקִּים	חָק חֻקִּים	חֻקִּים חֻקִּים	khôq khuqqím	khôq khuqqê	khuqqí khuqqai	khôqq, khēm' khuqqêkhēm'		
	(<i>Gaiblán</i>)	Wáh. Ja.	חֹזֶה חֹזִים	חֹזֶה חֹזִים	חֹזִים חֹזִים	khôzêh khôzfm	khôzêh khôzê	khôzí khôzai	khôz, khēm' khôzêkhēm'		

			Muz. i.	Muz.	H. T.	Bh. T.	Muz. i.	Muz.	H. T.	Bh. T.	Ts.Mz. i.	Mat.
X.	(Ghorī)	Wáh. Ja.	סוסה סוסות	סוסת סוסות	סוסתי סוסותי	סוסתכם סוסותיהם	gúqáh gúqoth	gúqath gúqoth	gúqáthí gúqothai	gúqath- khēm'		
	a.											
	(Sál)	Wáh. Ja.	שנה שנים	שנת שנות	שנתי שנותי	שנתכם שנותיהם	shánáh shánim	sh,nath sh,noth	sh,náthí sh,nothai	sh,nath- khēm'	שפתיים sh,phá- thayim	honth cu
XI.	b.											
	(Nínd)	Wáh. Ja.	שנה שנות	שנת שנות	שנתי שנותי	שנתכם שנותיהם	shenáh shenoth	sh,nath sh,noth	sh,náthí sh,nothai	sh,nath- khēm'	פאתים p,átha- yim	konc
	c.											
	(Sadáqat)	Wáh. Ja.	צדקה צדקות	צדקת צדקות	צדקתי צדקותי	צדקתכם צדקותיהם	ts,dháqáh ts,dháqoth	tsidhqath tsidhqoth	tsidhqáthí tsidhqothai	tsidhqath- khēm'		
	a.											
	(Malika)	Wáh. Ja.	מלכה מלכות	מלכת מלכות	מלכתי מלכותי	מלכתכם מלכותיהם	malkáh m,lákhoth	malkath malkhoth	malkáthí malkhothai	malkath- khēm'	ירפתים yarká- thayim	baglex
XII.	b.											
	(Malámat)	Wáh. Ja.	חרפה חרפות	חרפת חרפות	חרפתי חרפותי	חרפתכם חרפותיהם	khěrpáh kh ^a rúphoth	khěrpáth khěr,photh	khěrpáthí khěr,phothai	khěrpáth- khēm'	רקמתים riqmá- thayim	duhrá chikan- dozi
	c.											
	(Wírāna)	Wáh. Ja.	חרבה חרבות	חרבת חרבות	חרבתי חרבותי	חרבתכם חרבותיהם	khōrbáh kh ^a rábhoth	khōrbáth khōr,bhoth	khōrbáthí khōr,bhothai	khōrbath- khēm'		
	a.											
	(Paudhá)	Wáh. Ja.	יונקת יונקות	יונקת יונקות	יונקתי יונקותי	יונקתכם יונקותיהם	yonē'qēth yon,qoth	yonē'qēth yon,qoth	yonaqí yon,qothai	yonagt,- khēm'	מצלמים m,tsíla- yim	ghángh kí jorí
XIII.	b.											
	(Khoprí)	Wáh. Ja.	גלגלת גלגלות	גלגלת גלגלות	גלגלתי גלגלותי	גלגלתכם גלגלותיהם	gulgólēth gulg,loth	gulgólēth gulg,loth	gulgólí gulg,lothai	gulgölt'- khēm'	נחשמים n,khush- tayim	duhrí berían

B.—*Ism, jo baqair dastār ke gardane jīte haṛe.*

(302)

Matlab.	Ism i badastār	Muz.	Jana'.	Ja. Mur.	Tat. ke sath.
Bāp	أَب	áb	ábhoth		ábhi, ábhāw, abhíkhem, wg.
Bhāá	أَكْ	ák	ákím		ákhai, ákhíkhem, wg.
Bahān	أَكْهَوْت	ákhoth	ákhyoth	akhyoth	akhyothai
Admí	إِش	ish	ishín		ishí, wg.
'Awat	أَنْش	enosh	ánashín	anshé	ishí, wg.
Bákira	أَشْه	ishsháh	náshím	amhoth	
Ghar	أَمَاح	ámáh	ánahothe		bátokhém, wg.
Beṭā	بَاق	bayith	bátím	b,né	b,ní, binkhém
Beṭí	بَاق	bath	báním	b,noth	battí, wg.
Din	يَوْم	yom	bánoth	y,mé	kélyí, kély,khá
Zarf	كَلِم	k,lí	yámím		
Sher	أَرِي	arí	kelím		
Mennā	أَرِي	g,dhí	aráyím		
Shahr	عَر	'ir	g,dháyím		
Páné	مَاق	mayím	'ávim	mé	
Mugh	مَاق	péb	máyím		pikhá, pāw, wg.
Sir	رَب	robb	rábbím		

(303)

C.—*Amí Fīl kī Gardān i Kotāh.*

	1. Mā-i.	2. Lāin. Muz.	3. Aur.	4. Mastaqbil.	5. Ism i fīl i ma'rif.	6. Ism i fīl i ma'jhal.
1. Qal	قَالَ	qāl	qāl	yaqāl	qāl	qā'āl
2. Nāp'h'al	نَقَلَ	nāqal	hiqāqel	yaqāqel	qāqel	niqāl
3. Pī'el	قَالَ	qāqel	qāqel	yaqāqel	qāqel	m,qāqāl
4. Pa'al	قَالَ	qāqel	qāqel	yaqāqel	m,qāqel	m,qāqāl
5. Hīp'h'il	هَقَلَ	haqfīl	haqfēl	yaqfīl	maqfāl	maqfāl
6. Hop'h'al	هَقَلَ	hōqfāl	haqfēl	yaqfīl	maqfāl	maqfāl
7. Hithp'e'al	هَثَقَ	hithqāqel	hithqāqel	yithqāqel	mithqāqel	mithqāqel

Mázi.			Qal.	Niph'al.	Pi'el.	
Wáhid	1.	mz.	קָטַל	נִקְטַל	קָטַל	
		mw.	קָטְלָה	נִקְטְלָה	קָטְלָה	
	2.	mz.	קָטַלְתָּ	נִקְטַלְתָּ	קָטַלְתָּ	
		mw.	קָטַרְתָּ	נִקְטַרְתָּ	קָטַרְתָּ	
	3.		קָטַלְתִּי	נִקְטַלְתִּי	קָטַלְתִּי	
	Jama'	1.	קָטַלְוּ	נִקְטַלְוּ	קָטַלְוּ	
		2.	mz.	קָטַלְתֶּם	נִקְטַלְתֶּם	קָטַלְתֶּם
			mw.	קָטַרְתֶּם	נִקְטַרְתֶּם	קָטַרְתֶּם
	3.		קָטַלְנוּ	נִקְטַלְנוּ	קָטַלְנוּ	
LÁIN.			קָטַל	הִקְטַל	קָטַל	
LÁIN.			קָטוּל	הִקְטוּל	קָטַל	
AMR.	Wáhid	mz.	קָטַל	הִקְטַל	קָטַל	
		mw.	קָטְלִי	הִקְטְלִי	קָטְלִי	
	Jama'	mz.	קָטַלְוּ	הִקְטַלְוּ	קָטַלְוּ	
		mw.	קָטַלְנָה	הִקְטַלְנָה	קָטַלְנָה	
MUSTAA.	Wáh.	1.	mz.	יִקְטַל	יִקְטַל	
		2.	mw.	תִּקְטַל	תִּקְטַל	
			mz.	תִּקְטַל	תִּקְטַל	
		3.	mw.	תִּקְטְלִי	תִּקְטְלִי	
	Jama'		אִקְטַל	אִקְטַל	אִקְטַל	
		1.	mz.	יִקְטַלְוּ	יִקְטַלְוּ	
	mw.		תִּקְטַלְנָה	תִּקְטַלְנָה		
	2.	mz.	תִּקְטַלְוּ	תִּקְטַלְוּ		
		mw.	תִּקְטַלְנָה	תִּקְטַלְנָה		
	3.		נִקְטַל	נִקְטַל	נִקְטַל	
	ISM i Fi'l ma'rúf קָטַל			maf'úl קָטוּל	נִקְטַל	קָטַל

Pu'al.	Hiph'il.	Hoph'al.	Hithpa'el.
קָטַל	הִקְטִיל	הִקְטַל	הִתְקַטַּל
קָטְלָה	הִקְטִילָה	הִקְטְלָה	הִתְקַטְּלָה
קָטַלְתָּ	הִקְטִילְתָּ	הִקְטַלְתָּ	הִתְקַטַּלְתָּ
קָטַרְתָּ	הִקְטִירְתָּ	הִקְטַרְתָּ	הִתְקַטְּרְתָּ
קָטַלְתִּי	הִקְטִילְתִּי	הִקְטַלְתִּי	הִתְקַטַּלְתִּי
קָטַלְוּ	הִקְטִילוּ	הִקְטַלְוּ	הִתְקַטְּלוּ
קָטַלְתֶּם	הִקְטִילְתֶּם	הִקְטַלְתֶּם	הִתְקַטַּלְתֶּם
קָטַרְתֶּם	הִקְטִירְתֶּם	הִקְטַרְתֶּם	הִתְקַטְּרְתֶּם
קָטַלְנוּ	הִקְטִילְנוּ	הִקְטַלְנוּ	הִתְקַטְּלְנוּ
קָטַל	הִקְטִיל	הִקְטַל	הִתְקַטַּל
קָטַל	הִקְטִיל	הִקְטַל	הִתְקַטַּל
(Nest)	הִקְטַל	(Nest)	הִתְקַטַּל
	הִקְטִילִי		הִתְקַטְּלִי
	הִקְטִילוּ		הִתְקַטְּלוּ
	הִקְטַלְנָה		הִתְקַטְּלְנָה
	יִקְטַל		יִתְקַטַּל
	תִּקְטַל		תִּתְקַטַּל
	תִּקְטַל		תִּתְקַטַּל
	תִּקְטְלִי		תִּתְקַטְּלִי
	אִקְטַל		אִתְקַטַּל
	יִקְטַלְוּ		יִתְקַטְּלוּ
	תִּקְטַלְנָה		תִּתְקַטְּלְנָה
	תִּקְטַלְוּ		תִּתְקַטְּלוּ
	תִּקְטַלְנָה		תִּתְקַטְּלְנָה
	נִקְטַל		נִתְקַטַּל
	נִקְטַל		נִתְקַטַּל
מִקְטַל	מִקְטִיל	מִקְטַל	מִתְקַטַּל

		Qal.	Niph'al.	Hiph'il.	Hoph'al.
Māzī.					
Wāhid	1.	<i>mz.</i> עמד	נעמד	העמיד	העמד
		<i>mw.</i> עמדה	נעמדה	העמידה	העמדה
	2.	<i>mz.</i> עמדת	נעמדת	העמידת	העמדת
		<i>mw.</i> עמדת	נעמדת	העמידת	העמדת
Jama'	3.	עמדתי	נעמדתי	העמדתי	העמדתי
	1.	עמדו	נעמדו	העמדו	העמדו
	2.	<i>mz.</i> עמדתם	נעמדתם	העמדתם	העמדתם
		<i>mw.</i> עמדתן	נעמדתן	העמדתן	העמדתן
	3.	עמדנו	נעמדנו	העמדנו	העמדנו
Lāin.	<i>muz.</i>	עמד	העמד	העמיד	העמד
Lāin.	<i>asli.</i>	עמוד	נעמוד	העמיד	העמיד
Amr.	Wāhid	<i>mz.</i> עמד	העמד	העמיד	
		<i>mw.</i> עמדי	העמדי	העמיד	(Nest)
	Jama'	<i>mz.</i> עמדו	העמדו	העמידו	
		<i>mw.</i> עמדתה	העמדתה	העמידתה	
Mus.	Wāh.	1. <i>mz.</i> יעמד	יעמד	יעמיד	יעמד
		<i>mw.</i> תעמד	תעמד	תעמיד	תעמד
	2.	<i>mz.</i> תעמד	תעמד	תעמיד	תעמדי
		<i>mw.</i> תעמדי	תעמדי	תעמיד	תעמד
	3.	אעמד	אעמד	אעמיד	אעמדו
	1.	יעמדו	יעמדו	יעמידו	תעמדתה
Jama'		<i>mz.</i> תעמדתה	תעמדתה	תעמידתה	תעמדו
		<i>mw.</i> תעמדו	תעמדו	תעמידו	תעמדתה
	2.	<i>mz.</i> תעמדתה	תעמדתה	תעמידתה	נעמד
		<i>mw.</i> תעמדו	תעמדו	תעמידו	נעמד
	3.	נעמד	נעמד	נעמיד	נעמד
Isr i Fīl ma'rūf		עמד maj.	נעמד	נעמיד	נעמד

Qal.	Niph'al.	Pi'el.	Pu'al.	Hithpa'el.
שחט	נשחט	ברך	ברך	התברך
שחטה	נשחטה	ברכה	ברכה	התברכה
שחטת	נשחטת	ברכת	ברכת	התברכת
שחטת	נשחטת	ברכת	ברכת	התברכת
שחטתי	נשחטתי	ברכתי	ברכתי	התברכתי
שחטו	נשחטו	ברכו	ברכו	התברכו
שחטתם	נשחטתם	ברכתם	ברכתם	התברכתם
שחטתן	נשחטתן	ברכתן	ברכתן	התברכתן
שחטנו	נשחטנו	ברכנו	ברכנו	התברכנו
שחט	השחט	ברך	ברך	התברך
שחוט	נשחוט	ברוך		
שחט	השחט	ברך		התברך
שחטו	השחטו	ברכי		התברכי
שחטו	השחטו	ברכו	(Nest)	התברכו
שחטנה	השחטנה	ברכנה		התברכנה
ישחט	ישחט	יברך	יברך	יתברך
תשחט	תשחט	תברך	תברך	תתברך
תשחט	תשחט	תברך	תברך	תתברך
תשחטו	תשחטו	תברכי	תברכי	תתברכי
אשחט	אשחט	אברך	אברך	אתברך
ישחטו	ישחטו	יברכו	יברכו	יתברכו
תשחטנה	תשחטנה	תברכנה	תברכנה	תתברכנה
תשחטו	תשחטו	תברכו	תברכו	תתברכו
תשחטנה	תשחטנה	תברכנה	תברכנה	תתברכנה
נשחטו	נשחט	נברך	נברך	נתברך
שחט maj.	נשחט	מברך	מברך	מתברך
שחוט				

		Qal.	Niph'al.	Pi'el.
Māzī.				
Wāhid	1. { mz.	שָׁלַח	נִשְׁלַח	שָׁלַח
	mw.	שִׁלְּחָה	נִשְׁלַחָה	שִׁלְּחָה
	2. { mz.	שִׁלַּחְתָּ	נִשְׁלַחְתָּ	שִׁלַּחְתָּ
	mw.	שִׁלַּחְתָּ	נִשְׁלַחְתָּ	שִׁלַּחְתָּ
Jama'	3.	שִׁלַּחְתִּי	נִשְׁלַחְתִּי	שִׁלַּחְתִּי
	1.	שִׁלְּחוּ	נִשְׁלְּחוּ	שִׁלְּחוּ
	2. { mz.	שִׁלַּחְתֶּם	נִשְׁלַחְתֶּם	שִׁלַּחְתֶּם
	mw.	שִׁלַּחְתֶּם	נִשְׁלַחְתֶּם	שִׁלַּחְתֶּם
	3.	שִׁלַּחְנוּ	נִשְׁלַחְנוּ	שִׁלַּחְנוּ
Lāin.	muz.	שָׁלַח	הִשְׁלַח	שָׁלַח
Lāin.	asli.	שָׁלַח	נִשְׁלַח	שָׁלַח
Amr.	Wāhid	mz.	הִשְׁלַח	שָׁלַח
	mw.	שִׁלְּחִי	הִשְׁלַחִי	שִׁלְּחִי
Jama'	mz.	שִׁלְּחוּ	הִשְׁלַחוּ	שִׁלְּחוּ
	mw.	שִׁלַּחְנָה	הִשְׁלַחְנָה	שִׁלַּחְנָה
Mus.	Wāh.	1. { mz.	יִשְׁלַח	יִשְׁלַח
		mw.	תִּשְׁלַח	תִּשְׁלַח
	2. { mz.	תִּשְׁלַח	תִּשְׁלַח	תִּשְׁלַח
	mw.	תִּשְׁלַחִי	תִּשְׁלַחִי	תִּשְׁלַחִי
	3.	אִשְׁלַח	אִשְׁלַח	אִשְׁלַח
Jama'	1. { mz.	יִשְׁלְּחוּ	יִשְׁלְּחוּ	יִשְׁלְּחוּ
	mw.	תִּשְׁלַחְנָה	תִּשְׁלַחְנָה	תִּשְׁלַחְנָה
	2. { mz.	תִּשְׁלַחוּ	תִּשְׁלַחוּ	תִּשְׁלַחוּ
	mw.	תִּשְׁלַחְנָה	תִּשְׁלַחְנָה	תִּשְׁלַחְנָה
	3.	נִשְׁלַח	נִשְׁלַח	נִשְׁלַח
			מִשְׁלַח	מִשְׁלַח
IsM i Fēl ma'rūf, maj. שָׁלַח		שָׁלַח	נִשְׁלַח	שָׁלַח

Pu'al.	Hiph'al.	Hoph'al.	Hithpa'el.
שָׁלַח	הִשְׁלִיחַ	הִשְׁלַח	הִשְׁתַּלַּח
שִׁלְּחָה	הִשְׁלִיחָה	הִשְׁלַחָה	הִשְׁתַּלַּחָה
שִׁלַּחְתָּ	הִשְׁלַחְתָּ	הִשְׁלַחְתָּ	הִשְׁתַּלַּחְתָּ
שִׁלַּחְתָּ	הִשְׁלַחְתָּ	הִשְׁלַחְתָּ	הִשְׁתַּלַּחְתָּ
שִׁלַּחְתִּי	הִשְׁלַחְתִּי	הִשְׁלַחְתִּי	הִשְׁתַּלַּחְתִּי
שִׁלְּחוּ	הִשְׁלִיחוּ	הִשְׁלַחוּ	הִשְׁתַּלַּחוּ
שִׁלַּחְתֶּם	הִשְׁלַחְתֶּם	הִשְׁלַחְתֶּם	הִשְׁתַּלַּחְתֶּם
שִׁלַּחְתֶּם	הִשְׁלַחְתֶּם	הִשְׁלַחְתֶּם	הִשְׁתַּלַּחְתֶּם
שִׁלַּחְנוּ	הִשְׁלַחְנוּ	הִשְׁלַחְנוּ	הִשְׁתַּלַּחְנוּ
שָׁלַח	הִשְׁלִיחַ	הִשְׁלַח	הִשְׁתַּלַּח
	הִשְׁלַח		
(Nest)	הִשְׁלִיחִי	(Nest)	הִשְׁתַּלַּחִי
	הִשְׁלִיחוּ		הִשְׁתַּלַּחוּ
	הִשְׁלַחְנָה		הִשְׁתַּלַּחְנָה
יִשְׁלַח	יִשְׁלִיחַ	יִשְׁלַח	יִשְׁתַּלַּח
תִּשְׁלַח	תִּשְׁלִיחַ	תִּשְׁלַח	תִּשְׁתַּלַּח
תִּשְׁלַח	תִּשְׁלִיחַ	תִּשְׁלַח	תִּשְׁתַּלַּח
תִּשְׁלַחִי	תִּשְׁלַחִי	תִּשְׁלַחִי	תִּשְׁתַּלַּחִי
אִשְׁלַח	אִשְׁלִיחַ	אִשְׁלַח	אִשְׁתַּלַּח
יִשְׁלְּחוּ	יִשְׁלְּחוּ	יִשְׁלְּחוּ	יִשְׁתַּלַּחוּ
תִּשְׁלַחְנָה	תִּשְׁלַחְנָה	תִּשְׁלַחְנָה	תִּשְׁתַּלַּחְנָה
תִּשְׁלַחוּ	תִּשְׁלַחוּ	תִּשְׁלַחוּ	תִּשְׁתַּלַּחוּ
תִּשְׁלַחְנָה	תִּשְׁלַחְנָה	תִּשְׁלַחְנָה	תִּשְׁתַּלַּחְנָה
נִשְׁלַח	נִשְׁלִיחַ	נִשְׁלַח	נִשְׁתַּלַּח
מִשְׁלַח	מִשְׁלִיחַ	מִשְׁלַח	מִשְׁתַּלַּח

			Qal.	Niph'al.
Mází.				
Wahid	1.	{ mz. mw.	סָב	נָסַב
			סָבָה	נָסְבָה
	2.	{ mz. mw.	סָבֹות	נָסְבֹות
			סָבֹות	נָסְבֹות
3.			סָבֹותִי	נָסְבֹותִי
Jama'	1.		סָבוּ	נָסְבוּ
	2.	{ mz. mw.	סָבוּתָם	נָסְבוּתָם
			סָבוּתָן	נָסְבוּתָן
3.			סָבוּנוּ	נָסְבוּנוּ
LÁIN.		muz.	סָב	הָסָב
LÁIN.		así.	סָבוּב	הָסְבוּב
AMR.	Wáhid	mz.	סָב	הָסָב
			סָבוּ	הָסְבוּ
	Jama'	mz.	סָבוּ	הָסְבוּ
		mw.	סָבִינָה	הָסְבִינָה
Mus.	Wáh.	1.	{ mz. mw.	יָסַב
			תָּסַב	תָּסַב
		2.	{ mz. mw.	תָּסַב
			תָּסְבִי	תָּסְבִי
3.			אָסַב	אָסַב
Jama'	1.	{ mz. mw.	יָסְבוּ	יָסְבוּ
			תָּסְבִינָה	תָּסְבִינָה
	2.	{ mz. mw.	תָּסְבוּ	תָּסְבוּ
			תָּסְבִינָה	תָּסְבִינָה
3.			נָסַב	נָסַב
ISM i Fī'L ma'rúf סָבוּב maj. סָבוּב				נָסַב

Hiph'il.	Hoph'al.	Po'el.	Po'al.
הָסָב	הוּסָב	סוּבָב	סוּבָב
הָסְבָה	הוּסְבָה	סוּבְבָה	סוּבְבָה
הָסְבֹות	הוּסְבֹות	סוּבְבֹות	סוּבְבֹות
הָסְבֹות	הוּסְבֹות	סוּבְבֹות	סוּבְבֹות
הָסְבֹותִי	הוּסְבֹותִי	סוּבְבֹותִי	סוּבְבֹותִי
הָסְבוּ	הוּסְבוּ	סוּבְבוּ	סוּבְבוּ
הָסְבוּתָם	הוּסְבוּתָם	סוּבְבֹותָם	סוּבְבֹותָם
הָסְבוּתָן	הוּסְבוּתָן	סוּבְבֹותָן	סוּבְבֹותָן
הָסְבוּנוּ	הוּסְבוּנוּ	סוּבְבֹותָנוּ	סוּבְבֹותָנוּ
הָסָב			
הָסָב	הוּסָב	סוּבָב	סוּבָב
הָסָב			
הָסָב		סוּבָב	
הָסְבִי		סוּבְבִי	
הָסְבִי	(Nest)	סוּבְבוּ	(Nest)
הָסְבִינָה		סוּבְבִינָה	
יָסַב (יָסַב)	יָסַב (יָסַב)	יָסוּבָב	יָסוּבָב
תָּסַב	תָּסוּבָב	תָּסוּבָב	תָּסוּבָב
תָּסַב	תָּסוּבָב	תָּסוּבָב	תָּסוּבָב
תָּסַב	תָּסוּבָב	תָּסוּבָב	תָּסוּבָב
תָּסְבִי	תָּסוּבְבִי	תָּסוּבְבִי	תָּסוּבְבִי
אָסַב	אָסוּבָב	אָסוּבָב	אָסוּבָב
יָסְבוּ	יָסוּבְבוּ	יָסוּבְבוּ	יָסוּבְבוּ
תָּסְבִינָה	תָּסוּבְבִינָה	תָּסוּבְבִינָה	תָּסוּבְבִינָה
תָּסְבוּ	תָּסוּבְבוּ	תָּסוּבְבוּ	תָּסוּבְבוּ
תָּסְבִינָה	תָּסוּבְבִינָה	תָּסוּבְבִינָה	תָּסוּבְבִינָה
נָסַב	נָסוּבָב	נָסוּבָב	נָסוּבָב
מָסַב	מָסוּבָב	מָסוּבָב	מָסוּבָב

		Gal.	Niph'al.	Niph'il.	Hoph'al.
Mázi.					
Wáhid	1. { mz. mw.	נָשׂ	נָשׂ	הִנָּשׂ	הִנָּשׂ
	2. { mz. mw.	נָשׂתָּ	נָשׂתָּה	הִנָּשׂתָּה	הִנָּשׂתָּה
	3.	נָשׂתָּם	נָשׂתָּם	הִנָּשׂתָּם	הִנָּשׂתָּם
Jama'	1.	נָשׂוּ	נָשׂוּ	הִנָּשׂוּ	הִנָּשׂוּ
	2. { mz. mw.	נָשׂוּתָּ	נָשׂוּתָּם	הִנָּשׂוּתָּם	הִנָּשׂוּתָּם
	3.	נָשׂוּתָּם	נָשׂוּתָּם	הִנָּשׂוּתָּם	הִנָּשׂוּתָּם
LÁIN.	muz.	נָשׂתָּ	הִנָּשׂתָּ	הִנָּשׂתָּ	הִנָּשׂתָּ
LÁIN.	aski	נָשׂוּ	הִנָּשׂוּ	הִנָּשׂוּ	הִנָּשׂוּ
AMR.	Wáhid	mz.	נָשׂ	הִנָּשׂ	הִנָּשׂ
		mw.	נָשׂוּ	הִנָּשׂוּ	הִנָּשׂוּ
	Jama'	mz.	נָשׂוּ	הִנָּשׂוּ	הִנָּשׂוּ
		mw.	נָשׂוּתָּ	הִנָּשׂוּתָּ	הִנָּשׂוּתָּ
Mus.	Wáh.	1. { mz. mw.	נָשׂתָּ	נָשׂתָּ	נָשׂתָּ
		2. { mz. mw.	נָשׂתָּ	נָשׂתָּ	נָשׂתָּ
		3.	נָשׂתָּ	נָשׂתָּ	נָשׂתָּ
	Jama'	1. { mz. mw.	נָשׂוּ	נָשׂוּ	נָשׂוּ
		2. { mz. mw.	נָשׂוּתָּ	נָשׂוּתָּ	נָשׂוּתָּ
		3.	נָשׂוּתָּ	נָשׂוּתָּ	נָשׂוּתָּ
ISM I F'L ma'rif		נָשׂוּ	נָשׂוּ	נָשׂוּ	נָשׂוּ

Qal.	Niph'al.	Hiph'il.	Hoph'al.
אָבַל	נָאֵבַל	הָאֵבִיל	הָאֵבֵל
Fi'l i Peh ki mánind.			
אָבַל אָבוֹל	הָאֵבֵל הָאֵבֵל	הָאֵבִיל	הָאֵבֵל
אָבַל אָבְלִי אָבְלוּ אָבְלָה	הָאֵבֵל wg-	הָאֵבִיל wg-	(Nest)
יָאֵבֵל תָּאֵבֵל תָּאֵבֵל תָּאֵבְלִי אָבַל יָאֵבְלוּ תָּאֵבְלָה תָּאֵבְלוּ תָּאֵבְלָה נָאֵבֵל	יָאֵבֵל wg-	יָאֵבִיל wg-	יָאֵבֵל wg-
ISM i Fi'l ma'rúf אָבַל majhúl	נָאֵבֵל	מָאֵבִיל	מָאֵבֵל

Mázi.			Qal.	Niph'al.	Hiph'il.	Hoph'al.	Qal.	Hiph'il.
Wáhid	1.	$\begin{cases} mz. \\ mw. \end{cases}$	יָשַׁב	נִשְׁבַּע	הוֹשִׁיב	הוֹשִׁב	יָטַב	הִיטִיב
	2.	$\begin{cases} mz. \\ mw. \end{cases}$	'Amí fi'l kí mánind.	נִשְׁבַּעַת	הוֹשִׁיבָה	הוֹשִׁבָה		הִיטִיבָה
	3.			נִשְׁבַּעְתָּ	הוֹשִׁיבְתָּ	הוֹשִׁבְתָּ		הִיטִיבְתָּ
Jama'	1.			נִשְׁבַּעְתִּי	הוֹשִׁיבְתִּי	הוֹשִׁבְתִּי		הִיטִיבְתִּי
	2.	$\begin{cases} mz. \\ mw. \end{cases}$		נִשְׁבַּעוּ	הוֹשִׁיבוּ	הוֹשִׁיבוּ		הִיטִיבוּ
	3.			נִשְׁבַּעְתֶּם	הוֹשִׁיבְתֶּם	הוֹשִׁיבְתֶּם		הִיטִיבְתֶּם
				נִשְׁבַּעְתֶּן	הוֹשִׁיבְתֶּן	הוֹשִׁיבְתֶּן		הִיטִיבְתֶּן
				נִשְׁבַּעְנוּ	הוֹשִׁיבְנוּ	הוֹשִׁיבְנוּ		הִיטִיבְנוּ
Láin.		muz.	יָסַד, שָׁבַת	הוֹשִׁיב	הוֹשִׁיב	הוֹשִׁיב	יָטַב	הִיטִיב
Láin.		ash.	יָשׁוּב		הוֹשִׁיב, הוֹשִׁיב		יָטַב	הִיטִיב
Amr.	Wáhid	mz.	יָשַׁב	הוֹשִׁיב	הוֹשִׁיב		יָטַב	הִיטִיב
		mw.	יָשְׁבִי	הוֹשִׁיבִי	הוֹשִׁיבִי		יָטַבִי	הִיטִיבִי
	Jama'	mz.	יָשְׁבוּ	הוֹשִׁיבוּ	הוֹשִׁיבוּ	(Nest)	יָטַבוּ	הִיטִיבוּ
		mw.	יָשְׁבָה	הוֹשִׁיבָה	הוֹשִׁיבָה		יָטַבָה	הִיטִיבָה
Mus.	Wáh.	1.	יָשַׁב	יָרַשׁ	יָרַשׁ	יָרַשׁ	יָיִטַב	יָיִטַב
		$\begin{cases} mz. \\ mw. \end{cases}$	תָּשַׁב	תִּירַשׁ	תִּירַשׁ	תִּירַשׁ	תִּיטַב	תִּיטַב
		2.	תָּשַׁב	תִּירַשׁ	תִּירַשׁ	תִּירַשׁ	תִּיטַב	תִּיטַב
		$\begin{cases} mz. \\ mw. \end{cases}$	תָּשְׁבִי	תִּירַשִׁי	תִּירַשִׁי	תִּירַשִׁי	תִּיטַבִי	תִּיטַבִי
		3.	אָשַׁב	אִירַשׁ	אִירַשׁ	אִירַשׁ	אִיטַב	אִיטַב
	Jama'	1.	יָשְׁבוּ	יִירַשׁוּ	יִירַשׁוּ	יִירַשׁוּ	יִיטַבוּ	יִיטַבוּ
		$\begin{cases} mz. \\ mw. \end{cases}$	תָּשְׁבָה	תִּירַשְׁנָה	תִּירַשְׁנָה	תִּירַשְׁנָה	תִּיטַבְנָה	תִּיטַבְנָה
		2.	תָּשְׁבוּ	תִּירַשׁוּ	תִּירַשׁוּ	תִּירַשׁוּ	תִּיטַבוּ	תִּיטַבוּ
		$\begin{cases} mz. \\ mw. \end{cases}$	תָּשְׁבָה	תִּירַשְׁנָה	תִּירַשְׁנָה	תִּירַשְׁנָה	תִּיטַבְנָה	תִּיטַבְנָה
		3.	נָשַׁב	נִירַשׁ	נִירַשׁ	נִירַשׁ	נִיטַב	נִיטַב
Ism i Fi'l ma'rúf			יָשַׁב maj.	יָשׁוּב maj.	מֹשִׁיב	מֹשִׁיב	מֹשִׁיב	מֹשִׁיב

			Qal.	Niph'al.	Hiph'il.	Hoph'al.	
MÁZÍ.							
Wáhid	1.	mz.	קָם	קָמוּם	הָקִים	הֻקָּם	
		mw.	קָמָה	נִקְוָה	הִקְיָה	הֻקְמָה	
	2.	mz.	קָמָה	נִקְוָמוֹת	הִקְיָמוֹת	הֻקְמָמוֹת	
		mw.	קָמָת	נִקְוָמוֹת	הִקְיָמוֹת	הֻקְמָמוֹת	
	3.		קָמָתִי	נִקְוָמוֹתִי	הִקְיָמוֹתִי	הֻקְמָמוֹתִי	
Jama'	1.		קָמוּ	נִקְוָמוּ	הִקְיָמוּ	הֻקְמָמוּ	
	2.	mz.	קָמָתָם	נִקְוָמוֹתָם	הִקְיָמוֹתָם	הֻקְמָמוֹתָם	
		mw.	קָמָתוֹ	נִקְוָמוֹתוֹ	הִקְיָמוֹתוֹ	הֻקְמָמוֹתוֹ	
	3.		קָמָנוּ	נִקְוָמוֹנוּ	הִקְיָמוֹנוּ	הֻקְמָמוֹנוּ	
LÁIN. mwz.			קִים	הִקֹּם	הָקִים	הֻקָּם	
LÁIN. asl'			קִים	הִקֹּם	הָקִים, הִקֵּם		
AMB. Wáhid		mz.	קִים	הִקֹּם	הָקִים	(Nest)	
		mw.	קִימִי	הִקְוִי	הִקְיָמִי		
	Jama'	mz.	קִימוּ	הִקְוָמוּ	הִקְיָמוּ		
		mw.	קִימָה	הִקְמָה	הִקְמָה		
Mus. Wáh.	1.	mz.	יָקֹם	יָקֹם	יָקִים	יָקָם	
		mw.	תָּקֹם	תָּקֹם	תָּקִים	תָּקָם	
	2.	mz.	תָּקֹם	תָּקֹם	תָּקִים	תָּקָם	
		mw.	תִּקְוִי	תִּקְוִי	תִּקְיָמִי	תִּקְמָמִי	
	3.		אָקֹם	אָקֹם	אָקִים	אָקָם	
	Jama'	1.	mz.	יָקֹמוּ	יָקֹמוּ	יָקִימוּ	יָקָמוּ
			mw.	תִּקְוִינָה	תִּקְמָנָה	תִּקְמָנָה	תִּקְמָנָה
2.		mz.	תִּקְוָמוּ	תִּקְוָמוּ	תִּקְיָמוּ	תִּקְמָמוּ	
	3.	mw.	תִּקְוִינָה	תִּקְמָנָה	תִּקְמָנָה	תִּקְמָנָה	
			נָקִים	נָקִים	נָקִים	נָקִים	
ISM I F'L ma'rúf קָם maj.			קִים	נָקֹם	נָקִים	נָקָם	

ISM I FI'L *ma'rúf* קָרָם

Pi'el.	Pu'al.	Qal.		Niph'al.
קוּמַם	קוּמַם	בָּן	בִּין	בָּבון
קוּמְהָ	קוּמְהָ	בָּנָה	בִּינָה	בָּבוּנָה
קוּמְמָת	קוּמְמָת	בָּנִית	בִּינִית	בָּבוּנִית
קוּמְמָת	קוּמְמָת	בָּנִית	בִּינִית	בָּבוּנִית
קוּמְמָתִי	קוּמְמָתִי	בָּנִיתִי	בִּינִיתִי	בָּבוּנִיתִי
קוּמְמוֹ	קוּמְמוֹ	בָּנִי	בִּינִי	בָּבוּנִי
קוּמְמָתֶם	קוּמְמָתֶם	בָּנִיתֶם	בִּינִיתֶם	בָּבוּנִיתֶם
קוּמְמָתְכֶם	קוּמְמָתְכֶם	בָּנִיתְכֶם	בִּינִיתְכֶם	בָּבוּנִיתְכֶם
קוּמְמָנוּ	קוּמְמָנוּ	בָּנֵנוּ	בִּינֵנוּ	בָּבוּנֵנוּ
קוּמַם	קוּמַם	בִּין	בִּין	הַבּוֹן
קוּמַם	קוּמַם	בִּין	בִּין	הַבּוֹן
קוּמְמִי	קוּמְמִי	בִּין	בִּין	הַבּוֹן
קוּמְמוֹ	קוּמְמוֹ	בִּינִי	בִּינִי	הַקּוֹם
קוּמְמָנָה	קוּמְמָנָה	—	—	jaisá
יְקוּמַם	יְקוּמַם	יָבִין	יָבִין	יָבִין
תְּקוּמַם	תְּקוּמַם	תָּבִין	תָּבִין	יָקוֹם
תְּקוּמַם	תְּקוּמַם	תָּבִין	תָּבִין	jaisá
תְּקוּמְמִי	תְּקוּמְמִי	תָּבִינִי	תָּבִינִי	יָבִין
אֲקוּמַם	אֲקוּמַם	אָבִין	אָבִין	יָקוֹם
יְקוּמְמוֹ	יְקוּמְמוֹ	יָבִינוּ	יָבִינוּ	jaisá
תְּקוּמְמָנָה	תְּקוּמְמָנָה	תָּבִינִינָה	תָּבִינִינָה	יָבִין
תְּקוּמְמוֹ	תְּקוּמְמוֹ	תָּבִינוּ	תָּבִינוּ	יָקוֹם
תְּקוּמְמָנָה	תְּקוּמְמָנָה	תָּבִינִינָה	תָּבִינִינָה	jaisá
נְקוּמַם	נְקוּמַם	נָבִין	נָבִין	יָבִין
מְקוּמַם	מְקוּמַם	ma' ruf	ma' ruf	יָבִין
		בִּין	בִּין	יָבִין

ISM I FI'L *ma'rúf* קָמַי *maj.* קָמַי

Pil'el.	Pul'al.	Qal.		Niph'al.
קוּמם	קוּמם	בִּין	בִּין	נִבִּין
קוּמְמָה	קוּמְמָה	בִּנָּה	בִּינָה	נִבְּנָה
קוּמְמַת	קוּמְמַת	בִּנִּית	בִּינוּת	נִבְּנוּת
קוּמְמַת	קוּמְמַת	בִּנִּית	בִּינוּת	נִבְּנוּת
קוּמְמַתִּי	קוּמְמַתִּי	בִּנִּיתִי	בִּינוּתִי	נִבְּנוּתִי
קוּמְמוּ	קוּמְמוּ	בִּנּוּ	בִּינוּ	נִבְּנוּ
קוּמְמַתֶּם	קוּמְמַתֶּם	בִּנְתֶּם	בִּינוּתֶם	נִבְּנוּתֶם
קוּמְמַתֻּן	קוּמְמַתֻּן	בִּנְתֻן	בִּינוּתֻן	נִבְּנוּתֻן
קוּמְמוּנִי	קוּמְמוּנִי	בִּנּוּנִי	בִּינוּנוּנִי	נִבְּנוּנוּנִי
קוּמִם	קוּמִם	בִּין	בִּין	הִבִּין
קוּמִם	קוּמִם	בִּין	בִּין	הִבִּין
קוּמְמִי	קוּמְמִי	בִּין	בִּין	הִבִּין
קוּמְמוּ	קוּמְמוּ	בִּינִי	בִּינִי	הִקִּים
קוּמְמָנָה	קוּמְמָנָה	—	—	jaisá
יְקוּמִם	יְקוּמִם	יְבִין	יְבִין	יְבִין
תְּקוּמִם	תְּקוּמִם	תְּבִין	תְּבִין	יְקוּם
תְּקוּמִם	תְּקוּמִם	תְּבִין	תְּבִין	jaisá
תְּקוּמְמִי	תְּקוּמְמִי	תְּבִינִי	תְּבִינִי	יְבִין
אֲקוּמִם	אֲקוּמִם	אֲבִין	אֲבִין	יְקוּם
יְקוּמְמוּ	יְקוּמְמוּ	יְבִינוּ	יְבִינוּ	jaisá
תְּקוּמְמָנָה	תְּקוּמְמָנָה	תְּבִינִינָה	תְּבִינִינָה	יְבִין
תְּקוּמְמוּ	תְּקוּמְמוּ	תְּבִינִי	תְּבִינִי	יְקוּם
תְּקוּמְמָנָה	תְּקוּמְמָנָה	תְּבִינִינָה	תְּבִינִינָה	jaisá
נְקוּמִם	נְקוּמִם	נְבִין	נְבִין	יְבִין
מְקוּמִם	מְקוּמִם	ma'ráf	majhál	יְקוּם
		בִּין	בִּין	יְבִין

		Qal.	Niph'al.	Pi'el.
Mázī.				
Wahid	1. {	mz. מִצָּא	נִמְצָא	מִצָּא
		mw. מִצָּאָה	נִמְצָאָה	מִצָּאָה
	2. {	mz. מִצָּאת	נִמְצָאת	מִצָּאת
		mw. מִצָּאת	נִמְצָאת	מִצָּאת
	3.	מִצָּאתִי	נִמְצָאתִי	מִצָּאתִי
Jama'	1.	מִצָּאוּ	נִמְצָאוּ	מִצָּאוּ
	2. {	mz. מִצָּאתֶם	נִמְצָאתֶם	מִצָּאתֶם
		mw. מִצָּאתֶן	נִמְצָאתֶן	מִצָּאתֶן
	3.	מִצָּאנוּ	נִמְצָאנוּ	מִצָּאנוּ
Láin.	muz.	מִצָּא	הִמְצָא	מִצָּא
Láin.	aslí.	מִצָּאָה	נִמְצָאָה	מִצָּאָה
Amr.	Wáhid	mz.	מִצָּא	מִצָּא
		mw.	מִצָּאִי	מִצָּאִי
	Jama'	mz.	מִצָּאוּ	מִצָּאוּ
		mw.	מִצָּאָה	מִצָּאָה
Mus.	Wáh.	1. {	mz. יִמְצָא	יִמְצָא
			mw. תִּמְצָא	תִּמְצָא
		2. {	mz. תִּמְצָא	תִּמְצָא
			mw. תִּמְצָאִי	תִּמְצָאִי
		3.	אִמְצָא	אִמְצָא
	Jama'	1. {	mz. יִמְצָאוּ	יִמְצָאוּ
			mw. תִּמְצָאָה	תִּמְצָאָה
		2. {	mz. תִּמְצָאוּ	תִּמְצָאוּ
			mw. תִּמְצָאָה	תִּמְצָאָה
	3.	נִמְצָא	נִמְצָא	נִמְצָא

ISM i Fīl ma'rúf מִצָּא, maj. מִצָּאוּ

Pu'al.	Hiph'il.	Hoph'al.	Hithpa'el.
מִצָּא	הִמְצִיא	הִמְצָא	הִתְמַצָּא
מִצָּאָה	הִמְצִיָּה	הִמְצָאָה	הִתְמַצָּאָה
מִצָּאת	הִמְצִיאת	הִמְצָאת	הִתְמַצָּאת
מִצָּאת	הִמְצִיאת	הִמְצָאת	הִתְמַצָּאת
מִצָּאתִי	הִמְצִיאתִי	הִמְצָאתִי	הִתְמַצָּאתִי
מִצָּאוּ	הִמְצִיאוּ	הִמְצָאוּ	הִתְמַצָּאוּ
מִצָּאתֶם	הִמְצִיאתֶם	הִמְצָאתֶם	הִתְמַצָּאתֶם
מִצָּאתֶן	הִמְצִיאתֶן	הִמְצָאתֶן	הִתְמַצָּאתֶן
מִצָּאנוּ	הִמְצִיאוּ	הִמְצָאנוּ	הִתְמַצָּאנוּ
מִצָּא	הִמְצִיא	הִמְצָא	הִתְמַצָּא
	הִמְצִיָּה		
(Nest)	הִמְצִיָּה	(Nest)	הִתְמַצָּא
	הִמְצִיָּה		הִתְמַצָּאִי
	הִמְצִיָּה		הִתְמַצָּאוּ
	הִמְצִיָּה		הִתְמַצָּאָה
יִמְצָא	יִמְצִיא	יִמְצָא	יִתְמַצָּא
תִּמְצָא	תִּמְצִיא	תִּמְצָא	תִּתְמַצָּא
תִּמְצָא	תִּמְצִיא	תִּמְצָא	תִּתְמַצָּא
תִּמְצָאִי	תִּמְצִיָּה	תִּמְצָאִי	תִּתְמַצָּאִי
אִמְצָא	אִמְצִיא	אִמְצָא	אִתְמַצָּא
יִמְצָאוּ	יִמְצִיאוּ	יִמְצָאוּ	יִתְמַצָּאוּ
תִּמְצָאָה	תִּמְצִיָּה	תִּמְצָאָה	תִּתְמַצָּאָה
תִּמְצָאוּ	תִּמְצִיאוּ	תִּמְצָאוּ	תִּתְמַצָּאוּ
תִּמְצָאָה	תִּמְצִיָּה	תִּמְצָאָה	תִּתְמַצָּאָה
נִמְצָא	נִמְצִיא	נִמְצָא	נִתְמַצָּא
מִמְצָא	מִמְצִיא	מִמְצָא	מִתְמַצָּא

			Qal.	Niph'al.	Pi'el.	Pu'al.	Hiph'al.	Hoph'al.	Hithpa'el.
MÁZÍ.	Wáhid	1. { mz.	גָּלָה	נִגְלָה	גָּלָה	גָּלָה	הִגְלָה	הִגְלָה	הִתְגַּלָּה
		mw.	גָּלְתָה	נִגְלְתָה	גָּלְתָה	גָּלְתָה	הִגְלְתָה	הִגְלְתָה	הִתְגַּלְתָה
		2. { mz.	גָּלִית	נִגְלִית	גָּלִית	גָּלִית	הִגְלִית	הִגְלִית	הִתְגַּלִּית
		mw.	גָּלִית	נִגְלִית	גָּלִית	גָּלִית	הִגְלִית	הִגְלִית	הִתְגַּלִּית
		3.	גָּלִיתִי	נִגְלִיתִי	גָּלִיתִי	גָּלִיתִי	הִגְלִיתִי	הִגְלִיתִי	הִתְגַּלִּיתִי
		Jama'	1.	גָּלוּ	נִגְלוּ	גָּלוּ	גָּלוּ	הִגְלוּ	הִגְלוּ
	2. { mz.	גָּלִיתֶם	נִגְלִיתֶם	גָּלִיתֶם	גָּלִיתֶם	הִגְלִיתֶם	הִגְלִיתֶם	הִתְגַּלִּיתֶם	
	mw.	גָּלִיתוּ	נִגְלִיתוּ	גָּלִיתוּ	גָּלִיתוּ	הִגְלִיתוּ	הִגְלִיתוּ	הִתְגַּלִּיתוּ	
	3.	גָּלִינוּ	נִגְלִינוּ	גָּלִינוּ	גָּלִינוּ	הִגְלִינוּ	הִגְלִינוּ	הִתְגַּלִּינוּ	
	LÁIN.	muz.	גָּלוּת	הִגְלוּת	גָּלוּת	גָּלוּת	הִגְלוּת	הִגְלוּת	הִתְגַּלוּת
LÁIN.	aslí.	גָּלָה	נִגְלָה	גָּלָה	גָּלָה	הִגְלָה	הִגְלָה	הִתְגַּלָּה	
AMR.	Wáhid	mz.	גָּלָה	הִגְלָה	גָּלָה	(Nest)	הִגְלָה	(Nest)	הִתְגַּלָּה
		mw.	גָּלִי	הִגְלִי	גָּלִי		הִגְלִי		הִתְגַּלִּי
	Jama'	mz.	גָּלוּ	הִגְלוּ	גָּלוּ	(Nest)	הִגְלוּ	(Nest)	הִתְגַּלְּלוּ
		mw.	גָּלִינָה	הִגְלִינָה	גָּלִינָה		הִגְלִינָה		הִתְגַּלִּינָה
Mus. r Wáh.	1. { mz.	יִגְלָה	יִגְלָה	יִגְלָה	יִגְלָה	יִגְלָה	יִגְלָה	יִגְלָה	יִתְגַּלָּה
		mw.	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה
		2. { mz.	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה
		mw.	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה	יִתְגַּלָּה
		3.	אִגְלָה	אִגְלָה	אִגְלָה	אִגְלָה	אִגְלָה	אִגְלָה	אִתְגַּלָּה
		Jama'	1. { mz.	יִגְלוּ	יִגְלוּ	יִגְלוּ	יִגְלוּ	יִגְלוּ	יִגְלוּ
	mw.	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	
	2. { mz.	יִתְגַּלְּלוּ	יִתְגַּלְּלוּ	יִתְגַּלְּלוּ	יִתְגַּלְּלוּ	יִתְגַּלְּלוּ	יִתְגַּלְּלוּ	יִתְגַּלְּלוּ	
	mw.	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	יִתְגַּלִּינָה	
	3.	נִגְלָה	נִגְלָה	נִגְלָה	נִגְלָה	נִגְלָה	נִגְלָה	נִגְלָה	נִתְגַּלָּה
IsM I Fī'L ma'rúf גָּלוי majhúl גָּלָה			נִגְלָה	נִגְלָה	מִגְלָה	מִגְלָה	מִגְלָה	מִתְגַּלָּה	

MÁZÍ.			Qal.	Niph'al.		
Wáhid	1.	{ mz.	הָיָה	נִהְיָה		
		{ mw.	הָיְתָה	נִהְיְתָה		
	2.	{ mz.	הָיִיתָ	נִהְיִיתָ		
		{ mw.	הָיִיתָ	נִהְיִיתָ		
	3.		הָיִיתִי	נִהְיִיתִי		
		Jama'	1.	הָיוּ	נִהְיוּ	
			2.	{ mz.	הָיִיתֶם	נִהְיִיתֶם
{ mw.	הָיִיתֶם			נִהְיִיתֶם		
3.		הָיוּ	נִהְיוּ			
				Niph'al ism i הָיָה		
	LÁIN. muz.			הָיוּ	hurúf i nis. ke sáth, ma בְּהָיוּת, בְּ	
LÁIN. aslí.			הָיָה			
AMR.	Wáhid	mz.	הָיָה			
		mw.	הָיָה			
	Jama'	mz.	הָיוּ			
		mw.	הָיוּ			
Mus.	Wáh.	1. { mz.	יָהָה	Kotáh יָהִי { Wáw i t ke sáth		
		{ mw.	תָּהָה			
	2.	{ mz.	תָּהָה	" תָּהִי "		
		{ mw.	תָּהִי			
	3.		אָהָה	" אָהִי "		
		Jama'	1. { mz.		יָהִי	
			{ mw.		תָּהִינָה	
2.	{ mz.		תָּהִי			
	{ mw.	תָּהִינָה				
3.		נָהָה				
	ISM I FI'L ma'rúf			הָיָה		